דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מיסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון ז"ל

היום בדבר
עניינים שעל סדר היום/ חנה זמר, ניבה לניר, מוטה גור, טלי ולינגר.
ירושלים בין דתיים וחילוניים/ שלמה גינוסר, טובה צימוקי. פרסום ראשון: **19 ביוני 67', ממשלת ישראל מחליטה** (פרוטוקולים)/מאיר אבידן. מסה: הגוי בתפיסת השיח ההלכתי/עדי אופיר. דיוקן: סמי מיכאל/ יעל פישביין. „משא" לספרות ולאמנות.
דבר־אד מוסף מיוחד לענייני בריאות/עמ' 20

מזג האוויר
(ע). – תחזית מזג האוויר להיום: ירושלים 16–23, רמת הגולן 15–24, צפת 14–23, חיפה 20–26, טבריה 18–31, נצרת 17–27, עפולה 17–30, השומרון 16–25, תל־אביב 19–24, נתב"ג 18–25, יריחו 19–32, עזה 18–27, באר שבע 17–30, אילת 23–35.

יום שלישי, ה' בסיוון תשמ"ז, 2 ביוני 1987 • גליון 19133 • המחיר 85 אג', באילת 74 אג'

רצח כראמה עלול להביא לחידוש הקרבות
החשד: אנשי ג'עג'ע • צה"ל עוקב בעירנות

מאת דן אבידן, כתב „דבר" לענייני ערבים

משקיפים בביירות העלו אמש את החשש, כי רצח ראש הממשלה ראשיד כראמה יביא לגל אלימות חדש בין הקבוצות הלבנוניות היריבות. כראמה, בן 66 נהרג אתמול בפיגוע שאירע במסוק שהטיס אותו מטריפולי לביירות. דובר בשם רביעון מסתור שהציג עצמו כאחד מחברי ארגון מחתרתי המתקרא „הצבא הלבנוני החשאי" נטל על עצמו אמש את האחריות למעשה. דובר של צבא לבנון התייחס בזלזול להודעה זו ואמר שלפי שעה לא ברור מי עמד מאחורי ההתנקשות.

עם זאת ידוע, כי המיליציה הצבאית של הפלאנגות בראשותו של סמיר ג'עג'ע עמדה לאחרונה בראש הקבוצות הלבנוניות שחתרו תחת מעמדו של ראש הממשלה כראמה, שנחשב למנהיג פרו סורי מובהק ויזם לאחרונה את היערכות הכוח הדיוויזיוני הסורי במערב ביירות – למורת רוחה של ההנהגה הנוצרית.

העובדה שהמסוק שהטיס את כראמה יצא מלכתחילה מהעיר הנוצרית ג'וניה – עשויה לחזק את הסברה שמתנקשיו היו אנשי קבוצה נוצרית קיצונית. יחד עם זאת ידוע

(המשך בעמ' 2)

מסוקו ההרוס של ראשיד כראמה (צילום: א.פ.)

כל הפלגים מגנים

מאת דן אבידן, כתב „דבר" לענייני ערבים

ההתנקשות בחיי ראש ממשלת לבנון ראשיד כראמה גררה אתמול תגובות שונות מצד הקבוצות הלבנוניות למיניהן ומצד הסורים הרואים עצמם פטרון עיקרי למתרחש בלבנון.

• מנהיגי העדה הסונית – גינו את הרצח וקראו לנשיא ג'ומייל למנות לאלתר את המנהיג הסוני הפרו־סורי סלים אלחוס (שר החינוך הנוכחי) לתפקיד ראש ממשלה לתקופת מעבר. כן קראו מנהיגי הסונים לערוך היום בלבנון שביתה כללית לאות מחאה על רצח כראמה.

• השיעים – לא הגיבו עדיין על רצח כראמה. מנהיגם נביה ברי תמך בראשיד כראמה וצפוי שהוא יפעל למינוי ראש ממשלה חדש המקורב לסורים.

• הדרוזים – מנהיגם ואליד ג'ונבלאט הטיל את האחריות לרצח כראמה על הנשיא ג'ומייל, הפלאנגות והפיקוד הנוצרי של צבא לבנון. ג'ונבלאט היה היחידי שקרא לנקמה, על ידי ליכוד השורות בקרב מחנה השמאל הלבנוני הקשור בסוריה.

• הנוצרים – גינו את רצח כראמה על אף המחלוקת המדינית העמוקה שאפיינה את יחסיהם עמו. כמיל שמעון שיבח את מנהיגותו של הנרצח, כאיש שידע ליזום הידברות בין הקבוצות הלבנוניות היריבות.

• הסורים – הגיבו בגינוי ובכעס על רצח כראמה שנחשב לעושה דברם בלבנון. ההסברה הסורית האשימה את סוכני ישראל ברצח ראש הממשלה והטעימה כי רוצחיו יבואו על עונשם וכי הקו המדיני שייצג כראמה בזירה הלבנונית יימשך

(המשך בעמ' 2)

מאת טלי ולינגר, יוסי ליבוביץ' ושמעון וייס, כתבי „דבר"

צה"ל עוקב מקרוב בעניין אחרי ההתפתחויות בלבנון בעקבות רצח ראש הממשלה ראשיד כראמה. גורמים צבאיים הבהירו עם זאת, כי אתמול לא היה כל תגבור של כוחות צה"ל בתוך איזור הבטחון.

הרציחות בלבנון הן חלק מהמציאות היומיומית שם. להערכתי, לרצח כראמה לא תהיה השפעה על המתרחש אצלנו, אבל בוודאי תהיה לו השפעה על המתרחש בלבנון – אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר דקות אחדות לאחר שנודע דבר רציחתו של ראש ממשלת לבנון ראשיד כראמה. הוא הוסיף כי כניסת כוחות צה"ל לג'זין שבדרום־לבנון אינה מעידה על שינוי במדיניות הממשלה באיזור.

צריך להיות ברור לכל הגורמים המפירים את השקט ברצועת הבטחון, שישראל לא תיתן למחבלים להתקרב לגבולה, אמר שמיר, ורמז, שאם צה"ל יצטרך להכנס שוב לג'זין הוא לא יהסס לעשות זאת.

אתמול שרר שקט ברצועת הבטחון ובאיזור ג'זין לאחר יממה של קרבות בין הכוחות הנוצרים של גנראל לחד לבין אנשי „חזבאללה".

(המשך בעמ' 2)

ראשיד כראמה

ראש הממשלה הצעיר ביותר בלבנון – שרד ב־32 שנות תהפוכות

ביירות (א.פ.). – ראשיד כראמה היה ראש הממשלה הצעיר ביותר שהיה ללבנון מעולם כאשר קיבל לידיו את התפקיד ב־1955, כאשר מלאו לו 34 שנה בלבד – ומאז ועד מותו אתמול החזיק בתפקיד רם־מעלה זה עשר פעמים.

כראמה, שהיה בעל־ברית נאמן של סוריה, פעל בשנים האחרונות ללא ליאות בנסיון להביא לפתרון כלשהו של מלחמת האזרחים בת 12 השנה בלבנון. ראשיד כראמה, שהיה מוסלמי סוני, נולד ב־30 בדצמבר 1920 בטריפולי. אביו, עבד אל־חמיד כראמה, היה המופתי של טריפולי, וב־1945 שימש גם זמן קצר ראש ממשלה – העמדה הפוליטית הבכירה ביותר

(המשך בעמ' 2)

מורת רוח בליכוד על הבטחת שני מקומות ריאליים להורביץ

מאת עליזה וולך, כתבת „דבר" לענייני מפלגות

מורת־רוח רבה שררה אתמול בסיעת הליכוד משנודע כי הובטחו ליגאל הורביץ שני מקומות ריאליים ברשימת הליכוד לכנסת ה־12. „יש חיוב ממפלגת העבודה שמבדל אותנו מהליכוד, אותה נמצא מקום בשמאליה" – אמר אמש ל„דבר" אחד מבכירי הליכוד.

רפ"י קיבלה מהליכוד, אחרי מגעים ממושכים, „הצעה מחייבת", בהגדרת זלמן שובל, לשני מקומות ריאליים ברשימת הליכוד לכנסת הבאה. על־פי נוסח ההצעה, שאושר על־ידי יו"ר „חירות", ראש הממשלה יצחק שמיר, יוצב הורביץ במקום השישי ברשימת הליכוד, ואילו הבא אחריו ברשימה יוצב במקום טוב בין מספר 20 ל־30.

מקורות מוסמכים מסרו ל„דבר", שההצעה מדברת גם על מקום שלישי משוריין, בעשירייה שבין 40 ל־50, מתוך הנחה שציבור הבוחרים של רפ"י „אומץ" גדול יותר מסך הקולות שתמכו ברשימה לכנסת ה־11 – 23,845 ולא קרוב ל־25,000 כפי שאמר אמש הורביץ ב„מבט", ותמיכתו תוסיף לליכוד מנדטים יותר מאלה שיש לו בהווה.

הצעת הליכוד להורביץ צריכה לקבל את אישור מוסדות רפ"י, ויש להניח שלא תידחה. לעומת זאת, מעטים הסיכויים שתאומץ על־ידי הליכוד.

בהנהלת סיעת הליכוד נשמעו אתמול קולות מחאה נגד הבטחת מקומות לאנשים שלא הפגינו דבקות בליכוד. הביטוי „לג'ון הוריס" שהושמע בסיעת הליכוד, ביטא את הרגשתם של ח"כים רבים בליכוד. „קונים אנשים, אבל לא קונים נאמנות", אמר ח"כ ויינשטיין בישיבת הנהלת סיעת הליכוד. ברוח זו התבטאו גם הח"כים חיים קופמן ומרים גלזר־תעסה. ח"כ אוריאל לין עמד אף הוא על הטעות שבמתן אמון עיוור באנשים שאינם נאמנים בעקביות למסגרת הליכוד.

תשואה וקהלות

ח"כ מרים גלזר־תעסה צידדה בהבטחת מקום להורביץ, אך התמרמרה על „השוכל שהוא מביא אתו לרשימה". ח"כ חיים קופמן אמר אמש ל„דבר", שהוא שמח שהורביץ חוזר לליכוד אבל „מקום בכנסת מגיע רק לחבר־כנסת. בין חזרת הורביץ לליכוד ובין מקום ריאלי שני יש מרחק". לדעת ח"כ קופמן,

(המשך בעמ' 2)

אדרי: לא ממנים שר חדש כשהולכים לפרק

מאת סופר „דבר" בכנסת

ח"כ רפי אדרי, יו"ר סיעת המערך בכנסת, אמר אתמול, כי תהיה זאת שגיאה מצד מפלגת העבודה למנות שר מטעמה לתפקיד שר התקשורת.

בתשובה לשאלות אמר ח"כ אדרי, כי במצב העניינים הנוכחי בממשלת האחדות הלאומית, לא נראה לו הנימוק האריתמטי של קולות בממשלה כרלוואנטי, כיוון שההכרעות החשובות ממילא אינן מתקבלות בממשלה, אלא בקבינט.

ח"כ אדרי אמר עוד, כי הוא בהחלט אינו רואה את עצמו כמועמד לתפקיד שר התקשורת. „לא נראה לי סביר להיכנס כשר לממשלה, שאנחנו בעצמנו, על פי הצהרתנו, פועלים לפירוקה", אמר ח"כ אדרי.

שמגר ירכיב הוועדה תוך ימים; שמיר: לדידי קיימת רק ועדה זו

מאת טובה צימוקי, שלמה גינוסר ויוסי ליבוביץ, סופרי „דבר"

נשיא בית המשפט העליון, מאיר שמגר, יודיע בתוך ימים ספורים מי יעמוד בראש ועדת החקירה המשפטית לחקר עבודת השב"כ ומי ישב בהרכבה.

אתמול הגיע לידי שמגר כתב המינוי של הוועדה עליה החליטה הממשלה ביום א'.

בשב"כ הובעה אתמול שביעות רצון מסוייגת מהקמת הוועדה. הובעה קורת־רוח על כי הממשלה אימצה את דרישת השב"כ להקים את הוועדה, אך מאידך צויינו הסיכונים, כגון: שאם תמליץ הוועדה על הגשת כתבי אישום יהיה להם תוקף חוק ולא ניתן יהיה להתעלם מהם, וכן הובע חשש מפני האפשרות להרחבת מעגל הנחקרים, פתיחת תיקים רבים מהעבר תרתק כוח אדם רב מן השב"כ והדבר עשוי להקשות על עבודתו השוטפת.

תביעת גרנות

בקולות הליכוד והמערך דחתה אתמול ועדת החוץ והבטחון את תביעתו של ח"כ אלעזר גרנות (מפ"ם) להתנות את הסכמתה של הוועדה לבקשת ראש הממשלה להטיל סודיות על דיוני ועדת החקירה המשפטית בעניין השב"כ, בכך שבכתב הסמכות של ועדת החקירה ייאמר במפורש כי לוועדה יש סמכות לחקור את הדרג המדיני ולקבוע את העוברות של האחריות המיניסטריאלית בכל הקשור לפעולתם של שירותי הבטחון. ח"כ יוסי שריד („רצ") היה היחיד מבין חברי הוועדה שתמך בהצעתו של ח"כ גרנות.

הנהלת סיעת הליכוד בכנסת קראה אתמול לממשלה לפעול להפסקת החקירה המשטרתית נגד השב"כ, וזאת בעקבות הקמתה של ועדת החקירה הממלכתית שעליה החליטה הממשלה. סיעת הליכוד קבעה כי היא מביעה אמון בשב"כ והעלתה על נס את ההקרבה של הארגון וחבריו. כן קראה הנהלת סיעת הליכוד לאמצעי התקשורת „לחדול מהריצת־דין פומבית ולהמתין למסקנות ועדת החקירה הממלכתית".

ראש הממשלה יצחק שמיר אמר אתמול כי מבחינתו קיימת ועדת חקירה אחת בפרשת השב"כ, והיא ועדת החקירה המשפטית, שהרכבה ייקבע על־ידי נשיא בית המשפט העליון.

שמיר רמז בדבריו, במהלך ביקור בכרמיאל ובכפר ירכא, שמבחינתו אין ועדת חקירה משטרתית. יתרה מזאת, הוא הוסיף כי החקירה המשטרתית לא תסיק כל מסקנות עד אשר יפורסמו ממצאי החקירה המשפטית.

בתגובה על הפרסום ב„ניוזוויק":

פרס: מדוע שאמסור גירסה שתופרך מייד

שמיר: האשמות שקר חסרות שחר

מאת יוסי מלמן ויוסי ליבוביץ', כתבי „דבר"

„דברים חסרי שחר ומבוססים על שקרים" – כך נחלץ ראש הממשלה יצחק שמיר, להגנת ממלא מקומו שמעון פרס בהגיבו על הפרסום בשבועון „ניוזוויק". גם שמעון פרס עצמו הכחיש בתוקף את הדברים שייחס לו השבועון.

בידיעה המסתמכת על חברי הליכוד בוועדה המשנה של

(המשך בעמ' 2)

שר החוץ שמעון פרס מקבל את פני עמיתו הצרפתי, שר החוץ ז'אן ברנאר ריימון. (צילום: יצחק הררי)

ריימון לפרס: צרפת בעד הוועידה הבי"ל

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

צרפת תומכת בכינוסה של ועידה בין־לאומית לשלום במזרח התיכון – כך הבהיר אתמול שר החוץ של צרפת ז'אן ברנאר ריימון, המבקר בישראל, בשיחתו עם שר החוץ שמעון פרס.

האורח מפאריס הדגיש, כי קיפאון בתהליך המדיני יסכן את היציבות ויפגע בסיכויי השלום.

שר החוץ שמעון פרס חזר על דבקותו בהבנה שהושגה עם ירדן שלפיה ייפתח משא ומתן ישיר בוועידה בין־לאומית. הוא הודה לצרפת גם על תמיכתו של ראש הממשלה בזכות יהודי בריה"מ לעלות לישראל.

גילוי חדש של צייד הנאצים טוביה פרידמן:

בגין סירב להרשות לרפי איתן לפרסם ספר על לכידת אייכמן

מאת מרים פיק, סופרת „דבר" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל„דבר"). – מנחם בגין לא הרשה לרב־המרגלים רפי איתן לפרסם ספר על לכידתו של אדולף אייכמן – זאת מסר אתמול צייד הנאצים טוביה פרידמן בניו־יורק לרגל פרסום ספרו האוטוביוגראפי ולרגל מלאות 25 שנה למשפטו של אייכמן.

לדברי פרידמן, הציע לו גיבור פרשת לכידתו של אייכמן בבואנוס־איירס, רפי איתן, אשר היה יועצו של בגין לענייני טרור והתפרסם בימים אלה כמפעילו של ג'ונתן פולארד, שיכתוב את גירסתו על חטיפת אייכמן לאחר שפרידמן יספק את המסמכים הדרושים. הוא התכוון להיעזר בראש עיריית הרצליה אלי לנדאו לשם כתיבת הספר.

פרידמן אמר, כי הסכים לספק את המסמכים, בתנאי שראש הממשלה מנחם בגין יתן את הסכמתו לכך, אולם בגין סירב ומסר על כך לפרידמן דרך ראש לשכתו יחיאל קדישאי. בגין טען כי על איתן להתעסק בלכידת מחבלים ולא בכתיבת ספרים.

פרידמן התלונן על שבפרסומים בפרשה זו הוצנעו תפקידיו ותפקידי איתן ואמר, כי לדעת שניהם הגיע הזמן לפרסם את גירסותיהם. לדברי פרידמן, אם יסכים השר אריאל שרון, הממונה כיום על איתן, לפרסם ספר בנושא זה יפנה אליו איתן שנית ויסכים לשתף אתו פעולה.

פרישת ואלדהיים

לדברי פרידמן אין מספיק הוכחות להאשמות נגד ראש ממשלת אוסטריה קורט ואלדהיים, בגללן נכלל שמו ברשימת הבלתי־רצויים בארה"ב. פרידמן אמר כי עיין במסמכים הנוגעים לואלדהיים בספריית הקונגרס האמריקאי ובארכיון האו"ם ואין בהם הוכחות מספיקות למעורבותו בגירוש יהודים למחנות ריכוז ובהריגת פרטיזנים יוגוסלאביים. פרידמן הוזמן על ידי ואלדהיים לשמוע את הסבריו, אבל לטענתו איימו עליו גורמים בישראל כי יוכנס ל„רשימה השחורה" אם ייפגש עמו.

מנכ"ל רשות השידור לשעבר יוסף לפיד, אמר לפרידמן, לטענתו, שאם ייפגש עם ואלדהיים מוטב לו „להתאבד או להתאשפז בבית־חולים לחולי נפש".

„רב־מרגלים" רפי איתן

נסים עומד למנות הוועדה להשלמת רפורמת המיסוי

בראשה יעמוד פרופ' איתן ששינסקי מירושלים

מאת מודיה אבנימלך, סופרת „דבר"

שר האוצר משה נסים עומד למנות בימים הקרובים ועדה ציבורית להשלמת הרפורמה במס־הכנסה.

בראש הוועדה יעמוד פרופ' איתן ששינסקי מהאוניברסיטה העברית בירושלים ובין חבריה יהיו פרופ' אפרים צדקה מאוניברסיטת תל־אביב וככל הנראה גם פרופ' אהרון יורן מהפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. חבר נוסף יהיה רואה־חשבון, ובין השמות אשר שוקל שר האוצר מוזכרים

(המשך בעמ' 2)

רפורמת המס הקטינה ההכנסות ב־4.4 אחוז

מאת אמנון אבמר, סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

הכנסות אגף מס הכנסה הסתכמו בחודש שעבר ב־850 מיליון ש"ח. זוהי ירידה ריאלית של 4.4 אחוזים בהשוואה לחודש המקביל בשנה שעברה.

הירידה בהכנסות ממס הכנסה מוצאת את הירידה בנטל המס על שכירים ועל הסקטור העסקי והיא נובעת מהרפורמה במסים ומביטול היטל הרכב. באוצר אמרו אתמול כי הירידה בגביית המס תואמת את תחזית ההכנסות בתקציב.

هكذا عن الأصل

طبق الأصل

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

אמצעי הבטחון בנתב"ג הוחמרו נוסעים נתקעו וטיסות התעכבו

מאת אריה אחד, סופר "דבר"

החמרת אמצעי־הבטחון בנמל־התעופה בן־גוריון ללא פתרון ארגוני נאות גורמת שם שיבושים בימים האחרונים. שר־התחבורה חיים קורפו הורה אתמול לנקוט את האמצעים הארגוניים המתחייבים תוך קיום הרמה הנוכחית של בדיקות הבטחון למניעת השיבושים.

אתמול זימן אליו השר קורפו את מנכ"ל רשות שדות התעופה צבי גוב־ארי ואת מנכ"ל "אל־על" רפאל הרלב. לאחר ששלשום בבוקר נתקעו 20 מנוסעי "אל־על" בנמל בן־גוריון, מפני שאנשי הבטחון לא הספיקו להשלים את בדיקות הבטחון עד לשעת המראת מטוסיהם. תשע טיסות של "אל־על" יצאו באיחור. חברות־תעופה הביעו דאגה נוכח הצפוי בעונת השיא בחודשי הקיץ.

לסופר "דבר" נודע, כי על־פי המלצת גורמי הבטחון המוסמכים רוכזו לפני שלושה חודשים כל בדיקות הבטחון בידי רשות שדות התעופה. בתוך כך הוצא הנושא מידי "אל־על", שביצעה עד כה את הבדיקות של נוסעיה. ההחלטה לרכז את כל הבדיקות באחריותה הישירה של רשות שדות התעופה נועדה לוודא, שהן יבוצעו בקפדנות, ללא התחשבות בשיקולים הקשורים בהרמת התנועה האווירית.

אולם עם העברת הנושא לידי הרשות, לא העבירה "אל־על" את האנשים שהעסיקה בבדיקות הבטחון, אלא קלטה אותם בתפקידים מקבילים בתחנותיה בחו"ל, על־פי צרכיה. כתוצאה מכך נוצר בנמל בן־גוריון מחסור חריף בכוח אדם מיומן. בינתיים כבר הכשירה רשות שדות התעופה מספר גדול של אנשי בטחון, אולם עדיין חסרים לה בודקים רבים ברמה נאותה. כדי להאיץ את הגיוס, מוצעים למועמדים תמריצים בתנאי השירות.

כדי להתגבר על העומס הזה הורה אתמול שר־התחבורה לרשות שדות התעופה לפתוח דלפק מיוחד לנוסעים שטיסותיהם קרובות.

בתוך כך עומד המנכ"ל גוב־ארי לצאת לדאבלין כדי להרצות במועצת שדות־התעופה הבינלאומיים על "הפעלת שדות קטנים ולאחרוניים בכפיפות לשדה גדול ורווחי". במועצה ידונו נושאי בטחון, כלכלה ומחירים.

תושב סילואן הודה ברצח אחיו אבל המשטרה עצרה חשוד אחר

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

תושב הכפר סילואן הודה כי רצח את אחיו ואף שיחזר את המעשה, אך המשטרה העדיפה להמשיך לחקור ועצרה חשוד אחר.

ביום ו' 8 במאי השנה נמצאה גופתו של עמיר דוויק, בן 27 מסילואן, בשוק הסיטונאי בשכונת ואדי ג'וז במזרח ירושלים. סימנים הורו כי הרצח הלם בראשו של הצעיר כמוט. הנרצח עבר במקום והיה מוכר כחולה נפש. זמן קצר לאחר הרצח עצרו חוקרי משטרת ירושלים את אחיו, גם הוא מעורער במקצת בנפשו.

לאחר החקירה הודה האח ברצח ואף שיחזר אותו. לדבריו, הרקע לכך היה סכסוך כספי שהיה לו עם האח. אולם החוקרים מצאו עיקבות של נעל ספורט במידה שלא התאימה לכף רגלו של האח, והחליטו להמשיך בחקירה.

כעבור עשרה ימים נעצר צעיר בן 17 תושב א־טור. החשוד הכחיש בתחילה את מעורבותו ברצח, אך לבסוף הודה וטען כי הנרצח היה מציק לו "עד כדי כך שהיו לי ממנו סיוטים".

מעצרו של החשוד הוארך בשמונה ימים. החקירה נמשכת.

רצח כראמה עלול להביא

(המשך מעמ' 1)

שלכראמה היו אויבים נוספים בלבנון מקרב הגורמים הפונדמנטליסטים בטריפולי, מקרב הפלשתינים ומקרב קבוצות שונות בצבא לבנון.

אמש הועברה גופתו של כראמה למקום מגוריו בטריפולי שבו הוא אמור להיקבר היום. אלפים מתושבי העיר הצטופפו סביב ארונו המשמש

ראש הממשלה הצעיר

(המשך מעמ' 1)

הקשויה ליפול בחלקו של מוסלמי לפי כללי חוקתה הלא־כתובה של לבנון.

ראשיד כראמה נבחר לראשונה כציר בית־הנבחרים מטעם טריפולי ב־1951, שלוש שנים אחרי שהשלים לימודי משפטים בקאהיר ושב למולדתו. חודשים ספורים לאחר מכן. מתה

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום ו' בסיון תשמ"ז 4.6.87 בשעה 3.00 אחה"צ
נפגשים ליד שער הראשי בית העלמין הדרום בגבול חולון בת־ים
המשפחה

מאתמול אין שגריר בארה"ב

מאת אמנון דנקנר, כתב "דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). — מאתמול אין שגריר ישראלי בוואשינגטון. מאיר רוזן סיים את כהונתו באורח רשמי אתמול. הציר המדיני בשגרירות עודד ערן הוא באורח מעשי מספר אחד בשגרירות, אולם באורח רשמי אין הוא יכול להיחשב כמיופה הכוח של ישראל, כל עוד לא יעזוב מאיר רוזן את ארה"ב.

הקונגרס נגד טילי מייווריק לסעודיה

מאת אמנון דנקנר, סופר "דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). — הממשל האמריקאי הודיע לקונגרס על כוונתו למכור לערב הסעודית 1,600 טילי אוויר־קרקע מסוג "מייווריק" בעסקה ששוויה 360 מיליון דולאר. על פי החוק ניתנת לקונגרס שהות של 30 יום להתנגד לביצוע העסקה.

כבר בסוף השבוע הובעה בקונגרס התנגדות למכירת הטילים, על רקע אי־נכונותה של ערב הסעודית לאפשר למטוסים אמריקאיים להשתמש בשדות תעופה סעודיים במסגרת ההיערכות הצבאית של ארה"ב במפרץ הפרסי. חברי קונגרס חתמו על מכתב שבו מובעת התנגדות לכל עיסקת נשק עם ערב הסעודית.

רבין יתאם עם המטכ"ל עמדה ללביא

מאת פלי ולינגר, הסופרת הצבאית של "דבר"

לקראת סוף השבוע צפוי מפגש של שר הבטחון יצחק רבין, עם אלופי המטה הכללי לתאום עמדות בענין עתיד מטוס ה"לביא" לקראת המשך הדיון בממשלה.

נראה כי צעד זה בא בעקבות תמיהות שהביעו אחדים משרי הממשלה לנוכח חוסר האחידות שבין עמדת צה"ל בענין ה"לביא" לעמדת מערכת הבטחון, כפי שהציגה המנכ"ל דוד עברי.

עובדי מד"א מחריפים שביתתם

(ע). — הוועד הארצי של עובדי מגן דוד אדום החליט אמש להחריף את השביתה בה פתח אתמול אחרי הצהריים ולנקוט צעדים נוספים. החל מ־11 בליל אמש ועד 11 לפני הצהריים היום יפעל בכל סניף מד"א אמבולנס תורן אחד בלבד. הניידות לטיפול נמרץ לא יפעלו כלל.

מהשעה 11 לפני הצהריים היום ועד שעה 3.00 אחר הצהריים ייסגרו לחלוטין כל תחנות מד"א בארץ, כולל שירותים נלווים

נסים

(המשך מעמ' 1)

שטיינברג, ספיר ובן־עמרם המקורבים למפלגה הליברלית.

הוועדה תתרכז בנושא ביטול הפטורים והורדת שיעורי המס, כאשר הנושאים הרגישים הם פטורים לנשים, לקרנות השתלמות ולקרנות הפנסיה. כן תבדוק הוועדה את מבנה מערכת המס ונושאים כמו מיסוי על הכנסה אישית או משפחתית, האם לחייב כל אזרח להגיש דו"ח וסוגיות במיסוי על הון ריווחי הון וריבית. הוועדה תידרש לסיים את עבודתה תוך כמה חודשים. גורמים כלכליים מעריכים שאם יוקדמו הבחירות מתכוון שר האוצר להפוך את הרפורמה במערכת המסים לנושא מרכזי במערכת הבחירות.

הבהרה

בעקבות ידיעה שפורסמה אתמול ח"כ בני שליטא ביקש להבהיר כי המכתב ששיגר למשפחת נאפסו נשלח עוד לפני מתן פסק־הדין. אשר לפסק־הדין עצמו, הוא שלם עם כתבו ורוחו.

חוקרי נפסו מורידים פרופיל ולא מדברים

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

אנשי השב"כ בעבר ובהווה, שהיו מעורבים בחקירת עיזאת נפסו, ניתקו בימים האחרונים קשרים עם אנשי ממשל ואף עם ידידים אישיים — "עד שתסתיים חקירת המשטרה". רובם אף מסרבים לענות בטלפון לאנשים הפונים אליהם כדי לעודדם. "אנחנו לא רוצים להפריע לשוטרים בחקירה", הם אומרים.

מדי ערב נפגשים ראשי השב"כ כדי לדון באירועי היום החולף וכדי לתכנן את המהלכים הבאים, [illegible] להכריזם.

יוסי גינוסר, שהיה ראש צוות החקירה של עיזאת נפסו, אמר אתמול ל"דבר": "אינני מתכוון להגיב על הפרסומים האחרונים שמהם עולה כי אני אעשה מאמץ לטהר את שמי. אני אבחר את המקום והזמן לדבר על מקרה זה".

מוסיקה

חמישיות מאוזנות

מאת יהודה כהן

אמש הגיעה חמישיית־הקשת הברלינאית, שתופיע הערב ומחר בשש החמישיות של מוצארט בחג המוסיקה בשפיים, המישיות מאת בטהובן (בדו מאג'ור אופ' 29) ומנדלסון (בסי־במול מאג'ור, אופ' 87) לאורחים מוזמנים בבית השגריר הגרמני וילהלם האז בהרצליה.

המבצעים הם חברי האופרה הגרמנית בברלין שהתמחו כלהקה לנגינת חמישיות קשת עם שתי ויולות. יש להם כלים טובים ושיתוף. הפעולה ביניהם מצויין. נגינתם מאוזנת ומעמיקה, והם גילו הסתגלות סגנונית.

התגלה וירוס קטלני דמוי איידס בניגריה

ואשינגטון ("רויטר" ועתי"ם). — אחד משני המגלים של נגיף מחלת האיידס אמר אתמול בוועידה הבינלאומית על המחלה, כי בניגריה נתגלה וירוס קטלני נוסף דמוי־איידס.

"אל לנו להיבהל", אמר ד"ר רוברט גאלו מ"מכון הסרטן הלאומי" של ארה"ב לגבי הגילוי במדינה האפריקאית.

הוא סקר את ההתקדמות שהושגה במחקר, בדברו בוועידה הבינלאומית, שבה משתתפים יותר מ־6,000 אנשי מדע ונציגים של שירותי הבריאות ביותר מחמישים מדינות. גאלו אמר, כי הווירוס החדש, שאותו תיאר כדומה בתוצאותיו לנגיף האיידס, אולם מבנהו שונה, נתגלה בעשרה מקרים בניגריה.

גאלו דיבר זמן קצר לאחר שסגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש נתקבל בקריאות בוז על־ידי משתתפים בוועידה כאשר דיבר על תוכניותיו של הנשיא רייגן להרחבת בדיקות האיידס בקרב האוכלוסיה.

כל הפלגים מגנים

(המשך מעמ' 1)

גם בעתיד, וכראש וכראשונה התחירה לסילוק צה"ל מדרום לבנון.

● המדינות הערביות הפרו־מערביות — גינו את הרצח. המלך חוסיין והנשיא מובארק שיגרו מברקי תנחומים לנשיא ג'ומייל. תת שר החוץ המצרי בוטרוס גאלי אמר, שרצח כראמה יערים קשיים נוספים בדרך להשגת הסדר פנימי בלבנון, ובדרך לקידום התהליך המדיני במזה"ת.

● דוברי הליגה הערבית ואש"ף — גינו את הרצח. עראפאת גינה במשתמע את הגינוי שנתן לאחרונה כראמה לביטול הסכם קאהיר מ־1969 על ידי הפרלמנט הלבנוני, שהסדיר בעבר את מערכת היחסים בין אש"ף למימסד הלבנוני.

● ארה"ב וברה"מ — גינו את רצח כראמה. דובר הבית הלבן כינה את הרצח כרגע שחור בהיסטוריה הלבנונית והגדיר את כראמה כמדינאי שהקדיש את חייו לשירות לבנון. סוכנות טא"ס כינתה את הרצח כפשע מדיני מכוון, העלול לגרום להידרדרות המצב בלבנון.

פרס: מדוע שאמסור

(המשך מעמ' 1)

ועדת החוץ והבטחון נאמר כי פרס, בהיותו ראש ממשלה, הטעה בעיצומה של פרשת פולארד את שר החוץ ג'ורג' שולץ. פרס, על פי הידיעה, אמר לשולץ, כי סבר שג'ונתן פולארד נשלח על־ידי קהילית המודיעין האמריקאית לספק מידע לישראל.

בהכחישו לחלוטין את הפרסום אמר אתמול ממלא־מקום ראש הממשלה: "מדוע שאמסור גירסה שתופרך תוך חצי שעה או שעה. נכון, היו כאלה בישראל שסברו שפולארד נשלח לספק מידע לישראל. אני עצמי חשבתי, כפי שנמסר לי אז, שפולארד התנדב לעבוד בשביל ישראל, ולא גוייס על־ידה. דברי אז היו מדוייקים בהסתמך על מה שנמסר לי. גם כיום הרי יש ויכוח אם פולארד גוייס או התנדב לעבוד".

שמיר כינה אתמול בעת סיור שערך בצפון את הדברים בשבועון "ניוזוויק" "מוגזמים וחסרי שחר", ואמר, כי פרס פעל בשם הממשלה, אשר לא שיקרה בפרשת פולארד ושיתפה פעולה באופן מלא עם ארה"ב.

שגריר בארה"ב

באשר לאי־מינויו של שגריר ישראל בארה"ב, אמר שמיר, כי אין זו טרגדיה אם תקופה מסויימת לא יהיה שם שגריר. הוא הוסיף, כי היחסים בין שתי המדינות הדוקים גם ללא שגריר. שמיר גילה, כי יש לו מחשבות לגבי האיש שיאייש את התפקיד, אולם סירב לנקוב בשמו.

בהתייחסו לממשלת האחדות הלאומית אמר שמיר, כי המו"מ לקראת הקמתה התנהל בין הליכוד לבין מפלגת העבודה, השואפת לפשרה טריטוריאלית. "אילו הייתי יודע, שמולי יושבים אנשים החושבים על ויתורים בכל השטחים או על חזרה לגבולות 67, לא הייתי נכנס למו"מ להקמתה של ממשלת האחדות הלאומית והייתי מעדיף ללכת לבחירות חדשות", אמר.

ועדת חו"ב דוחה

יו"ר ועדת החוץ והבטחון המכהן גם כיו"ר ועדת המשנה לענייני מודיעין, וחברי הוועדה שמחה דיניץ ומיכה חריש, גינו אתמול בתקיפות והכחישו נמרצות את "הגירסה השיקרית שמסרו חברים מהליכוד בוועדת המשנה לכתב ה'ניוזוויק', כאילו הטעה שמעון פרס ביודעין את מזכיר המדינה שולץ".

בהודעה בשותפות שפירסמו השלושה אתמול בכנסת נאמר בין השאר: "האינפורמציה שנמסרה לשולץ באותו מועד היתה האינפורמציה היחידה שהיתה בידי ראש הממשלה והיא זהה למה שמסר ראש הממשלה גם לוועדת החוץ והבטחון וגם לקבינט באותו יום, ה־28.11.85. דברים אלה הובהרו על ידינו כבר בעת הדיונים בוועדת המשנה ובאו לידי ביטוי בדו"ח הוועדה שפורסם".

עוד קובעת הודעת אבן־דיניץ־חריש: "חברי הליכוד בוועדה אינם מהססים, באמצעות גירסה כוזבת, לפגוע במדינת ישראל מתוך שיקולים מפלגתיים צרים".

הפטריארך האקומני דמיטריוס (במרכז), האישיות הבכירה ביותר של הכנסייה היוונית־אורתודוקסית, הגיע לישראל ונועד אתמול עם נשיא המדינה חיים הרצוג ועם שר הדתות זבולון המר (בתמונה). (צילום: יצחק הררי)

המורים דורשים מנבון לקצץ בהיקף של הקיצוץ התקציבי

מאת יעל פישביין, הסופרת "דבר" לענייני חינוך

המורים דרשו ממשרד החינוך להקטין את היקף הקיצוץ בתקציב החינוך. שני ארגוני המורים הגבירו לחציהם על שר החינוך יצחק נבון, ועל מנכ"ל משרד החינוך ד"ר שמשון שושני, להסכים להחזרה של שנה נוספת בקבלת תוספות הקצובות במסגרת הסכם עבודה, בסך 21,000 שעות הוראה.

בכך, כך משרד החינוך, יסייעו המורים לכיסוי חלקם בקיצוץ תקציב החינוך בסך 8 מיליון ש"ח.

נציגי המורים הבעו להפחית את הסכום עליו יוותרו וטענו בפני נציגי משרד החינוך, שאם לממשלה יש 24 מיליון ש"ח כדי לחגוג את חגיגות ה־40 למדינה ואם יש לה 400,000 דולאר למימון פסטיבל ישראל, ניתן לצמצם גם את קיצוץ תקציב החינוך.

שר החינוך נפגש אתמול עם ראשי הארגונים בבית החולים "הדסה", שם הוא מאושפז, במטרה להגיע להסדר כולל של הסכסוך במערכת החינוך אחרי החג. נבון דחה את דרישת המורים לא לקצץ בהיקפי משרות מורים המועסקים בעבר למשרה אחת, וכן דחה את דרישתם להקצות כספים לשיפור תנאי עבודתם של מורים דרך ועדי המורים.

יו"ר הסתדרות הסטודנטים נפגש אתמול עם השר דוד לוי וקיבל ממנו הבטחה, כי יתמוך בישיבת הממשלה שתתערך ביום א', בשכר לימוד אחיד באוניברסיטאות בגובה של 100,000 דולאר. זאת בניגוד לדרישת נבון, התבוע לכרוך יחד את הדיון בשכר הלימוד באוניברסיטאות בדיון על הבראת האוניברסיטאות.

גם השר זבולון המר מסר באמצעות מזכיר לשכתו כי יתמוך בשכר לימוד אחיד בגובה 1,000 דולאר. הסטודנטים מקווים כי בכך יושם קץ למשבר שכר הלימוד שנוצר בעקבות החלטת הממשלה מלפני שבועיים.

העובדים: פסק־זמן בשיבושי השידורים ברדיו ובטלוויזיה

השביתה אתמול — בניגוד לדעתה של ההסתדרות

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

שידורי הרדיו והטלוויזיה לא ישובשו בימים הקרובים עד שימוצו כל הדיונים בענייני דרישותיהם של העובדים הבכירים ברשות השידור.

העובדים המנהליים דורשים לקבל תוספת מוכבכה לשכרם רטרואקטיבית משנת 1985. הנהלת רשות השידור הודיעה כי האוצר מוכן לשלם את התוספת רק מ־1986.

אתמול לפני הצהריים התכנסו העובדים לאסיפות הסברה ושיבשו את השידורים. בשעה 2.03 עד 4.09 אחרי הצהריים הופסקו השידורים.

ההחלטה להשבית השידורים התקבלה בניגוד לעמדת ההסתדרות, שדרשה לבסוף מן הוועד להחזיר את העובדים לעבודה לאלתר. בשעה 4.00 חודשו השידורים ברדיו והעבודה בטלוויזיה.

מנכ"ל רשות השידור אורי פורת, דן אתמול עם שר האוצר משה נסים בדרישות העובדים המנהליים. השר הסכים לעכב את החלטתו הסופית בדרישתם, כדי לנסות ולמצוא מוצא משפטי שיאפשר את תשלום התוספת המבוקשת.

בענין דרישות הטכנאים החליט נסים לכנס ישיבה משותפת בין נציגי האוצר, ההסתדרות ורשות השידור שתדון בדרישותיהם.

בשל השיבושים לא הצליחה הטלוויזיה להוציא ניידת שידור לצילום משחק הכדורגל בין נבחרת ישראל וברזיל. הטלוויזיה התחייבה לצלם את המשחק תמורת 8,000 דולאר עבור נבחרת ברזיל, אך עתה נאלצה נבחרת ברזיל לשלם 25,000 דולאר לחברה פרטית שתצלם את המשחק, חלק מן הצוות הטכני שעבד עבור חברה זו הם עובדי החוץ של הטלוויזיה שלא יצאו למשימה בשל השביתה.

ברשות השידור הובעה אתמול מורת רוח רבה על כך שהעובדים לא סייעו לצילום המשחק ובכך פגעו בשמה הטוב של הטלוויזיה.

מצוד על מחבל מחאן־יונס הפעם על עסק סמים בת"א

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

חוקרי היחידה המרכזית של משטרת מחוז תל־אביב מנהלים מצוד על תושב חאן־יונס, מחבל ששוחרר בעסקת חילופי השבויים האחרונה, החשוד בכך שהיה מעורב יחד עם אחיו בהפעלת תחנת סמים בתל־אביב.

ראש מפלג הסמים ביחידה המרכזית של משטרת מחוז תל־אביב, סנ"צ עמנואל (כנו) הכט, אמר אתמול, כי עבדאל ואהב חסניז, בן 23, מחאן־יונס הפעיל יחד עם אחיו המחבל המשוחרר ועם עבריין יהודי בשם רחמים נגר (ונתוליו) תחנה להפצת סמים ברחוב לוריא 3, באזור קולנוע "תל־אביב". עבדאל ואהב חסניז היה מביא כל יום מעזה 100 גראם הרואין לתחנת הסמים. וכמה צעירות ישראליות, הדרה אלפי וורדה לוי, חשודות בכך שהיו מפיצות את הסם לצרכנים.

האח המחבל היה שותף להברחת הסם, אך הוא נמלט, ועתה מתנהל מצוד עליו ברצועת עזה ובתחום מדינת ישראל.

סנ"צ הכט ציין, כי נראה, שנתוסף כאן נתיב סמים, שתחילתו בלבנון, המשכו בדרך הים לרצועת עזה, וסופו בישראל.

צה"ל עוקב בעירנות

(המשך מעמ' 1)

עם זאת הורה גנראל לחד לחייליו להגביר את כוננותם לאפשרות שהשיעים ישובו לתקוף בהמוניהם את המוצבים באיזור ג'זין, מתוך כוונה לנתק את המובלעת הנוצרית מאיזור הבטחון.

להערכת גורמים צבאיים בצפון, צפוי, כי השיעים הקיצוניים יגבירו את פעילותם והתקפותיהם על מוצבים באיזור ג'זין וגבול רצועת הבטחון. אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד אמר אתמול, כי צה"ל ממקד את פעילותו באיזור הבטחון, בעוד שגנראל לח'ד הוא זה שתומך, מפעיל ומכוון את אנשיו באיזור ג'זין. "אין שום נוכחות צה"לית באיזור ג'זין", הדגיש האלוף פלד, אך ציין, כי צה"ל פועל בתוך רצועת הבטחון ומחוצה לה בהתאם לצרכים.

31 הרוגים

צידון ("רויטר", עתי"ם־יע"צ). — מספר ההרוגים בקרבות בגבול רצועת הבטחון בין "חזבאללה" לבין צד"ל עלה אתמול ל־31 אנשי "חזבאללה", צד"ל ואזרחים — כך מסרה המשטרה הלבנונית.

מנהיג המיליציה השיעית "אמל" נביה ברי קרא לכוננות מלאה של כוחותיו בדרום לבנון, לנוכח אפשרות של פעולת תגמול ישראלית.

תחנות רדיו מקומיות דיווחו על טיסות סיור מוגברות של מטוסי חיל האוויר הישראלי והטלת נורי תאורה מעל הכפרים שבקרבת גבול רצועת הבטחון בלילה שבין יום ראשון ליום אתמול.

בהודעת ארגון הכרוז המוסלמי "חזבאללה" נאמר, כי 11 מאנשיו נהרגו בתקופה שהיתה עם שחר על ארבעה מוצבים של צד"ל בקצה הצפוני של רצועת הבטחון.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	8	– 12	גשום
אמסטרדם	9	– 14	מעונן
באנוס איירס	7	– 18	בהיר
הלסינקי	8	– 16	מעונן
הונג קונג	27	– 29	מעונן
וינה	12	– 17	מעונן
ז'נבה	6	– 21	מעונן
טוקיו	19	– 29	בהיר
טורונטו	20	– 26	מעונן
יוהנסבורג	9	– 21	בהיר
לונדון	12	– 20	מעונן
ליסבון	15	– 28	בהיר
מדריד	13	– 31	בהיר
מונטריאול	20	– 26	גשום
ניו יורק	24	– 35	גשום
סאו פאולו	12	– 21	מעונן
פאריס	11	– 19	מעונן
פרנקפורט	11	– 18	בהיר
ציריך			לא נמסר
ריו דה ז'נרו	14	– 26	מעונן
שטוקהולם	7	– 13	מעונן
שיקאגו	18	– 31	גשום

swissair

דבר DAVAR
מאוחד עם
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
עורך "דבר־השבוע" טוביה מנדלסון
מנהל כללי שמעון בר־ניר
המו"ל — "דבר" בע"מ
נדפס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
298032, 281360, 286155

סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, מ. 94229

חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

ום ה' ו' סיון תשמ"ז (4.6.87)
השלושים לפטירת חברנו
זם (שאול) דגן ז"ל
נעלה לבי[ת ה]עלמין בשעה 16.00
המשפחה
...ית מעוז חיים

המנהל הכללי
הנהלת משרד הפנים
מתאבלים על פטירתו של
ירוחם צייזל ז"ל
לשעבר ראש עירית חיפה
ומביעים את תנחומיהם
למשפחה האבלה

לחברנו
מיכאל סקלדמן
אתך באבלך על מות
אביך ז"ל
בית הסנה

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו
משה (מוסיה) לנגוצקי ז"ל
החלוץ העברי הראשון בחבל ים־המלח
נתייחד עם זכרו בבית העלמין שבקבוץ עין־גדי, ביום רביעי, י"ג סיון תשמ"ז, 10 יוני 1987, בשעה 15.00.
אוטובוסים: מת"א בשעה 12.00 ("בית הבימה").
מירושלים בשעה 13.30 ("בנייני האומה").
המשפחה

צילום זה, שצולם ממסך טלוויזיה שידר כתבה של רשת הטלוויזיה האמריקאית „אנ.בי.סי", מראה את מטוס ה„ססנה" של הטייס הגרמני בן ה־19 מאתיאס רוסט, שהצליח לנחות ביום א' בכיכר האדומה במוסקווה. לדברי עתונים מערב־גרמניים, עתיד רוסט להשתחרר בקרוב ממעצרו במוסקווה. (צילום: א.פ.)

גראסימוב: צפויות עוד הדחות בעקבות מחדל המטוס הגרמני

מוסקווה (א.פ. ו„רויטרס") – דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב אמר אתמול לכתבים זרים במוסקווה, כי הוא צופה הדחות נוספות משורות הצבא הסובייטי בעקבות איירודם מטוס של הצעיר הגרמני בן ה־19 מאתיאס רוסט, שנחת במרכז הכיכר האדומה במוסקווה.

בתוך כך נמסר, כי פקיד מטעם השגרירות הגרמנית במוסקווה נפגש אתמול עם מאתיאס רוסט בבית הכלא הצבאי המוסקוואי לפורטובו, שם הוא מוחזק. פקידים רשמיים בגרמניה גינו אתמול את „תעלוליו" של רוסט.

הדובר גראסימוב אמר אתמול במסיבת העיתונאים השבועית שלו במוסקווה: „אני מאמין, כי אלה שלא עמדו באחריותם הצבאית עוד יבואו על עונשם הראוי". אחד מסגניו של שר החוץ הסובייטי, ואדים לוגינוב, אמר באותה מסיבת עתונאים, כי משרד ההגנה האווירית לא אמור היה להפיל את מטוס ה„ססנה" של רוסט, אלא רק ליירטו, אולם בכל מקרה, לא עמדו אנשי ההגנה האווירית בתפקידם כראוי.

פקיד השגרירות הגרמנית שביקר את רוסט בכלאו הסכים למסור לעתונאים רק כי „רוסט בריא שלו ורגוע יותר". הוא אמר, כי מסר לרוסט דרישות שלום מבני משפחתו, ולא ידע לומר בבירור, האם נאסר רוסט באופן רשמי.

אם יואשם מאתיאס רוסט לפי החוק הסובייטי, עלול להיגזר עליו עונש מאסר – משנה אחת ועד 10 שנים תמימות – וקנס של 1,000 רובלים, בעוון „חילול המרחב האווירי של ברית המועצות".

רייגן רומז שארה"ב תבקש עזרת בעלות־בריתה – להגנת המפרץ

ואשינגטון („רויטר", עתי"ם). – הנשיא רייגן רמז אתמול בערב, כי יבקש את עזרתן של בעלות־בריתה של ארה"ב כדי להבטיח את חופש השיט במפרץ הפרסי, בדיונים שיתנהלו בשבוע הבא בפיסגה הכלכלית בוונציה.

בנאום שהשמיע אתמול, שעה שארה"ב עושה הכנות להגן על 11 מכליות נפט של כווית מפני התקפות איראניות, אמר רייגן, כי העם האמריקאי מודע לכך ש„אין זה האינטרס שלנו לבדנו להגן על השיט במפרץ".

„בציינו כי תלותן של בעלות הברית בנפט מן המפרץ אינה סוד, הבהיר רייגן „בוועידת הפיסגה הקרובה בוונציה, נדון באינטרסים בטחוניים משותפים של המשטרים הדימוקראטיים המערביים במפרץ הפרסי.

„העתיד שייך לאמיצים. אסור שבני־חורין ירעדו מפני אתגרים כאלה, ואין לצפות שיעמוד לבדם".

רייגן עומד להיפגש עם מנהיגי בריטניה, צרפת, מערב־גרמניה, איטליה, קנדה ויפאן בפיסגה הכלכלית, שתיפתח בוונציה ב־8 ביוני ותימשך שלושה ימים.

ועידה זאת של המעצמות התעשייתיות המערביות תתנהל על רקע דאגה גוברת בקונגרס האמריקאי בעניין תוכניתו של רייגן להגן על הספינות במפרץ, ועל רקע דרישות חברי הקונגרס, כי בעלות־הברית ישתתפו בהגנה זו.

שיפור התמונה ועיבודה על־ידי המחשב של „אלביט"

מערכת תצפית לטווחים ארוכים מפיתוח אלביט – תוצג בפאריס

(עש"ת). – מערכת תצפית לטווחים ארוכים „מכפל", שפותחה על־ידי „אלביט" תוצג החודש בסלון האווירי בפאריס.

את המערכת ניתן להוסיף למערכות קיימות לצורך הגדלת כושר תצפיתן, הבחנתן והיזוהי שלהן. השימוש בטכנולוגיות מתקדמות מקנה למערכת יכולת שיפור עד־כדי הכפלת הטווח היעיל של רוב מערכות התצפית הקיימות, תוך שמירה על ייצוב וחידוד התמונה שהן קולטות.

המערכת קומפקטית, נוחה ומתאימה למיגוון רב של יישומים.

בתחום הצבאי יכולה המערכת לשמש בצמידות לציוד תצפית אלקטרו־אופטי ארוך טווח, כחלק של מערכת „פליר" בטנקים לזיהוי מטרות וכיוון חימוש, ובמערכות כיוון חימוש וניווט אלקטרו־אופטיות במטוסים ובמסוקים.

בתחום האזרחי, המערכת אידיאלית למערכות אבטחה, למערכות בקרה והשגחה על תעבורה או לכיסוי טלוויזיוני ארוך טווח.

מתחדש המאבק הציבורי למען החנינה לאסירי ארגון הטרור

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

הפעילים למען שחרור ארגון הטרור היהודי מחדשים את המאבק הציבורי והפרלמנטרי כדי להביא עוד השנה לשחרור שישה הנאשמים, הכלואים עדיין.

אתמול קיבלה סיעת המפד"ל החלטה להביא למליאת הכנסת את הצעת חוק החנינה. לפי ההצעה תקרא המפד"ל לחברי כנסת מכל המפלגות להצטרף ליוזמה זו. הסיעה הטילה על שלושה חברים, השר יוסקה שפירא, ח"כ דוד ו[illegible], והמזכיר המדיני שאול יהלום, לרכז את הטיפול.

מקור בכיר במפד"ל אמר אתמול כי אותה קואליציה של 61 שאוחדה נגד הקדמת הבחירות תוסב לתמיכה בחוק לשחרור אסירי ארגון הטרור. לדבריו, נתן ראש הממשלה יצחק שמיר „אור ירוק" ליוזמה זו. המקור הוסיף כי עתה, כשהמפלגות הגדולות תלויות במפד"ל, גדל כושר המיקוח שלה.

המקור סבור כי אפילו אם יהיו מספר חברי כנסת מהליכוד שלא יתמכו או יימנעו בהצבעה, הרי שאם המערך לא יטיל משמעת קואליציונית על חבריו, יצטרפו חלקם להצבעה.

משרד המשפטים יבדוק חשדות לנהלים פסולים בהליכי חנינה

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

משרד המשפטים יבדוק חשדות לקיומם של נהלים פסולים בהליכים הנוגעים לבקשות חנינה, זאת בתגובה לפנייתו של ח"כ אוריאל לין.

עקב ממצאים שנקבעו על־ידי בית המשפט המחוזי בירושלים, במשפט פלילי בו הורשע הנוהג לשעבר של היועצים המשפטיים לממשלה, ביקש ח"כ אוריאל לין משר המשפטים שלא יסתפק רק בהרשעתו בדין של הנוהג, אלא יבדוק כיצד התאפשרה התפשטותה של התופעה המדאיגה בתחומי המשרד בנושא כה רגיש.

הסתבר כי עובד משרד המשפטים נהג לאורך תקופה של כמה שנים לקבל תמורה כספית מעבריינים כתמורה לסיוע בהשגת חנינה. ידוע על מקרה אחד בו אמנם נענתה בקשת החנינה של עבריין ששילם לעובד משרד המשפטים. הבקשות אותן הכין העובד הופנו בלשכת היועץ המשפטי לממשלה, ולעובד היתה גישות אל החומר הרגיש בכל מהלך הטיפול בבקשות.

סופרת „דבר" מציינת שנשיא המדינה או משרד המשפטים אינם מנמקים את הסיבות למתן חנינות ואין הם נותנים להם פומביות.

אבן דוחה הביקורת נגדו: בעניינים בטחוניים רגישים אין ליכוד ומערך

אמר ל„דבר": אולי אני מפונק – אך איני יכול לפעול באווירת עויינות

מאת שלמה גינוסר, סופר „דבר"

„בעניינים בטחוניים רגישים אין ליכוד ומערך: צריך לבחון את הנושא לגופו" – אמר אתמול ח"כ אבא אבן, יו"ר ועדת החוץ והבטחון ויו"ר ועדת המישנה לעניני מודיעין בשיחה ל„דבר".

ח"כ אבן אינו מוכן להשלים עם כינוס מרכז המפלגה כדי להעניק גיבוי לביקורת נגדו על חלקו בניסוח דו"ח הוועדה שבראשותו. „עצם כינוסו של מוסד מפלגתי כדי להעניק גיבוי לשני חברים בכירים במפלגה שיצאו נגד ביקורת שנמתחה עליהם על־ידי גוף ממלכתי־פרלמנטרי, זאת תופעה משונה כשהנושא הוא עניין בטחוני־מודיעיני. אינני חושב שנושא כזה צריך להיות בדיון בצילו של דגל מפלגתי אלא בפורום ממלכתי־לאומי", אמר ח"כ אבן.

לדעתו, מה שהתבקש משני „האישים הבכירים" אינו גיבוי מפלגתי אלא הבטחה לדון בתיקון תיפקודן של כמה מערכות על פי המלצתה של הוועדה. והרי אף אחד מחברי שתי הוועדות שטיפלו בפרשת פולארד לא הציע הצעה אופרטיבית כלשהי לגבי מעמדם וגורלם של האישים שהיו מעורבים בפרשה.

ח"כ אבן אינו סבור שלחץ ציבורי יביא להתפטרותם של אנשי הדרג המדיני שאליהם מתייחס דו"ח ועדת המישנה שבראשותו. גם ועדת אגרנט לא הביאה להתפטרותם של אנשי הדרג המדיני אחרי מלחמת יום כיפורים. הלחץ הציבורי הוא שעשה זאת, אמר ח"כ אבן, והוסיף: „התייחסות הציבור לפרשת פולארד אינה דומה כלל להתייחסות למלחמת יום הכיפורים, לאחר מותם בקרב של 2,800 בחורים. אין כיום לחץ ציבורי כזה שיביא להתפטרותם של אנשי הדרג המדיני הקשורים בפרשת פולארד".

ח"כ אבן אמר, כי אילו הוא היה במקומם של פרס ורבין, היה קודם כל מודה לוועדת המישנה על העבודה העצומה שעשתה. שנית, היה מבטיח לעיין בהמלצות לתיקון הליקויים. „תגובה כזאת אינה התרפסות, אלא קבלת דין של סמכות פרלמנטרית. אילו כך הם היו מגיבים, המפלגה היתה עוברת את העניין בשלום. בסך הכל, מה שהוועדה אמרה נתקבל בארה"ב כך כאילו חטאנו על הדך הריכוד".

„ואילו היית אתה במקומם של פרס ורבין, האם היית שוקל גם מסקנות אישיות אופרטיביות?" אני שואל.

ח"כ אבן: „הייתי מגיב תגובה מתונה, כגון זאת שתיארתי, וממשיך בתפקידי".

ממשיך ח"כ אבן: „אך שני האישים הבכירים בחרו בתגובה אחרת. ראשית בא רבין ומטיף לי מוסר בצורה נמרצת ובוטה. הרי לא אני הוא שקידם את אביאם סלע! אחר כך מעניקים לי 20 דקות לתשובה, ואז בא פרס ומטפל בי כאילו אני אפס מוחלט. אולי אני מפונק, אבל שום יהודי לא טיפל בי בצורה כזאת במשך עשרות שנים. גם הציבור לא רגיל ליחס כזה אלי. מה הפלא שאני מקבל בימים האחרונים עשרות מכתבים וקריאות טלפוניות מהארץ ומחוץ לארץ. והפניות הן מכל חלקי הקשת הפוליטית במפלגה. לובה אליאב ובן אהרון מצד אחד, וניצים כמו דני רוזוליו ועמוס כרמל מצד שני, ורבים אחרים.

אישיות אמריקנית דגולה אמרה לי: 'קח כל ניצחון של יוקרה שצברת בכל השנים הללו ותשקיע אותם בתגובה נמרצת על ההתקפות נגדך'. אבל, הבעיה היא לא כיצד לעודד את אבא אבן. הבעיה היא דימוייה של המפלגה. באים אלי הרבה אנשים צעירים ולוחשים לי: 'אנחנו אתך'. ואני אומר להם: 'למה אתם לוחשים? תרימו את קולכם'. זה אפייני לאווירה ששררה באותו יום במרכז המפלגה".

אבא אבן דוחה בתוקף את הטענות נגדו, על שהסכים להגדרה שראש ממשלה הוא ראשון בין שווים. „מה רצו, שאתנגד להגדרה זאת ואגרום בכך לפיצוץ הוועדה? האם ראש הממשלה אינו ראשון בין שווים לטוב ולרע? והאם הייתי בודד בין נציגי המערך בהגדרה זאת? צריך לעיין בסעיף 6 של הדו"ח, שפרס שפך עליו את חמתו, כדי להיווכח שגם שני חברי, שמחה דיניץ ומיכה חריש, שהוסיפו הסתייגות לסעיף, לא באו לסתור את ההנחה שראש ממשלה הוא ראשון בין שווים".

ח"כ אבן מבקש לחזור ולהתרכז במפלגת העבודה. „הנושא אינו פולארד, אלא דימויה של המפלגה. זוהי מפלגה שלא נחלה ניצחון אלקטוראלי מאז 1973. עכשו היא אינה מוצאת דרך להינתק בשלום מחיבוקו של הליכוד ודרכה חסומה כמעט בכל כיוון, בעיקר בנושא השלום. היתה הזדמנות להציג עכשו את המפלגה בדימוי חיובי, אחרי פרשת פולארד. אבל תופעה כמו זאת של כינוס המרכז האחרונה, יש לה בעיה עם העידן המודרני. אינני חושב שאנשים בעלי מעמד השכלתי מוכנים לקבל שתלטנות כזאת, כפי שבאה לידי ביטוי בישיבת המרכז. זה הזכיר משפט חברים. היה משהו מאוד לא דמוקרטי במעמד הזה. ההרגשה שלי היא שהנושא המפלגתי יהיה בעתיד־הקרוב חשוב יותר מהפרשנות שתתלווה לפרשת פולארד".

הרושם הוא שח"כ אבן חש פגוע בעיקר בשל הביקורת החריפה שמתח עליו שמעון פרס. בתשובה על שאלה כיצד הוא רואה את עצמו משתלב בהמשך דרכה של מפלגת העבודה הוא אומר „אני רואה עצמי כממשיך את מה שאני עושה. אין לי כל ענין, למשל, להיות שר מבלי להיות חבר קבינט. פרס כבר הציע לי זאת בעבר ודחיתי. אני רק מקווה שתשרור אווירה אחרת. אולי אני מפונק, אבל אדם כמוני אינו יכול לפעול באווירה של עויינות מסביבו. אילו חלמתי חלום, לא הייתי מאמין למה שראיתי בישיבת המרכז האחרונה, גם לא לדבריו של שמעון פרס, שאיתו הלכתי בכל זאת כברת דרך ונתתי לו גיבוי גם כשהיה בודד במערכותיו".

בעוד גל האנטישמיות על רקע המשפט בצרפת גובר

משפחת לוחם 'רזיסטאנס' שעונה דורשת משפט שני לקלאוס בארבי

עד כמה צלולים מימיה של בריכה זו בין סלעי הגרניט של האלואל שבמדינת מיין אפשר ללמוד על־פי צלו של השחיין המזנק למים, המשתקף בהם. (צילום: א.פ.)

מאת גדעון קרן, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – מעשי האנטישמיות בצרפת על רקע משפט בארבי נמשכו בימים האחרונים. על שער בית־הכנסת בעיר נאנט צויירו צלבי קרס והכתובות אנטישמיות, ביניהן – „שחררו את בארבי" ו„היטלר – אלף שנים".

בבתי־ספר תיכוניים רבים בחבל צופת, חולקו כרוזים אנטישמיים נוספים המכחישים את קיומה של השואה ושל תאי הגאזים. הם חתומים על־ידי גוף המכנה את עצמו „קולקטיב תלמידי התיכון".

הורים בבית הספר „וולטר" בפאריס, שבו לומדים תלמידים יהודים רבים, האשימו את מנהל בית־הספר בזה שאיפשר את הפצתם של המכתבים אשר הגיעו במעטפה סגורה.

המנהל אמר, כי לא רצה להחרים את החבילה, שיועדה לחברי מועצת התלמידים, וכי צילם – על פי דרישתם – את החומר והעביר אותו במעטפה בחותמת בית־הספר.

בפתח השבוע הרביעי של משפט בארבי בליון נשמעו אתמול עדויות מזעזעות על רציחת ילדים באושוויץ במסגרת העדויות על פרשת גירושם של 44 ילדים יהודים מבית יתומים בעיירה איזייה למחנות ההשמדה, בפיקודו האישי של בארבי. אתמול נמסר, כי קיימת תבנית להפוך את הבית – שהיה עד כה בבעלות פרטית – למוזיאון.

קרובי משפחה של לוחם מחתרת אנטי־נאצי שנעצר ועונה על ידי קלאוס בארבי, הגישו אתמול עתירה למערכת המשפט הצרפתית לקיים משפט שני למפקד הגסטפו לשעבר.

במשפט כזה עלולות לצוף האשמות של בגידה מצד לוחמים לשעבר של המחתרת, שהיתה תמיד מבוכה פוליטית. מדובר באשמות שבארבי עצר ועינה את ברונו לארא, שנלכד ביוני 1943 יחד עם הגיבור האגדי של המחתרת הצרפתית ז'אן מולן.

אחותו של לארא, שארלוט, הגישה עתירה לשלטונות המשפט בליון לפתוח בחקירה על מעצרו ושילוחו למחנה ריכוז גרמני, שממנו מעולם לא חזר, מסר פרקליטה. פרנסואה להרפאנג.

בארבי התרברב בפומבי כי המעצר של מולן, שליחו המיוחד של הגנראל דה גול, היה הישגו המודיעיני הגדול ביותר.

בסקרו מצב הבטחון בשטחים בדיון הכנסת על רצח רמי חבה

רבין: מתחילת השנה חשף השב"כ 108 חוליות בגדה – מחציתן לפני פיגועים

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בכנסת

הכנסת קיימה אתמול דיון על רצח הילד רמי חבה, ושר הבטחון יצחק רבין ניצל את הבמה לסקור את מצב הבטחון ביהודה שומרון ועזה.

הדיון, שהתנהל, כדרך כלל, בשקט, מלבד כמה התנצחויות מילוליות בין סיעות השמאל לימין על מדיניות הבטחון, הסתיים בהצבעה על הודעת הקואליציה. להצעת הסיכום של „התחיה" הצטרפו הח"כים יגאל כהן, עמל נאסר אדין ועוזי לנדאו (ליכוד).

השר רבין אמר, כי באמצעים צבאיים בלבד לא ניתן לעקור את הטרור משורשו. „עלינו להתאים אמצעים וכלים לנסיבות משתנות. הטרור הוא המכשול העיקרי בדרך לשלום". בפתח הודעתו הביע רבין את השתתפות הממשלה באבלן של משפחות חבה וג'רוסי, שיקיריהן נרצחו לדבריו בידי „חיות אדם".

רבין גילה, כי מאז תחילת השנה האחרונה נחשפו על־ידי השב"כ 108 חוליות ביהודה שומרון ועזה, 58 כהן בטרם הצליחו לבצע פיגועים והשאר לאחר הביצוע. כוחות הבטחון חשפו עד כה 80 אחוז ממעשי הפיגוע שבוצעו. הוא חיזק את ידי השב"כ ואמר, שהוא הכלי היעיל ביותר למלחמה בטרור.

רבין הביע תקווה שהעימות בין תושבי השטחים לבין ישראל יישמר במסגרת פוליטית ולא יתרחב לעימות דתי, „אך סכנה כזו עדיין קיימת".

בהתייחסו למדיניות הבטחון ביהודה שומרון ועזה, ציין כי היא בנויה על כמה מישורים, ביניהם מלחמת חורמה בטרור האש"פיסטי במסגרת החוק. „חלק מחברי למפלגה ביקרו אותי על כך שהורתי להפעיל אמצעים כמו גירוש, מעצר מינהלי, הקבועים בחוק". כאן קיבל רבין סיוע, צפוי, מספסלי הליכוד בדמות מאיר כהן אבידוב – „מאוחר מדי ומעט מדי", אם כי אני משבח אותך". חיים קופמן: „הוא רוצה לעזור לך במפלגה".

במסגרת מדיניות הבטחון ביו"ש, רואה רבין, חשיבות בשיפור איכות ורמת החיים של האוכלוסיה הערבית, „לא כעדך הכבישי אלא כאינטרס בטחוני". מצד שני, לצד מדיניות זו קיימת גם מדיניות של שוט – נגד אותם, הנגררים למעשי טרור.

מניעת העברת אמצעי לחימה ממדינות ערב לשטחים, וסיכול התארגנות מקומיות, הקשה לאיתור, יותר מהטרור המבוסס, הם חלק נוסף ממדיניות הבטחון בשטחים.

שר הבטחון הוסיף, כי המדיניות בשטחים היא להעדיף לפגוע במכרות נקודה ולהימנע מהטלת עונשים קיבוציים. הוא הביע צער על שכוחות הבטחון נאלצו לסגור את אוניברסיטת בירזית. ח"כ עוזי לנדאו צעק לעברו: „למה סגרת רק למשך 4 חודשים?". זה [illegible] ל־4 החודשים. רבין: „כי אינני מאמין בעונשים קיבוציים. זה היה עונש קיבוצי בלית ברירה".

רבין אמר, כי טועה מי שחושב, שיש נוסחת פלא שתפתור את הבעיות, שכן מדינת ישראל היה עדיין בצל איומי המלחמה והאבקת בטרור אש"פי ושיעי.

ח"כ חייקה גרוסמן (מפ"ם) אמרה, כי לרצח ילד בן 8 אין אליבי מוסרי ואין אליבי פוליטי. ח"כ גרוסמן תקפה את המאשימים, לאחר כל רצח נתעב, את המחפשים אחר פתרון מדיני, באומרם שהם מעוררים בפלשתינים תקוות נגד הכיבוש והספחה. „האם התקווה היא שמוטבה את הטרור הנפשע? או היאוש, יאוש של 20 שנים של חוקי חירום. ההיסטוריה מלמדת שבעיה לאומית לא נפתרת בעזרת עונשים קיבוציים. איטום בתים, גרושים ונעילת אוניברסיטאות, שיטה כזו היא בומרנג שמחזק את המטורפים בצד שכנגד", אמרה גרוסמן.

ח"כ גרוסמן סיכמה את נאומה בקראה לפלשתינים להניח לטרור נגד אזרחים, להכיר בישראל ולהיות שותף למו"מ על שלום והסדר, כי הטרור מסכן חיי יהודים, אך לא את קיומה של מדינת ישראל, לעומת זאת הוא מהווה מכשול להבטחת עתידם של הפלשתינים כעם.

רבין: אולמרט שיקר; חריש לא העביר לי פרוטוקולים

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

שר הבטחון יצחק רבין מכנה את התבטאויות ח"כ אהוד אולמרט „דברי שקר", בהתייחסו להאשמותיו של ח"כ אולמרט בקשר לחקירת פרשת פולארד בוועדת המשנה של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

השר רבין הכחיש מכל וכל את טענות הח"כ מן הליכוד כאילו העביר ח"כ מיכה חריש מהמערך פרוטוקול של ישיבת הוועדה לעיונו של שר הבטחון.

כן הגדיר שר הבטחון כ„דברי שקר" את טענת ח"כ אולמרט כאילו פגש במסעדה את יצחק רבין, וזה אישר את הטענה שח"כ חריש העביר לו דיווחים וסטנוגרמות מדיוני הוועדה.

ועדת חו"ב לא התלכדה בגינוי ההתקפות על אבן

מאת שלמה גינוסר, סופר „דבר" בכנסת

ועדת החוץ והבטחון לא הצליחה אתמול לקבל החלטה, שאמורה היתה להתייחס לפגיעות האישיות ביו"ר הוועדה אבא אבן.

בפתח הישיבה הציע ח"כ יוסי שריד (ר"צ), שהוועדה תקבל החלטה, שבה היא מאמצת את ידיו של ח"כ אבא אבן ויוצאת נגד פגיעות אישיות בו. חברי הליכוד, בצעד לא מפתיע בהתחשב בנסיבות הנוחות להם, הסכימו לתמוך בהצעתו של ח"כ שריד. בשלב זה התערב ח"כ שבח וייס (מערך) ואמר, כי ח"כ שריד עושה תרגיל מבריק, אשר הופך את ועדת החוץ והבטחון למטה הבחירות של הליכוד ור"צ, והוא, ח"כ וייס, אינו מוכן לתת את ידו למהלך זה.

בעקבות דבריו של וייס יצאו כל חברי המערך בישיבת הוועדה להתייעצות וחזרו עם נוסח שונה של הצעת החלטה. נוסח זה קבע, בין השאר, כי ועדת החוץ והבטחון מגנה את האווירה העכורה, שליוותה את עבודתה של ועדת המישנה. עוד קובעת הצעת ההחלטה, כי הוועדה מעריכה ומוקירה את פעלו של אבא אבן כיושב ראש הוועדה.

המערך הציע עוד שוועדת חוץ ובטחון תגנה כל פגיעה אישית באבא אבן ובדרג המדיני, שהופיע לפני ועדת המשנה, שבדקה את פרשת פולארד.

ח"כ שריד ונציגי הליכוד התנגדו לתוספת המתייחסת לדרג המדיני.

בסופו של דבר התפזרה ועדת חוץ ובטחון בלי להצביע על הצעות ההחלטה השונות.

ועדת הכנסת החליטה על הרחקת כהנא ל־5 ישיבות

מאת שלמה גינוסר, סופר „דבר" בכנסת

ועדת הכנסת החליטה, אתמול, להרחיק את ח"כ מאיר כהנא (כך) לחמש ישיבות כנסת, לאחר שהאשים ב„גזענות" את יו"ר הכנסת שלמה הלל אשר פסל הצעת חוק שלו לאסור את פעולות המיסיון בישראל. ח"כ כהנא כינה את יו"ר הכנסת „עוכר ישראל", ואתמול, בעת הדיון בוועדת הכנסת, חזר על התבטאויותיו במליאת הכנסת.

ההחלטה, על הרחקתו של כהנא מחמש ישיבות, נתקבלה בקולותיהם של הח"כים דב בן מאיר ואהרון נחמיאס (מערך), ח"כ גאולה כהן (התחיה) וח"כ צ'ארלי ביטון (חד"ש). הח"כים רפאל פנחסי (ש"ס) ואברהם ורדיגר (מורשה) נמנעו בהצבעה, והציעו, תחת זאת, להסתפק בנזיפה.

אלי קולס סולק מהנהלת הליכוד – כי נסע לחו"ל

מאת שלמה גינוסר, סופר „דבר" בכנסת

פורום מצומצם של הנהלת סיעת הליכוד החליט אתמול לסלק את ח"כ אלי קולס מהנהלת הסיעה בכנסת ולשקול את העברתו מתפקידו כיו"ר ועדת חוק, חוקה ומשפט. זאת, כיוון שח"כ קולס נסע שלשום לחו"ל מבלי להודיע להנהלת הסיעה. „מצליף" סיעת הליכוד, ח"כ יהושע מצא, גילה את עקבותיו של קולס ממש לפני עזבו את הארץ, אך לא הצליח לשכנעו לבטל את נסיעתו.

מצא הזהיר את קולס, שלהפרת משמעת זו יהיו תוצאות משמעתיות, אולם קולס, לפי דבריו של מצא, לא התרשם במיוחד ואמר: „אנחנו אנשים מבוגרים".

ח"כ קולס גם דחה את בקשתו של ח"כ מצא להודיע מה יעד הטיסה שלו או להשאיר מספר טלפון, כדי שאפשר יהיה לאתר אותו ברגעי חירום אפשריים לסיעת הליכוד בכנסת. ח"כ קולס הסכים רק לומר, כי הוא יחזור ארצה ביום שני הבא.

עליות שיא ביתרות של המט"ח: 144 מיליון ד'

מאת אמנון אמר, סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

יתרות מטבע החוץ של ישראל ממשיכות לעלות. בחודש שעבר עלו היתרות ב־144 מיליון דולאר נוספים והגיעו לרמת שיא חדשה של 4 מיליארד ו־537 מיליון דולאר.

כדי לממן את רכישת הדולארים מכר בנק ישראל בחודש שעבר לציבור מילווה קצר מועד בסך 333 מיליון ש"ח.

בבנק ישראל סירבו לומר כמה כסף עולה למדינה מימון רכישת הדולארים באמצעות המילווה קצר המועד. לפי הערכה מדובר בהוצאה של עשרות רבות של מיליוני דולארים: הנובעת מהפרשי הריביות שבין הריבית שמקבל בנק ישראל עבור הדולארים שרכש לבין הריבית שהוא משלם עבור המילווה קצר המועד.

סגן השר כץ־עוז להונגריה לבחינת מפעלים משותפים

מאת אריה אריר, סופר „דבר"

סגן שר החקלאות אברהם כץ־עוז, יצא אתמול לביקור של חמישה ימים בהונגריה כאורח המרכז החקלאי הממלכתי בבודאפשט. כץ־עוז ממונה במשרד־החקלאות על הקשרים עם מדינות שאינן מקיימות יחסים דיפלומטיים עם ישראל, פעילות המכונה „השלום הירוק".

הונגריה מעוניינת להחדיר את מוצריה לשוק האמריקאי באמצעות ישראל, ואילו לישראל עניין לשווק את תוצרתה לגוש המזרחי באמצעות הונגריה.

הונגריה מעוניינת בסיוע ובהדרכה בנושאי מים והשקיה וכן בגידול בקר ובעלי חיים אחרים. כן ידון סגן השר כץ־עוז בהקמת מפעלים משותפים לעיבוד תוצרת חקלאית בישראל ובהונגריה.

בין מוסדות החקלאות של שתי המדינות נרקמו קשרים, מזה זמן מה, ובחודש שעבר ביקרה בארץ משלחת הונגרית, שהביאה את ההזמנה לסגן השר. בעוד שלושה חודשים תגיע לארץ משלחת הונגרית לביקור גומלין ואחר כך יבואו שתי משלחות מקצועיות, האחת בנושא מים והשקיה והאחרת בנושא הבקר.

אל סגן שר החקלאות נלווים בביקורו הנוכחי מנכ"ל תנובה יצחק לנדסמן, מנכ"ל המשביר המרכזי שלמה אייזנר וכן מזכיר המרכז החקלאי.

בית־חולים בבנת־ג'ביל לתושבים באיזור הבטחון

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

בית־חולים נפתח שלשום בעיירה השיעית בנת־ג'ביל שבגזרה המרכזית בדרום לבנון והוא נועד לשרת את תושבי הכפרים והעיירות בגזרות המרכזית והמערבית באזור הבטחון.

בבית־החולים החדש, שהוקם על־ידי ממשלת לבנון בסיוע צד"ל וצה"ל, יש 30 מיטות וכעשרה רופאים דרום־לבנונים. הצוות הסיעודי מורכב מאחיות ועובדים, תושבי האזור.

בבית־החולים הוקמו מחלקות ילדים, יולדות, כירורגיה ומרפאות חוץ, ובעתיד ייפתחו גם חדרי ניתוח. הקמתו תקל את העומס על בית־החולים במרג'־עיון, שהיה היחיד עד כה ברצועת הבטחון שבדרום לבנון.

هكذا من الأصل

מגמה מעורבת בשינויי שער קלים

פעילות נמוכה עקב פגרת חג השבועות

מאת שמואל רוזנבלום

מגמת מסחר מעורבת תוך נטיה לירידות שערים קלות שררה במרבית סקטורי הבורסה עקב פגרת חג השבועות ביומיים הקרובים. שינויי השער ונפחי העיסקאות במרבית המניות היו נמוכים יחסית, וההתענינות היתה בגדר שיעמום מסויים. רוב ציבור הפעילים בשוק מצוי בעמדה חיובית – אופטימית כלפי הצפוי בעתיד הקרוב בבורסה. זאת לנוכח פאסיביות מהולה במעט פסימיות מצד קונצרן כלל כלפי השוק. לדעת המקורבים עשויים גורמים כרמת אינפלאציה נמוכה, כמות כסף נזיל גדולה, וזרימת כספים לקרנות וחוסר אלטרנטיבת השקעה להוביל יתריו לשוק חיובי. תוך מעבר הכספים הגדול לקרנות המניות, מעדיפים מנהלי הקרנות שלא להתעכב יתר על המידה במהלך המסחר אלה רק במעבודות של קליטת הצעים. חלק מהקרנות מצוי שוב בעמדות נזילות כספית נאה, ומעניין יהיה לראות באם לאור הנזילות תמולנה הקרנות מנהיגות בשוק לכיוון החיובי. סוחרי הבורסה צופים לשיפור במגמת השוק לאחר חג השבועות.

שינויי שער במסחר

אוירה חיובית תוך עליות שורה בבנקאיות שבהסדר. השיפור בבנקאיות נובע בחלקו מירידת שערי הריבית למפקידים במשק, בל"ל עלו ב־0.7%, פועלים 0.9%+, מזרחי 0.8%+, דיסקונט א' 0.9%+. הצעים באוזרים נקלטו ללא שינוי במחזור גדול, נראה שבכוונת מוכר גדול להוריד את המניה ומנגד מצויים קונים ברמות השערים הנוכחיות. ככל שנודע ידי קונצרן כלל עד ל־53% לערך בשליטה באוזרים. חברת אוזרים הינה ללא ספק השקעה מעניינת לאור פעילות החברה בשנים האחרונות שהיתה בידורע מוצלחת ביותר: ביקוש גדול של כ־39000 ע.נ. נרשם בקריסטל ושעיה עלה, ביקוש במניית כלל סחר סופק ללא שינוי והצעים באופציה נלקחו במהירות. מניות כיפ גליק ירדו ב־6.2%, אלקול ירדו ב־5.4%, כנגד היו עליות שערים בקלילות מסוג קרמני 5.5%+, להדיה 1 6.7%+, ופעילות ערה וחיובית באמיק, אנרין, ויסלגו ונוספות. מניות פולגת 1 עלו ב־1.8%, ירידה קלה נרשמה במניות ברוך בהן בוצעה עיסקה נאה שלשום מחוץ לבורסה. בכבדות שורה יציבות, פ.ב.י ללא שינוי, פיתוח משכנתאות ללא שינוי, ותנודות קלות לשני הכיוונים במרבית הבכרות. במהלך המסחר הורגש שיפור מסויים באוירה בשוק.

גישות מגוונות בבורסה

שוק המניות מצוי בימים האחרונים בעמדת המתנה ברורה בטרם תקבע מגמת מסחר. מקורבי קבוצת כלל מצויים בעמדות חשיבה הססניות תוך חוסר נכונות בולטת להגדיל פרופורציות במניות. קונצרן כלל הקטין בחודשים האחרונים באופן מתמשך וקבוע את החזקותיו בני"ע של הבית מסוג אוזרים, כלל נדל"ן, אי.פי, כלל סחר ונוספות. גורמים בבורסה יודעים לספר שאנשי כלל מעוניינים בשוק יורד ע"מ לחזור ולרכוש כמויות משמעותיות בני"ע שמכרו בעבר, מנית אוזרים כנראה מהווה דוגמא לתופעה זו. מנגד מצויים פעילים רבים בעמדות חשיבה אופטימיות לגבי הצפוי בשוק, ואת עקב האינדיקטורים הכלכליים החיוביים. יתכן שהפעם דווקא תהיה יד האופטימיסטים כנראה על העליונה.

משתנים – חוסר ענין 0.76–

המסחר אתמול במשתנים אופיין בחוסר ענין תוך ריפיון כללי עקב פגרת חג השבועות הקרבה, בסיבוב המסחר הראשון לא נרשמו שום עיסקאות במניות מובילות כבינלאומי, הסנה, כלל ישראל ונוספות. מגמת המסחר הכללית היתה בכיוון ירידות קלות של כ־0.76% לערך בתום הסיבוב השלישי. במסחר במרצ לאחר המשתנים נרשמו הצעים או ביקושים מיקריים למדי תוך תנודות שערים קלות לשני הכיוונים. נפח העיסקאות אתמול במשתנים היה נמוך מאוד בהשוואה לימים קודמים.

חודש מאי – סיכומים ראשונים

סיומו של חודש מאי בשוק ההון מלמד על שחיקה [illegible] (ללא מניות הבנקים שבהסדר) מראה ירידה בממוצע של 3% לערך. הענף שבלט במיוחד בבורסה בירידתו היה אלקטרוניקה וחשמל שירד ב־7.07% לערך. תנודות שערים חדות בלטו במספר ני"ע קליליים ששערו עלה באורח חד יחסית, ודוגמאות לכך מצאנו במניות בורשי, מיפ גליק ונוספות. ירידות שערים חדות בלטו במניות קלילות כשנוהר, טרומאסבסט, סבריגה ונוספות. קרנות הנאמנות המתמחות במניות הניבו תשואה שלילית ממוצעת של כ־0.85% לערך, ממוצע קרנות הנאמנות נקבע עפ"י הקרנות המובילות באודם (בל"ל) אורן (פועלים) דקל (דיסקונט) נטיף (מזרחי) ומור (הבינלאומי). ההשקעה בקרנות אג"ח לא הניבה אף היא תשואה חיובית. מניות הבנקים שבהסדר הניבו במהלך חודש מאי תשואה נאה יחסית, במהלך מאי עמדה התשואה של הבנקאיות על כ־17% ואף יותר, בסוף מאי עמדה התשואה על כ־15.8% לערך. במהלך חודש מאי שונתה והורחבה שיטת המסחר במשתנים ע"י הכללת ני"ע נוספים בעלי נפח עיסקאות גדול. חודש מאי לשיכך לא היה בהמשך לחלק מציבור המשקיעים בבורסה.

הנפקה חדשה – תבל

חברת עמילות המכס תבל יוצאת בהנפקתה הראשונה לבורסה. סך ההנפקה הינו כ־26 אלף דולר לערך. בעלי המניות העיקריים הינם דב גרימן כ־70% וחברות ההשקעה קרדן ודנבאר כ־5% לערך. בסך הכל יחזיק הציבור בכ־25% ממניות תבל. עיון בדוחות החברה מלמד כי בשנה האחרונה הרוויחה החברה כ־132 אלף ש"ח אחרי מס, הרווח לפני מס היה כ־750 אלפי ש"ח. חלק מהכנסות החברה נובע מריבית, נראה שהחברה מתמצאת היטב בנושאי ניהול פיננסי. חלק מתמורת ההנפקה בתבל תנוצל לכיסוי הוצאות וריבית בעלות גבוהה, פעולה זו עשויה לשפר בעתיד את רווחיות החברה. הערכת החברה נעשתה ע"י פרופסור ארג'ה מאוניברסיטת ת"א. בין לקוחותיה העיקריים של תבל ניתן למצוא את תנובה להבי ישקר מוטורולה ונוספות. בניגוד להנפקות האחרונות, הנפקת תבל אינה במכרז אלא במחיר קבוע. יתכן שהנפקת החברה תזכה לחתימות יתר ניכרות עקב נפחה הכספי הקטן למדי, ובעצם היותה חברה מעניינת יחסית. יש להניח שהתמורה במיסוי תתרום אף לרווחיות תבל.

הודעות הבורסה

מלל – החברה תגייס הון באמצעות זכויות למניות 0.1, 0.5 שקל ואופציות. היקף ההנפקה מוערך בכ־2.6 מיליון ש"ח. בעלי הענין התחייבו לנצל את כל זכויותיהם. לכיש – בשנת 1986 הפסידה החברה 247 אלפי ש"ח לעומת 427 אלפי ש"ח בשנת 1985. רפק – החברה הפסידה בשנת 1986 כ־2.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל־56 אלפי ש"ח בשנת 1985. אריס – הפסד לחודשים אפריל־דצמבר 1986 היה 432 אלפי ש"ח לעומת 177 אלפי ש"ח ב־1985. סחף – החברה הרוויחה בחודשים אפריל־דצמבר 1986 כ־92 אלפי ש"ח. מגור – רווחי החברה לחודשים אפריל־דצמבר 1986 הסתכמו כ־66 אלפי ש"ח. סקאניה – בחודשים אפריל־דצמבר 1986 הפסידה החברה 19 אלפי ש"ח. בנק ספנות – הרווח הנקי לרבעון הראשון של 1986 הסתכם ב־564 אלפי ש"ח. אבנגים – הגישה לבורסה טיוטת תשקיף להנפקת אג"ח ואופציות בדרך של זכויות. קריסטל – המסחר במניות החברה הופסק עקב הודעה על רכישת 50% ממניות קריסטל ע"י חברת כלל סחר. מחיר הרכישה 4.5 מיליון דולר בתוספת בגידול 1.5 מיליון דולר מותנה בתוצאות העיסקיות של קריסטל מינואר 1987 ועד לדצמבר 1988. נפטא – הרווח הנקי לתאריך 31.8.86 עמד על 5.2 מיליון ש"ח, זאת בהשוואה ל־7 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה. החברה מתעתדת לגייס הון והלוואה [illegible] תשקיפים חדשים. – חברת גני הדר, מבעלי חיידרות, דיקית ועיט פרסמה אתמול תשקיפים חדשים.

* הכותב מנהל תיק השקעות [illegible]

שערי המניות

בנקים מסחריים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
דיסקונט ב	120000	32.0	-600	-.5	-33.0
דיסקונט א	121100	609	+1100	+.9	+1811
דיסקונט שה ב	14085	105	+85	+.6	+55.0
המזרחי ש	39290	526	+300	+.8	+556
המזרחי ב	40071	5.0	+1100	+2.8	+5.0
המזרחי שה 9	— הפסקת מסחר —				
הפועלים בבב	96000				
הפועלים ש	64440	2172	+600	+.9	+4148
הפועלים ב	64200	23.0			+2.0
כללי א וכ"ח	165400	10.0	+850	+.5	+44.0
כללי שה 7	7935	101	+5	+.1	+4.0
בל"ל 100.0	41020	2616	+300	+.7	+4232
בל"ל שה 11	15190	119	+170	+1.1	+1924
מימון וסחר 1.0	53850	20.0			+2.0
מימון וסחר 5.0	27900				

בנקים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
[illegible]	23280	2.0	-300	-1.3	-2.0
[illegible] 0.1	2365	2765	-20	-.8	-2759
[illegible] 0.5	1410	4751	-70	-4.7	-7584
[illegible]	1960	1690	-60	-3.0	-1541
[illegible] 1	27760	77.0	-300	-1.1	-43.0
[illegible]	— הפסקת מסחר —				
[illegible]	— הפסקת מסחר —				
[illegible] 0.5	9900	4014			-2147
[illegible] 5.0	7850	568	+52	+.7	+1025

בנקים בהסדר הצמדה

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
[illegible] 100.0	94785	216	+5		+183
[illegible] 100.0	94210	4.0			-4.0
[illegible] 2.0	573900	3.0	-800	-.1	-3.0
[illegible]	70400	61.0			-61.0

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
לאומי משכנתאות ב	10570	115	+520	+5.2	+102
[illegible] ש	7115	685	+100	+1.4	+924
[illegible] שה 1	3986	179			-129
[illegible] ב 5.0	15582	126	-318	-2.0	-180
[illegible] ש	4011	438			+571
[illegible] ב ש	3850	1041			-113
עצמאות 0.1	22000	33.0	-1100	-4.8	-28.8
משכנות [illegible] ש	35350	13.0			-5.0
משכנות [illegible] ש	26700	132	+950	+3.7	+207
משכנות שה 1	10220	20.0			+20.0
משכנות שה 2	5010	800			+355
[illegible] 1.0	2300	465	+13	+.6	+429
[illegible] 5.0	1250	195	-1	-.1	-275
[illegible] 1.0	8920	55.0			+245
ארנים 0.1	29950	14.0	+600	+2.0	+49.0
לאומי משכנתאות ש	10440	428	+400	+4.0	+753

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
שלמון א וכח	917	17086			-12997
התקלאות בבב א	— לא נסחר —				
התקלאות בבב ב	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	14701	137	+500	+3.5	+515
פתוח תעשיה בבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ב	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב הה	— לא נסחר —				
מימון קבלנים 5.0	1383 תב	4740	+110	+8.6	+14365
תעשיית בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	26470				
כלל ליסינג 0.5ב	23800	112			+59.0
כלל ליסינג אג"ח1	19850	47.0			-47.0

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
איתן ביטוח וכח	257	960	-8	-3.0	-610
אריה 0.1	1490	208	-52	-3.4	-412
אריה א 0.5	935	1505	+20	+2.2	+445
בטוח משנה וכ"ח	728 תב	2617	-70	-8.8	-4435
בטוח משנה 5כ"ח	325	5947	-4	-1.2	-5390
הדר וכח	295	11556			-6648
הדר 5כח	242	16641			-13123
הדר אופ 2	299	19567	+3	+1.0	+20367
הצ'קב 0.1	750	6732	+1	+.1	+60.0
הפניקס 0.5	695	876	-25	-3.5	-1198
המסנר–הראל 1.0	6910	85.0			+55.0
המסנר–הראל 5.0	4840	297			-15.0
מגדל 1.0	3160	60.0			-140
מגדל 5.0	1615	1100	-25	-1.5	-501
[illegible]	8295	678	-5	-.1	-680
סהר [illegible] וכח	1435	447			-647
[illegible]	430	23094			-2901
ציון החזקות 1.0	10700	18.0	+400	+3.9	+8.0
ציון החזקות 5.0	3060	195	+1		+39.0
הסנה וכח	422	6795	+7	+1.7	+3627

מסחר ושרותים

מסחר

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
אינטרקאמא 1.0	8810	105			-109
אינטרקאמא 5.0	5710	468			-774
מגדל עורא 1.0	1005	1876	-45	-4.1	-4713
מגדל עורא אופ 2	750	586			-176
כלל סחר וכח	540	37618			+15273
כלל סחר אופ ד	444	40176			-20324
כלל סחר אגח 2	190.5	26085			-50675
קריסטל 1.0	1125	34208	+36	+3.3	+39405
רפק 0.1	24587	6.4	+987	+4.2	+4.1
רפק 0.5	13704	8.0			-8.0
שופרסל א 2.0	15657	153	-39	-.3	-20.0
שופרסל ב 10.0	12876	257	-32	-.3	+156

שרותים

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
הראל 1.0	3335	110			-76.0
סוכנות הספקה וכח	29424	20.0	-2		-68.0
סוכנות הספקה 5כח	12616	315			-332
קדור 0.1	1450	1974			+425
קדור 1.0	385	35792			-28032
מוטורי עירנה 0.1	5610 תב	1112	-200	-5.5	-1785
מוטורי עירנה 0.5	1695	6068	-10	-.6	-9617
קונטרוסים 0.1	— הפסקת מסחר —				
קונטרוסים 0.5	— הפסקת מסחר —				
קסל 1.0	— הפסקת מסחר —				
ויקו 0.1וכח	6293	980	-48	-.8	-227

מלונות ושרותי תיירות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
גלי זוהר 1.0	5380 תב	30.0	-465	-8.1	-19.3
גלי זוהר 5.0	4000	56.6	-200	-4.8	-56.6
מלונות דן 1.0	2210	316			-75.0
מלונות דן 5.0	1715	576			-312
תור האלמוג 0.1	8820	159	-90	-1.0	-187
כנס וכח	3136 תב	466	+287	+10.0	+3043
מלונות ירדן 1.0	2688	440			-94.0

מחשבים ושרותי מחשב

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
איכות 1וכח	1490	468	-29	-1.9	-437
דטה מיכון 1.0	13149	180	-550	-4.0	-249
ת.י.ר.ל. 1.0	25910	285	+400	+1.7	+95.0
ניהול 1.0	7951 *	54.0	-80	-1.0	-104
* ביצוע חלקי 94.80%					
כלל מחשבים 1.0	13080 תב	42.0	-1000	-7.1	-70.0
מ.ל.ל. 1.0	16877 תב		-888	-5.0	-555
מ.ל.ל. 5.0	8100	546	-80	-1.0	-534
משוב 1.0	666	563	-13	-1.9	-1333
משוב אופ 1	513	468	-25	-4.7	-648
ניקוב 1וכח	2491	563	+1		+311
ניקוב 5וכח	1287	1536	+38	+3.0	+1227
ניקוב אופ 2	5930	402			-74.0
תים מחשבים 1.0	930	1452	-15	-1.6	-2626

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי %	ביקוש/היצע
אברהם בינרי 1.0	— הפסקת מסחר —				
אברהם בינרי 5.0	— הפסקת מסחר —				
אורן מבנים 1.0	770 תב	2857	+70	+10.0	+2715
אורן מבנים 5.0	347	2665			-2215
אזורים 1כח	1526	23061			-21500
אזורים אופ 1	1193	8683	+48	+4.2	+12433
אזורים אגח 3	192.0	50331			-11901
אילון 1.0	450	7784	-3	-.7	-9480
אל־רוב 1.0	2059	416	+98	+5.0	+665
אכסנים וכ"ח	7245 קפ		+345	+5.0	+1975
אפריקה 0.1	59280	75.0			+69.0
אפריקה 1וכח	48101	976	+600	+1.5	+794
אפריקה אופ 5	40700	44.0			-27.0
ארזים 1.0	3100	983	-50	-1.6	-983
אלרן 1וכח	5140	722			-192
אלרן 5וכח	3400	772	-100	-2.9	-3686
בן־יקר גת 1.0	9201	212	+200	+2.2	+83.0
ברנוביץ 1וכח	3451	192	-150	-4.2	-413
ברנוביץ 5וכח	2707	138	-10	-.4	-287
דנקנר 1.0	7860	348	+180	+2.3	+497
דורקר 1.0	— הפסקת מסחר —				
דורקר 5.0	— הפסקת מסחר —				
דרעד 1וכח	268	5000			-1080
דרעד 5וכח	182.0	12430	-4.0	-2.2	-16333
הכשלה 1.0	1799	630			-495
הכשלה 5.0	1250 *	200	-14	-1.1	-216
* ביצוע חלקי 92.60%					
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
כלכלית י־ם 1וכח	351	28152			-46145
כלכלית ים אופ 1	224	17045	-5	-2.2	-90649
נב־ים 0.1	6195	735			+612
נב־ים 0.5	5110	1140			-360
ישראלום 1.0	1888	1833			-976
ישרס 1וכ"ח	23950 תב	152	+1350	+6.0	+669
כוזן פיתוח 1.0	10610	135	+310	+3.0	+432

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	6082.09	5997.54
אבוקה	624.95	618.00
אגם	246.75	242.01
אדיר	1616.4	1584.69
[illegible]	3364.44	3283.14
[illegible]	1835.28	1821.64
אור	428.04	419.00
אורין	153.38	150.29
אורלי	271.42	269.48
אורן	797.35	781.99
אייל	3819.87	3743.17
אירוס	5517.61	5396.80
איתן	—	—
אלון	586.19	574.15
אלמוג	—	—
ארז	—	—
אש	217.62	212.89
אשל	177.61	174.20
[illegible]	242.88	240.57
בדולח	3102.02	3043.15
ברוש	574.91	564.07
ברק	600.65	589.23
בריכה	294.45	288.82
גביש	1528.96	1518.54
גבע	1066.80	1051.47
גורן	—	—
גיא	9868.84	9722.78
גיל	3404.19	3341.03
גלית	615.31	608.00
דובדבן	—	—
דוכיפת	—	—
דולב	234.17	229.23
[illegible]	1474.60	1445.97
דורון	261.01	255.92
דליה	590.68	580.32
דרור	458.47	450.20
דקל	519.77	509.07
הדס	479.58	475.48
הדר	528.82	519.82
[illegible]	2901.51	2841.58
הוד	20406.74	20109.25
[illegible]	18845.96	18569.96
[illegible]	—	—
[illegible]	—	—
[illegible]	129.70	129.13
חלמיש	207.55	203.57
חן	—	—
[illegible]	1394.86	1562.80
טל	6061.35	5991.26
יובל	—	—
יהלום	2919.18	2864.09
[illegible]	449.31	445.13
[illegible]	—	—
[illegible]	—	—
[illegible]	—	—
[illegible]	648.37	686.69
כספית	251.04	248.60
[illegible]	150.82	147.77
[illegible]	1183.26	1160.07
[illegible]	4833.77	4753.53
למשקיע	120415.24	118357.21
לשד	501.89	499.76
לשם	1742.47	1707.35
לשם	324.28	318.01
מגשר	1270.03	1245.58
מבטח	3686.94	3653.38
מגר	250.23	246.61
מגן	3786.75	3751.21
מגל	—	—
מור	2360.69	2327.42
מורן	1018.06	1008.71
מטח	28033.00	27376.60
מיטר	976.29	957.07
מעוף	5100.29	5003.72
מעיין	767.63	753.06
מפתח	557.26	550.71
מרגלית	1715.38	1682.14
מרווה	119.45	119.07
נגה	1270.15	1245.86
נגוה	29082.63	28584.94
נטיף	393.53	385.18
נסק	547.44	536.41
ניר	7935.66	7822.44
נרקיס	699.69	686.72
סגולה	132.03	129.40
סלע	334.60	328.16
סנונית	—	—
סער	—	—
ספיר	182.57	181.67
עופר	—	—
עידית	978.77	960.24
עידן	492.27	485.57
עבר	1228.10	1202.80
עדה	3045.15	3021.48
עופרי	—	—
עינן	136.67	134.85
עוז	1777.77	1760.70
צבר	—	—
צופית	—	—
צוק	117.34	116.88
צור	1029.05	1007.78
צמרת	590.80	582.58
צפית	1809.18	1773.62
קלע	2484.46	2472.87
רוגוז	21516.99	21337.04
רימון	122.56	122.31
רקפת	824.85	811.14
רשף	—	—
שביט	—	—
שחם	—	—
שדרה	326.76	318.75
שחר	475.73	472.42
שמיר	365.52	362.75
שנהב	1100.87	1085.07
שקד	1121.89	1094.16
שקמה	176.55	175.08
תאנה	276.82	274.40
תדהר	647.48	644.26
תירוש	510.49	506.59

חברות להשקעה

נסחרות במט"ח

דלק ונפט

רשימה מקבילה

מוצרי בניה / התעשיה / טקסטיל והלבשה / מתכת ומוצריה / תעשייה / מזון ומבק / חקלאות / חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה / בניה, נופש ופלסטיק / עץ ומוצריו / העתקה והאחזקות

לעובדי תדיראן

במלאת 25 שנה לתדיראן

ברכתנו לכל עובדי החברה
להמשך עבודה פוריה ומוצלחת

מאחל:
הועד הארצי
של עובדי תדיראן

בנק אמריקאי ישראלי

הודעה ללקוחותינו

הפחתה בשיעורי ריבית החובה

החל מיום שני ד' בסיון תשמ"ז 1.6.87 הופחתו שעורי ריבית החובה (ב־4% לשנה) והם יהיו כדלהלן:

על יתרות החובה במסגרת המאושרת בחח"ד החל מ־23% לשנה (מתואמת שנתית 25.43%).
על משיכות יתר בחשבונות עו"ש משכורת עד סכום של 500 ש"ח 34.1% לשנה (מתואמת שנתית 39.31%).
על משיכות יתר בחשבונות „סופר עו"ש" החל מ־34.4% לשנה (מתואמת שנתית 39.71%).
תוספת ריבית חריגה בחשבונות חח"ד ובחשבונות „סופר עו"ש" תהיה 15% לשנה.
הודעה זו מתפרסמת במקום משלוח הודעות ללקוחות. פרטים נוספים ניתן לקבל בסניפי הבנק.

סחף
חברה ישראלית לעבודות פיתוח בע"מ

ניתנת בזה הודעה כי האסיפה הכללית השנתית הרגילה של החברה תתקיים ברחוב ההדסה – אזור התעשיה מפרץ חיפה, בתאריך 22.6.87 בשעה 13.00 בצהרים, במטרה לדון ולאשר את הנושאים הבאים:
1. דו"ח המנהלים הכספיים לשנה המסתיימת ב־31.12.86.
2. אישור המאזן ודו"ח רווח והפסד לשנה המסתיימת ב־31.12.86.
3. בחירת מנהלי החברה שיכהנו בתפקידם עד למועד כינוס האסיפה הרגילה הבאה.
4. למנות רואי חשבון לחברה ולקבוע את שכרם.
5. שונות.

הדו"חות הכספיים של החברה לשנה המסתיימת ב־31 לדצמבר 1986 עומדים לעיון במשרדי החברה ברחוב ההדסה, אזור התעשיה מפרץ חיפה. כל בעל מניות יכול להצביע אישית או ע"י בא־כוח. יפוי כח יש להפקיד בכתובת הנ"ל לא יאוחר מ־48 שעות לפני מועד האסיפה.

2.6.87 — בפקודת מועצת המנהלים

חתום על
דבר
היום
ותהיה מעודכן
בכל יום

שערי מטבע חוץ ביום 1.6.87

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	+0.003	1.56	1.63	1.56	1.63	1.56	1.63	1.5936	1.6134	1.5936	1.6134	1.5950	1.6151	1.6048
1 מארק גרמני	-0.005	0.85	0.89	0.85	0.89	0.85	0.89	0.8663	0.8771	0.8680	0.8789	0.8682	0.8792	0.8734
1 לי"ש	-0.004	2.52	2.63	2.53	2.65	2.54	2.66	2.5769	2.6089	2.5760	2.6081	2.5839	2.6164	2.5982
1 פרנק צרפתי	-0.002	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2599	0.2631	0.2603	0.2635	0.2600	0.2633	0.2620
100 ינים יפניים	-0.007	1.07	1.12	1.07	1.12	1.07	1.13	1.0949	1.1085	1.0924	1.1061	1.0955	1.1092	1.1037
1 גולדן הולנדי	-0.005	0.75	0.79	0.75	0.79	0.75	0.79	0.7693	0.7789	0.7702	0.7798	0.7696	0.7793	0.7750
1 פרנק שוויצרי	-0.007	1.02	1.07	1.03	1.08	1.02	1.08	1.0429	1.0559	1.0456	1.0587	1.0459	1.0590	1.0509
1 כתר שוודי	-0.001	0.24	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2496	0.2527	0.2497	0.2528	0.2498	0.2530	0.2512
1 כתר נורבגי	-0.001	0.23	0.24	0.23	0.24	0.23	0.24	0.2344	0.2373	0.2345	0.2374	0.2344	0.2374	0.2361
1 כתר דני	-0.001	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2306	0.2335	0.2305	0.2334	0.2304	0.2333	0.2321
1 מרק פיני	-0.001	0.35	0.37	0.35	0.37	0.35	0.37	0.3582	0.3627	0.3584	0.3629	0.3583	0.3628	0.3607
1 דולר קנדי	+0.004	1.17	1.22	1.17	1.23	1.17	1.23	1.1901	1.2049	1.1913	1.2062	1.1909	1.2059	1.1994
1 דולר אוסטרלי	+0.002	1.06	1.17	1.09	1.18	1.10	1.18	1.1370	1.1512	1.1346	1.1488	1.1372	1.1515	1.1645
1 ראנד דרא"פ	+0.001	0.51	0.61	0.47	0.80	0.50	0.70	0.7888	0.7986	0.7856	0.7954	0.7890	0.7989	0.7922
10 פרנקים בלגיים	-0.002	0.41	0.43	0.41	0.43	0.41	0.43	0.4172	0.4224	0.4190	0.4243	0.4194	0.4246	0.4218
10 שילינגים אוסטריים	-0.006	1.21	1.26	1.21	1.27	1.21	1.27	1.2339	1.2492	1.2353	1.2507	1.2369	1.2525	1.2431
1000 לירטות איטלקיות	-0.006	1.17	1.24	1.18	1.25	1.17	1.25	1.2027	1.2177	1.2031	1.2181	1.2018	1.2169	1.2098
1 אקו (ECU)	-0.009	—	—	—	—	—	—	1.8008	1.8231	1.8025	1.8248	—	—	1.8141
1 דינר ירדני	-0.023	4.54	4.82	4.51	4.80	4.54	4.85	—	—	—	—	—	—	4.7021
10 לירות לבנוניות	+0.007	—	—	0.12	0.13	0.12	0.16	—	—	—	—	—	—	0.1299
1 לירה מצרית	-0.039	0.68	0.72	0.71	0.76	0.70	0.77	—	—	—	—	—	—	0.7382

טלוויזיה

חינוכית

09.00 טלסקופ: עד כאן.
09.05 שעת בשר.
09.15 גברת פלפלת: יום הולדת לבופי.
09.25 רחוב סומסום.
09.55 המעשיות המופלאות: אגדה של האחים גרים.
10.55 להקת יורו־מיקס.
2.00 טלסקופ: עד כאן.
2.05 קשת הענן: מחול חרמש בקמה.
2.25 סרט קולנוע: "החיים עם אבא" עם אליזבת טיילור.
4.00 המטמטיקים: פרק 25.

כללית

היום

4.30 "להתפש נולדתי" – סרט קולנוע על הלביאה אלזה שגדלה כחיית בית עד הגיעה לבגרות ואחר־כך שולחה אל חיק הג'ונגל. בתפקידים הראשיים: וירג'יניה מקנה וביל טראברס. במאי הסרט ג'יימס היל. הסרט הופק בשנת 1966.
6.00 קיצור החדשות (ערבית).
6.02 "ביקור חוץ לארץ" – חלק ראשון ממופע להקות ישראליות באולם אולימפיה בפריס (ערבית).
6.30 "סיפור האפנה" – סדרה בת שלושה פרקים. פרק ראשון: שלהי המאה ה־20 (תרגום ערבי־עברי).
7.30 חדשות (ערבית).
8.00 עשרת הדיברות – תכנית מיוחדת לערב שבועות. המשורר דן ביטורו של המשפט העברי ובמשמעותו בחברה הישראלית כיום. מנחה ירון לונדון.
9.00 מבט לחדשות.
9.20 "הדרך לטדי" – מחווה לטדי קולק, ראש עיריית ירושלים ליום הולדתו ובמלאות 20 שנה לאיחוד העיר. משתתפים: שמעון פרס, נשיא המדינה חיים הרצוג, אבא אבן, יצחק רבין, שולמית אלוני, סגן ראש עיריית ירושלים לשעבר מירון בנבנישתי, ראש עיריית ת"א שלמה להט, רות דיין, נעמי שמר, תזמורת סימפונית חדשה של נוער, בביצוע של נועם שריף, להקת ילדים גרוזינים, להקת ילדים מעין־גב, הכנר אייזיק שטרן יכבד את טדי בקטע נגינה, וכמובן טדי קולק עצמו.
10.35 "טיסה נעימה" – סרט קולנוע. סאטירה מטורפת של שלישיית הבמאים והתסריטאים ג'ים אברהמס, דייויד צוקר וג'רי צוקר, המכוונת נגד הז'אנר המצליח של סרטי אסונות המתרחשים בנמלי תעופה. משתתפים בסרט: לויד בריג'ס, פיטר גרייבס, רוברט סטאק, לסלי נילסן, אתל מרמן וכוכב הכדורסל האמריקאי כרים עבד אל־ג'באר. בשני התפקידים הראשיים רוברט הייז וג'ולי האגרטי. הסרט הופק בשנת 1980.
12.10 חדשות [illegible]

מחר

4.30 קיצור החדשות (ערבית).
4.32 "אטלנטיק סיטי" – סרט על חיי המהמרים והמהמרים בעיר אטלנטיק סיטי (תרגום ערבי־עברי).
6.10 לקט שירים (ערבית).
6.25 "סיפור האפנה" – חלק ב': סקירה על התפתחות האפנה והשפעותיה בשנות ה־30 עד שנות ה־50 (תרגום ערבי־עברי).
7.30 חדשות (ערבית).
8.00 כותרות מבט.
8.02 "משהו מהמיסתורין" – ענייני קולנוע מגישה שירה גורא.
8.30 מבט לחדשות.
8.45 "מוקדי" – משדר מיוחד במלאות 20 שנה למלחמת ששת הימים. ישתתפו חברי המטה הכללי במלחמה. משתתפים: רמטכ"ל מלחמת ששת הימים – יצחק רבין והאלופים אז – עזר ויצמן, שרון, יפה, גביש, טל, הוד, נאבי, בר־לב, נרקיס ואחרים.
10.00 בין שבועות תעשה לך – תכנית מיוחדת לחוג שבועות בקיבוץ. [illegible] משתתפים בתכנית: להקת [illegible] מתוך "רות" ותזמורת בית השילד בהדרכת אפי נגר כוכב [illegible].
10.30 "קיץ מסוכן" – סרט טלוויזיה אוסטרלי. חוקר מטעם חברת ביטוח מתבקש לחקור את נסיבות השריפה הפורצת באתר בניה של אתר נופש וזמן קצר אחרי שבטוח האתר בסכומי כסף גבוהים נגד פגיעות סוג זה. נציגת ביטוח שהולה להעלות משהו בחקירתה נרצחת בידי יד אלמונית. את החוקר משחק ג'יימס מייסון. את אחד מבעלי האתר משחק טום סקריט. כן משתתפים ווכוי יהו, באי דולמן ואיאן גילמור. במאי הסרט האוסטרלי קוונטין מאסטרס. הסרט הופק בשנת 1982.
11.55 חדשות הלילה.

ערוץ 2

היום

יום שלישי 2.6 (ערב שבועות)
19.00 "באותו ענין"
19.30 "גבעטרון"
20.30 "תצפית" – הלב המחשב
21.00 סוף 2

מחר

יום רביעי 3.6 (מוצאי חג)
19.00 "שיישאר בינינו"
19.30 חיילים יצאו לדרך
21.00 סוף 2

תכנית החג המרכזית בטלוויזיה, שתשודר הערב, תהיה התכנית "הדרך לטדי" – מחווה לטדי קולק במלאות 20 שנה לאיחוד העיר ולרגל יום הולדתו. בתכנית יתארחו, בין השאר, שמעון פרס, נשיא המדינה חיים הרצוג, אבא אבן, יצחק רבין, שולמית אלוני, שלמה להט, רות דיין, נעמי שמר, תזמורת סימפונית חדשה של נוער, בביצוע של נועם שריף, להקת ילדים גרוזינים ולהקת ילדים מעין־גב. הכנר אייזיק שטרן יכבד את טדי בקטע נגינה.

"טיסה נעימה" – סרט הקולנוע, הערב בטלוויזיה.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

שלושה בחדר

מפגש משולש של נשיאים בהווה ובעבר היה אתמול בבית־החולים הדסה עין־כרם בירושלים. הנשיא הרצוג (משמאל) ונשיא הונדורס חוזה אסקונה אויין (במרכז), המבקר בימים אלה בארץ, באו לבקר את הנשיא לשעבר ושר החינוך יצחק נבון (מימין), המחלים מניתוח בו הוצא מגופו כיס המרה. נשיא הונדורס נפגש עם מנכ"ל הדסה שמואל פנחס לשיחה על שיתוף פעולה מדעי־רפואי בין הונדורס להדסה, בה התעניין באפשרות לשלוח מדי שנה לישראל שני רופאים להתמחות. תוך כדי השיחה נודע לו כי נבון מאושפז בבית החולים. הוא מיהר להודיע ובפתח נתקל בנשיא הרצוג. נבון ישתחרר כנראה מבית־החולים רק בסוף השבוע. בינתיים הפך את חדרו ללשכת שר מאולתרת, ואתמול אף התקיימה שם פגישה מכרעת בין ראשי ארגוני המורים בנסיון להפסיק את השיבושים במערכת החינוך.

יורם לוי
צילום: אבי חיון

חיים חדשים

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר היה אורח הכבוד בפתיחת מרכז קהילתי בשכונת פלורנטין בדרום תל־אביב. בטקס שהתקיים ביום א' נכחו צעירים, עובדי בנק הפועלים ת"א, אשר חברו יחד עם אנשי בית־ברנר להקמת המרכז הקהילתי־הסתדרותי בשכונה. "מי שתאר לעצמו את השכונה הזאת מתפוררת" – אמר מזכיר מועצת פועלי תל־אביב בטקס הפתיחה – "נדהם לגלות בשכונת פלורנטין עשרות זוגות צעירים הנוהרים לגור באיזור". בטקס ברכו גם נתן וולוך – סגן ראש עיריית ת"א ובשם התושבים הברכה נציגת ועד השכונה, רחל ברקוביץ'.

נתן רועי

היסטוריה

הזמר הבריטי קליף ריצ'ארד (מימין) והשחקן־זמר האמריקאי דייויד קסידי (משמאל) היו בין למעלה מ־1000 שחקנים, אנשי תיאטרון וטלוויזיה שהתאספו ב"נשיונל־תיאטר" בלונדון שלשום, כדי לברך את לורד לורנס אוליביה לרגל יום הולדתו ה־80. אוליביה הוא שיסד את התיאטרון בשנות ה־60, ואף היה מנהלו 10 שנים. בין יתר ההפתעות נערך לכבודו מפגן זיקוקי־דינור על נהר התמזה, תחת מרפסת התיאטרון.

ראש הממשלה יצחק שמיר היה אמש אורח מפעל "דלתא" בכרמיאל. צילום: מגי אילון

מי מכיר, מי יודע

סטלה לוי, מראשי התנועה לארץ ישראל טובה, ממשיכה במבצעי האזרחות הטובה. החודש מנהלת התנועה מבצע "כבוד לזולת" במשטרת מחוז תל־אביב על כל מרחביה. בכל תחנות המשטרה חולקו הודעות בהן קוראת התנועה לשוטרים לנהוג בכבוד לזולת. כל אזרח שיגלה שוטר מסביר פנים רשאי לכתוב עליו לת.ד. 11525 בת"א. השוטרים המצטיינים יזכו בתעודות הוקרה בחודש אוקטובר הקרוב. אזרחים שמסייעים לשוטרים יזכו אף הם בתעודות הצטיינות. בראש ועדת הענקת הפרסים יעמוד נשיא בית־משפט השלום בת"א, השופט רביבי.

נתן רועי

סיפתח לבטהובן

בימים אלו חזרה הסינפונייטה מרומא, בה ביצעה שני קונצרטים במסגרת חגיגות תרבות ישראל ברומא. הקונצרטים נערכו בתיאטרון ברנקצ'יו היוקרתי השייך לאופרה של רומא. הסינפונייטה הישראלית באר־שבע, מנצחה מנדי רודן והכנרת הנודעת אידה הנדל הלהיבו את הקהל הרומאי בשתי תוכניות שונות וזכו לתשואות. היה זה "סיפתח" מוצלח ל"חגיגת בטהובן 1987" המתחילה בסינפונייטה במוצאי חג השבועות, ובה יבצעו ערב ערב תוכניות מתוך יצירותיו של בטהובן. ב־13 ימים תנגן הסינפונייטה 11 קונצרטים בהשתתפות חמשה סולנים אורחים מחו"ל, בכל רחבי הארץ.

לא, זה לא מה שחשבתם – מה שאליזבת טיילור (משמאל) מראה לרונלד רייגן (מימין), הוא כפתור של הקרן למחקר האיידס, שבראשה היא עומדת. נשיא ארה"ב נשא את הנאום המרכזי בארוחת ערב חגיגית שהתקיימה בוושינגטון, והכנסותיה קודש לקרן.

22

השחקנית ברוק שילדס (משמאל), עדיין יפה, כבר לא ילדה – חגגה בתחילת השבוע את יום הולדתה ה־22 בקלאב איי בניו־יורק, בחברת חברה דין קיין (מימין).

★ ★ ★

גם כוכב מקומי חגג בימים אלה את יום הולדתו ה־22 – אלון אבוטבול ששילב שמחה בשמחה במסיבה שנערכה לרגל תחילת צילומי סרט חדש, "מקום ליד הים", בו הוא משחק את התפקיד הראשי. איתו חגגו שחקני הסרט, שמביים רפאל רביבו ומצלם ז'אן בופטי, מי שזכה למקום של כבוד בקולנוע על צילומי "רוקמת התחרה". מימין לשמאל: הדר מנחם, ענת צחור, אלון אבוטבול וליאורה גרוסמן, במסיבה שנערכה בפאב חדש בת"א – הוילג'.

שיתוף פעולה

על רקע המשבר במערכת היחסים בין תושבי בית־ג'אן הדרוזים לבין הרשויות המקומיות בישראל, התקיים השבוע אירוע שהדגיש את הידידות ושיתוף הפעולה היהודי־דרוזי. 60 מילגות חולקו על־ידי עקיבא לוינסקי, גזבר הסוכנות היהודית, לסטודנטים דרוזים במוסדות להשכלה גבוהה. המילגות, פרי יוזמה משותפת ללוינסקי, ניסן הרשו – יו"ר המועצה הציונית, והנהגת החוג הדרוזי־ציוני בדליית־אל־כרמל, יוענקו מעתה מדי שנה.

הצבי ישראל

יוסף תמיר, יו"ר "חיים וסביבה", ארגון גג לקידום איכות החיים, קיבל מכתב מטוקיו שהיה בדרך שבעה ימים. עד כאן זה נראה בסדר. אלא שבו ביום הוא קיבל עוד מכתב, שאף הוא היה בדרך שבעה ימים. המכתב השני נשלח אליו מסטודנטית גרמניה בתל־אביב, השוכנת, במקרה, מול ביתו ממש. 100 מטר ואלפי קילומטרים, מסתבר, לדואר שלנו חד הם.

המדור נערך היום בידי מיכל פלג

רדיו

היום

קול המוסיקה

07.09 בהאזנה נינוחה.
09.00 קונצרט בוקר.
11.57 פינת השיר – משירי א.צ. גרינברג.
12.00 מן הבירה – דוד חן, כנור/אלכסנדר קנובלסקי, צ'לו חנוך גרינפלד, פסנתר – סטרווינסקי: דואו קונצרטי לכנור ופסנתר. הירדן: שלישייה לכנור, צ'לו ופסנתר במול מג'ור. סטרווינסקי: סוויטה איטלקית לצ'לו ופסנתר.
13.05 בהאזנה נינוחה – ברהמס: פתיחה אקדמית חגיגית אופוס 80 (תז. הקונצרטחבאו אמסטרדם/ב. הייטינק); מוצרט: קונצ'רטו לקרן ותז. במי במול מג'ור ק. 447 (ה. באומן/הקאמ. של סנט פול/פ. צוקרמן); בוקריני: קונצ'רטו לצ'לו ותזמורת מס' 2 ברה מג'ור (מ. רוסטרופוביץ'/קולגיום מוסיקום מציריך/פ. זאכר); ברליוז: "הזמנה למחול" (הפילה. הלאומית/ר. בונינג); ברבר: אדג'ו לכלי קשת (פ. מלנון/א. שנק); בטהובן: 12 מחולות (חברי קונסורטיום קלסיקום); הינדמית: "לשם החזרה" רישום מוסיקלי אופוס 45 א' לזמרים ואנסמבל כלי (סולנים/נגנים של הסימפ' של ברלין); דבוז'אק: מיניאטורות אופוס 75 א' (חברי רביעיית דבוז'אק).
15.00 מוסיקה צעירה.
16.00 אתנחתא (ש.ח.). אורי שוהם, חליל/דוד חן, כנור/חנוך גרינפלד, פסנתר. באך: סונטה במי מינור. מוצרט: סונטה לחליל ופסנתר. דופלר: אנדנטה ורונדו, אופוס 25. בטהובן: סונטה מס' 4 בלה מינור, אופוס 23. מרטינו: "מדריגלים".
17.30 קלות – הבס [illegible] – שירים מאת רחמנינוב ומוסורגסקי.
18.00 מבחר התקליטים.
19.00 לקראת החג – פרקי מוסיקה כלית וקולית ברגש.
20.06 מאולמי הקונצרטים שלנו – מתוך חגיגות 50 השנה לתזמורת הפילהרמונית הישראלית/ז. מהטה/פ. צוקרמן, כנור/ל. הארל, צ'לו/ע. אקס, פסנתר – באך: קונצ'רטו לכנור בלה מינור; סן־סנס: קונצ'רטו לצ'לו; בטהובן: קונצ'רטו משולש בדו מג'ור.
22.30 תבנית מלל לחג.
23.00 מחזורי יצירות – בטהובן: שלישיות: [illegible]

רשת א'

09.05 "מלודיה".
15.00 לקראת חג מתן תורה.
16.05 "מעורב שעון החג" – עם אהרון יחזקאל כיום בן 85, ושמשמשו היה שומר ראשו של הנציב העליון (הזקן), מאיר דיזינגוף וחיים וייצמן. עורכת: רנה הרדי.
17.10 שיר כאב – סדרה על "המשורר השר" הפעם עם מאיר אריאל – משוחח ושר משתתפים: שלום חנוך, דורי בן־זאב, חנן יובל, אהוד מנור, יואב קוטנר רוני סומק ועוד.
18.06 רדיו־דרמה – "שלמה המלך ושלמי הסנדלר" – מאת סמי גרונמן תרגום ועיבוד: נתן אלתרמן מוסיקה: אלכסנדר ארגוב בימוי: שמואל בונים משתתפים: אילי גורליצקי, יונה עטרי רחל אטאס ואחרים (ש.ח.).
19.15 שירים לחג.
22.05 היכל של מחול – ריקודי עם ישראליים.

רשת ב'

08.05 כוכב הבוקר – הפעם: עם ולירה.
16.05 ושמחת בחגך – שירים ומקראות לחג השבועות.
17.05 שוש הזהב – חוה אלברשטיין שרה שירים ביידיש ומספרת עליהם.
18.06 בוא איתי אל הגליל.
19.05 שירים בקצה המטרה – פגישת חג עם המשוררת, החוקרת והסופרת גילי ברמל־שלומי.
20.05 אתנחתי ליבנת צואר – שירים המומלים שכתב יעקב שבתאי.
22.05 מיילס דייויס בקיסריה.
00.10 דברים קטנים, ספורים ושירים על אנשים ורגשות.

רשת ג'

13.05 רק בקרב חג.
15.05 לשבת קרב.
17.05 שירים הם חברים.
19.05 זמר שכוח.
20.05 מחזות.
22.05 סיגל לילי – שירים עבריים.
23.05 עבה הוא הלילה.

גלי צה"ל

14.05 שירי מחזורים.
15.05 מראה מקום – עם אלי לנדאו שבוחר לחזור לירושלים של ששת הימים.
16.05 "אני אוהב להיות בבית" – עולים חדשים מספרים על עליתם ובוחרים את המוסיקה האהובה עליהם.
17.05 ראיון מיוחד עם נתן שצ'רנסקי.
18.05 לשיר עם שרהלה שרון.
19.05 עם הגב לים עם הראש לשם – ראיון עם הזמר מאיר אריאל.
20.05 רקדי עם.
22.05 אחרת לא הייתי שר – ארבע שעות מרתון עם חנן יובל ושיריו.

מחר

קול המוסיקה

07.09 שחרית לחג – באך: סוויטה תזמורתית מס' 2 בסי מינור (תז. באך מטיבן/א. ניקולה, חליל/ ק. ריכטר; מוצרט: סרנדה בסי במול מג'ור ק. 361 "גראן פארטיטה" (נגנים מתוך הסימפונית הלאומית של אמריקה/סטוקובסקי); שומאן: סימפוניה מס' 2 אופוס 61 בדו מג'ור (הפילה. הישראלית/ ברנשטיין).
09.00 קונצרט לבוקר חג – באך: סונטה מס' 2 לויולה ופסנתר, ברה מג'ור (פ. צוקרמן/מ. נייקרוג); בטהובן: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור (ה. שרינג/הפילה. הישראלית/ פ. רנגלי־ריקליס); פרוקופייב: סימפוניה מס' 5 אופוס 100 (תז. הלאומית של הרדיו והטלוויזיה הצרפתי/ר. ברסיינון); הונגר: "המלך דוד" אורטוריה (תז. שוויץ המערבית: מקה. הנוער של הבכרה הלאומית והואה/ ס. דנקו/מ. ליו דה מתבולד; הקריינות בפי סטפאן אודל/א. אנסרמה).
11.57 פינת השיר – משירי א.צ. גרינברג.
12.00 עם מלחינים ישראלים – א. גלבוע: "הזהרי אהבה" של פ. אלואר (א. ברגרסן/ד. בלוך/ב. הגדל, קריאה: ראובל; סליליה ושלישית "יובל").
13.05 קונצרט לצהרי חג – קלמנטי: סימפוניה מס' 2 ברה מג'ור; רוביצ'ה: רביעייה מס' 13 בלה מג'ור לכלי קשת; סליירי: קונצ'רטו בדו מג'ור להליל, אבוב ותזמורת; קונצ'רטו למנדולינה ותזמורת מיתרים בסול מג'ור. באך: קנטטת האיכרים.
15.00 מוסיקה משלנו לחג – מוסיקה ישראלית של מלחינים צעירים – מאיר מינדל: "לבדי"; יוסי פלד: חמישה שירי עם עבריים לקול ופסנתר; דניאל גלאי: שלושה אטיודים לפסנתר; עידו אברבאיה: מוקה לפסי מנגנה.
16.00 קונצרט לחג – מהקלטות התזמורת הסימפונית רשות השידור – מוצרט: "דוד החוזר בתשובה", אורטוריה ק. 469 (גארי ברתיני) – הקלטה מפסטיבל ישראל 1976 – באהלה: סימפוניה מס' 1 (גארי ברתיני) סופה פולונז, בפה דיאז מינור, אופוס 44 (הפסנתרן מוריציו פוליני).
18.00 "דיוקן" – בעריכת אורה בנור־סבר.
19.00 מוסיקה אהובה עליכם – שוברט: פתיחה ומוסיקה לבאלט מתוך "רוזמונדה" (הפילה. הישראלית/ז. מהטה) מהמהג אהרי סונה "הבדרנים", למוסיקה לבלט (תזכורת לאמנה המלחין).
20.05 אינטרלודר – רגעי מוסיקלי.
20.30 אופרה – היינריה "שואנברה" וה. פו"ל. סמד.ז. יחזקאל/ ה. וולברט.
23.00 מחזורי יצירות – בטהובן: סליליות: גריב שירים.

רשת א'

09.05 בעבודת הקר בבית המקדש.
10.05 דוד המלך – על דמותו של דוד המלך – שירים, אגדות ומקראות.
11.05 ניגוחי חציר – הפעם: "ביכורי אביב" – הקלטות חדשות עם אמנים ולהקות בהתיישבות העובדת ובעיר.
12.05 שרות לבשך מחול – עם לאה ברנשטיין, יוצרת ריקודי־העם מקבוץ רמת־יוחנן.
15.05 חג שבועות תעשה לך – מנהגים, שירים ופיוטים לחג – מאוצר עדות ישראל.
16.05 תמונות אביב ברוח – אנשי הנגב לאור שנה בדוגמה (ש.ש.).
17.10 סיפורדיו – הפעם: "סוסון הים הזהב" – מאת אברהם וולדמן. תרגום: יוסף רובין; מגישה: לאה פורת.
17.40 אנתולוגיה לשבועות.
18.06 777 – משמעות המספר 7 ביהדות.
19.05 כי תורה לנו ניתנה – שירים ופיוטים לחג השבועות בנוסח עדות ישראל.
22.05 מעורב ים־תיכוני – עם בתיה צבעי.

רשת ב'

07.10 זמר לחג.
08.05 בראש צעיר – תכנית לחג.
09.05 שאלה של כעס – בהדרכה מיוחדת לחג.
09.55 לאן נבייל בחג.
10.05 העברת במשחק כדורסל על אליפות אירופה לאומות בין ישראל לבין צ'כיה שידור חי מאתונה.
12.05 באמסטרדם לני – ספור של לאונרד ברנשטיין.
13.05 שבילים ירוקים – עם נעמי שמר.
14.06 יגאל דיין בין השורות.
15.05 שלכם לשפה קלה – המערכונים האהובים של תיקי דיין בהשתתפות שחקנים אורחים.
16.05 ראשנו על כתפינו – חזנים לחג השבועות.
17.05 בנות החן – ספורון של פלמ"חניקיות.
18.06 לכל איש יש שם – מירון בנבנישתי מספר על בית־עלמין בירושלים (ש.ש.).
19.05 הופך תורים ושר – פגישת חג עם המשורר אבנר אלון.
20.05 חיילים יצאו לדרך – משירי הלהקות הצבאיות.
21.05 עלי שלכת – השירים והמערכונים של איב מונטאן.
22.10 במוצאי חג השבועות.
23.05 רבה השלושה ביבנאל – 50 שנה לארצו (ש.ש.).
00.10 דברים קטנים – ספורים ושירים על אנשים ורגשות.

רשת ג'

07.10 בוקר של חג.
09.05 כרטיס בכיוון אחד.
11.05 עשר נבוך הג שחר – משירי של יוני רכטר.
13.05 נעימה חמה.
15.05 בוא שיר עברי.
17.05 שיר שלי ושלה.
19.05 זמר שכוח.
20.05 מחזות.
22.05 סיגל לילי – שירים עבריים.
23.05 עבה הוא הלילה.

גלי צה"ל

09.05 מסילה עליה לחג.
10.05 הפילהרמונית בזמר העברי – מופע פומבי מיוחד בו מלווה התזמורת הפילהרמונית הישראלית בניצוחו של נועם שריף את גדולי אמני ישראל בשירים עבריים (ש.ח.).
12.05 פליטת פה בלי חשבון – עם דודו טופז הבג'ג מערכונים משתי תכניות היחיד.
13.05 רוח קדים – עם יו"ר הכנסת שלמה הלל, על העליה מעיראק ועליית שלאחריה.
14.05 צהרי חג.
16.05 שתי וערב – מופע פומבי עם הזמרת לאה אברהם המשלבת מוסיקה תימנית מקורית בקצבי ג'ז.
17.00 סימפוזיון ישראל התפוצה – "היש ביוגות בלי עליה" משדר מיוחד שנערך ברשתות בניו־יורק, לוס־אנג'לס, לונדון, פריז, בואנוס־איירס, יוהנסבורג, מוסקבה וירושלים בין ראשי היהדות בארץ ובעולם.
19.05 אני אוהב להיות בבית – עולים חדשים מספרים על עליתם ובוחרים שירים.
20.05 לבד וביחד – עם נער אתיופי שעלה בלי משפחתו לארץ ועם משפחתו המאמצת.
21.30 אוניברסיטה משודרת – פרקים באימונולוגיה – התאים הלבנים.
22.05 מסורת מסורת – במוצאי חג.
23.05 שירי הגיבורים – אנשים מספרים על שיריהם האהובים.
00.05 בישורי לילה קלאסיים.

סרטים

■ תל־אביב

אסתר: ריטון חי 9.45, 7.30, יום ב' 10
אורלי: ילדים חורגים לאלוהים 9.30, 7, יום ב' 10
בית ליסין: הנבואה 11.15
[illegible]: יומן חוף ברייטון 9.30, 7.15, יום ב' 12, 9.45
גורדון: נערת ליווי 9.30, 7.30
גת: סיפור מהחיים 9.35, 7.40, יום ב' 10
דיזנגוף 1: פושע מבטל ילדה קטנה 9.50, 7.30, יום ב' 10
דיזנגוף 2: שיחות מלוכלכות 9.50, 7.30, יום ב' 10
דיזנגוף 3: זכרונות אהבה מפירנצה 9.50, 7.30 – יום ב' 10
דקל: קרוקודיל דנדי 9.30, 7.15
דרייב־אין: יצרים 10.00–8.00 / חגות – סקס יום ב' 10
הוד: בנקו 9.30, 7.15, יום ב' 12, 12.45
הקלנוע (בית ציוני אמריקה): נשיקה ארוטית 9.30, 7.30
חן 1: אנשי האש 9.45, 7.30, יום ב' 12.15, 9.50
חן 2: חנה ואחיותיה 9.45, 7.30, יום ב' 12.15, 9.50
חן 3: אל תקרא לי לבן 9.45, 7.35, יום ב' 12, 10
חן 4: פשעים שבלב 9.40, 7.30, 5, 2, יום ב' 12, 10
חן 5: צבע הכסף 9.45, 7.15, 4.45, 2, יום ב' 12, 10
לב 1: בירדי 9.40, 7.30
לב 2: בקצב השעון 9.40, 7.40
לב 3: מלך 9.40, 7.30
לב 4: חליפת ערב 9.50, 7.50
לימור: הפרוטוקול הרביעי 9.30, 7
מוגרבי: סגור לרגל שיפוצים
מוקאש: תמיד 9.30, 7.15
מקסים: איש הכנף 9.45, 7.45
פאר (לשעבר אלנבי): משה פראי 9.40, 7.30, 5
פריזמה 1: הערפדים 9.30, 7.15, 5
פריזמה 2: חנה ואחיותיה 9.30, 7.15, 5
פאר־דיה: סגור לרגל שיפוצים
פאר: בילי גאלבין 9.30, 7.30
פריז: בטי בלו 9.30, 7, יום ג' 2.30 הרולד ומוד 4.30 התמנון המכבי יום ג' 11.00 האחים מרכס – במרוצים 1.00 פרנקנשטיין הצעיר 3.00 רוחות קטנות 5.00 קיץ קטלני 11:30 התנו במכבי
צמוק: שם הורד 9.45, 7
שחף: פלאטון 9.30, 7, יום ב' 12, 9.45
תמוז – רמת־אביב: נערת הטלפון . הבלש 9.40, 7.15
תכלת: דקה לחצות 9.50, 7.15, 7
תל־אביב: מעבר לשיא 9.30, 7.15, 5
הסינמטק: נהרות סוס 6.00 [illegible] 9.30

■ ירושלים

אדיסון: מעבר לשיא 9.30
אורנה: חנות קטנה ומטריפה 9.15, 7.15
אורין 1: קרוקודיל דנדי 9.15, 7.15
אור 2: הפרוטוקול הרביעי 9.15, 7 – 11.15 מטרה
אור 4: בק פלאש המטפץ 9.15, 7.15
אור 5: יצרים 9.15, 7.15 / ג'יגלה בעל 7 בשעות 4.30 / 11.15 הגדרה לכל
אור גיל: אנשי האש 9.15, 7
בית אגרון: יום ב' חברי הדרקון אליוט 11.00 האמדים בלזו 12.30 כל מה שרצית לדעת על המין 6.15 מתפשת את מר גודבר 15.00 חברי הדרקון אליוט 6.30 פינק פלויד – החומה 8.15 כל מה שרצית לדעת 10.00 ברנון מכוכב עליון תנות – מופע הקולנוע של רוני האולם הקטן בבנייני האומה: סגור
הבירה: ספרים ססיפרתי לאמא 9.30, 7.30, 5.15
כפיר: שם הורד 9.30, 7
מיטשל: ילדים חורגים לאלוהים 9.30
סמדר: אמריקאים 9.15, 6.30
עדן: ספטי בין לטורה 9.30
רון: דקה לחצות 9.15, 7
תיאטרון ירושלים: פסטיבל ישראל

■ חיפה

אורה: שם הורד 7.00
אורלי: קיץ 9.15, 7
אמפיתיאטרון: אנשי האש 9.15, 7
ארמון: ריטון חי 9.15, 7
חן: בטי בלו 9.15, 7.00
עצמון 1: ילדים חורגים לאלוהים 9.00, 7.00 יום ג' 10.00
עצמון 2: שיחות מלוכלכות 9.15, 7, יום ב' 10
עצמון 3: ספטי בין לטורה 9.15, 7, יום ב' 10
פאר: קרוקודיל דנדי 9.15, 7
קריאטר: סבוע ערין 9.15, 7
רון: מעבר לשיא 9.10, 7
רב גת 1: חנות קטנה ומטריפה 9.15, 7
רב גת 2: בקצב השעון 9.15, 7

■ קריות חיפה

ספיר: בק פלאש המטפץ 9.30, 7.15
שביט: ריטון חי 9.15, 7
אורות: פלאטון 9.15, 7
בית העם: קיץ 9.15, 7
היובל: פלאטון 9.15, 7
גינה: חליפת ערב 9.15, 7

■ אשדוד

אסתר: הבוקר שאחרי 9.30, 7.30
אשדודה: צבע הכסף 9.30, 7.15

■ אשקלון

אביבה: פלאטון 9.30, 7.15
באמה: הארנסלוגה 9.30, 7.15
רחל: קשורים סבאלה 9.30, 7.15

■ באר־שבע

קן: מעבר לשיא 9.30, 7.30, יום ב' 10

■ הרצליה ורמת השרון

היכל: מעבר לשיא 9.30, 7.15, 5
כלו־דיאנה: הקשר הטורקי 9.30, 7.15
כוכב: 3 אמיגוס 7.00 / הבל הבודמי 9.30

■ עפולה

כמוזיהוק: קזבלנקה 9.30

■ חולון, בת ים

אביבה: נקמת לילי 9.30, 7.30
גבעה: פשעים שבלב 9.45, 7.30, יום ב' 10
כוכבים קריית שרת: צבע הכסף 9.30, 7.15
סביון: ילדים חורגים לאלוהים 9.30, 7, יום ב' 10
רינה: מעבר לשיא 9.30, 7.15
עצמאות: מעבר לשיא 9.30, 7.15, יום ב' 10

■ טבריה

אביב: הארנסלוגה 9.30, 7.15

■ כפר־סבא, רעננה

עמל: פלאטון 9.30, 7.15
תל: להתחתן שנית 9.30, 7.15
אורות: חנה ואחיותיה 9.15, 7.15, 5
בית ביל קלנוע האאורה: הבקר שאחרי 10.00–8.00

■ לוד, רמלה

אורלי: כבוד
בית דינן: נער הזהב 9.30, 7.30
אורה: פלאטון 9.30, 7.30

■ נהריה ועכו

הדר: קד הריטם 9.30, 7.15
רון: נפגש בחוף 9.30, 7.15
אורימיתיום: הארנסלוגה 6.00

■ נתניה

ספודיו: אל תקרא לי לבן 9.15, 7, 5
אסתר: מעבר לשיא 9.15, 7
שרון: צבע הכסף 9.15, 7, 5

■ קרית אונו

מתנ"ס: נפגש בחוף
ויסוע אתמול היום 9.00

■ פתח־תקוה

שלום: ללא רחמים 9.30, 7.15
היכל 1: מעבר לשיא 9.30, 7.15, יום ב' 10
היכל 2: ילדים חורגים לאלוהים 9.30, 7, יום ב' 10
היכל 3: שיחות מלוכלכות 9.30, 7.15, יום ב' 10

■ ראשון־לציון ורחובות

ג.ג. רון 1: מעבר לשיא 9.30, 7
ג.ג. רון 2: ילדים חורגים לאלוהים 9.30, 7
נפטון: סגור
ראשון: 8 מיליון דרכים למות 9.30, 7.15
בית העם: פלאטון 9.30, 7.15
הדר: קרוקודיל דנדי 9.30, 7.15
חן: מעבר לשיא 9.30, 7.15

■ רמת־גן וגבעתיים

אואזיס: הרומן שלי באוקספורד 9.45, 7.30
ארמון: קרוקודיל דנדי 9.45, 7.30
לילי: הפרוטוקול הרביעי 9.30, 7.15
הדר: ילדים חורגים לאלוהים 9.30, 7, יום ב' 10
רב גן 1: משחק פראי 9.45, 7.30
רב גן 2: אנשי האש 9.45, 7.30
רב גן 3: הבוקר שאחרי 9.45, 7.30
רב גן 4: חנות קטנה ומטריפה 9.45, 7.30
שבעים: אהבה פרפולד 9.30, 7.30

هكذا من الأصل

„סאמבה" ברזילאית הניבה 4 שערים מול נבחרת ישראלית שהירבתה להחמיץ

מאת ברוך רבין

הו, איזו הצגה נפלאה. נבחרת ברזיל רקדה אמש סאמבה מוקרת באיצטדיון ר״ג, הביסה 0:4 את הנבחרת הישראלית והעניקה ל־40,000 הצופים חוויה נדירה. המשחק נערך בערב הגבורתו של אודי מלמיליאן כ„כדורגלן השנה" מטעם מערכת „ידיעות אחרונות". אודי המצגע השקוף של המבצעים האלה מזהו.

לא היה זה משחק כדורגל, אלא תיאטרון במיטבו. כיכבה בו חבורה של וירטואוזים, בעלי שליטה אמנותית בכדור, שפיזזה על הדשא בקלילות כמו היתה זו רחבת אולם ריקודים. הכדור נדבק לרגליים כמו בדבק מגע, „סרב" להינתק מהן ולעבור לרגליים ישראליות. כל אימת ששחקני ברזיל חפצו, הם הניעו את הכדור בדייקנות של סרגל מרגל לרגל, סיגרו אותו באמנות מפינה לפינה והעבירו אותו לעומק הטריטוריה הישראלית באיפוס של מהנדסים.

סגנון של הרדמה

ברזיל שיחקה בסגנון האופייני לה. היא „הרדימה" את הישראלים במרכז השדה ואחר־כך לחצה על הדוושה ותקפה במהירות מהאגפים ובמרכז הרחבה. התנועה השוטפת של כל השחקנים, ההשתחררות שלהם מתפקידיהם המוגדרים כדי ליטול על עצמם משימות נוספות, הזריזות הרבה ויכולת הכידרור הוירטואוזית העניקו לאורחים יתרון מכריע ברוב שלבי המשחק.

ישראל היתה בתמונה רק בעשר הדקות הראשונות, כשהן העלתה בתכונה כדור ידוי לעמוד והחטאה, אולם בהמשך היא יכולה היתה רק להשקיף מן הצד על מבצעי ברזיל, ואולי למחוא להם כפיים. הישראלים השתדלו ולחצו, אולם לא היתה להם שום תשובה לתיחכום של ברזיל. בהיעדרם של מלמיליאן ובריילובסקי הפצועים נותר מרכז השדה מיותם ומופקר והאורחים שלטו בו ללא מיצרים והריצו את חלוציהם שוב ושוב לעבר שערו של אבי רן.

רעבה לנצחון שלישי

לא ניתן לבוא בטענות לחבורה הישראלית. היא עשתה ביכולתה המוגבלת כל שביכולתה כדי לאזן את הכוחות, ונכנעה לכח עדיף, מבריק ויעיל. ברזיל, בהשראת המסע המוצלח שלה באירופה, היתה אחוזת התלהבות, נחושה בדעתה ו„רעבה" לנצחון שלישי ברציפות. היא שיחקה בהילוך גבוה, הפעילה את כל הכלים במלוא התנופה שלהם ושעטה קדימה. מול נבחרת טובה וחכמה כזאת נפלו כבר שדרות נבחרות טובות יותר מישראל. הכחול־לבן שלנו יכול, אולי, להתנחם בעובדה זו.

השוער אבי רן, מכוח הנסיבות, היה האיש הפעיל ביותר וגילה, כרגיל, יכולת טובה. גם הבלם אבי כהן והמגן ניר קליינר עמדו בכבוד במשימה. בברזיל צד את העין החלוץ הזריז המסוכן רומריו. יכולת מצויינת רשמו גם שני המגינים ז'וסימר ונלסיניו, שהגיחו מהאגפים כדי להיות שותפים פעילים במלאכת התקיפה.

שירת הברבור בדקה 14

כבר בדקה הראשונה רמזה ברזיל על כוונותיה בשעה שניהלה התקפה מדוייקת, שהסתיימה בבעיטה של ראי מעל לשער. רן עוד קלט כדור מסוכן לפני שישראל התעוררה וסיכנה את שער ברזיל. בדקה התשיעית פילס לעצמו תקווה דרך בינות לבעיני הדיב ובעט את הכדור לעמוד הימני. כעבור חמש דקות נשלח המגן אבי כהן לרחבת ברזיל, אולם לא ניצל את המציאה ובעט בישלנות לידי השוער.

זו היתה שירת הברבור של ישראל. בדקה ה־14 כבר שכן כדור ראשון בשערה: ג'וסימר הפיקה העביר כדור מהאגף הימני אל פי השער הישראלי ורומריו הסתובב במהירות ליד הבלמים וירה אותו לפינה השמאלית הנמוכה.

בדקה ה־22 ניתנה לברזיל הזדמנות נוספת: ראי החזיר בעקבו כדור „אמנותי" לרחבה, אך הסתער עליו הוכשל בכדור. את כדור 11 המטרים בעט הבלם ג'ולדו בישלנות לחוץ. רק 0:1 בהפסקה.

אם היו למישהו אשליות, הן הופרכו חמש דקות בלבד לאחר פתיחת המחצית השניה. הכדור הונח לבעיטת עונשין כ־18 מ' מהשער הישראלי. המחליף רונגה בעט כדור אדיר, שטס במהירות מעל לחומה הישראלית ונעצר ברשתו של רן.

ברזיל נתנה בדקות אלה הצגת יחיד. בדקה ה־64 נשלח רומריו לתוך הרחבה הישראלית וניסה לעקוף את רן ולפלס לעצמו דרך אל הרשת. רן זינק באומץ לרגליו והציל הבקעה בטוחה.

רומריו לא „נשאר חייב" זמן רב. בדקה ה־72 הוא כידרר ברחבה, עקף שני מגינים וסיים בבעיטה מטעה לכיוון הנגדי — 0:3.

בדקה ה־81 ביצעה ברזיל בעיטת עונשין נוספת. במקום לבעוט מעמדה נוחה, ערכו האורחים הטעיה יזומה ושלחו את דה פאולו לאגף השמאלי של הרחבה. החלוץ בעט מזווית קשה וחתם את התוצאה — 0:4.

שפט אספירוסה מספרד.

ברזיל: רג'ינו; ג'וסימר, ג'ולדו, ריקרדו, נלסיניו; דונגה, ראי, מילר, רומריו, ואלדו. שותפו: רונגה, קרלוס אלברטו ודה פאולו.

ישראל: רן; א.כהן, א.כהן, שמעונוב, קליינר, דווידי, עובדיה, סיני; תקווה, רוזנטל, דריקס. שותפו: פיזנטי, נתן ויאני.

אודי מלמיליאן, כדורגלן השנה מטעם מערכת „ידיעות אחרונות", ואלי אוחנה הפצועים משקיפים מהצד אחר מבצעי ברזיל

זעקות ה„גוווווול" של השדרים הלהיבו יותר מ־4 השערים עצמם

ידיים מונפות אל־על: רומריו עולז לאחר הבקעת השער הראשון

רומריו מפלס לעצמו דרך להבקעת השער השלישי

מאת ניסן פרידמן

24 שנים ושבועיים חיכה קהל שוחרי הכדורגל הטוב כדי לחזות שוב בחויה הבראזילאית בצבעים טבעיים: החל בתזמורות כלי ההקשה שהקפיצה את הלב לקצב הסמבה, דרך השדרים הזריזים שריבבו לתוך השופרות בקצב מהיר יותר מהסמבה וכלה באשפי הכדור בכבודם ובעצמם, שהשתדלו להדביק על המגרש את הקצב של השדרים.

הצופה הישראלי הגיב בשתי תנועות מהירות לכל גול בראזילאי. קפיצה נלהבת ממושבו למראה הכדור הטס לרשת וזינוק מהיר לאחור, כדי להספיק לראות את השדרים האורחים מתחרים ביניהם על זעקת ה„גוווווול" הארוך ביותר. מחזה מרתק בפני עצמו. השדרים, שעורקי הצוואר שלהם איימו להתפוצץ, היו בדיקות רבות הגיבורים האמיתיים של המשחק.

צבא התקשורת הבראזילאי היה תוסס וססגוני לא פחות מהנבחרת. השחקנים הבראזילאים נותנים כבוד רב לעיתונאים שלהם ונענים בכל רגע ומצב לכל עט או מקרופון הנשלף לעומתם.

אתמול היתה להם סיבה טובה לדבר אחרי המשחק. נעים לסיים כך מסע משחקים רווי מהבית. מה הפלא שהמאמן הנכבד סילבה אמר בניקוט: „אני מוכן לחזור לישראל עוד פעמים רבות".

הישראלי היחיד שהצליח להשתלב היטב בקצב הבראזילאי היה המוסיקאי מתי כספי. הוא ניצח על תזמורת „ארץ כרופית יפה מאד", שהורכבה מנגני כדור חיל ומנגנים שהובאו מבראזיל למופע מיוחד בסגנון דרום אמריקאי. השחקנים הישראלים השתדלו לחקות את הסמבה, אך בקושי הדגימו סגנו צולע.

מן הקהל, שהצביע טוב ברגליו בעד איצטדיון רמת־גן, נמנעה אתמול ה„חוויה הישראלית" הזכורה מהשבוע שעבר. הדרך לאיצטדיון היתה קלה יחסית. הכניסה בשערים זרמה ותפיסת המושבים נעשתה די בניחותא.

הפאניקה שאיפיינה את משחקי חצי הגמר עשתה את שלה. החשש שמא יחזור ה„באלגן" הוליד חזיון הפוך. כל הודעות הקשורות בבטחון ובסדר עשו לעתים יותר מהכל (בישראל גם סדר מוגזם עלול להזיק) כדי לא לשחזר את חצי הגמר. מצאו חן בעיני הדיילות החייכניות של „שפע בטחון", המהוות תחליף תרבותי נעים לגברתני הבטחון חמורי הסבר, שהצליחו תמיד להוריד את הבכחון של הצופים.

עם נקודת פתיחה כזו יכול היה הצופה להתרכז בכמה תרגילים מרהיבים של ראי, רומריו, מילר וחבריהם. כל מבצע שלהם נראה כשליפה קלה מהמותן. עוד נראה אותם על המרקע ב־1990 ונצביע בהתרגשות: כן, אלה שהיו אצלנו.

לטלוויזיה הישראלית אין מזכרת מהמשחק

אוהדי הכדורגל שנאלצו להישאר בבית עלולים להתאכזב מרה ביום חמישי, כשיתרווחו בכורסותיהם למול המרקע ויצפו לראות קטעים נבחרים מהמשחק בין בראזיל לישראל.

לטלויזיה הישראלית אין אפילו מ"מ אחד של צילום מביקורה הנדיר של בראזיל באיצטדיון ר"ג, בשל עוד אחת מהשביתות האומללות שלה.

השדר הותיק נסים קיויתי אמר לי: „זה כואב מאד, אבל קרו דברים כאלה בעבר. נותר לנו לקוות שנוכל לקלוט דקות אחרות מהמשחק דרך הלוויין, כיוון שקטעים צולמו עבור הטלויזיה הבראזילאית".

כמעט פרצתי בצחוק למשמע דבריו. „אני כבר לא צוחק, אני מומן בוכה", הגיב קיויתי.

אבי רן מזנק לרגלי רומריו ומציל שער כמעט בטוח

אבי כהן: 0:4 הוא בדיוק ההבדל בין הכדורגל הברזילאי לישראלי

סילבה: למרות ההפסד רשאית ישראל לצעוד בראש מורם

מאת שמואל קליבר

עיניו היו מושפלות. מה קרה אבי? למה אתה כל־כך עצוב? שאלנו. והוא השיב כשעיניו בורשות בקרקע. „מה לעשות, 0:4, זה ההבדל בין הכדורגל הברזילאי לבין הכדורגל שלנו.

ואם בתחילה חשבנו שנצליח לנצח את בראזיל, בא הסיום והעמיד אותנו במקומנו הנכון וכעת אין לנו עוד ספק היכן אנו מצויים מבחינת רמת הכדורגל שלנו.

הסגן, אביגעם עובדיה אמר: „עם הרכב מלא, שהיה כולל את דניאל בריילובסקי, אלי אוחנה ואודי מלמיליאן, הכל היה נראה אחרת. המשחק היה נגמר בתיקו, או לכל הגרוע בתוצאה מינימאלית. למה הפסדנו בתוצאה כל־כך גבוהה? בפתיחת המשחק עוד איך שהוא עמדנו מול הברזילאים, אבל לאחר הפתיחה המצויינת שלנו באה המחצית השניה, כאשר כולם רצו להציל את המולדת ואז חטפנו את התבוסה".

ואיך מרגיש אלון נתן במשחק הבכורה שלו במדים הלאומיים? „היתה לי הרגשה טובה בהתחלה. לא רק מפני שהיה זה משחקי הראשון, אלא בגלל היריב הגדול, הנבחרת הברזילאית, שהיא רמה בפני עצמה. מבחינתי הרגשתי טוב ונכנסתי למשחק מהר. הדבר התבטא הן בפריצות, והן בכדרור. חרף המעמד המרגש נכנסתי היטב למשחק, אך חבל שהחטאנו. ברגע שלא היינו מחמיצים כל־כך הרבה והיינו מנצלים את ההזדמנויות, התמונה היתה שונה. אבל גם כך היכולת שלנו נוסכת תקווה לעתיד טוב יותר, גם מבחינה אישית".

ואיך מרגיש משה סיני, שאוהדים משחקני ברזיל העתירו עליו שבחים כמי שהיטיב לשחק בנבחרת הישראלית: „אני שמח לקבל מחמאה מנבחרת גדולה. יכולנו ללמוד הרבה מהאורחים ומן הראוי, שנאמץ לנו את הסגנון הברזילאי, אנו צריכים לגבש לעצמנו סגנון דומה עם כושר גופני ועם הסגנון שלנו נגיע רחוק. כבר ברור שלא נוכל להגיע לכושר של הנבחרות האירופיות, אבל בגלל הדימיון שלנו לכדורגל הברזילאי צריך לתפוס טרמפ ולחקות אותם".

דוד פיזנטי אמר: „אני שמח מאוד שגיליתי כושר טוב. בתקופה האחרונה חזרתי לעצמי, שיחקתי טוב וללא איבודי כדורים, אבל זה היה קשה מול הברזילאים, שגילו כושר גופני עדיף והיו עדיפים בכל הקשור לכדורגל. גם מבחינת הצוות, הם גילו עלינו עדיפות".

גם לאלי דריקס, שאיכזב היה כה לאמר: „הנבחרת שלנו גילתה משחק טוב בהתחלה, אך לאחר שספגנו שער בעוד החלוצים שלנו החמיצו בפתיחה, ירד לנו הבטחון. יחד עם זה האורחים הייטיבו לשחק מאיתנו. אין ספק, כי ברזיל מהווה רמה בפני עצמה. הכדורגל שלהם מבוסס על התלהבות ויכולנו ללמוד מהם הרבה".

האורחים נראו מאופקים למדי, אבל לא הסכו מחמאות גם מעצמם — גם מאיתנו והיטיב להגדיר זאת המאמן, קארלוס סילבה: „ישראל זכאית לצעוד בראש מורם. אני ראיתי קסטות של וידיאו של משחקי ישראל בעבר וישראל טובה יותר מעבר לתוצאה המשכנעת. אשר למשחק עצמו, בודאי מה שראינו במחצית השניה נחשב למשחק בין הטובים במסע הנוכחי באירופה וניתן להשוותו ליכולת שגילו הבחורים שלי בסקוטלנד ובאנגליה. הנצחון בשיעור 0:4 מאפשר לנו לשוב לברזיל עם חיוך רחב על השפתיים ונוכל להשיג עוד נדבך לקראת העתיד". המאמן האורח לא שכח להחמיא לישראל, כשאמר: „הבחורים הישראלים לא גילו משחק אלים ותוקפני כפי שהיה באירופה ובסך הכל הנבחרת הישראלית גילתה משחק טוב והיא יכולה לשאוב עידוד מיכולתה במשחק. צריך לזכור, כי נבחרת ישראל הגיעה כמה פעמים למצבי הבקעה נוחים. אולם, גם אנו החטאנו כמה פעמים. מאוד מצא חן בעיני המשחק. הנבחרת שלי לא גילתה כל הזמן יציבות. במחצית הראשונה לא שיחקנו היטב. אבל מה שקרה אחרי ההפסקה יכול לעודד אותנו. אלסינין היה יותר מידי עצבני. אני חושב לחזור עוד פעמים רבות לישראל. העם שלכם ראה כאן זה כדורגל ברזילאי אדיר".

ה„קפטן" האורח, גראלדו אמר: „ראיתם משחק טוב. אנחנו היינו עדיפים לאחר ההפסקה. כשחק יפה מאוד. האמת היא שרק בסקוטלנד הייטבנו לשחק. מה שאנו צריכים עוד, זה זמן כדי להתגבש עוד יותר טוב ולהשתפר יותר. בנבחרת שלנו בלטו רומאריו שהיה נהדר וריקארדו. בישראל מצאו חן בעיני שלוש תקוות, אבי כהן והשוער, אבי רן. ובאשר לישראלים: אתם מאוד נחמדים".

הקשר, ראי אמר: מחצית ראשונה קשה היתה לנו בגלל הנבחרת הישראלית, שהייטיבה לשמור בהגנה, אבל אחרי השער השני נבחרת ישראל פתחה את המשחק והיה לנו קל יותר להבקיע שערים. בנבחרת הישראלית מצאו חן בעיני השוער אבי רן והחד סיהנבי.

לא כל־כך מאושר מהתוצאה היה המאמן הישראלי־יוגוסלאבי של נבחרת ישראל, מלייננקו מיהייך, אשר סבר, כי התוצאה בסיום היתה גבוהה מידי. „הגיע לנו תוצאה יותר חיובית. עם סיף סיפת מול יכולנו לנצל שלוש הזדמנויות הבקעה של מאה אחוז. למרות עליונותה של ברזיל לא איבדנו עשתונות וניסינו לאזן את התמונה בשדה במשך כל 90 הדקות. אילו היה רוזנטל מנצל את ההזדמנות שניתנה לו ומצמק את התוצאה ל־2:1 היתה התמונה משתנה לגמרי. אותם הדברים ניתן לאמר על ההתכצה של שלום תקווה בפתיחת המשחק. אין שום ספק שלנבחרת חסרו אודי מלמיליאן, אלי אוחנה ודניאל בריילובסקי. הוני ההנבל עדיין לא השתלב אם כי שחקן כזה נחוץ לי ואין ספק שהנבל את הכח שלו בעתיד. טובים אצלנו היו עובדיה ושלום תקווה הוכיח את עצמו".

ישראל – צרפת 71:83 במבחן מוצלח ערב אליפות אירופה

מאת משה כהן

נבחרת הכדורסל של ישראל הוכיחה אמש, כי מוקדם מדי להספיד אותה והמתנה יהיה לה מה לאמר באליפות אירופה שתפתח מחר בפיראוס. לישראלים הספיקה מחצית אחת טובה כדי לגבור על נבחרת צרפת בתוצאה 71:83 (31:52).

חניכיו של צבי שרף הציגו במחצית הראשונה את משחקם הטוב ביותר בשבועות האחרונים. המשחק הישראלי היה קבוצתי ומלא שאפתנות וכל שחקן שיחק למען הצלחת הקבוצה.

קשה לציין שחקן בודד, שגרם ליכולת המרשימה של ישראל במחצית הראשונה. כל אחד עשה את המוטל עליו. עדי גורדון פתח את המשחק היטב: הוא פיקס את חבריו במסירות פז. גם מחליפו, חן ליפין גילה יכולת טובה ובדקות הסיום של המשחק הוא היה אחראי להגדלת היתרון הישראלי. חבל שגורדון וליפין אינם מאיימים מספיק על הסל והם ממעטים לקלוע.

לאבגן מרסר השקיע מאמץ אדיר בהגנה. הוא בלם בקלות רבה את שחקני הפנים של צרפת ורק עייפותו, שנבעה מהחום הכבד באולם מנעה ממנו לקלוע נקודות רבות לזכות הנבחרת. הארוך לאסוף היה השחקן היחידי, ששיחק ברוב שלבי המשחק. גם הוא השקיע מאמץ רב בהגנה, למרות שהוא לא היה בשיאו.

דורון ג'מצ'י שם הפעם את הדגש על המשחק הקבוצתי. השיתוף פעולה שלו עם חבריו היה משביע רצון ובדקות הקריטיות של המשחק הוא לא חשש לקחת על עצמו את הזריקות לסל.

את הפתעת המשחק היווה ללא ספק, מוטי דניאל, שהציג את משחקו הטוב ביותר מאז שובו מארה״ב. דניאל הוכיח, כי טמון בו פוטנציאל רב ויהיה לו עוד הרבה מה לאמר בכדורסל הישראלי.

דורון שפע פתח את המשחק בסדרת קליעות נאות והוכיח, כי הוא מצוי בכושר קליעה טוב. חברו אדי רוזנברג לא היה בשיאו, אבל משחקו השאפתני חיפה על כושרו הלקוי.

איציק כהן זכה הפתעה נעימה. העוצמה הצעיר קלט שבעה כדורים חוזרים מהסל ואף קלע כמה סלים חשובים. נדב הנפלד לא היה אמנם בשיאו, אבל בכמה מבצעים הוא הראה את הפוטנציאל הרב, שטמון בו.

צבי שרף שיתף במהלך המשחק את כל שחקני הסגל. הוא לא היסס להושיב גם את כוכבי הנבחרת על הספסל, במטרה לבחון את יכולת כל השחקנים.

גם אמש ראינו, כי המשחק הישראלי סובל מחוסר יציבות. לאחר מחצית ראשונה טובה חלה נסיגה ביכולת הישראלית ורק בדקות הסיום הצליחו ליפין וחבריו לשוב לעצמם.

הנבחרת הצרפתית אכזבה קשות. משחקה היה חלש ומפוזר. הצרפתים איבדו במהלך המשחק 15 כדורים ולא אחת הם החטיאו כשהיו מקווים מעבר קליעה קרובים. שחקנים כמו אוסטרובסקי, אופסגאל ודוביסון היו צל של עצמם ולא הצדיקו את המוניטין הרב שיצא לכדורסל הצרפתי בשנה האחרונה. יתכן, כי החום הכבד השפיע על הצרפתים, כפי שאמר לי לפני פתיחת המשחק מדריך אופסגאל: „מאוד חם אצלכם. יהיה לנו קשה לשחק". אולם, הצרפתים צריכים לזכור, כי ביוון ישרור חום כזה אף יותר.

הנבחרת הצרפתית סבלה מחוסר מזל, כששחקנה המצטיין, פיליפ דניאל נפצע קשה ברגלו בדקה 34 והוא נאלץ לפנות את מקומו מהמגרש. נראה, כי דניאל יאלץ להחמיץ את משחקי נבחרתו. בסיום המשחק נראו הצרפתים המומים מפציעתו הקשה של כוכבם, „עשינו עסק גרוע, כשבאנו לשחק בישראל" אמר במרירות מאמנם.

פתיחת המשחק היתה שבית לישראל. חניכיו של צבי שרף ניצלו עד תום את החולשה הצרפתית והצליחו להגדיל ללא קושי את יתרונם עד 21 נקודות הפרש בסיום המחצית — 31:52.

במחצית השניה התאוששו במעט הצרפתים. הם הצליחו לצמק בהדרגה את הפער והקטינו אותו עד חמש נקודות הפרש — 69:64. אולם, יציאתו של דאניאל ויכולת טובה של חן ליפין הקנו בסיום לישראל נצחון משכנע ערב יציאתה ליוון.

שפטו הרציק והרמן לעיני 300 צופים באולם הכדורסל ברמת השרון.

נקודות לישראל: ג'מצ'י (17), דניאל (15), מרסר (12), שפע (10), כהן (8), לאוסף (7), הנפלד (7), ליפין (4), רוזנברג (3).

נקודות לצרפת: דניאל (10), בניו (10), שאם (8), אוסטרובסקי (8), דוביסון (8), דאמורי (7), ואסטוריס (6), דאוקדי (5), הופסגאל (4), הרוט (2), ברוגס (2), הרביס (1).

שרף: אהיה מאושר אם נצליח להתברג בין המקומות 5 – 8

„קוסם" ג'מצ'י במשלה כך אנו רוצים לראות אותו ביוון

מאת משה כהן

„אני אהיה מאושר אם ישראל תצליח להתברג בין המקומות 5־8", אומר המאמן הלאומי, צבי שרף ערב יציאתה של הנבחרת הלאומית לאליפות אירופה ביוון.

אין ספק, כי תחת שרביטו של שרף התחוללה מהפכה בסגל הישראלי. שחקנים ותיקים כמו מיקי ברקוביץ ומוטי ארואסטי פינו את מקומם לשחקנים צעירים ושאפתנים, אך חסרי נסיון בינלאומי.

בשבועות האחרונים קיימה הנבחרת הכנות יסודיות לקראת האליפות. הפתיחה היתה צולעת, אבל ההמשך היה טוב יותר וכעת, כולם מקווים לטוב.

ש: כיצד אתה מסכם את הכנות הנבחרת לקראת האליפות?

ת: ביצענו בדיוק את מה שהיינו צריכים. כולם השקיעו מעל ומעבר, אבל צריך לקבל עוד משחקים.

ש: לשחקנים הצעירים יש מספיק מהתחרותיות?

ת: עד כה הם היו בסדר. היו להם עליות וירידות. במשחק מול פולין הם לא גילו מספיק שאפתנות, אבל במשחק של שיפור ניכר בנסיון ההן.

ש: זה טוב שהנבחרת בלי ותיקים?

ת: יש לזה יתרונות וחסרונות. [illegible] מקומם בזכות ואם יכולים לתקוע יותר בנבחרת לכמה שנים. אולם, הנבחרת הישראלית סובלת מחוסר ניסיון ויתכן, שחלק מהשחקנים אינם יודעים להעריך מספיק את יכולתם לנבחרת, בגלל שהגיעו בה להם יותר מידי בקלות.

ש: כמה אתה צופה לישראל באליפות?

ת: זאת תהיה אליפות חזקה, הריבה המוסיפה. אני אהיה מאושר אם ישראל תתברג במקומות 5־8.

ש: אתה מאמין שזה אפשרי?

ת: אם לא הייתי מאמין, זה לא הייתי נוסע לשם.

ישראל תשאף בפיראוס לפתוח האליפות בנצחון על צ'כיה

נבחרת ישראל תשאף לפתוח מחר בשעה 10 בבוקר בפיראוס את הופעותיה באליפות אירופה בכדורסל בנצחון על נבחרתה הותיקה של צ'כיה.

הנבחרת הישראלית גילתה שיפור ניכר ביכולתה בשבועות האחרונים. נראה, כי ההכנות היסודיות ומשחקי המבחן עשו את שלהם. אולם, השאלה היא האם הדבר יספיק לחניכיו של צבי שרף להצליח באליפות אירופה.

אין ספק, כי הנבחרת הישראלית סובלת מחוסר ניסיון. רוב שחקני הסגל הם צעירים, שלא הופיעו בעבר באליפויות אירופה. בנבחרת הישראלית נפתח עידן חדש. בנוסף למנהל חדש גם מיקי ברקוביץ לא משחק בה ואת שרביט ה„קפטן" נטל דורון ג'מצ'י.

תוצאת המשחק תלויה בעיקר ביכולתם של לאבגן מרסר והארוך לאסוף מתחת לסלים. מול הגבוהים הצ'כים חייבים שחקני הצניר הישראלים לגלות את מלוא יכולתם. דורון ג'מצ'י, אדי רוזנברג, מוטי דניאל ודורון שפע ינסו לסייע לחבריהם הגבוהים ע"י קליעות מדויקות מבחוץ. את המשחק הישראלי ינהלו לסירוגין עדי גורדון וחן ליפין.

רוב שחקני הנבחרת הצ'כית הם בעלי ניסיון עשיר בזירה האירופית. הבולט בשורותיהם הוא ללא ספק סטניסלאב קרופילאק. המתנשא לגובה 2.08 מ', גם שאר שחקני הסגל הצ'כי הם עתירי ניסיון. שחקנים כמו האבילק, סקאלה והראנבאק ידועים בקרי רוח וקשה מאוד להוציאם משיווי משקלם. אולם, הבעיה העיקרית של הצ'כים היא איטיותם הרבה.

הישראלים המהירים יכולים בהתקפות מתפרצות מהירות להכריע את המשחק. נראה, כי צפוי לנו מאבק שקול ודיני, שיוכרע רק בשלבי הסיום.

מחר מתחיל המבחן לארצית

מאת מ. ציון

מחזור המשחקים הראשון של טורניר המבחן לעליה לליגה הארצית ייערך מחר באיצטדיון רמת־גן.

בזה אחר זה יתקיימו שני משחקים, בהשתתפות שתי האלופות המחוזיות של ליגה א' ושתי הקבוצות שדורגו במקומות 11 ו־12 בטבלה הסופית של הליגה הארצית. ארבע הקבוצות יקיימו ליגה בת סיבוב אחד. שתי הראשונות תשחקנה בעונה הבאה בליגה הארצית.

במשחק הראשון (שעה 4) יתמודדו אלופת ליגה א' דרום, הפועל בת־ים ואלופת ליגה א' צפון, מכבי תרדה. במשחק השני (שעה 6) ייפגשו שתי הארציות, הפועל רמת־גן והפועל מרמורק.

נבחרת הסטודנטים של ברית״מ בכדוריד גברה אתמול את אס״א ישראל 13:25 (7:13). המשחק נערך במסגרת אליפות העולם לסטודנטים בעיר יאסי, רומניה.

לישראל הירבה להבקיע דורון אלינב — 5 שערים. הערב תתמודד ישראל עם יפאן.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו הפתאומית של חברנו

אביתר ברג

ממייסדי הקיבוץ

ההלויה תתקיים היום יום שלישי ה' בסיון תשמ"ז 2.6.87 בשעה 15.00 בקיבוץ דברת

משפחות: ברג, כפיר, רוזנבליט
ובית דברת

ביום השלושים לפטירת יקירנו חברנו

אליעזר מוזס ז"ל

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו
ביום חמישי ד' סיון תשמ"ז 4.6.87 בשעה 5.00 אחה"צ
בבית העלמין של הקבוצה

המשפחה
ובית קבוצת כנרת

למשפחת סינוואני
אתכם באבלכם במות

יצחק ז"ל

בתי זקוק לנפט בנו"ם
הנהלת העובדים

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | וב דבר ראשון בבוקר

ביטחון אזרחי
CITIZENS SECURITY SERVICES

דרושים **בחורים/בחורות**
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון

• בוגרי שרות צבאי. - מצב בריאותי תקין.
• דוברי אנגלית ברמה טובה. (הראיון יערך באנגלית). • 12 שנות לימוד.
לתקופת ההתחלה, חובת מגורים באזור המרכז.

העבודה מוצעת למשרה מלאה או חלקית, במשמרות מגוונות לתקופה של חצי שנה לפחות (אפשרי גם לסטודנטים ומתאים גם למשתחררים תוך חודש משרות סדיר או קבע).

ועדות קבלה בימים ב' 1.6/ה' 4.6 בין השעות 07.00 - 09.00 בנתב"ג לפנות למודיעין שבטרמינל.
נא להצטייד בת.זהות פ.מילואים ו- 2 תמונות.

תנאים טובים למתאימים
כולל אפשרות לעבודה בחו"ל

★ אבטחה ★ שמירה ★ שרותים מיוחדים
סניף נתב"ג — 03-9721286

המרכז הרפואי בילינסון
קופת חולים
מחלקת פנים
הידועה באיכותה המקצועית והאנושית זקוקה

לאחיות מוסמכות

במשרות מלאות וחלקיות למעוניינות
מבטחות התנהגות תיאורטית ומעשית
בתחום אז יכולים

לפנות לטלפונים
03-9229678 03-9268206

להוצאה לאור דרושה
מזכירה למנכ"ל

הכישורים הדרושים:
● נסיון בניהול משרד גדול ודינמי
● יחסי אנוש טובים
● יכולת עבודה תוך לחץ
● מעורבות, יוזמה, מוטיבציה
● כושר ביטוי בכתב ובעל־פה בעברית ובאנגלית
שעות עבודה גמישות
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 29632 תל־אביב.

פז־כהן PAZ-COHEN

★ **מנהל — מנהל אדמיניסטרטיבי**
מקצועי — בעל כישורים ונסיון בניהול צוות יצור ושיווק של כ־100 איש.

★ **מזכירה בכירה**
א. בעלת נסיון בניהול משרד
ב. ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסות (שפות נוספת יתרון)
ג. ידע בהנהלת חשבונות.

המתאימים יפנו בכתב ובצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 11212 ת"א מ. 61111

2000 ש"ח לנשים
מעל גיל 25
עדיפות לפקידות בנק
לכל חלקי הארץ.
052-541946

למלון מנדרין
דרושים:
★ **מנהל ארועים**
★ **מטרדי**
★ **טבחים**
★ **מלצרים ראשיים**
★ **צ'קרים**
★ **מלצרים**
טלפון: 03-428161

לחב' ארצית ותיקה
לשווק ציוד תעשייתי
דרושים:

1. איש מכירות דינמי
★ הנדסאי מכונות/ידע במשאבות
★ נסיון במכירות
★ ידיעת אנגלית
★ תושב אזור המרכז

2. מנהל חשבונות
★ סוג ד'
★ נסיון שנתיים לפחות בהנה"ח ממוחשבת.
נכונות לעבודה לשעות מעבר לשעות המקובלות.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 53112, ת"א.
– סודיות מובטחת –

להיפרשוק תנובה
פתח-תקוה
דרוש
קצין בטחון

הכישורים הדרושים:
✱ בעל עבר בטחוני פיקודי
✱ נסיון מעשי בקב"ט, או בתפקיד דומה
✱ בעל יכולת שליטה על צוות עובדים
✱ בעל יחסי אנוש תקינים
✱ ידע בביטוח והתכתבויות
✱ מקום מגורים תל־אביב, פתח־תקוה

העבודה במשמרות לחילופין

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון של "תנובה" מרכז ת"א, ת.ד. 282 תל־אביב 61002 ולציין קורות חיים ונסיון מעשי בעבודה.
– סודיות מובטחת –

VISA

דרוש חשמלאי אחזקה
בעל ידע במיזוג אויר

דרישות התפקיד:
★ בעל רשיון חשמלאי מוסמך
★ נסיון בתחזוקת מבנים
★ ידע בשרברבות ואינסטלציה

המעוניינים יפנו בכתב בצרוף תולדות חיים אל:
חב' כ.א.ל ת.ד. 25102
ת"א 61250
מח' כ"א

- סודיות מובטחת -

VISA ויזה יותר טוב מכסף.

למשרד נסיעות בתל-אביב
דרוש/ה
פקיד/ת נסיעות
BOOKING CLERK

הכישורים הדרושים:
✱ תעודת פקיד מורשה
✱ נסיון בתיירות יוצאת
✱ שליטה מלאה בעברית ואנגלית, שפות נוספות יתרון
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 2136 תל־אביב 61020
עבור "פקיד/ת נסיעות".

פילת pilat

להברה בתחום המחשבים
דרושה
מזכירה למחלקת מכירות

המועמדת המתאימה תהיה בעלת נסיון של 4 שנים לפחות. נדרשת שליטה טובה בשפות אנגלית ועברית ויכולת הדפסה בשתיהן.

רצוי ידע בהפעלה ונסיון במעבד תמלילים.
התפקיד דורש יכולת עבודה בצוות.
מקום העבודה בתל־אביב.

נא לפנות בכתב יד בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה ל"פילת" בע"מ, דרך פתח־תקוה 114, תל־אביב 67012

נא לציין על המעטפה:
מס' משרה 3080

סודיות תשמר בקפידה

חבר
המחלקה הטכנית

שרותי כח אדם
סניף ת"א

★ חרטים/כרסמים קונבנציונליים - נסיון מעל 3 שנים, למפעל בטחוני בהשרון
★ מלחימות/מלחימים - לעבודה מיידית ברמת השרון, הרצליה, רמת החייל
★ מכונאי אחזקה מנוסים - לעבודה במפעל תעשייתי. 2 משמרות, תנאים טובים ופתח תקוה
★ כרסם מנוסה - לעבודה באזור חולון
★ דפס משי מנוסה - לחולון
★ דפס 1/8 - 1/4 מנוסה - לעבודה בחולון
★ סדר יד מנוסה - לעבודה בחולון
★ רתכים מנוסים - לעבודה במפעל בטחוני ברמת השרון. שכר גבוה למתאימים.
★ רתכי צנרת - באזור יבנה, תנאים מעולים למתאימים.

משרדנו פתוח כל יום בין השעות 08.00-18.30
תנאים טובים ויחס אישי.
לראיון יש להביא פנקס מילואים, המלצות ותעודות.

תל־אביב, בן יהודה 108, טל: 03-221214, 03-227109

סופרגז

חברה ישראלית להפצת גז בע"מ
למשרד הראשי בהרצליה לאגף הרכש
דרושה
מזכירה

הדרישות:
- השכלה תיכונית (רצוי על־תיכונית).
- שפת אם אנגלית.
- שליטה מלאה בעברית.
- שפות נוספות - יתרון.
- הדפסה במעבד תמלילים וטלקס.
- הכרת תהליכי יבוא.

נא לפנות טלפונית לצור והרשל
052-99595

סופר סופר סופרגז

לרגב עבודות עפר ואבן (1982) בע"מ
א.ת. עמק חפר/ד.נ חפר
* דרושים *
* **מכונאי צ.מ.ה דיזל ובנזין**
* **מפעילי "בובקט" וחפר ומפלסת**
* **מנהל עבודה**
שכר הולם למתאימים
טלפון 06-335630

דרושים/ות
עובדי מחסן
לחברה להפצת ספרים

למשרה מלאה.
ידיעת עברית ואנגלית הכרחית
לפנות לסטימצקי הרכבת 22
תל־אביב, בית־הדר למחלקת כ"א

לחברה תעשייתית גדולה
דרוש
נהג מחלק עצמאי

✱ לחלוקת תוצרת החברה ללקוחות באיזור הדרום
✱ בעל משאית חדישה (6 טון) עם ארגז סגור באורך 6 מטר
✱ תושב באר שבע, או הסביבה הקרובה

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 3538 קרית אריה, פתח־תקוה 49517 ולציין על גבי המעטפה "נהג עצמאי".

להברת סוכני מכס ומשלחים
דרוש/ה
פקיד/ה
להנהלת חשבונות
סוג 2
למשרה מלאה רצוי ידע בהתחשבנות עם ספקים בארץ
03-375211 לרינה

עיריית רמלה
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העירית (מכרזים לקבלת עובדים) תש"ם-1979 מכריזים בזה על משרה פנויה של
מנהל מחלקת מיסים וגביה
(משרה מלאה)

הכישורים הדרושים:
• בוגר אוניברסיטה בכלכלה או לימודים אקדמאיים בחשבונאות.
• נסיון קודם בתחומי מיסים וגביה או כספים

תנאים:
הדרוג בהתאם לכישורי המועמד ומסלול הקידום למנהלי מחלקות
רק מועמדים העונים לדרישות המשרה יוכלו להגיש מועמדותם
הצעות בצרוף תולדות חיים, תעודות והמלצות יש להגיש למנהל פוח' המנגנון בעיריית רמלה עד ה־15.6.87

י. רבי
ראש העיריה

---

pilat פילת

למפעל באילת
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת אחזקה

לניהול, פיקוח ומעקב על כל פעולות האחזקה במפעל החברה באילת.
כישורים נדרשים: מהנדס חשמל.
נסיון של שלוש שנים לפחות באחזקת מתקנים תעשייתיים, או מתקני כח ושאיבה; עדיפות תינתן לבעל נסיון בתחום מתח גבוה.
כושר ניהולי
רשיון נהיגה
המועמד יידרש להשתקע באילת והחברה תעמיד לרשותו דירה ורכב בתנאים הנהוגים בחברה.
נא להתקשר לטוני טלפון 03-334191, 03-336312
סודיות תשמר בקפידה

רשות שדות התעופה בישראל

נמל התעופה בן־גוריון
דרוש
מתכנת ומנתח מערכות

הכישורים הנדרשים:
* 12 שנות לימוד לפחות;
* בוגר קורס תכנות במוסד מוכר;
* נסיון של 3 שנים לפחות במחשב S/38;
* בוגר קורס ניתוח מערכות – יתרון;
* ידע ונסיון קודם במערכות הנהח"ש – יתרון.

מועמדים העונים לדרישות, יפנו בכתב **לרשות שדות התעופה, נמל התעופה בן־גוריון, ת.ד. 7, אגף כח אדם, מחלקת עובדים עבור מתכנת.**
יש לפרט קורות חיים בכתב יד ותעודות המעידות על השכלה ונסיון קודם.
פרטים נוספים בטלפון 03-9712170

מועצה אזורית - מרום הגליל
מבקשת מועמדים מתאימים לעבודה
בבית הספר המקיף הדתי
במרכז אזורי מרום הגליל

1. מנהל בית ספר עם נסיון בניהול בי"ס
תיכון וכישורים נדרשים ומוכרים. תנתן עזרה בדיור ותחבורה למועמד המתאים.

2. מורים/ות (מדריכים) במקצועות:

בחשבים	חשמל
בקיאי יהדות והקראות	אנגלית
מבואות רבב	עברית והבעה
יהדות ויסודות	מתמטיקה
מכירות ומינהל	ערך
לבורנטית	תורה שבעל־פה
	שלית

מתבקשים כתנאים בעלי הכשרה מתאימה להוראה והדרכה בבי"ס של יפנו בכתב יד בצירוף תעודות על הכשרתם אל מזכירות מועצה אזורית - מרום הגליל.

המשרד לקליטת העליה
מינהל הסטודנטים והתלמידים
דרושים רכזים ומדריכים חברתיים
באוניברסיטת גבעת רם, ובאוניברסיטת בר־אילן.

דרישות התפקיד:
שרות צבאי
נסיון קודם בעבודת הדרכה.
תלמיד מן המניין במוסד להשכלה גבוהה מהשנה השניה ואילך.
ידיעת שפות

המעוניינים מתבקשים להגיש מועמדות בטופס מתאים שימסר במקומות האלה:
* ירושלים – מינהל הסטודנטים והתלמידים רח' הלל 15 ירושלים או בניין טלשמיס הר הצופים חדר מס' 508.
* תל־אביב – מינהל הסטודנטים רח' אסתר המלכה 6 תל־אביב או במעונות הסטודנטים בניין משרד עוזר דיקן לעניני סטודנטים עולים אוני' תל־אביב.
התפקיד כרוך בשעות עבודה לא מקובלות.
דרגת המשרה – רכזי תרבות וקליטה במשרה מלאה.
מדריכים חברתיים בחצי משרה.
את הבקשות יש להגיש עד לתאריך 15.6.87

לצה"ל דרושים:

אם אתה מחפש — **קצין במילואים**
עבודה דינמית, עצמאות, לא שגרתית

צה"ל מציע לך — התפקיד הכולל מגע עם אנשים רשות, אפשרות להתפתח ולהתקדם

נתונים דרושים:
● גיל – 32־23
● השכלה תיכונית
● פרופיל 64 ומעלה
● ידיעת השפות ערבית או אנגלית – יתרון

פנה אלינו לת.ד. 37342 ת"א
מיקוד: 61373
בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים (כתובת, טלפון)
מועמדים שימצאו מתאימים יוכשרו להתפקיד
סודיות מובטחת

קצינים במיל' בדרגות סגן־סרן לשירות קבע בתפקידים בתחום החינוך:–

1) קצינים בעלי נסיון בתחום החינוך המשלים והכשרה אקדמאית בתחום מדעי החברה או הרוח.

2) קצינים בעלי רקע פיקודי.

המעוניינים יפנו בכתב יד לד.צ. 01188
בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים (מ.א., כתובת, טלפון).

לחברת אוטובוסים בתל־אביב
דרוש
מנהל
כישורים הדרושים:
בעל רקע טכני לרכב דיזל ונסיון בניהול חברה. רצוי מגורים בתל־אביב ובעל רכב פרטי. בדבר פרטים נא לפנות טלפון
06-523355 06-590619 לזאב

למוצר תיירותי חדשני ומלהיב
דרוש
סוכן/ת דינמי/ת
בעל/ת ידע באנגלית, רכב, וקשרים עם חברות רב לקוחות בתו"ל. עמלה גבוהה.
08-471217

לחברה של הפצה והוצאה לאור
של ספרים
דרוש
איש מכירות (סוכן)
רצוי נסיון קודם ובעל רכב. לפנות בכתב לת.ד. 628 תל־אביב ולציין נסיון שקודם והמלצות.

נציבות שירות המדינה
נציבות שירות המדינה
מודיעה כי
למשרד הבריאות

דרושים אחיות מוסמכות, אחיות מעשיות ועובדי טיפול גריאטרי
לעבודה במרכז גריאטרי תלפיות
בדבר פרטים יש לפנות במקום:
מרכז גריאטרי תלפיות דרך חברון 107 ירושלים
טלפון: 02-712545 02-713238

גפים בע"מ תל־השומר 52621
דרושים
מכנאים, מסגרים פיזיותרפיסטים
בוגרי בית ספר מקצועי ללימוד בניית פרוטזות ומכשירים אורטופדיים.
לפנות בכתב לכתובת הנ"ל ולציין קורות חיים.

לחברה לציוד תקשורת
סוכני מכירות
בעלי נסיון + רשיון נהיגה
ת.ד. 33545 ת"א

המשרד לקליטת העליה
מינהל הסטודנטים והתלמידים
דרושים רכזי תרבות וקליטה ומדריכים חברתיים
במעונות לסטודנטים עולים בחיפה ובאר־שבע.

דרישות התפקיד:
א. שירות צבאי.
ב. נסיון קודם בעבודה ובהדרכה.
ג. תלמיד מן המניין במוסד להשכלה גבוהה מהשנה השניה ואילך.
ד. מגורים במעונות.
ה. ידיעת שפות.

המעוניינים מתבקשים להגיש מועמדות בטופס מתאים שימסר במקומות הבאים:
* חיפה: מינהל הסטודנטים והתלמידים בנין צים פלים 7 חיפה.
* באר־שבע מינהל הסטודנטים והתלמידים בנין הגב שד' הנשיאים באר־שבע.
התפקיד כרוך בשעות עבודה לא מקובלות.
דרגת המשרה: רכזי תרבות משרה מלאה.
מדריך חברתי בחצי משרה.
את הבקשות יש להגיש עד לתאריך 15.6.87

הפוספה המקומית **אור־יהודה**
דרוש:
מנהל מחלקת תחזוקה
מכרז פנימי/חיצוני

תאור התפקיד:
ניהול מערכת התחזוקה העירונית הכוללת את התחומים הבאים:
• ביוב ומים
• חשמל
• צי הרכב
• כבישים ומדרכות
• גינון

הכישורים הדרושים:
נסיון בניהול מערכת תחזוקה בהיקף דומה.
יכולת הפעלת עובדים בתחומים הנדרשים.
כושר הבעה בכתב ובע"פ.

הצעות יש להגיש בכתב יד בצרוף המלצות ונסיון קודם למזכיר כ"א במועצה המקומית אור־יהודה ת.ד. 30 אור־יהודה מיעד אחרון להגשת מועמדות 15.6.87
יצחק בוכובזה שייר
ראש המועצה

תושבת הצפון וירושלים!

את נאה!
את מוכשרת במכירות!
הגיע הזמן שגם את תעשי הרבה כסף!
3600.- ש"ח ברוטו לפחות

בדבר פרטים להתקשר לטלפונים:
03-661303 643898 654404

نسخة طبق الأصل

مكتا/صنا الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

תבע

תעשיות פרמצבטיות בע"מ

דרושים/ות

למשרדי החברה בפתח-תקוה
למחלקת הספנות

מבקר/ת חשבונות יבוא/יצוא

• ידע בתהליכי יבוא/יצוא.
• ידיעת השפה האנגלית.
• מגורים באזור גוש דן.

ל-ס.ל.א. בע"מ סניף חיפה
(חברת בת)
דרושים/ות

נציג/ת מכירות לאזור הצפון

• רשיון נהיגה.
• רקע פרא-רפואי.
• מגורים בחיפה-חובה.
• רצוי נסיון במכירות.

רוקח/ת

• לעבודה במשרה חלקית (אפשרי פנסיונר)
• מגורים באזור הצפון.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב בציון המשרה המבוקשת למחלקת כח-אדם, לת.ד. 3190 פתח-תקוה, 49131.
- סודיות מובטחת -

כפר המכביה

מלון, מרכז קונגרסים וספורט
ע"ש אהרון נתנאל

למרכז הקונגרסים והאירועים
דרושה

מזכירה לאחה"צ וימי ו'

חרוצה ואחראית
בעלת נסיון עבודה בכתבנות
★ שעות עבודה: 13.30 – 19.00
יום ו' 08.00 – 13.00
לפנות לטלפון 03-715703

לבית המלון
דרושים

פקידי קבלה וקופאים

בעלי נסיון
לפנות לטלפון 03-715705

לחברת ביטוח ארצית גדולה
דרושים
במשרדה בתל־אביב

1. מנהל משק

הכישורים הדרושים:
א. השכלה מקצועית;
ב. נסיון רב־שנתי בעבודות אחזקה, שמירה ונקיון;
ג. כושר הפעלת צוות עובדים, תוך שמירה על יחסי עבודה ואנוש מעולים עם גורמי פנים וחוץ;
ד. נכונות לעבודה בשעות בלתי מקובלות, ובתנאי לחץ

2. מנהל חשבונות

הכישורים הדרושים:
א. סוג 3, לפחות;
ב. נסיון של שנתיים, לפחות;
ג. דינמי ובעל יוזמה, המוכן להשקיע הרבה במטרה להתקדם.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה, לת.ד. 14101, תל־אביב, מיקוד 61140, עבור מס' 177.
– סודיות מובטחת –

חוק העסקת שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

רשת מלונות בזל

דרושים

מזכירה למחלקת כספים

בוגרת תיכון, ידע בהדפסה, משמרת 16.00 – 08.00, שבוע עבודה מלא,
טלפון: 03-659241 (לבקש את המנהל)

למלון קונקורד (xxxx)

חדרניות

לפנות לאורלי אלמואיניו טל: 03-659241

למלון טל (xxxx)

מלצרים/יות

לפנות לשמעון עטיה טל: 03-455281

למלון סיטי (xxxx)

חדרניות

לפנות לשושנה ברכה טל: 03-246253

לחברה ציבורית גדולה
דרוש רואה חשבון
או
מנהל חשבונות בכיר

דרישות המשרה:
★ ידע נרחב בכל תחומי הנהח"ש
★ הכרת מערכות ממוחשבות
★ נסיון בניהול צוות עובדים
★ נסיון בעבודה של 5 שנים לפחות וכן – תעודות המעידות על השכלה.

המתאימים יפנו לת.ד. 33038 ת"א מיקוד 64928 עבור – רואה חשבון או – מנהל חשבונות בכיר.

דרושה

מזכירה מנוסה

מזכירת חברה
יום עבודה מלא 6 ימים בשבוע
★ כישורים: כושר ניהול משרד ידיעה טובה באנגלית
נא לפנות טלפונית 03-280780

דרושים

מסגרים

לעבודה מסודרת
*קריאת תוכניות יתרון
לפנות ל"מעליות ישראליפט"
הקישון 31, אזור התעשיה, בני ברק, ליד הקניון ברמת-גן.

למכירת מיכשור ובקרה תעשייתיים
דרוש

הנדסאי מכירות

★ נסיון מעשי בתעשיה כמכשירן/חשמלאי פקוד ובקרה.
★ ידע באנגלית – קריאה/כתיבה.
★ כושר הבעה בכתב ובע"פ.
★ כושר נהול משא ומתן.
★ עדיפות לבעל נסיון במכירות
העבודה באזור ת"א
תנאים טובים וקידום למתאים נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 14095 ת"א 61140
– סודיות מלאה מובטחת –

בית החינוך המשותף נוה־איתן

דרושים

1. מורה למתמטיקה
– לחטיבה העליונה ולחטיבת הביניים משרה מלאה
2. מורה לפיזיקה
– לחטיבה העליונה ולחטיבת הביניים משרה מלאה
3. מורה למחשב
– לחטיבה העליונה ולחטיבת הביניים משרה מלאה
4. מורה לאומנות הציור
– לחטיבה העליונה ולחטיבת הביניים משרה מלאה
5. מורה לספרות
– לחטיבה העליונה חצי משרה

בפרטים נא לפנות: בשעות העבודה 06-583540/1/2
בשעות הערב 06-588848 לליתקה
או 06-588744 ליהבה

דרוש

מנהל חשבונות

עצמאי
עם ידע בעבודה על מחשב
לפנות ל.קסטרו מודל"
אלנבי 78 ת"א טל' 660770 לאהרון.

תפרון מפעלי טקסטיל בע"מ
דרושה:

פקידה למחלקת יצוא

שליטה מלאה באנגלית רצוי ידע בגרמנית
שעות עבודה גמישות 6 ימים בשבוע
לפנות בטל. 03-223185 לסורינה

טכנאי/הנדסאי אחזקה

3 שנים ניסיון באחזקה
פרטים אישיים לשלוח למחלקת אחזקה ת.ד. 13 מגדל העמק.

קינג בע"מ

ייצור מוצרי מתכת מדוייקים באיזור התעשיה החדש בראשל"צ
דרושים

★ **מבקר טיב**
בוגר בי"ס מקצועי במגמת מתכת
★ **עוזר מחסנאי**
בעל רשיון נהיגה

– 5 ימי עבודה בשבוע
– תנאים סוציאליים מלאים
– הכשרה מקצועית במקום
– ארוחות צהריים חמה

תושבי איזור חולון, בת־ים וראשל"צ יפנו טלפונית בימים א'-ה' בין השעות 8.00-15.00 לטל' 03-9612199

דרוש

עובד/מפעיל מכונות C.N.C

להכשרה בתהליכי אלקטוארוזיה בחוט
(עדיפות לבעלי נסיון בענף המתכת)
053-683757 053-683754

בני משה קדסו בע"מ

יבואני „רנו" בישראל
למוסך המרכזי בתל־אביב
דרושים לעבודה קבועה
להתקנת מזגנים

חשמלאים מכונאים

יוצאי ח"א
ובוגרי בי"ס הטכני
לפנות אישית למחלקת כח אדם.
רח' ריב"ל 26 תל־אביב

אגודת השומרים בע"מ
דרוש

מנהל סניף חיפה

הנתונים הדרושים: תושב חיפה, גיל 35–45, בעל רישיון נהיגה וטלפון בביתו, בעל כושר ניהול ואירגון צוות עובדים גדול.
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון:
04-514341

למפעל אופנה בצפון
דרוש/ה

מנהל/ת עבודה

בעל/ת נסיון בתפירת מכנסיים וחולצות.
לפרטים נא לפנות לטל': 065-55808
בערב 04-336914

לעתון יומי גדול דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

הנתונים: סוג ד' נסיון כמנהל חשבונות 5 שנים לפחות ידע בטיפול בלקוחות
התאמות הכנת משכורות – מס במקור
הנהלת חשבונות כללית
לפנות טל' 286141 שלוחה 72

לאמקא בע"מ

דרושים

★ מנהל מכירות
★ סוכני מכירות
בכל הארץ
★ מוכרת דלפק

לקביעת ראיון להתקשר טלפונית 03-712898

למתנ"ס באר יעקב
דרוש

רכז ספורט

לפנות לצחי
08-246058

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון
דרושים:

★ מסגרים
★ מסגרים/מכונאים
★ חשמלאים מוסמכים

הכישורים הדרושים:
★ בעלי מקצוע מעולים עם נסיון ובריאות תקינה, בוגרי בי"ס מקצועי.

קיימות הסעות מאורגנות לאתר ההקמה.

המעוניינים יפנו אישית, עם תעודות השכלה, אל מחלקת כח אדם, ביצוע דרום, רח' החשמל 18 קומה 12 תל־אביב.

המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

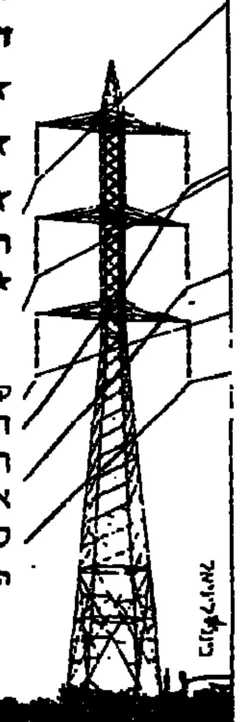

חברת החשמל לישראל בע"מ

למשביר לצרכן
דרוש

מנהל הספקה ומחסן טכני

לעבודה קבועה באזור ת"א
נא לפנות לאגף כח־אדם
דרך שלמה 58 ת"א

למלון דן כרמל
דרוש/ה

Night Auditor

לעבודה על מכונת NCR 250
מתאימים/ות יפנו למנה"כ"א
בטל' 04-386211

לחברת ביטוח בתל־אביב
דרושה

מזכירה בכירה

הכישורים הדרושים:
★ ידיעת השפות אנגלית ועברית על בוריין
★ הדפסה בעברית ובאנגלית ★ נסיון מוכח
נא לפנות 292836

ביה"ס התיכון לאזור המלהלה
לשנת הלימודים תשמ"ח דרוש

מורה לאנגלית

לפרטים 08-224768
08-222808
בערב 08-492614

לאגף ביטוח חיים של:
חברת ביטוח גדולה
דרוש/ה

עובד/ת במחלקת שינויים

תיאור המשרה:
ביצוע שינויים, פדיונות, סילוקים, הלוואות.
דרישות המשרה:
נסיון מוכח של שנתיים לפחות בנושאים הנ"ל.
השכלה תיכונית לפחות.
משרה מלאה 5 ימי עבודה בשבוע
08.00 – 16.30
נא לפנות טלפונית
למר זאב ברכפלד
טל' 03-640838

למוסד ממלכתי בירושלים
דרושה

מזכירה מנוסה

לשעות אחה"צ

התכונות הדרושות:
1. בעלת נסיון ויכולת עבודה עצמית בעבודות מזכירות
2. שליטה מלאה בשפת עברית ואנגלית
3. יכולת בהדפסה בשפות הנ"ל
4. הכרת העבודה עם מחשב
נא לכתוב בכתב יד בצירוף המלצות ופירוט נסיון קודם בעבודה לת.ד. 7013 ירושלים עבור מזכירה אחה"צ

לרגים בע"מ
דרושים

★ **מפי"ם –** מחסנאי פקיד טכני
למכירות חלקי חילוף עם רקע טכני. רצוי נסיון במכירות.
★ **חשמלאי מוסמכים** או חשמלאי מנקים
שיוכשר כחשמלאי למלגזות.
★ **חשמלאי רכב**
★ **מכונאי**
שיוכשר כמכונאי מלגזות
לקביעת ראיון לפנות למיכל
טלפון 03-498116

אורט ישראל

למכללה הטכנולוגית אורט ת"א
ע"ש סינגאלובסקי – דרוש
1. מהנדסאי אלקטרוניקה
2. ספרן/נית (במשרה מלאה)
נא להתקשר טלפון 386171

לחברה ליבוא ושרות ציוד רפואי
דרושים

1. מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה

(רצוי עם נסיון בשרות לציוד רפואי)

2. מנהל חשבונות

(עם נסיון ויכולת עבודה עצמאית)

בדבר פרטים נא לפנות טלפונית
טל. 03-331263

מנהל/ת חשבונות מדופלם

עם נסיון רב וידע באנגלית

לתפקיד בכיר בחברה בינלאומית

בנמל התעופה בן גוריון

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ת.ד. 33749 ת"א 61337

פקידה

פקידת שרות דרושה לחברת יבוא ושיווק.
משרה מלאה.
נסיון קודם הכרחי.
מגורים באזור הרצליה והסביבה.
לקביעת ראיון:
052-556822

לכפר הנוער
דוד רזיאל
הרצליה
דרושים

★ מדריך חברתי
★ אם בית קבוצתית
★ טבח
★ עובדי מטבח
★ שתלן
★ שומר לילה

לטל' 052-551774
מ-08.30 עד 13.00
בכתב לת.ד. 211
הרצליה 46101

למשרד אדריכלים דרושים

אדריכלים

בעלי נסיון רב
בעיצוב פנים
03-256354 03-269312

למפעל תעשייתי עתיר ידע במרכז הארץ
דרושים/ות

★ **משרה מס' 509:**

טכנאי/ת והנדסאי/ת קרור חימום

אופי התפקיד: – טיפול ותחזוקת מערכת קרור, חמום ומיקוי אויר משוכללות בעלות פיקוד אלקטרוני.
דרישות התפקיד: – השכלה פורמלית בתחום קרור וחימום (מיזוג אויר).
– ניסיון מוכח של 3 שנים ויותר במערכות מיזוג אויר מרכזיות ומערכות קרור וחמום שונות.

★ **משרה מס' 510:**

טכנאי/ת הנדסאי/ת חשמל

אופי התפקיד: – תחזוקת מתקני חשמל מתקדמים.
דרישות התפקיד: – טכנאי/ת או הנדסאי/ת מוסמך/ת.
– ניסיון של שנתיים ויותר בעבודות התקנה, תחזוקת מתקנים חשמליים, לוחות פיקוד ושנאי מתח גבוה.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה, ניסיון, ומספר תעודת זהות אל ת.ד. 9304 יד אליהו.
(נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת)
מועמדים מתאימים יוזמנו
סודיות מובטחת

לחברת שקם בע"מ

דרושים/ות עובדי/ות אחזקה

בעלי/ות תעודת הסמכה של חשמלאי/ת מוסמך/ת או ראשי/ת
לעבודה בחנויות השקם:
★ גבעתיים
★ קניון – ר"ג
★ אבן־גבירול – ת"א
המעוניינים/ות יפנו/תפנינה לקביעת ראיון בימים א'-ה' בין השעות 09.00–12.30 ומ־16.00–19.00.
בחנות – קניון – ר"ג
טל: 319172 חנן דורון
בחנות גבעתיים
טל: 783003 למר יצחק המר.
בחנות אבן גבירול ת"א
טל: 2-262161 למר שאול כתב.

מפעל מעדני שרף אלון מורה בע"מ

לייצור נקניקים
מעדני בשר
פסטרמה במעושנים
גלאט כשר

דרושים
1. בעלי מקצוע בענף הבשר
2. מפעיל/ות אריזה
3. מתלמדים
4. מפרקים לענף הודו
★ אפשרות לינה במקום
שיווק בלעדי: ח.ב. מוצרי בשר המובחרים בע"מ
טל' 03-776119

דרושה

אחות מוסמכת

בעלת ניסיון
למרפאה בקבוצת כינרת.
לפנות עד שעות צהריים 06-756709
בערב 06-756584

לסוכנות ביטוח גדולה
דרושים/ות

1. **מקבל/ת עסקים**
יתרון ידע ונסיון בהפעלת מחשב.
2. **פקיד/ת תביעות**
ניסיון קודם של שנה לפחות.
3. **קלדנית**
יתרון ניסיון בביטוח.
נא לפנות לטל. 03-624095, 03-614401
בשעות העבודה

לחברה העוסקת במו"לות ודפוס
דרוש

משנה למנהל מכירות

בעל נסיון במכירות, מו"לות ודפוס
לכתוב לת.ד. 37115 תל־אביב

ל„הזרע" בחיפה
דרוש/ה

מפעיל/ת מחשב

לשעות אחר־הצהריים
הכישורים הדרושים:
1. השכלה תיכונית
2. ניסיון קודם – יתרון
3. ידיעת אנגלית – יתרון
נא לפנות בין השעות 8.00-16.00 לאורנה טלפון 04-671173 פרט ליום ו'

לבית צבי ברמת־גן
דרושה

מזכירה

עם נסיון ויכולת אירגון משרד
בפרטים נא לפנות לטלפון
03/796021 03/782679

לחברת מגבל מקרנות לסוחר דרושים:
★ **אנשי מכירות**
בעל נסיון בתחום, ידע במחשבים – יתרון
★ **מזכירה**
עם ידע בהנה"ח לניהול משרד
03-7516838 – 7516843

למשרד רואי חשבון
דרוש/ה

עובד/ת ביקורת

בעל/ת נסיון וידע במיסוי
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון:
03-661545

לחברת ביטוח בת"א
דרוש/ה

מקבל/ת עסקים

בביטוח אלמנטרי
טל' 03-292836

למשביר לצרכן
דרוש

עובד מחסן

בעל רשיון נהיגה
נא לפנות לאגף כח־אדם
דרך שלמה 58 ת"א

לחברה מסחרית בת"א – דרוש
בוגר צבאי
שיוכשר

כאיש מכירות

רכב פרטי חובה
מגורים באזור המרכז.
טל' 03-623755

למשרד עורכי דין
דרושה

מזכירה/כתבנית מעולה

מ-8.30 עד 13.30
לפנות בטלפון:
03-297128

דרוש

מחסנאי

המבוקשים בנסיון
נסיון ברכיבי אלקטרוניקה
5 ימי עבודה מטעם כושר מלון
03-881586, 03-865477

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

ראשון בדבר בבוקר

מועצה אזורית גולן
מחלקת החינוך
למוסדות החינוך בגולן
דרושים מורים/ות
ביה"ס ממלכתי דליות
מושב רמות
(כתות א' – ח')
טלפון: 06-763333
1. מורה לאנגלית – כתות ד' – ח' היקף משרה של כ־28 שעות שבועיות
2. מורה למתמטיקה – היקף משרה של 30 שעות שבועיות
3. מורה לגאוגרפיה – לכתות ז' – ח', היקף משרה של כ־8 שעות שבועיות
4. מחנכות לכיתות בוגרות ובינוניות

ביה"ס ממלכתי מצפור בני־יהודה
(כתות א' – ח')
טלפון: 06-763501
1. מורה לאנגלית
2. מחנכות לכיתות נמוכות

ביה"ס ממלכתי דתי גולן
(במרכז חספין)
(כתות א' – ח')
טלפון: 06-763120
1. מחנכים לכתות ד' – ו' (בנים)
ישיבה תיכונית – (בחספין)
טלפון: 06-763354
1. מורה לאנגלית
2. מורה לפיסיקה
3. מורה לביאולוגיה

ביה"ס המקיף אזורי נופי־גולן – בקצרין
(כתות ט' – י"ב)
טלפון: 06-962088
1. מורה למתמטיקה לכתות גבוהות – עדיפות לבעל נסיון בהעברת בגרות – משרה מלאה.
2. מורה להנהלת חשבונות – לכתות מיכל – בחצי משרה.
3. מורה להיסטוריה – משרה מלאה.
4. מורה לספרות ולשון
5. מורה לפיסיקה
מורים המעוניינים להשתלב במערכת חינוך צעירה ודינאמית, מתבקשים להתקשר ישירות למנהלי בתי־הספר

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו חברה גדולה ומצליחה בענף הציוד הרפואי דרוש
איש מכירות
בעל נסיון במכירות ורקע פארמצבטי לתפקיד מעניין אחראי רב אתגר הכולל ניהול משא ומתן עם מערכת הבריאות והרפואה בארץ.
כושר ניהול משא ומתן, יחסי אנוש מעולים ויכולת עבודה עצמאית – הכרחיים.
רכב צמוד ותנאים טובים מובטחים למתאים.
לפנות ליהודה 03-295694 משרה 746
סודיות תשמר בקפידה.

לחברת שיווק גדולה דרוש
רכז קידום מכירות לסניף באר שבע
דרישות התפקיד
1. יוצאי צבא עד גיל 27.
2. ניסיון בהפעלת אנשים.
3. נכונות לעבודה בשעות לא מקובלות.
תנאים טובים למתאימים
טלפון 74051, 057-72039

לחברה עתירת ידע בתל־אביב
דרושה
מזכירת פרוייקטים
לעבודה משולבת במזכירות המרכזית הכוללת הדפסות, מעקבים וארגון משרד מורכב
כישורים דרושים:
– שליטה באנגלית – עדיף שפת אם.
– נסיון בעבודות מזכירות – 3 שנים לפחות
– הדפסה במעבד תמלילים
– נימרצות ודינמיות
קורות חיים ונסיון בעבודה נא לשלוח לת.ד. 53065 תל־אביב מיקוד: 61530 (עבור מינה) או להתקשר בטל' 481046 (סודיות מובטחת)

לאזור ירושלים וחיפה דרושות:
דיילות להדגמה, ומוכרות מוצרי מזון ומוצרי טבע חדישים
אנרגטיביות ובעלות כושר שכנוע ויכולת ליצור קשר עם קהל. תנאים טובים.
ת.ד. 5138 י־ם 02-228558 04-707978

למלון גרנד־ביץ ת"א
דרושים/ות
★ מנהלת משק
★ מקדם/ת מכירות חדרים
★ חדרניות
★ חשמלאים
★ שרברבים
★ נגרים
על המועמדים להיות בעלי נסיון בהווה
לפרטים נא לפנות 03-241252

לעבודה בחו"ל דרושים מומחים לגידול
עגבניות לתעשיה
★ שליטה לשפתיים
★ בלי ילדים בגיל גן או ביה"ס
★ ידיעת השפה האנגלית
★ נסיון מעשי בגידול עגבניות לתעשיה – לפחות 5 שנים.
על המעוניינים להתקשר ל„אגרידב" 03-470984

העירייה המקומית **אור־יהודה**
דרוש – פסיכולוג
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לשרות הפסיכולוגי־חינוכי, ת.ד. 326 אור־יהודה
דרושות לתשמ"ח
אחראיות לפעוטונים בשתוף הורים
הנתונים הדרושים: גננות מוסמכות רצוי בכירות ו/או בוגרות תוכנית שוורץ.
לפנות אל יהודית מחלקת החינוך טל' 354111 03-348403

למטבח עובדים 200 איש
דרושים
טבח/עוזר טבח
★ בוגר תדמור
★ ידע בניהול צוות עובדים
★ נסיון מוכח 10 שנים לפחות
★ למשרה מלאה
מחלקות עובדות ניקיון
★ לחצי משרה/משרה מלאה
בוקרים נא לפנות לטלפון 055-31345 מ־8.30-15.00 בימים א'–ה'.
בשעות 20.00-22.00 בערב: 055-42253.

למפעל עתיר ידע בתחום מערכות
איסוף נתונים דרושים:
מנהל שיווק
בעל נסיון מוכח בניהול שיווק, רקע במיכשור ובקרה תעשייתית
אנשי מכירות
רצוי בעלי רקע במיכשור ובקרה תעשייתית, בעל רכב, תנאים טובים למתאימים, 5 ימי עבודה, סודיות מובטחת.
נא לפנות לת.ד. 182 בקעת־אונו 55100 או לטלפון 03-251228 לרחל

שופר־סל
לסניף רמת־אביב ג'
רח' אחימאיר 1
דרושים/ות
קופאים קופאיות
תנאי שכר טובים
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום
אוטובוסים 13, 27 טל: 03-424783

למפעל תרופות בבת־ים
דרוש
מנהל שיווק
★ ידע פרמקולוגי
★ הפעלת תעמלנים
★ נסיון בפירסום ותכנה
03-5511924/5
03-5521815

לחברה לעבודות עפר וכבישים
דרושים:
1. מנהל עבודה מעלה
2. מפעיל מעלה ל־950
08-459944

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לעיריית טבריה
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת הגביה
הכישורים הדרושים:
א. השכלה אקדמאית בכלכלה או חשבונאות
ב. ניסיון בניהול צוות
ג. נסיון בניהול מערכת כספית
ד. כושר בניהול מו"מ עם מוסדות ציבוריים וגורמים פרטיים
דירוג: דירוג מנהלי מחלקות ועיריה
פרטים ובקשות יש לפנות במחלקת המנגנון בעיריית טבריה טל' 06-791911

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו בהרצליה
דרוש/ה
1. רוקח/ת
בעל/ת ניסיון למשרה מלאה
2. טכנאי/ת רנטגן
בעל/ת ניסיון
המעונינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף שד' יעקב 6 הרצליה, טלפון: 052-540146
★
לסניפנו בכפר סבא
דרושות
עובדות מעבדה רפואיות
אקדמאיות או מוסמכות
למשרה מלאה ושעות עבודה גמישות
המעונינות מתבקשות לפנות למנהלת המעבדה רח' המאספים 20 כפר־סבא, טלפון: 052-450112

דרושה
מזכירת מחלקת מכירות
מרצת ומסודרת • לטיפול בלקוחות • וניהול משרד מכירות •
לפנות לת.ד. 51648 ת"א, עבור "מזכירה"

לחברת ביטוח בת"א דרושים
* פקיד/ה למח' תביעות רכב־גוף
רצוי כשנתיים נסיון
* פקיד/ה לתיקיה
ידע בהדפסה יתרון
* פקיד/ה למח' חשבונות
בעל/ת נסיון
מועמדים/ות בעלי 12 שנות לימוד יתקשרו 627333

– אינטרפוד –
לחברת שיווק מזון בר"ג
דרוש/ה
מנהל/ת־חשבונות
עם נסיון של 3 שנים לפחות, בעבודה בעשית בהנה"ח ממוחשבת הקלדת החומר.
נא לפנות לטל':
03-725114 03-611060
או בכתב לת.ד. 1187 ת"א – עבור מנה"ח

למשרד אדריכלים ומהנדסים דרוש
אדריכל
בעל נסיון בתכנון וניהול צוות עובדים
03-785260 03-792480

בבאר־שבע
לעבודה זמנית ומעניינת דרוש
נהג ג'
נא לפנות לת.ד. 2541 חיפה.

למשרד עורכי־דין בת"א דרוש
עורך־דין
בעל ידע בתחום האזרחי ומיסים
לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים ת.ד. 37157 תל־אביב 61369

SAVIN סוין
סוין אלקטרוניקה בע"מ
לחברתנו המייצרת מערכות אל פסק ומערכות הספק אלקטרוניות דרושים:
א. הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה לשירות מערכות הספק.
נדרש נסיון של מספר שנים בעבודה מעשית.
ב. מחווטות למכשירים אלקטרוניים
(אפשרי גם משרה חלקית).
ג. מרכיבים ועובדי ייצור.
ד. פקידת מחסן אלקטרוניקה.
למשרות ב', ג' ו־ד' יועדפו בעלי נסיון.
עובדים ללא נסיון יוכשרו במפעל
תנאי עבודה טובים • 5 ימי עבודה בשבוע
לפנות לטל. 03-703885 בשעות העבודה

U-MAN
עבור אחת מלקוחותנו
חברה גדולה ותיקה ומבוססת ליבוא ושיווק כלי רכב
דרוש
מנהל משק ותחזוקה
בעל ניסיון בתחום משק ותחזוקה לתפקיד אחראי מאד, עצמאי ורב עניין הכרוך בתפעול צוות עובדים, וקשר עם קבלני חוץ ספקים, נותני שירותים שונים, רשויות ועריכת הסכמים. יוזמה, יושר, ארגון וביצוע מעולים, יכולת לעבודה עצמאית והפעלת צוות עובדים הכרחיים.
מקום העבודה בגוש דן.
תנאים טובים ושכר הולם למתאים.
לפנות ליהודה 03-296694 משרה 880
סודיות תישמר בקפידה

"תלתן" – מוציאים לאור
רח' החשמונאים 90 ת"א
דרושים
* **מזכירה עצמאית**
– לניהול משרד
– כולל הדפסה בעברית אנגלית
* **גרפיקאית ביצועיסטית**
– לעבודות עימוד ובצוע מודעות פרסום.
– ניסיון שנתיים לפחות בעבודות דומות.
טלפונים: 269517, 266858, 03-264728 לפנות לגלית
– סודיות מובטחת –

ל"ש.כ. מאגרי אנוש"
דרוש/ה
מקדם/ת מכירות
* בעל/ת כושר שיכנוע, נמרצ/ת
* התמצאות ונסיון מוכח בכח אדם
* בעל/ת רכב פרטי.
טלפון: 03-331118 לאפי

בר טל דרושים
תעשיות מתכת בע"מ
ציוד אלקטרוני • מבלטים
מבקר איכות מכני
דרוש נסיון במתכת ופח
בת־ים, אזור התעשיה, טל 5515851

שופר־סל
לסניף בן־יהודה 79 תל־אביב
דרושים/ות
★ קופאים קופאיות
★ קלדנית
★ עובדים עובדות כללים
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום טל. 03-229121

לסוחרי ביתם בקיים
• סורגים
בססות + אחזקה
• מעצבת אופנה
טל: 03-827954

למוסד רפואי באזור ת"א
דרוש
חשמלאי מוסמך
עדיפות לחשמלאי ראשי עם נסיון של 3 שנים לפחות, עדיפות לבעל נסיון באחזקת מתקני מזוג־אויר
לפנות בצירוף קורות חיים ל"אינטרי" אלקושי 3 ת"א 64873 "עבור חשמלאי".

לקיבוץ חפציבה דרושה
גננת
ניסיון עבודה קודם בקיבוץ, 7:00-11:30
מ־17:00 06-534376, 06-534129 –
לבת־שבע

דרושים
1) *טכנאי אלקטרוניקה*
+ ניסיון בבדיקת רכיבים אלקטרוניים +
ניסיון בבדיקת קויל ציוד בקרה.
2) *בוגרי בי"ס טכני*
בלתי מקצועיים/ות לעבודות מעניינות.
3) *מסגרים, רתכים*
עם ניסיון.
4) *מזכירה אנגלית עברית*
+ הדפסות לעבודה מעניינת
5) *כרסם, חרט, מבלטן*
עם ניסיון לעבודה קבועה.
7) *מהנדסת כימאית*
עם ידע בהפרדת צבעים.
8) *טכנאי מכונות טכסטיל*
ידע במכונות עגולות
לפנות 053-23773 053-347377

גדות, תעשיות פטרוכימיה בע"מ
למשרדנו בתל־אביב
דרושה
מזכירת הנהלה ראשית
הכישורים הדרושים:
* ידע בניהול משרד ממוחשב
* כושר ניהול צוות עובדים
* שליטה מלאה בעברית ואנגלית, דיבור והדפסה.
תנאים טובים למועמדת המתאימה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למנהל כח אדם, ת.ד. 1780 מפרץ־חיפה.

דרושים:
נציגים ללקוחותינו בירושלים ובחיפה
בשעות הערב
רכב חובה
טלפון 03-262923
(רצוי תושבי המקום)

לודזיה רוטקס
דרושים/ות
1. **גזרן** – למוצרי טריקו
2. **תדמנית** – לעבודה תנוות
3. **מסיק דודים** – בעל הסמכה
4. **מסגר/מכונאי אחזקה** בוגר בי"ס מקצועי
לפנות במפעל איזור התעשיה חולון, רח' המנור 2, 03-807111
בוא תרגיש לודזיה

לחברה גדולה באיזור תל־אביב
דרושה
מזכירה למנהל אגף
– ידיעת שפות עברית אנגלית על בורין.
– הדפסה בשתי השפות
– כושר אירגון
– הפעלת טלקס
לפנות לגילי 03-235404

דרושים
★ אודיבל/ית
★ הנדסאי/ת
בעלי נסיון
לאודיבל עקיבא לומביין נא להתקשר
234254;
03-241397
בין 9.00-14.00

למתנס באר יעקב
דרוש
רכז ספורט
לפנות לצחי
08-246058

למשרד נסיעות בתל־אביב
דרוש/ה
פקיד/ה נסיעות
BOOKING CLERK
בעל תעודת כרטיסן שנתיים נסיון לפחות
03-343535

דרושה
פקידה להנהלת חשבונות
למשרה מלאה וזמנית
(עם אפשרות לקביעות)
מקום העבודה בתל־אביב
כישורים: סוג מקצועי 2 או 3: נסיון בעבודה בהנה"ש; נסיון בעבודה משרדית; ידע בניסוח מכתבים
לפנות טלפונית 212240 או 212433 לקביעת ראיון

דרושה
מרכזנית
מנוסה ואדיבה.
ל־5 ימים בשבוע,
בין השעות: 13:00–19:00
ופעם בשבועיים תורנות
בין השעות: 08:00–13:00
בוגרת 12 שנות לימוד – הכרחי.
רצוי ידע באנגלית.
עבודה מיידית.
שכר גבוה למתאימה.
נא לפנות לת.ד. 4890 ת"א, 61048.

לחברת יבוא גדולה בת"א
דרוש/ה
פקיד/ה למחלקת עמילות מכס
נסיון קודם לא הכרחי
בעל/ת תעודת בגרות מלאה
רצוי רשיון נהיגה
למשרד מלאה.
לפרטים נא לפנות טל. 03-255569

למפעל תמרוקים באזור השרון
דרוש
מנהל שיווק
★ בעל השכלה אקדמאית
★ נסיון מוכח בענף מוצרי צריכה
נא לפנות לת.ד. 23044 ת"א בצרוף קורות־חיים ונסיון קודם

קיבוץ מהפש
גננת
למעורב עדיפות לבוגרות סמינר הקיבוצים, רצוי ניסיון קיבוצי
בבוקר 06-374335
בערב 06-374420

חוזרים לעתונות טובה
דבר

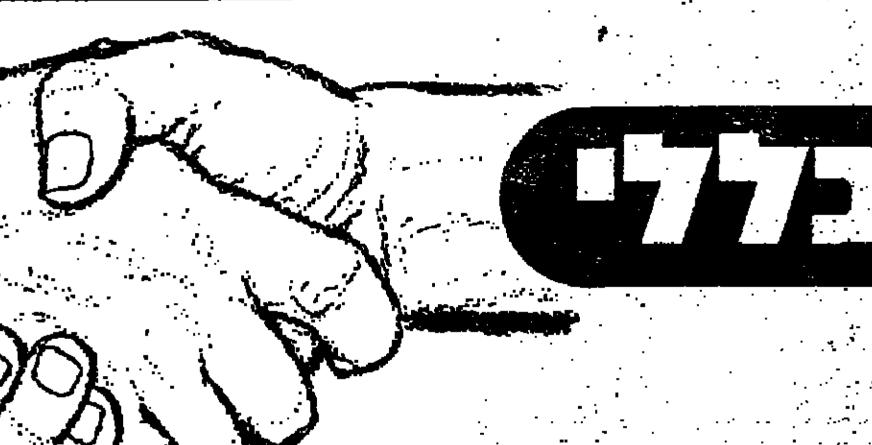

הלוח הכללי הד כפול ומכופל

هكذا عن الأصل

צעיר שנידון בגיל 16 למאסר עולם על רצח בקנדה שוחרר והובא לארץ

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בעמק

"מיספר לפיד, אני רוצה שתדע שאילו לא שוחררת אותי, הייתי נרקב בכלא הקנדי עד המוות. בכותלי נולדתי מחדש" – כך אמר שלשום רולנד חסיד, צעיר יהודי ממוצא רוסי, ששוחרר בסוף השבוע מהכלא הקנדי לאחר שריצה עשר שנות מאסר מתוך מאסר העולם שנגזר עליו לאחר שהואשם ברצח אזרח קנדי שהיה בגילופין ונטפל לצעיר היהודי ולחברו האינדיאני־קנדי.

הדברים נאמרו בבית קרוביו של האסיר המשוחרר בחולון בעת שלפיד, משקם האסירים של התנועה הקיבוצית, בא לבקרו לאחר שפעל בשנה האחרונה לשחרורו מהכלא הקנדי. רולנד, בן ה־27, הגיע בשבת מקנדה ולאחר שהות של שבוע אצל קרוביו בחולון, הוא עתיד לעבור לאולפן בקיבוץ בצפון ובעוד כחצי שנה, כך הבטיח, יתגייס לצבא. לפיד משוכנע שהצעיר המשוחרר יעמוד בהבטחתו.

ראשיתו של הסיפור, לפני 14 שנים, בשירותה של משפחת חסיד היהודיה ממוסקווה לקנדה דרך וינה. אב המשפחה, שהיה מנהל ביתחולים בבירה הסובייטית, נדרש לעבור סדרת מבחנים כדי לעבוד כרופא בקנדה וכדי לפרנס את המשפחה, נאלץ להסתפק בעבודות דחק של תפירה ביתית בלילות ובעבודות ניקיון בבית החולים "הר סיני" בטורונטו. גם האם עבדה בעבודות דחק מזדמנות.

בנם היחיד רולנד, שהיה בן 13 כאשר היגרו הוריו לקנדה, נפלט מבית הספר והתחבר לחבורת צעירים מקומית. באחד הערבים של שנת 1977 הגיע עם חברו ממוצא אינדיאני לפאב בעיר המגורים. קנדי שיכור נטפל אליהם וכאשר יצאו מהפאב בדרכם הביתה, הוסיף הקנדי להציקם. השניים היכו אותו מכות נמרצות והותירו אותו על הרצפה. כעבור שלוש שעות נמצא האיש מת כתוצאה מבליעת קיא שפלט.

למחרת נעצרו שני הצעירים והואשמו ברצח הקנדי. לאחר משפט קצר נידונו למאסר עולם. היתה זו פעם ראשונה שנערים בני 16 נידונו למאסר כזה בקנדה. יודעי דבר העידו כי מוצאם של השניים השפיע על גזר הדין החמור. גם בעיתונים המקומיים נכתבו דברים ברוח זו. השניים הועברו לכלא השמור ביותר בקנדה, כלא מונטריאול, שם החלו לרצות את מאסרם. נראה היה שלעולם לא ייצאו מהכלא מפני שאפשרותם לקבל אזרחות קנדית נשללה מהם ושום מדינה לא היתה מקבלת אותם בהיותם עבריינים.

לפני כשנה פנו גורמים ממלכתיים בישראל ובקהילה היהודית בקנדה למשקם האסירים של התנועה הקיבוצית, תרזה לפיד מאילת השחר, בבקשה שינסה לסייע בשחרורו של הצעיר היהודי. לפיד נסע לפני כעשרה חודשים בפעם הראשונה לקנדה, נפגש עם הצעיר ועם אביו שקיבל, בינתיים, עבודה כרופא בבית חולים מקומי. "פגשתי מותק של בחור", סיפר אתמול לפיד, "והיה ברור לי שרק מדינת ישראל יכולה וצריכה לקבלו".

עד מהרה הסתבר ללפיד כי לא כך חשבו גורמים במשרד החוץ הישראלי שהחלו להערים קשיים על בקשתו לקבל אישור שמדינת ישראל מוכנה לקבל את הצעיר היהודי אם וכאשר ישוחרר. "אחד הפקידים של משרד החוץ אמר לי שחוק השבות מגביל את הבאים במידה והם חולים או פושעים", סיפר לפיד, "גם אמרו לי", סר לפיד, "אתה חושב שאת כל העבריינים היהודים בעולם תביא אלינו? התחלתי לצעוק ולעורר מהומות וזה נתקע".

בהתערבותם של מי שהיה ממלא מקום שר הפנים, ח"כ רוני מילוא, וראשה קאקוב, מראשי התאחדות עולי ברה"מ, צייד לבסוף לפיד באישורים המתאימים לפיהם מדינת ישראל תיאות לקבל את רולנד חסיד כשישוחרר. לפיד שלח את המסמכים לקנדה ובתוך דקות ספורות הודיעו שלטונות הכלא לחסיד כי הוא משוחרר. גם בכך עוד לא נגמר מסע הסלסולים של הצעיר היהודי והמשוחרר הקיבוצניק. הקצינים הישנה את השוטרה בעוד כשבוע ורק בסוף השבוע שעבר העלו את הצעיר, כבול באזיקים בידיו וברגליו, למטוס קנדי שטס לפאריס ומשם לישראל. משך 32 שעות היה הוסר כבול באזיקים והקצינים מנעו ממנו תנועה חופשית במטוס. הם גם מנעו ממנו כל אפשרות להיפגש עם הוריו, אחיו ואחותו שעולים אותו ולפנות אחיו, פיליפ, בן השמונה לא זכה עד כה לראות את אחיו הבכור.

מתברר כי ההורים סיפרו כל השנים לשני האחים הצעירים כי אחיהם הבכור נמצא בחו"ל. זאת, מפאת הבושה שאחזה בהם. רק כאשר הגיע לפיד לקנדה, נאלצו לספר לשני הילדים על גורלו של האח הבכור.

בסוף החודש עתידים ההורים, האח והאחות לבוא לישראל ולהיפגש עם בנם. לפיד מקווה כי בעקבות רולנד יגיעו גם יתר בני המשפחה לארץ וישתקעו בה. אתמול אמר לפיד כי הוא מוכן לפעול גם לשחרור הצעיר האינדיאני בתנאי שיימצא מקום בארץ שבו יוכל להשתקם ובתנאי שמשרד הפנים יאשר את הבאתו.

מבצע קליטה והיכרות עם ישובי הגליל ייערך בחג

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בעמק

מבצע קליטה יוצא דופן, שבמהלכו יוכלו מטיילים בגליל להיפגש עם מתיישבים ולקבל תמונה רקע על ישובים חדשים באיזור, ייערך היום ומחר באיזורי משגב וצפון־מזרח הכינרת.

המבצע נערך ביוזמת הרשויות האזוריות בגליל וכעשרים ישובים קהילתיים, מצפים ועיירות בגליל המערבי והעליון. בשני מוקדים – איזור משגב והמפרץ אמנון – יוקמו דוכני הסברה של מחלקת ההתיישבות בסוכנות וכל אחד מעשרים הישובים המבקשים לקלוט תושבים חדשים ממרכז הארץ ועשרות האלפים שיפקדו במשך החג את אתרי התיירות בגליל ובעמק, יוכלו להיפגש עם המתיישבים ולקבל פרטים על אפשרויות הקליטה והתעסוקה בישובים.

דובר מחלקת ההתיישבות בסוכנות, יצחק וייס, מסר כי המחלקה אינה פעילה בצורה ממשית במבצע בשל מגבלות חג ותקציב, אך ראש המחלקה, ניסים זווילי, יבקר במוקדי ההרשמה וישוחח עם המתיישבים והמתעניינים.

נמסר כי הרעיון לערוך מבצע קליטה בשני ימי החג, עלה בעקבות כשלונות מבצעי הקליטה שנערכו לא מכבר במרכז הארץ ושבהם לא קיבלו המתעניינים מידע מספיק על האפשרויות ולא הכירו מקרוב את השטח.

לאחר החג ייערכו סיכומים בקרב הישובים והמועצות האזוריות וימשך הטיפול האישי בכל משפחה שהביעה נכונות לעבור ולהתגורר בגליל.

חרף שידולו של ארנס ממשיך בית ג'אן לשבות

נחמקין ושחל עיבדו תוכנית לפתרון

מאת יוסי ליברוביץ', כתב "דבר" בגליל המערבי

"אנחנו חובבי טבע וגם תושבי בית ג'אן אוהבי טבע, אבל לעולם לא אסכים עם אלה האומרים שהטבע יותר חשוב מהאדם. הטבע נועד לשרת את האדם ולא להיפך", אמר אתמול השר משה ארנס במהלך ביקור בכפר הדרוזי בית ג'אן בהתייחסו לסכסוך הממושך בין אנשי הכפר לבין רשות שמורות הטבע.

ראש הממשלה יצחק שמיר קרא לתושבי הכפר, במהלך ביקור בכפר ירכא, לנטוש את מעשי האלימות והפרות החוק. "אין בעיה שאי אפשר לפתור אותה, אבל רק בסבלנות, בהידברות ובלי אלימות", אמר.

השר ארנס קיבל הסבר לגבי נושאי הסכסוך. הוא הבטיח לדבר מיד עם ראש הממשלה כדי שיתערב בפתרון הסכסוך. ארנס ביקש מאנשי בית ג'אן לקבל את תוכנית המתאר שתאושר הבוקר על ידי הוועדה הארצית לתכנון ולבנייה וכן להפסיק את השביתה.

התוכנית עונה על שלוש בעיות: פרוייקט הביוב בכפר, הקמת בית ספר חדש והקמת שכונה לחיילים משוחררים. ארנס ביקש שמועצת בית ג'אן תקבל את התוכנית כפי שהיא ורק אחר כך להמשיך ולהיאבק על קבלת האדמות הפרטיות מרשות שמורות הטבע.

מיד לאחר הפגישה התכנסה מועצת בית ג'אן והחליטה להמשיך בשביתה. אומר ראש המועצה שפיק אסעד: "אני מאמין שלארנס יש כוונות טובות אבל הבעיה אינה בתחום טיפולו. הצהרת כוונות זו היא סחורה שאיננו קונים אותה". אסעד הוסיף שהשביתה בבית ג'אן תסתיים רק אם יקבל מכתב מראש הממשלה ומשר החקלאות, שבו יתחייבו לפעול תוך זמן קצר לקבלת האדמות הפרטיות מרשות שמורות הטבע.

תוכנית לפתרון

בינתיים נמסר, כי שר החקלאות אריק נחמקין ושר האנרגיה משה שחל עיבדו אתמול תוכנית בת חמישה סעיפים אשר עשויה לאפשר את סיום הסכסוך.

בפגישה, שבה נכחו גם ח"כ זיידן עטשי, ראש מועצת ג'וליס, סאלח טריף, ראש המועצה לשעבר של בית ג'אן ראג'ה קאבלאן ואישים דרוזיים נוספים, הוחלט כי נחמקין ימנה ועדה בהשתתפות סמנכ"ל מינהל מקרקעי ישראל אליהו בכאי הממונה על מחוז הצפון במשרד הפנים אברהם קאהאלג'י וחבר נוסף שהוסכם על ידי מועצת בית ג'אן כדי לבדוק במשותף אם תוכנית עמירר המוצעת כיום מוסכמת על ידי הצדדים בסכסוך או צריכים לחול בה שינויים. הוועדה תגיש את מסקנותיה תוך חודש. אם לאחר אישור התוכנית יישארו בעיות מקומיות, יפעל נחמקין לפתרונן. התוכנית גם תכלול את הגבעה שעליה בנויים שמונה בתים שנבנו שלא כחוק.

שר החקלאות הורה למינהל המקרקעין להציע חילופין בין קרקע פרטית בשמורה לבין קרקע העומדת לרשות המינהל באיזור הכפר. הסעיף החשוב בהסכם קובע, כי שר החקלאות אינו מתנגד להעלאת הצעת חוק בכנסת שבה יוצע לבטל, להקטין או לשנות את קטעי שמורת הר מירון החופפים את תחומי בית ג'אן. הצעת החוק הפרטית, שתוגש ביום שני הקרוב לכנסת על ידי הח"כ עטשי ופרצ', שבה וייס, תקבע כי שטח האדמות המצויות בשמורה יוצאו ממנה. נחמקין ושחל יפעלו לאישור הצעת החוק בוועדת השרים לענייני חקיקה. אם תוך 60 יום לא תעבור ההצעה בכנסת, יתקין נחמקין תקנות על פי סמכות להקל על עיבוד האדמות על ידי בעליהן.

מרכז התק"ם אישר מועמדות לוינסקי ליו"ר ההסת' הציונית

מאת אירית מזן, סופר "דבר"

מרכז התק"ם, שהתכנס אתמול באופל, אישר בהצבעה חשאית ברוב של 124 נגד 20 את מועמדותו של עקיבא לוינסקי לתפקיד יו"ר ההסתדרות הציונית מטעם מפלגת העבודה במקומו של אריה דולצין.

מועמדותו של לוינסקי, חבר מעיין צבי, המכהן כגזבר ההסתדרות הציונית, טעונה אישור מטעם מרכז המפלגה. נמסר, כי הוא נתמך גם על ידי נציגי תנועת המושבים, נעמ"ת ועוד חברים במרכז.

כן אישר המרכז את בחירתו של ד"ר יורם קרול משפיים למרכז קרן התק"ם, במקומו של קובי בן ישי מעינת. ד"ר קרול הוא מרצה לכלכלה במדרשת רופין ובאוניברסיטה העברית.

ליו"ר אגף המשק של המרכז החקלאי במקומו של מיכה אחרוני מגבת, שפרש על רקע פרשת תשלום הפיצויים לארנסט יפת, נבחר חיים מולכו מאורים, ששימש בעבר סמנכ"ל משרד החקלאות.

כן נערך במרכז דיון על בית אורן הנתון במשבר חברתי־קשה. מזכירי התק"ם, ישעיהו פרי מאחרון ירלין, וראש אגף הכלכלה, איבי רוז, מסרו כי התנועה ערבה לבטחונם הסוציאלי של חברי בית אורן בין שירצו להישאר בקיבוצם בין שירצו לעזוב אותו.

הצתת מפעלו גרמה לסוכן מיסטר איקס הלם־סוכרת

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

"מיסטר איקס", סוכן סמוי של היחידה המרכזית במשטרת מחוז תל־אביב, בחולית בילוש ועיקוב של המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח), אושפז שלשום ב"איכילוב" כשהתמוטט בעת שהוצת מפעל הבגדים שלו "שיק מודל" בתל־אביב. "מיסטר איקס", שנחשב לאחד מסוכני המשטרה היחידים, הפועלים מתוך "אהבת המקצוע", זכה לפרסום רב בעת שהקליט באורח סמוי, במסעדה בבני־ברק, את סגן ראש העיריה המקומית, אז, ישראל גוטליב, לאחר שרובב אותו. גוטליב הביא לפתיחת החקירה נגד השר אז אהרון אבו חצירה.

"מיסטר איקס" היה מקורב כל השנים לראשי היחידה המרכזית של משטרת מחוז תל־אביב ובעיקר לסגן ניצב משה פרידמן, מ"מ מפקד היחידה, שטיפח עימו קשרים ידידותיים מאוד. הוא מעורה מאוד בנעשה במשטרה בכלל וביחידה המרכזית בפרט ועל כן מעריכים שהעולם התחתון פגע בתנופת "מיסטר איקס", שהעסק המשפחתי שלו בוטח רק בחלקו. התמוטטות כתוצאה מהלם סוכרת בגלל עליה פתאומית באחוז הסוכר בדמו. הוא סובל מסוכרת. המשטרה ממשיכה לחקור.

הותר לבתיה"ח לדלל עוברים בעת סכנה לאם ולילודים

מאת אריאלה ראובני, סופרת "דבר"

כל בתי־החולים בארץ רשאים לבצע, במחלקות הגינקולוגיות, דילול עוברים במקרה של הריונות מרובי עוברים, כאשר קיימת סכנה לשלומם של העוברים והאם, זאת בעקבות אישור שנתנה באחרונה הועדה המייעצת שליד מנכ"ל משרד הבריאות.

השיטות החדשות לדילול עוברים, המקובלות בארץ, הן מהמתקדמות בעולם, וישראל היא אחת מארבע מדינות בעולם שהחלו בביצוע השיטה.

הוועדה שליד משרד הבריאות קבעה, כי בכל מקרה של דילול עוברים ייעשה הדבר באמצעות החוק להפסקת הריונות, שאחד מסעיפיו מתיר ביצוע הפלות כאשר קיימת סכנה לחיי העובר או האשה.

האישור לביצוע הדילול ייעשה רק לאחר שהרופא המטפל, מומחה לגינקולוגיה ינמק את הבקשה בפני הוועדה להפסקת הריונות. הוועדה רשאית גם לאשר דילול עוברים במקרה של תאומים ושלישיות אשר אחד או שניים מהם סובלים מליקוי כלשהו.

לפני ימים אחדים בוצע בבית החולים "רוטשילד" בחיפה דילול של שלושה מבין שישה עוברים בעוברת בת 28, שסבלה מבעיות עקרות ונרתה, לאחר טיפול הורמונלי.

בעל מפעל מת בעבודתו; גם אחיו מת כך לפני שנים אחדות

מאת יוסי ליברוביץ', סופר "דבר" בגליל המערבי

ניסן גורדיץ' (40), בעל מפעל לייצור מוטות פלסטיקה באיזור התעשיה במפרץ חיפה, מת אתמול בעת עבודתו. המשטרה סבורה כי התחשמל.

המקרה אירע בשעות אחר הצהרים במהלך העמדת חומר לחיתוכי עץ במכונת עירבול. גורדיץ' התחשמל ככל הנראה לאחר שנגע בחפץ לא מוזהר. המשטרה סבורה כך מצורת הגופה וסימנים נוספים שנתגלו בשטח.

יצויין כי לפני שנים אחדות מת גם אחיו של גורדיץ', שהיה שותף במפעל, בעת עבודתו.

פרופ' מיכאל סלע יו"ר הסתדרות רופאי השיניים

מאת דנקה הרמיש, סופרת "דבר"

פרופ' מיכאל סלע נבחר ליו"ר הסתדרות רופאי השיניים ברוב של 53 מתוך 60 חברי המועצה הארצית, שהתכנסה אתמול בעקבות מותו של היו"ר הקודם ד"ר ישראל פרלמוטר.

בהצהרתו לכל חברי ההסתדרות אומר פרופ' סלע, כי בכוונתו לפעול להתחזקות הארגון ולשיפור מצבם המקצועי של רופאי השיניים, ובמיוחד לאיחוד השורות. כזכור, בתחילת השנה הוקמה עמותה של רופאי שיניים בוגרי אוניברסיטאות שאליה הצטרפו המתנגדים למדיניות משרד הבריאות שהעניקה תואר "רופא שיניים" למסיימי קורסים קצרים מקרב מרפאי שיניים.

פרופ' סלע הוא מנהל המחלקה לביולוגיה אוראלית בפקולטה לרפואת שיניים של הדסה באוניברסיטה העברית. הוא סיים לימודיו בפקולטה בשנת 1970 ומאז 1984 עמד בראש המועצה המדעית של הסתדרות רופאי השיניים.

הגרלת הלוטו

בהגרלת הלוטו אתמול עלו בגורל המספרים הבאים: 38, 32, 15, 13, 9, 7. המספר הנוסף: 11.

נעלמה הצעירה, שרצתה להתאבד ולהותיר לבה לממתין להשתלה

יצאה מביתה רכובה על טילון ● השאירה הודעה: קצתי בחיי ● המשטרה מבקשת את עזרת הציבור באיתורה

(ע). – צעירה בת 22, שהודיעה בסוף השבוע שעבר כי היא רוצה להתאבד ולתרום את לבה לחולה לב, נעלמה אתמול ממקום מגוריה והמשטרה מבקשת את עזרת הציבור באיתורה.

הצעירה, רחל שעיה מרחוב הלפיד 5 בקריית שלום בתל־אביב, יצאה אתמול מביתה בשעות הערב רכובה על טילון. היא השאירה אחריה מכתב כי היא קצה בחייה.

במקביל יצרה קשר עם עובדיה מצרי (49) מבאר שבע, העומד בראש רשימת הממתינים להשתלת לב, והודיעה לו כי מאחר שבכוונתה להתאבד, היא רוצה שלפחות אדם אחר שרוצה לחיות ייהנה מהלב שלה.

מצרי עשה מאמצים רבים לאתר את הצעירה כדי להניאה מכוונתה ולאחר שיחות טלפון רבות שכנעה להיפגש עימו.

במהלך הפגישה בינה לבין מצרי ואשתו, סיפרה הצעירה כי בחייה לאחר שנותק הקשר לבין הוריה שבע שנים קודם. מאז היא משוטטת ברחובות ומתגוררת לסירוגין בבתי ידידים. נוסף פוטרה לפני כחודשיים מעבודתה ואין לה כל אמצעים לקיים את עצמה. בני הזוג מצרי החליטו לאמצה לאחר שסיפרה להם שכבר נסתה להתאבד מספר פעמים, אבל תמיד הצילו אותה, "למרבה צערה".

למרות כוונתם לאמצה היא נעלמה, כאמור, ולכן מבקשת המשטרה את עזרת הציבור באיתורה. תיאורה: גובהה 1.62 מ', גון פניה בהיר, מרכיבה משקפיים, שערה זהב וגולש לגובה הכתפיים, עיניה חומות. כשיצאה מביתה רכבה על טילון שחור שמספרו 2"247"56, היא לבשה מעיל קצר אפור שחור ומכנסי ג'ינס. ברשותה תיק עור לבן.

שוטרים מילטו את כהנא בת"א

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

שוטרים נאלצו אתמול למלט את ח"כ מאיר כהנא שהגיע לעצרת מטעם תנועת כ"ך בשכונת רמת הטייסים בתל־אביב.

אתמול בשעה 17.30 הגיע כהנא לשכונה והתקבל בצריחות ובצפצופים על ידי חניכי הנוער העובד במקום. הוא החל לומר את דבריו, בחסות השוטרים, ונאלץ לאחר זמן קצר לעזוב מחשש להסלמה בהפגנה נגדו. זה כמה שבועות מנהל כהנא מסע־הרצאות ואסיפות בתל־אביב. עיקר פעילותו בשכונות המצוקה, שם הוא מתקבל כמעט ללא התנגדות.

מכתבי פיטורים ל־40 עובדים באורדן־נתניה

מאת חנה מאר, סופרת "דבר" בשרון

מכתבי פיטורים נשלחו לכ־40 עובדים במפעל המתכת "אורדן" בנתניה. מאיר בוסקילה, מזכיר מועצת פועלי נתניה, אומר כי בשליחת המכתבים הוא רואה צעד לא אחראי מצד ההנהלה המפעל מאחר שעוד לא הסתיים המו"מ בין מועצת הפועלים, נציגות העובדים והנהלת המפעל בנושא זה.

לדבריו, המו"מ נקלע למבוי סתום עקב הפער בגובה הפיצויים למפוטרים: כ־150 אלף ש"ח. הוא אומר כי הנזק שייגרם למפעל יהיה יותר מסכום זה.

ממועצת הפועלים נמסר כי העובדים הודיעו להנהלה על הפסקת עבודת שעות נוספות, שביתות אזהרה ואסיפות הסברה בעת העבודה. הנימוק לפיטורים הוא הפסקת הזמנות ממשרד הביטחון.

● אנשי אלישיב, אזורים למען יו"ש ועזה, יפרקו בסוף השבוע את אוהל המחאה שהקימו בירושלים, לאחר שהעיריה התכוונה לממש את צו ההריסה שהוציאה נגדו. המחאה היא נגד ההידרדרות, כדברי המקימים, במצב הבטחוני.

בנק הפועלים משתף פעולה עם מס הכנסה בקשר לכספות שנפרצו

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

בנק הפועלים מעביר, לידי שלטונות מס ההכנסה ומחלקת החקירות של המס כל מידע הנוגע לכספות שנפרצו, לפני שלוש שנים, בסניף הבנק בירושלים. ראש מחלקת החקירות של מס ההכנסה, אברהם צרפתי, אמר אתמול כי מחלקתו זוכה, על פי חוק, לשיתוף פעולה מלא ממנהלי בנק הפועלים בירושלים ובכל מקום אחר. לדבריו אנשי הבנק מכבדים כל צו שמובא לידיהם, ועונים על כל שאלה שהם נשאלים על ידי אנשי המחלקה.

בחודשים האחרונים הגישו בעלי הכספות שנפרצו תביעה בסכום גדול נגד בנק הפועלים בלי לדווח על סכומי הכסף שנגנבו מהכספות. בעקבות כך ביקש נציב המס, יאיר רבינוביץ, לקבל מהם מידע על תכולתן לפני פריצתן ואף הזהיר את עורכי הדין של בעלי הכספות כי יפנה לבית המשפט כדי להגיע את המעורבים לגלות את התכולה. כאמור נמסר ל"דבר" כי אין כל סיבה לנקוט צעדים משפטיים מאחר שאנשי בנק הפועלים משתפים פעולה עם אנשי מחלקת החקירות של מס ההכנסה כפי שהם משתפים פעולה גם במקרים, שבהם הם נדרשים לעשות כן על ידי המשטרה, למשל.

2000 דירות ייבנו בי־ם

מאת סופר "דבר" בירושלים

חברי ארגון הקבלנים בירושלים הסכימו להתחיל בבניית 2000 יחידות דיור בעיר במגמה להיערך לאפשרות קליטת עליה מברה"מ. סיכום על כך הושג אתמול בישיבה שקיים ראש עיריית ירושלים טדי קולק, עם יו"ר הארגון, מרדכי יונה, וראשי המינהל בעיריה. הכוונה לבנות את הדירות על אדמות מינהל מקרקעי ישראל לאחר קבלת הסכמת משרדי הבינוי והשיכון.

ראש העיריה נענה לבקשת יונה כי ועדת התכנון והבניה תכפיל את מספר ישיבותיה כדי לזרז את קצב אישור התוכניות לבניה וכי הוא יפנה גם ליו"ר הוועדה המחוזית לתכנון ובניה להצטרף למאמץ זה.

נמשך הגידול ביבוא

מאת אמנון אמר, סופרו הכלכלי של "דבר" בירושלים

בחודש שעבר נמשכה הרמה הגבוהה ביבוא מוצרים בני קיימא שנרשמה בחודשים האחרונים. בהשוואה לחודש המקביל בשנה שעברה, נרשמה במאי עליה של עשרות אחוזים ביבוא מוצרים אלה. עליה גדולה במיוחד נרשמה ביבוא מקררים – 243 אחוז. יבוא המכוניות עלה ב־23, מכונות הכביסה ב־27 ומדיחי הכלים ב־30 אחוז. רק ביבוא מכשיר הווידאו נרשמה ירידה של 12 אחוז.

הטור השבועי

תביעה לשתף נציג הגימלאים במו"מ על חידוש הסכמי השכר

יו"ר הסתדרות הגימלאים א. אברהמוביץ פנה ליו"ר האגף לאיגוד מקצועי בתביעה לשתף את נציגי הפנסיונרים במו"מ בהסכמי העבודה; "בפניות המו"מ על חידוש הסכמי העבודה 1987 – 1988, הנני להזכיר, שסוכם לשתף נציג הסתדרות הגימלאים באגף לאיגוד המקצועי למו"מ כלל. העדרם של נציגי הפנסיונרים בעבר במו"מ כזה גרם לכך שענייני הגימלאים (שכרם) וקופחו לא פעם. אי לזאת אנו מבקשים להזמין את נציגינו ולדאוג לכך שגם במו"מ בדרג האיגודים המקצועיים הבודדים ישותף נציג הפנסיונרים של הענף המסוים. אנו משוכנעים שהשתתפות נציג של הסתדרות הגימלאים ימנע אי הבנות מיותרות בין הגימלאים לבין מערכת האיגוד המקצועי".

בפניה למזכ"ל ההסתדרות ג'יר, האיגוד המקצועי כותב הח' א. אברהמוביץ, "בקשר לידיעות כי האוצר מציע לשפר את השכר בהסכמי העבודה 88־1987 בדרך של הקטנת מס הכנסה והגדלת הנטו (הכנסה פנויה), הנני להפנות תשומת לבכם לכך, שאם תתקבל ההצעה הנ"ל יקופחו הפנסיונרים כי הנטו שלהם כמעט ולא יגדל. אנו מניחים שכמובטח אתם ערים לעניינים המיוחדים של הפנסיונרים במו"מ על השכר".

בחירות יחסיות להסתדרות הגימלאים

הסתדרות הגימלאים פנתה למזכ"ל ההסתדרות בעניין קיום הבחירות להסתדרות הגימלאים בו נאמר: "ב־20 באפריל 1986 בחרה הועדה המרכזת בועדה, בראשות הח' שלמה אביטון "לברר את כל השאלות הארגוניות הנוגעות לעניין הבחירות להסתדרות הגימלאים ולקבוע את השיטה וסדרי הבחירות להסתדרות אך מבלי לפקפק בכוונות הטובות של הועדה עלינו לקבוע כי היא לא עמדה במשימה שהוטלה עליה, לפי מיטב הבנתנו אין כל צורך במאמצים מיוחדים לעבוד תקנות בחירות להסתדרות הגימלאים. אנו מבקשים ממך להביא לאשור המוסדות המתאימים כי הבחירות להסתדרות יתקיימו על פי חוקת הבחירות היחסיות שפורסמו במרץ 1985. אי לזאת אנו מבקשים ממך לנקוט את הצעדים הדרושים כדי לאפשר שעוד השנה יתקיימו הבחירות הראשונות להסתדרות הגימלאים לפי החוקה המקובלת בהסתדרות. אנו מחכים לפעולתך הדחופה".

בסניפים –

תל־אביב – במשך חודש מאי קיים סניף ת"א שלושה טיולים. ב־6 במאי ש.ז. טיול למדבר יהודה, ב־12־11 במאי ש.ז. טיול לחרמון בן יומיים, וב־26 במאי ש.ז. לגליל המערבי.

גימלאי "מבטחים" בת"א – קיימו מפגש ב־31 במאי ש.ז. שעל סדר היום הקמת הסניף ובחירת ועד, השתתפו הח' דוד בן־יעקב יו"ר הארגון הארצי של גימלאי "מבטחים" והח'ח חנן מאירי ואברהם סגל מרכזי סניף ת"א.

ב־11 במאי ש.ז. התקיים יום עיון בשדה בוקר לארבעת המכללות של גימלאי ת"א.

ב־24 במאי ש.ז. החליטה המזכירות הפעילה להוציא בטאון לסניף גימלאי ת"א.

מחוז חיפה –

גימלאי הר־הכרמל – נפגשו עם יו"ר גימלאי מחוז חיפה הח' י. בלושטיין במועדון ע"ש אליהו גולומב. המרצה דן בקידום התודעה של הגיל השלישי בחברה הישראלית, והביע תקווה כי לאחר הבחירות לארגון ותיקי התנועה – גימלאים יבוא שינוי לטובה. הנחה את המפגש הח' ויזנברג.

ארגון הגימלאים והציבים בסולל־בונה בחרנות – קיים ב־12 במאי ש.ז. כנס בבית רמז של המועצה הארצית שחברים בו 24 ועדים אזוריים המאגדים בתוכם מעל 7000 חברים. לאחר דיון סוכם: א. לטפל בחברים כקולקטיב וכפרטים בבעיות גימלה, תרבות, טיפול אישי ועזרה הדדית. ב. לבטל את השייכות למסגרת הארגונית המשותפת עם הפועלים הציבים, שיימסרו להבא היא לארגון הכללי של הסתדרות הגימלאים ולהסתדרות פועלי הבנין וקרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין.

הועד הארצי יהיה מורכב מ־11 חברים ומזכירות מצומצמת של 7 חברים. ליזון נבחרות ועדות תרבות, כספים וביקורת.

גימלאי קצ"מ – תיקון טעות

בטור השבועי האחרון חלה טעות בהודעה על טיולים לחברי הארגון, בפרטים נא לפנות לח' בנימין בקצ"מ טלפון 3536536.

ש. פוטיק יו"ר הועדה הכלכלית הרצה במכללת אשקלון על בעיות חברה וכלכלה של הגימלאים. אחר ויכוח סוער ומגמה בבעיות האקטואליות, סוכם להתייצב לימין הסתדרות הגימלאים במאבק על מקומו של הגימלאי בחברה ודאגה לרמת חייו.

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו

אליהו פרכטר ז"ל

נעלה לקברו לאזכרה וגילוי מצבה
ביום חמישי, ז' סיון תשמ"ז 4.6.87 בשעה 16.00.
נפגשים בבית העם בכפר חיים

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של חברתנו

מרים קשטן

ההלוויה תתקיים היום יום שלישי ה' בסיון תשמ"ז 2.6.87 בשעה 14.00 בבית העלמין בקיבוצנו

המשפחה
ובית גבעת חיים איחוד

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ

הודעה

ניתנת בזה הודעה, כי

האסיפה הכללית שלא מן המנין

לצורך קבלת החלטה מיוחדת

על איחוד הקרן עם קרנות הפנסיה ההסתדרותיות

תתקיים ביום חמישי, 25 ביוני 1987, בשעה 10.00 בבוקר במשרדה הרשום של החברה, רח' ביאליק 155, רמת־גן.

בשם הדירקטוריון
סימה קוגוט
מזכיר הקרן

של היום הוא חדש

לחברנו יצחק עמרם ומשפחתו

משתתפים באבלכם הכבד
במות האב

הרב **כמוס עמרם** ז"ל

בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה והעובדים

מנת דם חיים לאדם

זכרו
תרומת דם אחת
מקנה ביטוח דם שנתי
למשפחתך ולך.

לתרומת דם:
פנה לסניף
מגן דוד אדום הקרוב.

לחברנו

דוד פדהצור ורעייתו **זיוה**

ברכות להולדת
הנכדה

מועצת העתונות בישראל
אגודת העתונאים בתל־אביב

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

מפעלי תרבות וחינוך בע"מ המחלקה לנופש עיון וטיול
בשיתוף המרכז לתרבות ולחינוך

פותחים בהרשמה

למפעל הנופש והעיון בירושלים – קיץ 1987

מחזורי נופש של שבעה ימים יתקיימו בחודשים אוגוסט־ספטמבר.
ארוחות וכלכלה מלאה במלון זוהר.
בתכנית: טיולים, הרצאות, תכנית אמנותית, פעילות חברתית ועוד.

לפרטים והרשמה נא לפנות למפעלי תרבות וחינוך, רחוב ויצמן 32 תל־אביב (בנין בית ליסין) או בטלפון 218452, 03-257813

מפלגת העבודה הישראלית
המרכז
ארגון ותיקי התנועה והגימלאים

הועידה הארצית הראשונה

תתקיים ביום חמישי, ז' סיון תשמ"ז, 4.6.87 באולם קולנוע "תל־אביב" ברחוב פינסקר בת"א (ליד כיכר דיזנגוף).

סדר היום:

08.30 – התכנסות, רישום, כיבוד קל
09.15 – מושב הבוקר – בחירת מוסדות הועידה
09.45 – דברי פתיחה: **ירוחם משל**, יו"ר ארגון ותיקי התנועה והגימלאים

דברים:
שמעון פרס, מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, יו"ר המפלגה
ח"כ **עוזי ברעם** – מזכ"ל המפלגה
ח"כ **ישראל קיסר** – מזכ"ל ההסתדרות

ברכות:
ח"כ **אליהו שפייזר**, מזכ"ל מחוז ת"א
מאשה לובלסקי, מזכ"ל נעמת
אהרון ידלין, מזכ"ל התק"מ
אפרים זינגר, מזכ"ל המשמרת הצעירה

11.30 – מושב הצהריים – דיון כללי.
14.00 – מושב סיכום: קבלת החלטות לבחירת מוסדות התנועה
15.00 – נעילה.

הכניסה עפ"י הזמנות ★ צירים שלא קיבלו את כרטיס הציר, יוכלו לקבלו בכניסה.

ארגון ותיקי התנועה והגימלאים

חנה זמר

הרע בשני העולמות

בקואליציית האחדות, שאין בה שותפות תפיסה בעניינים המשפיעים על עתיד העם והמדינה, יש שותפות אינטרסים בין האחראים מיניסטריאלית לשתי הפרשות – השב"כ ופולארד

פרשת השב"כ, הפרשה בהא הידיעה, אינה זו שבגינה הוקמה עכשיו ועדת חקירה. כבודה במקומה מונח, היא בוודאי תעשה מלאכתה נאמנה, ואם המלצותיה יושמו כולן, דבר שבדרך כלל לא קורה, תהיה גם ברכה בעמלה.

או אז ישכחו את הנסיבות המוזרות של הקמתה במקום שכבר נתמנתה ועדת בירור לאותו עניין עצמו. מוזרות אבל מובנות. כלומר שקופות: פסק־הדין של בית המשפט העליון בערעור נאפסו הותיר את הציבור בהלם. בכירי שב"כ עלומי שם, מקורבים, וגם מי שהיו, טרחו להסביר בכל אמצעי התקשורת שלא ייתכן לתבוע מעיין חוקרים על מעשים שהיו בחינת שיטה ונוהל ונוהג של מאות חוקרים בעשרים השנים האחרונות. הם העדיפו ועדת חקירה שתברר את השיטה ולא תעסוק באשמת בודדים. הממשלה, כרגיל, התמהמהה. בינתיים הגיע היועץ המשפטי למסקנה שפסק הדין אינו משאיר לו ברירה זולת להורות על חקירה משטרתית. או אז התעשתה הממשלה והחליטה על ועדת חקירה, אולי לגופו של עניין, אולי מפני שהקמתה תרכך את מלאכת המשטרה, כנראה גם תשהה אותה, ושמא תיטול מעוקץ תוצאותיה. אולי מפני שבינתיים חלה גם דיסקרדיטאציה לוועדת בירור. ואולי מכל הסיבות גם יחד. חוץ מזה, ישנה סבירות נמוכה בלבד שבעניין זה תתמקד ועדת החקירה בחקירת הדרג המדיני, ולפחות לא דווקא בדרג המדיני הנוכחי. וזו, כמובן, נקודת מפתח.

זו היתה גם נקודת המפתח לאי־הקמתה של ועדת חקירה בפרשת השב"כ הראשונה. זו שעניינה בהריגת שבויים ובהטלת החשד על חף מפשע, תוך בידוי ראיות. הדברים עדיין טריים בזיכרון, ואין צורך לחזור ולפרט את ההתחמקויות. התמרונים שאיפיינו אז את הטיפול הממשלתי בנושא. די לציין שהתוצאה היתה עגומה: גם שלטון החוק נפגע וגם השב"כ נפגע, ושניהם – קשות. אבל הממשלה נהגה כאילו לפי תסריט כיצד לנהל את הרע בשני העולמות.

אגב, קרוב לוודאי שאילו הוקמה ועדת חקירה בפרשת בידוי הראיות לא היתה עוברת על השב"כ הטראומה השנייה, זו הנוכחית. בית המשפט העליון יכול היה במקרה כזה להסתמך על ממצאי ועדת החקירה, וההערות בפסיקתו כלפי השב"כ היו אחרות.

הטיפול בפרשת פולארד היה דומה מבחינה עקרונית. גם כאן היה ברור שהדרג המדיני לא ייצא בשלום מוועדת חקירה. לא ביחס לגיוסו של מרגל יהודי במעצמה ידידותית, לא ביחס להפעלתו ולא ביחס לטיפול בנושא אחרי לכידתו. הכל נראה לדרג המדיני עדיף על ועדת חקירה, וכך קמה גם ועדת בירור וגם ועדה פרלמנטארית. האחת פעלה בצנעה ומימצאיה חסויים, אבל שבט הביקורת לא נחסך ממנה. האחרת פעלה כפי שאפשר לצפות מוועדה פוליטית. גם שרי הליכוד לא יצאו ממנה שלמים, אבל השכילו לעבור בשתיקה על מה שנאמר עליהם. שרי „העבודה" עשו רעש, התנפלו על אבן במרכז המפלגה, הפנו אליהם את הזרקורים וסייעו לליכוד ליצור את הרושם הרצוי לו. שוב, התוצאות רעות לגופו של עניין ורעות בהשלכתן הציבורית.

וכל זה בגלל ממשלת האחדות הלאומית, בגלל ממשלת התיקו המפוררת הזאת. לא יעלה על הדעת כי במצב פרלמנטארי שבו יש אופוזיציה ראויה לשמה, יכלה ממשלה להתחמק בנסיבות דומות ממסירת הפרשיות לבירורה של ועדת חקירה. אבל בכנסת שלממשלה יש בה רוב מוחץ, שהאופוזיציה בה היא מיעוט מבוטל ומפולג לרסיסים, הכל אפשרי.

אלמלא היתה בכנסת אופוזיציה גדולה ומגובשת אחרי מלחמת יום הכיפורים, ועדת אגרנט לא היתה קמה. אלמלא היתה בכנסת אופוזיציה גדולה ומגובשת אחרי סברה ושתילה, ועדת כהן לא היתה קמה. אבל בקואליציית האחדות שאין בה שותפות תפיסה בעניינים המשפיעים על עתיד העם והמדינה, היתה שותפות אינטרסים בין האחראים מיניסטריאלית לשתי הפרשות בשתי המפלגות. חבוקים באחריות וחבוקים בהדיפת המתקפות, פעלו בכירי הממשלה מתוך הרמוניה שאיננה אופיינית לשאר תחומי פעילותם.

אבל מהר גם החישוק הזה יתפרק, והחיבוק יהפוך לחנק במלחמת הבחירות. מפלגת העבודה לעולם לא תוכל להתחרות עם הליכוד בזריקת בוץ ובדמאגוגיה. שמיר, על אחת כמה וכמה חבריו, לא יכירו לשמעון פרס טובה על שחיפה עליהם. בגירסתם שלהם רק הוא וחבריו יהיו אשמים בכל. זו לא נבואה ולא ניחוש ולא הנחה. זו תחזית מושתתת היטב על מה שכבר נעשה בשטח. גם כאן, הרע בשני העולמות. הפעם, הציבורי והפוליטי.

טלי זליגר

מי זה „צה"ל השיב באש לעבר מקורות הירי"?

„מורעלים". מלה של חיילים בקיץ 87'. מורעלים הם בעלי המוטיבציה שאוהבים – פחות או יותר – את מה שהם עושים. וזהו סיפור בזה, על מורעלים, סוללת תותחנים בצפון. זאב מתל־אביב, חביב מחולון, חיים מבאר־שבע, דני מרמת השרון

אמא של שי חושבת שהבן שלה נמצא עכשיו בין ישובי הצפון, במקום די מסוכן, והיא לא אוהבת את זה. מה שאמא של שי לא יודעת, או לפחות לא יודעת עד תפילה [illegible] שבנה, מפקד סוללת תותחנים שלייד גאוותה, משרת על גבול לבנון. נכנס ויוצא מהשטח רכוב היטב בשכפ"ץ ומלווה בג'יפים מאובטחים לפחות. למה לשי להדאיג את אמא? גם ככה היא דואגת מספיק. השבוע, כאשר סודו מאויים בגלל כתבה בעיתון, הוא יצטרך לספר לה, להכין אותה בזהירות. יוצא אפוא, שסגן שי, ילד טוב תל־אביב בן 22 ובשום אופן לא יחתום קבע, מחזיק על זוג כתפיים צעירות את הדאגה לשלום הסוללה שלו, לשלומו של הגליל וגם לשלומם של אבא־אמא.

עולם הפוך, אצלנו. הקטנים מגוננים על הגדולים, הצעירים מסוככים על המבוגרים. בגבול לבנון, מקום התבגרות "מרופלם", מפיק מהנוער קשיות, בגרות, אחריות, כובד. כבד המשא הזה, כבד מאד. כבד כשהוא משוקע בבוץ הדרך הסמיך וכבד כשהוא מלופף ברצועות מלהבות מחום שרב הקיץ שגם השנה הפתיע לבוא. האביב היה קצר, כאורך שמחת הרווחה אחרי הפינוי הגדול שבא אחרי הכניסה הגדולה ללבנון, לפני חמש שנים.

חצי עשור עבר והסוללה של שי באמצע הדרך מכאן לשם, היא זכר האימה. בחודש שמשלח התותח אל השמים העכורים ביום שרב כבד כמו פיל צמא, קפוא הזכרון ורשומה גם התזכורת. התותחים עדיין בגבול לבנון. פרק הסיום עדיין לא נכתב.

צריך לנשום עמוק, לספור עד עשר ולהתגבר על הקבס העולה בגרון למגע הראשון עם השכפ"ץ המסמורטט שכבר מזמן לא חשת את צווארונו על הפנים. פגישה מחודשת עם הגועל. אין כאן פחד מודע, כפי שלא היה בכניסות התכופות אל מה שנחשב אז, בצדק, לתופת. מדובר בהרגשת בחילה. בלי שמץ של חגיגיות. שוב השיירות, שוב הרישום המדוקדק של שם ומשפחה ומספר ותפקיד כדי שאפשר יהיה לדעת אם את הגויה שלך חילצו או של אחר. שוב כניסה ללבנון.

יותר בטוח בבית

לילדים בסוללה אין שום דז'ה־וו. דור שלפני חמש שנים היה בחמישית־שישית תיכון ושאפילו לא צעק בכיכרות בעד או נגד הפלישה ללבנון. מי מהם שיער שיהיה זה עניינם? גם אמא של שי הגיבה ודאי אנחות רווחה על שהילד שלה עדיין בתיכון. אבל שי התגייס והלך לתותחנים, וגם ישב בלבנון בימיה הקשים התפנה משם, וחזר אל קירבתה. חזר עם סוללה שחייליה וקציניה הצעירים עוד לא ראו מימיהם מת, או אפילו פצוע. ולבנון של קיץ 1987 היא בשבילם מזל שעלה בגורל, ובינתיים לא סיוט. מי שאין לו זכרונות, גם אין לו ביעותים. רק חם להם נורא ועולו של השרב מכופף את התרוממות רגשת הרוח המתח הדרוכים שהם מנולים.

סוללה ממולה, הסוללה של שי מהיחידה של נחום. יוצא להם לירות מדי פעם בלילה, ולפעמים גם במשך היום. הם נחשבים, בצדק, לגב הרחב של הסיורים הרגליים והאחרים של כוחותינו בתוך השטח, ושל ישובי גבול הצפון שבעורפם. יושבים מפולשים בחום בקפל קרקע מאובקת ומחכים לאות. כל אירוע ברדיוס רחב של הגזרה מזניק אותם לעבודת ירי, כל קריאה לסיוע מיידי בחילוץ, על־פי קוד קבוע מראש ומשונן להם היטב, בעגית במטה. כמו שדייג אוהב דגים ככה תותחן דלוק על פגזים. את ריח המור־מתוק של ענן עשן אבק השריפה הממלא את בטן התותח ואת ריאותיהם של שוכני המערה הזאת, את האלגנטיות של מכשירי [illegible] המדידה, וההתמצאות והשליטה שבעמדת הפיקוד, את העוצמה.

עוצמה כזו שהטלוויזיה, כשידורים, נופלת מהמדף המאולתר באוהל האפל המתכנה „המועדון", ונשברת. „הם יודעים – אם הם יזוזו הם יחטפו. הם משחקים באש", מרקלמים החיילים הצעירים „פרקי אבות". הכוח הזה נותן להם בטחון בחבל ארץ ששום דבר איננו יכול להבטיח את עתידך בה יותר מהדרך המוצצה ושער היציאה החורק. נחום המפקד מדבר עם החיילים. תמיד צריך לדבר איתם, להסביר, לתת פידבק, לא להשאיר אותם לבד, הוא יסביר אחר־כך. בניתוח אירוע ירי חד־פעמי ומסעיר שהיה לעבר המיתחם שלהם מספר ימים קודם, הוא שואל: „אחרי היציאה השניה (של פצצת אר.פי.ג'י שנורתה לעברם – ט.ז.) הוצאת את הראש עם הקפל"ס וידית. למה? יותר בטוח כשאתה למטה, לא?" „המפקד, יותר בטוח כשהוא בבית", נפלט ללינצ'ו התורן, וכל האוהל שהרוח החמה איימה לשרוף, רועד עכשיו מצחוק פרוע.

אנחנו שבר"זים

הרוח הגדולה שבאה בצהריים לא הפיגה את מועקת החום ורק חבטה בזעם ביריעות האוהלים הגדולים, עוברת במסלול שהתוו לה מחיצות הפח המגולוון המפרידות בין הצוותים. חיים יחד, אנשים ותותחים בחצר אחת קטנה, כמו שהחי־דניק ישן עם הרובה מתחת לכר. משק סגור שכלכלתו המתח ומזונו האמונה השליחות. „חומה ומגדל" פולט מישהו בלי שמץ של סארקזם. הקימו בלילה, ביצרו והעמיקו, והישיבה על גבול לבנון – סופה מי ישורנו? „למדנו המון דברים מהשגיאות של הפרק הקודם בלבנון" יאמר נחום בנסיעה אל הסוללה שלו, רוצה להיות בטוח שהוא משכנע את הספקנים. "יש עכשיו נסיון אמיתי לא לשבש את החיים לאוכלוסיה, להגיע למקסימום נורמליזציה במינימום הפרעה, לטובת כל הצדדים". פרק ב' הארוך. הנוער של נחום, ספוג בפתותיו, ממעט לצאת מן הגדר שלו, צופה פאסיבי וקורקטי אל מחנה צד"ל וחיי השכונות צמודה אל הגדרות מרחק משקפת ב־יננית־סוחת, ממש מעבר לשורה. שיכון צמרת של ממש.

שי נכנס לאוהל מפקדה ומגורים, לעבור לרגע על הדואר. כאן אין פקידות ואת הקפה ואת ההוד ואת הרישומים המנוראל והחינוך עושים הוא ויוני, כאילו היו פלוגה של פקידות פלוגתיות. חצי יום כבר עבר והליאות משרה נמנום אצל מי שפנקס המטלות שלו מבוקר ועד בוקר כתוב בצפיפות. מטוסי ידיות מקפיצים אותו מהכסא. שי עף החוצה רק כדי לשמוע ש„זה בסדר, זה רק החבר'ה מצד"ל שמתאמנים". צפוף ברובע. איציק ומוטי מדימונה ומגן־יבנה בעמדת התצפית לכיוון מתנה האימונים של צד"ל, עוקבים אחרי אימון הפרס שמתקיים מולם. החבר'ה של צד"ל קורעים שם את התחת והסוללה של שי נדמה שורדת בשלווה. אבל אחרי שלוש שעות איתם מתברר שקפל הקרקע הזה הוא תל של נמלים רוחשות. כל הזמן קורה כאן משהו. שאגת הסירנה לכוננות ירי מוזיקה כמו זרם חשמלי את הגוף [illegible] הזה. שמיכת ה„סנופי" של ארי מירושלים מוטלת על קצה המיטה, שקית הוופלים שחיים שלף מושלכת על צידה, כלי השחמט, העיתון מלפני שבוע, הספר, האוזניות, הכל מושלך ברגע והחבר'ה מזנקים. רק כשיקראו אחרי שעה בקול „אוכללל", הם ירוצו באותה זריזות. חיים של הקפצות. „אנחנו שבר"זים" (שבר"ז – שבור זיין), אומר אפי מחולון, משנה סכני, תפקיד של נסיכים בחיל התותחנים. התעייפו כבר, רוצים לאזרחות, הביתה, מהמשחק המסוכן הזה של החיים. אחרים, צעירים יותר, שהשחרור עדיין רחוק מהם, פחות קצרי רוח. אלה וגם אלה לא מוכנים לומר שמלאכתם שם מיותרת, שקשה, שלא כדאי. „אם כל אחד יגיד את זה, אז לא יהיה כאן אף אחד. נסגור את הבאסטה ונלך הביתה". מסכן בצילו. אין המבובר בתיק, ארי, הפוכש. „פה יותר מורעלים", מסביר בסבלנות חביב החימושניק.

מורעלים? מלה של חיילים בקיץ 1987. מורעלים הם בעלי המוטיבציה, שאוהבים את מה שהם עושים. סוללה מורעלת באמת. זאב מתל־אביב, חביב מחולון, חיים מבאר־שבע, דני מרמת השרון, משקפיים עם מסגרת זהב עגולה קטנה, כמו אפי וכמו כמה אחרים, חברים במסדר חשאי של אינטלקטואלים מורעלים. דני הוא אלוף הארץ לנוער בשחמט. לא ביקש קרוב לבית, מעדיף להיות אחד מהחבר'ה ורק לצאת לתורנויות. רצה תותחנים, כמו אחרים, כמו אלה שרצו משהו אחר, הגיעו ונגעלו על העניין. עכשיו יש להם לא רק גאוות יחידה לחיל אלא בעיקר אהבה מפתיעה בחמימותה לסוללה. תותחן הוא לא „מאיזה גדוד אתה?", תותחן הוא „מאיזה סוללה".

לגאווה המקצועית שלהם נוספת בלבנון יהירות של גברים במלחמה. מתכווצים אמנם מפחד וזכרון קטיושות שכמעט ירדו עליהם, אבל מוכנים להסיט לרגע את מסך הגמגום השורה על השיחה באוהל המגורים, ולהפגין התלהבות לאפשרות של „יציאה מהשיגרה", מתלהבים לרגע באושר של מלים, כבדי הפה האלה. ציידי הרפתקאות עם הורים מודאגים בבית.

פולארד, מאיזה סוללה הוא?

חבורה כמו עילגת של ילדים טובים. שרויים בשלהם, טרודים בענייניהם, רק בדוחק מוצאים זמן להתעניין במה שקורה מחוץ למחיצות הפח שלהם. איך קוראים למפקד העוצבה שלכם אתם יודעים? שואל אותם המפקד נחום, ואף אחד מיושבי האוהל לא עונה. ולי, לי אתם יודעים איך קוראים? הוא מקשה ונסוג מיד. טוב, לא חשוב, למה להביך אתכם? את נחום הם מכירים, את נחום ואת שי ואחד את השני. ראשים גדולים וראשים קטנים שקיבלו על עצמם אחריות לשלום הגליל. על לוח המודעות בחוץ, ליד אוהל מפקדה ומגורי קצינים קבוע שלט מצופה ניילון נגד גשם: „המטרה – להגן על ישובי הצפון" כתוב בו, והפלסטיק השקוף מבטיח שפגעי הטבע לא יעמדו בדרכה של המטרה.

משק אוטרקי, משק המזין את עצמו. סיבה ומסובב. פלא שה„לביא" לא מעניין אותם? למי מהם יש זמן או ראש לזה? נחום, מפקד עם פנים של ילד ותמונות של הילדה בת השלוש וחצי בכיסים, על השולחן, במגירות. „את התינוקת בת שלושה חודשים אני בכלל לא מכיר", כשהוא שומע „פולארד" הוא שואל, „מאיזה סוללה האיש?", עסוק בטרדותיו. לאחרונה קרא בשקדנות עיתון שלם בנסיעה וכשמסר אותו לחייל טרמפיסט העיר הטרמפיסט בזהירות: „המפקד, סלח לי, אבל זה עיתון מלפני חודש". המפקד סלח, הפך פניו לישון. עייפות, כרונית כזאת, של אנשים שלא נחים אף־פעם עד הסוף, שחלקם נמצא בדריכות מתמדת לקדם את פני הרעה. „ברור שאנחנו בדריכות", הם מסבירים לי.

והסוללה של שי אכן במתח. כמעט אף פעם לא כותבים עליהם בעיתונים, וזוכרים רק את הצנחנים ואת גולני, כך הם טוענים, אבל הרי יש להם חלק במתח, חלק בעשייה, חלק גדול בתוצאות. כמו שאומר יקי: „מה זה 'צה"ל השיב באש לעבר מקורות הירי', למה לא אומרים ברדיו שסוללה א' בקריה, לא סתם. למה לא אומרים אותנו?"

ניבה לניר

חג שמח

עד שהאגדה בדבר הגורל המשותף שהועידו לעצמם רבין ופרס תתאמת ותהיה לסיפור פשוט ומייגע, נרקם לעינינו סיפור אחר, לא משעמם צריך לומר, ואפילו מעט מצחיק בשעות שלא לבכי נועדו, הסיפור של שמיר ופרס, פרס ושמיר שחוברו יחדיו.

לעיתים נדמה שגם אם שניהם יטפסו על כסאות ויעמדו על קצה אצבעות וירימו יד גבוה ככל שיוכלו ויקראו לחברים שיבואו לעזור, גם אז יתקשו להגיע לנקודה שראשי ממשלה צריכים להגיע אליה מפעם לפעם – להחלטה.

למשל מינוי שגריר בוושינגטון. הבזיון המלווה את סחבת מינוי השגריר יכול להדמות ולהשתוות רק למחדלים אחרים של שמיר ופרס. אפשר לחשוב שהתקופה מתאימה ונכונה מבחינתה של ישראל לנהוג בוושינגטון כאילו מינוי שגריר שם אינו עניין מן הבוערים ביותר. מה יש, האמריקאים לא יסתדרו זמן מה ללא שגריר ישראלי? יסתדרו. אין מה למהר, נוהג שמיר לומר. אמירה המעידה, כמובן, על נכונותו לפעול למען כל־עניין בכובד ראש וביעילות, באומץ לב ובנחישות ורק לאחר שכל העובדות והנתונים יונחו לפניו, ולא חלילה בשיטת הפריץ והכלב. אין מה למהר. מושג מפתח במדיניות הממשלה שהתחבב כנראה על שני אגפיה והמעודד אסוציאציה של ילדי מפתח (אמא השאירה אוכל על הגז, ואם לא על הגז, במקרר).

למשל יחסנו עם ארצות הברית. לא, לא, האמריקאים אינם מתרגשים מסיכומי ועדות הבירור בעניין פולארד. זה רק העתונאים שמתרגשים פה ושם. עתונאים כידוע הם מזוכיסטים במקרה הפרטי וסאדיסטים במקרה הציבורי, ובשני המקרים רואים צל הרים כקרחונים נשברים וקולות המיה דקה כנפץ פגזים. אין מה למהר בעניין „הלביא" ואין מה למהר ולדון בעתידו של איש מן הנזכרים לטוב בסיכומי ועדות מקרה פולארד. קיץ שלם מפריד בינינו לבקשת הסיוע לשנת התקציב הבאה. ועתונאי שיניח שבהסתיים הדיון בשאלת יצור „הלביא" – בהחלטה חיובית אלא מה – יבואו האמריקאים ויודיעו שהם מצדם מסתלקים מהפרוייקט, הוא עתונאי שהקיץ הקדים לפקוד אותו, שהחום עלה לו לראש. ועתונאי שיניח שבדיקת מעמדו של רפי איתן בכי"ל חיונית לאינטרסים ישראליים, ודאי יחשב למשוגע. מה יש, כי"ל מייצאת במקרה לארצות הברית? מדינות דמוקרטיות, נאורות ומתוקנות אינן מתערבות בענייניהן של מדינות דמוקרטיות נאורות ומתוקנות שהן גם מדינות אחיות.

למשל בפרשות השב"כ. החפזון מן השטן. נמנה ועדונת, אנשים טובים מסורים ואחראים והכל יבוא על מקומו בשלום.

לפני שנה בדיוק פרצה פרשת השב"כ הראשונה. הטקטיקה שננקטה אז על־ידי הדרג המדיני הוכיחה את יעילותה. והראיה, בפרוץ פרשת השב"כ השניה ישבו הציבור והתקשורת מותשים מהמתת האין מה למהר, בשקט יחסי. היה זה בית המשפט שאמר את דברו, ובית משפט הוא בית משפט ואין משפט ברירה. ועל כן תהיה ועדת חקירה משפטית שהיא עכשיו עדיפה על פני חקירה משטרתית. נכון שלא עניין איציק מרדכי כעניין עיזאת נאפסו, אבל נכון גם שאילו היתה קמה ועדת חקירה משפטית בשנה שעברה, ועוד קודם, כשנודעה לדרג המדיני פרשת בידוי הראיות והטיית העדויות בעניין קו 300, הנורמות וההריגות מן הנורמות ועוד כמה עניינים מסובכים בעבודת השב"כ היו נבדקים אלה באלה ומתבהרים במהלך עבודת הוועדה.

לא יהיה זה בלתי מתקבל על הדעת לפרש אחרים מן הדברים שאומר נשיא בית המשפט העליון השופט מאיר שמגר בהחלטתו בעניין נפסו כהצעה־הנחיה־דמיוה לדרג המדיני להועיל ולהכניס את ראשו לשאלת הנורמות המקובלות בשב"כ וחריגותיהן. אחרי הכל, לא היה זה בית המשפט שניכס לעצמו את השטחים כנושא לדון בו. היה זה הדרג המדיני שהחליט – בהשראת־המלצת יועצו המשפטי מאיר שמגר – על הכפפת אחרים ממהלכיו בשטחים לבית המשפט. וכל כיבוש, אפילו הוא נאור וליברלי (בעבר שמות תואר לשליטה הישראלית בשטחים) שבית משפט מפקח עליו, מחייב את שירותי הבטחון להתאים את עצמם למצב מורכב כזה. ואם הדרג המדיני שכח להאיר את עיני שירותיו בהנחיות מן הסוג המדובר, הדרג המדיני בצרה. לא במקרה כונתה פרשת השב"כ הראשונה, מעל דפים אלה, פרשת שמיר. אין דרג מבצעי שאין מעליו דרג מדיני, מה שנכון אפילו כאשר שמיר ופרס מתעלמים מן העניין האלמנטרי, או דווקא כאשר שמיר ופרס מתעלמים מכך.

בשתי ועדות חקירה משפטיות שעסקו בשאלות בטחון, יום הכיפורים ואירועי סברה ושתילה, ישבו בראש נשיאי בית המשפט העליון אגרנט וכהן. צריך לקוות שבראש השלישית, שהשאלה המונחת לפניה מורכבת פי כמה מחקירת אירועי סברה ושתילה, ישב ראש מאיר שמגר. אז או יוכלו שמיר ופרס לשוב ולא למהר בדרכם לקבל החלטות, ובינתיים להעלות חוויות ממסעותיהם המפרכים של יגאל הורביץ. וזלמן שובל ממפא"י לרפ"י ומרפ"י לרשימה הממלכתית ומהרשימה הממלכתית ללע"ם ומלע"ם לליכוד ומהליכוד לתל"ם ומתל"ם לאומץ ומאומץ לגוש המערך ומשם לרשימת הליכוד.

אגב, מה היה גובה שכר הלימוד באוניברסיטאות בשנת הלימודים הבאה?

هكذا من الأصل

نسخة عن الأصل

שלמה גינוסר

שליח מצווה

הנה אני עומד כאן ורוחץ את המכונית ומחלל שבת בפרהסיה ובה בשעה מחליף מידע עם אברך על תקון של בריק, עכשיו אני באמת מתעצבן. מעצבן זולתי שהוא בל'יבך מאיר פנים, בל'יבך חביב. לא רוטן והוא רוגן ולא מטיף מוסר

סיפור שסיפר לי חבר ירושלמי משכונה אחרת. שבת אחת בבוקר, לפני שגל ההמון המעיק עולה מכדברי יהודה ומשתרע על השכונה, אני עומד בחוץ, לבוש מכנסים קצרים ויחף ורוחץ את המכונית. תאמין לי, תענוג מפוקפק. מעדיף עוד חצי שעה במיטה עם "קול המוסיקה" באוזן. טקס-טקס ורגע-רגע. אבל, היו לי שבועיים משוגעים. בתוך זה חמישה ימי מילואים. המכונית נראית כמו אחרי מירוץ פראי באיזור ביצות בפהיר. הקיצור: שיהיה שבת בבוקר. אלה השעות היהודיות של זמן פנוי. אני סובל את כסליה עוד הצבי במי הסבון והשעווה שבדלי, מנסה להזדקף ולייבר גוו אחרי סידרה של חריקת עצמות וגריסת תוליות.

והנה, אני רק מדביק את הסחבה על גג המכונית והופ! כולי ניצב אברך בקד. לא יודע מהיכן הוא צץ. עיניים כחולות וטובות, זקן בלונדי לא עבות, הולצת-פסים אפורה, סרוול ארוך מוכשל עד מרפק, ציציות וגדלים. "שבת שלום" הוא אומר לי, ואני יודע מיד שיש לי עסק אל"ף עם דובר אנגלית, בי"ת, עם גנדניק שקט אך מסוכן. "שבת שלום" אני עונה לו. שיהיה מה, אני חייב לו משהו? השבת שלו היא לא השבת שלי. אבל, שיהיה שלום לשנינו. אדרבה. "עובדים קשה, מה?" הוא מחייך אלי בשפתיים בשרניות והאדומות מתוך השיער הבהיר של שפמו הזקן. "לא במיוחד", אני אומר ומרגיש בעליל שהצעיר הזה בחר סופית לשוחח במקום להמשיך בדרכו.

אני מקדיק, כמובן, שהוא יתנדף מכאן. המזוג הטוב שלי לא מבשר טובות. לא די שגזלתי מעצמי שעת-שינה שלא תסולא בפז בשבת בבוקר, אלא שאני כבר מתחיל להרגיש אשם. כלפי מי? אולי כלפי ישראל-סבא, אני יודע? האברך ממשיך לחייך אלי ולא אומר מלה רעה אחת. ואני, העצב כבר גואה בקרבי ואני מרגיש איך הדם הולם ברקותי. רגע קודם לכן עוד הייתי חייב התנצלות לעצמי. עכשיו אני כבר חייב התנצלות לאברך המשי, האמבסדור של ישראל-סבא על כך שאני מחלל שבת בפרהסיה. "סובארו, אה? צבע לבן. נראית יופי", אמר האברך כשהוא נעמד בפוזה של פיסוק רחב וידיים משולבות, כמי שעומד במגרש מכוניות. אני לא עונה. בהדיסק-שפתיים אני מעביר את הסחבה נוספת מי הסבון והשעווה על גג המכונית בתנועות סיבוביות רחבות ההולכות ומצטמצמות, הולכות ומתגברות כחמת עצבנות גוברת.

"אתה כבר הרבה זמן בשכונה?" הוא שואל. "הר-בה שנים", אני אומר לו ומאריך מאוד בהברה השניה של "הרבה" כדי שידע מי בעל הבית כאן. אחר כך, באותו כיוון מחשבה, אני מוסיף: "ואתה, מה'ישיבה' החדשה כאן ברחוב 'עושה שלום'?" "לא, לא", הוא ממהר לתקן. "ישיבת 'אור הנעלם' היא של חסידי ברסלאו."

ואז, סוף-סוף, לבסוף, סוף-סוף, הוא אומר בחיוך מתחטא ההולך ונמוג משפתיו האדומות, עד שהוא מרצין לחלוטין: "חבל מאוד שאתה צריך לעשות את זה דווקא בשבת". ולפני שאני עולה עליו בבולדוזר הוא מוסיף: "לא בל'יבך מפני כבודה של השבת. אלא בשבילך. למענך. בשביל שלוות הנפש". ואני, מיכה חרמון, מהתנועה המאוחדת, מ"מ פ"ה בנח"ל, מג"ד במילואים, איש חופשי שופע סמכות, אם לא מטיל מרות, עובד-מדינה בכיר שבנו הבכור בסרת ב"גולני" אתה-יודע-איפה, פונה לשואף הזה מברוקלין ואומר לו בחצי-קול, שכוח-שכוח, כמי שזוחל על גחון: "שבת זה היום היחיד שבו אני יכול להתפנות לרחוץ את המכונית". אחר-כך אני מתעשת ומוסיף, גם זאת במין כוונה מחליאה לעשות שלום, כמו בדיחה עקומה: "אם אתה מוכן להתנדב לרחוץ את המכונית שלי ביום חול – תפאדלי!"

והוא, נהרה גדולה שוטפת את פניו החיוורים. הוא תופס את כף ידי הרטובה, לוחץ אותה ומטלטל אותה בתרועה גדולה: "ברוך. ברוך. נעים מאוד". בתחילה חשבתי, תאמין לי, שההוא הולך להוריד עלי ברכת כוהנים או משהו כזה. ברוך. ברוך. מסתבר שזה שמו. ברוך. ואחר כך, הוא כמעט בולע את המילים היוצאות מגרונו: "אני מוכן! אני מוכן! תגיד לי רק באיזה יום ובאיזו שעה. אני מוכן" ואני, מיכה חרמון, צוחק לו בעיניים ואומר: "יום רביעי בשעה שבע בערב. סגור?", "סגור" הוא אומר בקול צרוד והחיוך שוב פורש על שפתיו האדומות. אחר-כך הוא פונה והולך. אני מתבונן בו עד שהוא נעלם מעבר לפינה. זהו, אני חושב בסיפוק אדיר. רק בתחבולות אתה נפטר מהם. הוא את הפרצוף שלו כבר לא יראה כאן. לא? באמת לא? אז תשמע. ביום רביעי שלאחר-מכן, כשבע בערב – צלצול באינטרקום. עדנה מרימה את השפופרת וקוראת לעברי: "בשבילך, מיכה. איזה ברוך. משהו עם אוטו. אולי תיגש כבר" כך זה התחיל.

תאמין לי. זאת היתה בדיחה. זה מה שאני חשבתי. הוצאתי לו את הצינור ואת הדלי והמטלית ואת הסבון. נתתי לו את המפתחות. מהגינה הסתכלתי עליו ולא התערבתי. הוא היה איטי קצת, אבל יסודי. הגיע לפינות הנסתרות ביותר של המכונית שאפילו אני מעולם לא התכופפתי אליהן. ואחלה, מקצוען: שטף. רוחץ. שטף. ייבש. שעה תמימה עבר בלי להעיף לעברי מבט. "עכשיו", אני אומר לו לאחר שהוא גומר לגלגל את צינור הגומי. "כמה מגיע לך? ועשה לי טובה: אל תגיד לי 'שכר מצווה –

„שבת זה היום היחיד שבו אני יכול להתפנות לרחוץ את המכונית", אני אומר ואחר-כך מתעשת ומוסיף, גם זאת במין כוונה מחליאה לעשות שלום, כמו בדיחה עקומה: „אם אתה מוכן להתנדב לרחוץ לי אותה ביום חול – תפאדלי!" וההוא, נהרה גדולה שוטפת את פניו החיוורים. הוא תופס את כף ידי הרטובה, לוחץ אותה ומטלטל אותה בתרועה גדולה: „ברוך. ברוך. נעים מאוד"...

לא פגומה חס וחלילה. זרקתי אותם מכל המדרגות. למחרת בבוקר אני יורד למכולת להביא לחבניות והלב. על לוח המודעות הקטן והצפוף שעל דלת הכניסה למכולת אני מבחין במודעה: "דירה בת שנים וחצי חדרים. להשכיר בדמי מפתח. לחרדים בלבד".

אני חוזר וקורא את המודעה. "לחרדים בלבד" מודגש ב"לורד" צהוב. אני עולה במרוצה הביתה ומדווח לעדנה בצעקה. "איפה אתה חי?" היא אומרת לי. "אתה עיוור?" מאז אני פוקח עיניים, ומה אני רואה בשכונה שלי? נשים צעירות שקורקודיהן הגלוחים עטופים במטפחות, רובן בהריון בשלב זה או אחר, דוחפות עגלות מלאות ילדים. כמה? הרבה, תאמין לי. עם ישראל חי: מן הבחינה הדמוגרפית, אני מוכרח לומר לך, אני דווקא מרוצה. אבל, למה דווקא בשכונה שלי? על לוח המודעות בקרן הרחוב מופיעות מודעות חדשות. למשל? "קנה לך אריכות ימים בכמה שקלים" זעקת מודעה אחת שהיא פירסומת לספר חדש. "כיבוד הורים: מצוות כיבוד הורים בחייהם ולאחר פטירתם וכיבוד קרובים אחרים". אתה חושב ששוק הספרים שלנו משגשג? תראה מה

„עיר מפוהררה, ירושלים. הכל בל'יבך פתוח והכל בל'יבך סגור. מה יהיה כאן, אני שואל אותך? מה יהיה כאן בעוד עשרים-שלושים שנה? בל'יבך הרבה רוח ובל'יבך הרבה אבן עד שהבן-אדם מוכרח להתבוסס..."

הולך אצלהם! ועוד מודעות. הנה: "אוטובוס מיוחד לקברות הקדושים"

יום אחד אני חוזר הביתה ומגלה מדבקה צרה וארוכה מתוחה לרוחב שער החצר: "אין להכניס הביתה תמונות תועבה אפילו המוצר שאליו מתלווה התמונה קיבל הכשר של בית דין צדק". שמעת? אחר-כך החלו להופיע ה"סטיקרים" של אברכי "ישיבת אור הנעלם" של הברסלאווים מאימרותיו של ר' נחמן, שעל הסיפורים שלו אני ממש משוגע, אבל זה משהו אחר. ה"סטיקר" הכי פופולרי בשכונה: "מצווה גדולה להיות בשמחה תמיד". ואלה באמת עושים שמח. מה זה שמח הנוכחות שלהם בשכונה הפכה להיות טוטאלית. פתאום הם פשוט גרים כאן. דירה אחרי דירה. בית אחרי בית. בשבת שעברה נחסם רחוב "מבוא יהודה" לתנועה. הרחוב הראשון בשכונה שנחסם במחסומי-משטרה באישור ובסמכות. עכשיו, אם תרצה לבקר בשבת את חווה ויודל'ה תצטרך לעשות עיקוף גדול מימין ולבוא דרך רחוב הארזים. ידעת? כינסנו את ועד השכונה. הסתבר ששניים מתוך ארבעת חברי הוועד עוזבים את השכונה. אחד עובר לשכונה אחרת בעיר מתוך תקווה ששם עוד הכל פתוח. השני לקח את משפחתו ועקר לרמת אביב. בבחירות לוועד החדש שיתקיימו בעוד שלושה שבועות יש ארבעה מועמדים חרדים. כולם, בדרגות שונות של הסוואה, שילשלו לתיבות הדואר פתק-בחירות שעיקרם שמירת האופי היהודי של השכונה.

אתמול הלכתי עם עדנה לראות תיאטרון אמריקאי בפסטיבל. "ציד המכשפות". ארתור מילר. לא מי יודע מה. משהו שקרה בעיר אמריקאית קטנה לפני ארבע מאות שנה עם פזילה חריפה אל המקארתיזם בשנות החמישים.

טובה צימוקי

זחילת הגטואיזם

מכון ירושלים לחקר ישראל עוקב במשך שנים במחקריו אחרי היווצרות תופעת הגטואיזם בירושלים. האוכלוסיה החילונית הולכת ונלחצת במלקחי האוכלוסיה הערבית מצד אחד והאוכלוסיה החרדית מצד שני

המגמות הנוכחיות בירושלים עשויות לגרום בתוך 10-15 שנים להופעת גטואיזם בכל הקשור לאוכלוסיה החילונית, אשר תילחץ במלקחיים של האוכלוסיה הערבית מצד אחד והחרדית מצד שני.

מכון ירושלים לחקר ישראל עוקב במשך שנים במחקריו אחרי התופעה הזו. ד"ר ישראל קימחי מהמכון טוען כי קשה להצביע בדיוק על היקפה ושיעורה בגלל קשיי הנגישות לאוכלוסיה החרדית. ההערכה הרווחת היא שהיום מונה קבוצת אוכלוסיה זו כ-25-30 אחוז מכלל האוכלוסיה בעיר. יש המעריכים את שיעורה כדי שליש.

בריחת הצעירים מירושלים, בעיקר לתל-אביב, ושל משפחות לפריפריה שלה נעשתה לתופעה שירושלמים חילונים אינם יכולים להתעלם ממנה. ההגירה הפנימית של ירושלמים חילונים בשנים 1978-83 מצביעים על כך שמספר העוזבים את ירושלים גדול מן הנכנסים אליה. בשכונות החילוניות גבוה אחוז היוצאים מאחוז הנכנסים ללא יוצא מן הכלל. לעומת זאת, מאזן ההגירה הפנימי בשכונות החרדיות הוא חיובי. בשכונות אלו נמשכת מגמת הקליטה ומספר המהגרים אליהן גדול מן העוזבים.

משכונת בית הכרם החילונית, למשל, יצאו בשנה האחרונה 400 תושבים ומקריות יובל החילוניות יצאו 650. לעומת זאת בשכונת מאה שערים נרשמה הצטרפות של 470 איש.

האוכלוסיה החרדית נוטה להתרכז על בסיס טריטוריאלי מוגדר מאוד ומנסה להתרחב לפריפריה הסמוכה, בשל הריבוי הטבעי הגבוה, גיל הנישואין הנמוך והרצון להתגורר בסמוך להורים או לחצר הרבי. לפני עשרים שנה היו מאה שערים וגאולה השכונות הדתיות הקיצוניות. בשנים האחרונות התרחבו גבולות האיזור הדתי לכל איזור צפון מערב. אוכלוסיה זו, בעיקר בגלל התמיכה הכספית הנרחבת, נהנית מאפשרויות רכוש יותר והיא מצליחה באמצעות מנגנוני השוק הנעצים למערכת מחירים גבוהה לדחוק החוצה אוכלוסיה שאינה חרדית. כך נעשות לאט-לאט שכונות שלא היו חרדיות כלל לפני חמש-עשרה שנה כבכרם אברהם או מקור ברוך לשכונות שעל טהרת החרדים. מגמה זו אינה פוסחת על שכונת רמות שהיתה חילונית לגמרי לפני שתים-עשרה שנה. כשליש מתושביה כיום הם חרדים. תהליך זה זוחל ומאיים גם על שאר השכונות הסמוכות למאה שערים, לסנהדריה ולגאולה הדתיות – רמת אשכול ומעלות דפנה.

כניסתם של החרדים לשכונת מלווה בהקמת מוסדות חינוך חרדיים, לעתים במקום המוסדות החילוניים. התהליך מאיים גם על שכונות חילוניות מובהקות כרמת אשכול ומעלות דפנה

החרדים פיתחו לעצמם מערכת מתוחכמת של סוכנויות איכלוס העובדות בשירות אוכלוסיה חרדית בלבד וזו פועלת בשוק נכסי דלא-ניידי ומסייעת לאוכלוסיה החרדית לרכוש דירות. בד בבד, כניסתם של חרדים לשכונה מלווה בהקמת מוסדות חינוך חרדיים לשכונה, לעתים במקום המוסדות החילוניים.

ד"ר קימחי סבור כי חלק מתהליכים אלה מתחוללים משום שהאוכלוסיה החרדית היא הפוטנציאל העיקרי של העליה לישראל היום. אוכלוסיה זו מעדיפה להתגורר בירושלים. במשך השנים, לא הגיבה מערכת השיכון הציבורי במהרה הולמת על אתגר התיכנון, אך שחותה אותו, ובשל כך החלה האוכלוסיה הדתית למצוא פורקן להתפשטותה לפי ראות עיניה. נסיונות שנעשו באחרונה לנתב את האוכלוסיה לכיוון מסוים לא נענו. משרד השיכון, למשל, חפץ להפנות אוכלוסיה חרדית לשכונת הדר ביתר בדרום ירושלים, אך האוכלוסיה החרדית אינה רוצה להגיע לשם.

והמחיר הוא כבד. השוואת מספר הרחובות המגורים לנסיעה בשבתות אלה למספר שהיה נהוג לפני 15 שנה מלמדת על מחיר זה

יש המאשימים היום את מדי קלק במדיניות התכנון הלקויה וטוענים שידע להצביע על התופעה, אך נזהר מלחשוב במונחים של גטואיזם. הוא לא רצה במודע ובמתוכנן ליצור גטאות בעיר ואת המחיר משלמים כיום התושבים החילוניים.

והמחיר הוא כבד. השוואת מספר הרחובות הסגורים לנסיעה בשבתות ביומים אלה למספר שהיה נהוג לפני חמש-עשרה שנה מלמדת משהו על מחיר זה. חלקם של החרדים במוסדות המוניציפליים גדל ומכאן גם השפעתם על קיפוי הסטטוס-קוו. המגמה הזו שהתגברה במישור הארצי תגבר גם בירושלים ומתוך חמש עד עשר שנים לא תוכל לקום קואליציה בעיר בלי שהחרדים יהיו לשון המאזניים. מיותר לציין שגם המחיר יגדל. היום "מתה" מערב העיר בכל הנוגע לאפשרויות הבילוי בלילות שבת. עם התפשטות החרדית יגדל גם מספרם של רחובות העיר שייסגרו לתנועה בשבת. אך העידה, כך נראה, אדישה למגמות הללו.

פרסום ראשון

19 ביוני 1967, ממשלת ישראל מחליטה בזה

מחקר שעורך בימים אלה מאיר אבידן מתבסס על ארכיונו הפרטי ויומנו של ד"ר יעקב הרצוג ז"ל, שהיה יועצם המדיני של ראש הממשלה לוי אשכול וגולדה מאיר. עניינו של המחקר ושל המאמר שנגזר ממנו הם מדיניות החוץ והבטחון של ממשלות ישראל בשנים 1966 - 1971. במאמר - חלקו הראשון מובא כאן והשני יתפרסם בגליון השבת - רואים אור לראשונה פרוטוקולים של דיוני הממשלה שעסקו בבירור שאלת הגבולות לאחר מלחמת ששת הימים

החלטות ממשלת ישראל שהתקבלו ב־19 ביוני 1967 נועדו להנחותה בביצוע מדיניות החוץ שלה אחרי מלחמת ששת הימים שהסתיימה ב־11 ביוני 1967. לא נוכל עם זאת לדון בהחלטות ה־19 ביוני מבלי לעמוד בקצרה על ההתפתחויות שהובילו למלחמה ולהחלטות שנתקבלו בעקבותיה.

ב־15 במאי 1967 התברר בישראל כי מצרים החלה לרכז כוחות צבא גדולים בסיני לצורך הרתעתה של ישראל מלתקוף את סוריה. התקפה ישראלית על סוריה עמדה אז, להערכת הסורים והמצרים, בפתח על־פי נתוני מודיעין כוזב שהיה ברשות שתי הממשלות. ריכוז הכוחות המצריים בסיני נעשה למשבר אזורי ובינלאומי ב־22 במאי אחרי שהצבא המצרי תפס את מצרי טיראן ונשיא מצרים הודיע על חסימתם לשיט חופשי לישראל וממנה. חסימת המצרים שינתה את הסטטוס־קוו המדיני והצבאי באיזור ובשל כך נתפס המעשה על־ידי ממשלת ישראל כתוקפנות כלפי ישראל. חלק מחברי הממשלה ראה בהפרת הסטטוס קוו במצרים עילה – „קאזוס בלי" לפתוח מיד במלחמה נגד מצרים, כדי להחזיר את המצב באיזור לקדמותו. בישיבת הממשלה ב־23 במאי פרס הרמטכ"ל תוכנית לפעולה צבאית מיידית נגד מצרים. הרמטכ"ל דאז רב־אלוף יצחק רבין נימק את הצורך לפתוח במלחמה בנימוק נוסף. הוא אמר: „נראה לי שעומד כאן עניין רציני ביותר לבטחונה של ישראל, שאם לא תהיה עליה תגובה – עלולה להיות לו משמעות שקשה להגדיר אותה היום, כי כושר ההרתעה של ישראל ייפגע". אולם הממשלה בכללותה לא נסתה באותו שלב לפתוח בפעולה צבאית מיידית ועצמאית נגד מצרים. היא ביקשה לערב את ארצות־הברית במציאת פתרון למשבר, כי ארה"ב היתה המעצמה שעמדה אחרי ההסדרים המדיניים באיזור ים סוף, אלה שהושגו בתיווכה

קבוצה אחת בממשלה הציעה לאמץ ולפעול לאלתר למימוש פתרון מדיני לגדה. השניה התייחסה אליה כאל פקדון שיחזור בבוא העת. דיין ייצג קבוצה שלישית פרגמטית – הוא ביקש לפעול על־פי האפשרויות המזדמנות

אחרי מלחמת סיני ב־1956 ושהופרו זה עתה על־ידי נשיא מצרים גמאל עבד־אל־נאצר. שר החוץ אבא אבן יצא ב־24 במאי '67 לוושינגטון בשליחות הממשלה כדי לעורר את נשיא ארצות־הברית [illegible] האמריקאים לפעול בדרך צבאית או אחרת לפתיחת המצרים ולהבטחת השיט הישראלי במצרי אילת. אולם בימים שבין יציאת אבן לארצות־הברית ועד לשובו ארצה במוצאי שבת ה־27 במאי התגבשה הערכה בישראל כי עוצמת הכוחות הצבאיים הערביים ההולכת ומתרכזת בגבולותיה של ישראל מהווה איום ממשי על עצם קיומה של המדינה, איום המחייב את ישראל לפתוח במלחמה מונעת.

ב־25 במאי הבריק ראש ממשלת ישראל לוי אשכול לשר החוץ אבא אבן בוושינגטון שני מברקים בהולים. בראשון כתב אשכול: „ריכוז הצבאות הערביים והתיאום ביניהם מעלים אפשרות מתקפה ערבית כוללת יזומה (על ישראל). כל שעה העוברת מחזקת בתחושתיה ומגבירה תאבונם, תוצפתם והעזתם בזירה המדינית והצבאית גם יחד". אבן נתבקש למסור את תוכן השדר לנשיא ולברר עימו אם הוא (הנשיא) מוכן לנקוט צעדים מעשיים כדי למנוע „התפוצצות הממשמשת ובאה משעה לשעה". מאוחר יותר באותו יום הבריק ראש אמ"ן דאז האלוף אהרן יריב בפני ראש הממשלה באומרו כי „קיימת אפשרות שבקרוב ייעשה משהו שבעינו בדרך פרובוקטיבית. אפשרות זו הולכת ועולה בסבירותה". המטה הכללי לחץ על ראש הממשלה לפתוח במלחמה אך אשכול לא היה מוכן להחליט על נקיטת יוזמה צבאית לפני סיום שליחות אבן בוושינגטון ובירור תוצאותיה. יחד עם זאת, בעצת יועצים, שלח ראש הממשלה לשר החוץ שדר שני המבטל את הראשון ובו נאמר כי ישראל חוששת מפני התקפה עליה שעתידה להתחולל בכל רגע. נשיא ארצות־הברית נתבקש להבהיר כי כל התקפה על ישראל כמוה כהתקפה על ארצות־הברית. משמעות הבהרה כזו, אילו הובהרה על־ידי ממשלת ארה"ב, היתה כי ארצות־הברית נמצאת למעשה במצב מלחמה עם התוקף את ישראל. אך בידי נשיא ארצות־הברית לא היתה הסמכות להבהיר הבהרה זו אלא רק לקונגרס האמריקאי. השדר השני של אשכול היה למעשה טכסיס של קברניטי ישראל שייעודו היה להטיל לחץ על נשיא ארצות־הברית לינדון ג'ונסון כך שיסכים לתמוך בפעולה ישראלית צבאית עצמאית מקדימה. לקברניטים היה ברור מראש שהנשיא לא יוכל להיעתר לבקשתה של ישראל בדבר ההבהרה, ואולם לנוכח האיומים הערביים על ישראל וריכוזי צבאותיהם בגבולות המדינה – חשבו הקברניטים – יסכים ג'ונסון בלית ברירה לתמוך במלחמת מנע של ישראל נגד מצרים. בשיחתו עם הנשיא ג'ונסון ניסה שר החוץ לממש את מה שהממשלה ציפתה ממנו בעניין זה במישור הדיפלומטי והצבאי אך הדבר לא עלה בידו. הנשיא, שר ההגנה רוברט מקנמרה וראש המטות המאוחדים הגנרל ארל וילר שהשתתפו גם הם בשיחה שללו את הבסיס להנחות של השר כאילו עומדים צבאות ערב לתקוף את ישראל. הנשיא ומפליתו הסתמכו על חוות דעתם של מומחי מודיעין בשירותים האמריקאים. אבא אבן חזר ארצה עם הבשורה שהנשיא עומד לפעול למען גיוס כוח ימי בינלאומי שיפרוץ את המצור הימי של מצרים על ישראל במצרי אילת, אולם בלא הסכמה של המימשל האמריקאי לתמוך במלחמה מקדימה של צה"ל נגד הצבא המצרי הערוך בסיני. המתיחות בין ישראל לשכנותיה הגיעה לשיאה אחרי שובו של אבן לישראל, ואת בעקבות חתימת מצרים וירדן ב־30 במאי על חוזה הגנה הדדי ביניהן.

באותו זמן הצטרפו גח"ל ורפ"י לממשלתו של לוי אשכול, ובכך הוכשרה הקרקע לפתיחתה של מלחמת מנע ישראלית נגד מצרים ב־5 ביוני. אף אחד מחברי הממשלה בכל שלבי המשבר לא ראה בפעולה צבאית ישראלית מקדימה יותר מאשר הבריח בל יגונה לשם החזרת הסטטוס־קוו באיזור לקדמותו. חסימת מצרי אילת ב־22 במאי התפתחה במהירות – מנקודת ראות ישראלית – ממשבר בנושא מוגבל לסכנה קיומית של מדינת ישראל, דבר שהביא לשינוי בתפיסה אצל הקברניטים ביחס למטרות המלחמה עוד במהלכה. ביום השלישי של המלחמה אמר ראש הממשלה לוי אשכול לחברי ועדת שרים לענייני בטחון: „אין זה מוקדם מדי כדי להגדיר לעצמנו את מגמותינו המדיניות שלדעתי עליהן להיות מכוונות לשינוי פני יחסי ישראל־ערב שהתקיימו מאז 1948, לא זו בלבד שעלינו לחתור להפסקה לתמיד של המלחמה הערבית על צורותיה, אלא עלינו לגבש תכנית שתבטיח את מקומה הראוי של ישראל במזרח התיכון". באותה העת גם פנה אשכול לחברי ממשלתו וביקש מהם שיגבשו את עמדותיהם בשאלת הסכסוך הישראלי־ערבי על רקע המלחמה, האירועים שקדמו לה והנצחון הצבאי הישראלי המתממש לנגד עיניהם. בפנייתו לשרים כתב אשכול: „קחו נא בחשבון בהערותיכם את עתיד יחסינו עם מצרים, מעמד סיני ורצועת עזה, שאלת חופש השיט גם במפרץ אילת וגם בסואץ, מעמד הגדה המערבית, מעמד ירושלים העתיקה, שאלת השטחים המפורזים בצפון, שאלת המים (מקורות הירדן), פתרון בעית הפליטים ומעמד הערבים שאינם פליטים". ב־15 עד 19 ביוני דנה הממשלה בסוגיות שהציב ראש הממשלה בפני חבריה. תוצאות הדיונים גובשו לכלל החלטות הידועות כהחלטות הממשלה מ־19 ביוני 1967.

החלטות ממשלת ישראל מ־19 ביוני 1967

בדיוני הממשלה שהתנהלו מ־15 ל־19 ביוני התברר שהבסיס הקונספטואלי המשותף לכל חברי הממשלה יש בו כדי לגשר על ניגודי ההשקפות המגוון של החברים עד גבול מסוים. כל חברי הממשלה החזיקו בדעה שהסכמי שביתת־הנשק משנת 1949 אינם יכולים להיות בסיס למערכת היחסים בין ישראל לשכנותיה בעתיד, מכיוון שאין בכוחם של הסכמים אלה למנוע משברים חוזרים ואין בהם יסודות שיאפשרו ויקדמו פתרון סופי לסכסוך ישראל־ערב. היה מוסכם על חברי הממשלה שהיעד המדיני שישראל צריכה לחתור אליו – אחרי המלחמה ובגללה – הוא הסדרי שלום חוזיים בינה לבין שכנותיה. כמו־כן הסכימו השרים שישראל תחזיק בשטחים הכבושים עד להסדרי השלום וכי את ירושלים המערבית המזרחית יש לאחד מיד וכי ירושלים עם תוספת למדינת ישראל. [illegible]

הראשון הדוברים בישיבת הממשלה ב־15 ביוני היה מנחם בגין. הוא אמר שישראל צריכה לעמוד על הסדרים חדשים עם שכנותיה המבוססים על חוזי שלום, כדבריו: „חוזי שלום עם כל מי שידבר. לא הסכמים ולא שלום אלא חוזים". לגבי מצרים היה בגין מוכן להחזיר לה את סיני משייחתם עמה חוזה שלום. יחד עם זאת החזיק בדעה, שחוזה שלום עם ארץ זו חייב להיות כפוף לתנאים אחרים. הכללתה של רצועת עזה בגבולות מדינת ישראל היתה אחד מהם ועל כך אמר בגין: „ארץ ישראל היא ארץ ישראל לרבות רצועת עזה". תנאי אחר היה פירוז סיני והשארת כוח צבאי ישראלי בשרם־אל־שייח; תנאי נוסף, על־ידי בגין, היה שמצרים תכיר בזכותה של ישראל לשיט בתעלת סואץ. דברים דומים אמר בגין לגבי סוריה, דהיינו, היעד הוא כריתת חוזה שלום ופירוז רמת הגולן. בגין הדגיש: „ישראל תישאר ברמת הגולן עד שסוריה תחתום על חוזה שלום וכי כאשר סוריה תסכים גם אז לא תחזיר (ישראל) השטח לפני שסוריה תסכים לתנאי של פירוז הרמה". לגבי ממלכת ירדן תמך בגין בכריתת שלום עם המלך חוסיין כשליט הגדה המזרחית בלבד. השר יגאל אלון צידד בדבריו בחתימת חוזי שלום עם סוריה ומצרים, אבל הוא גרס כי לחוזים אלה יש להוסיף גם ערובות בינלאומיות. אלון ראה אפשרות של התקדמות בשלבים לקראת שלום חוזי. דהיינו: שלב ראשון – חתימה על חוזי אי־התקפה בין ישראל לשכנותיה. שלב שני – חתימה על חוזי שלום. אלון כבגין ראה בצירוף רצועת עזה לישראל תנאי הכרחי להסדר שלום עם מצרים. הוא גם מצא לנכון לדרוש תיקוני גבול בין ישראל ומצרים בסיני. אך תיקונים אלה לא נחשבו בעיניו תנאי שאין לזוז ממנו. באשר לסוריה, הציע אלון כי ייחתם עמה חוזה שלום, רמת הגולן תפורז ויבוצעו שם תיקוני גבול. אלון גרס כי גם הפירוז וגם תיקוני הגבול עם סוריה הם הכרחיים. כלשונו: „יש להתיר נוכחות ישראלית כבניאס... להקים ישוב בבניאס ובשפך הירדן". יגאל אלון נקט לשון שלילית לגבי חוסיין והבית ההאשמי בכללו. הוא דיבר נגד עשיית שלום עם ממלכת ירדן אפילו בגבולות הגדה המזרחית. אלון אמר: „יש לחדול מנוסטלגיה על הבית ההאשמי – עבדאללה (סבו של חוסיין) סידר אותנו". בכל מו"מ – הדגיש אלון – יהיה „חוסיין מחוייב לתבוע את הגדה (המערבית) בחזרה".

השר אבא אבן תמך כשני קודמיו ביעד של חתימה על חוזי שלום עם מצרים וסוריה. לגבי מצרים סבר אבן כי חוזה השלום צריך להבטיח מעבר חופשי בתעלת סואץ ובמצרים; חופש טיסה מעל סיני ואת פירוז סיני. אופי הפירוז היה צריך – לדעת אבן – להיות כזה שאם צד אחד מפר אותו, הצד שכנגד רשאי אף הוא להכניס כוחות צבא לשטח המפורז, קרי: לחצי־האי סיני. באשר לסוריה, אמר שר החוץ, כי אם היא תתיר פעולות מחבלים נגד ישראל תהא ישראל רשאית להגיב. אבן לא תמך בדרישת אלון כי במסגרת מו"מ לחוזה שלום עם סוריה תעמוד ישראל על תיקוני גבול שימנעו אפשרות של הטיית מי הבניאס. שר החוץ הציע להסתפק בסעיף בחוזה השלום שיאסור על סוריה את הטיית מקורות מי הירדן. השר משה דיין גרס כי שוב תעשה ישראל עם תציע לערבים ולעולם כולו את רעיון כריתת חוזי השלום באופן כללי ומבלי לפרט תנאים והסתייגויות. דיין העריך כי אין סיכויים שהסורים או המצרים ייענו לרעיון זה אפילו אם ינוסח באופן כללי. השר אמר: „חוזה שלום עם סוריה ומצרים על יסוד הגבול הבינלאומי מבלי שתפרט (ישראל) תנאים נוספים. באופן פרקטי – הסביר דיין – בהסכם עם מצריים וסוריה אין שום סיכוי. (לכן) אין טעם להיכנס לפירוט של הסכמי שלום". דיין ואבן התייחסו לשאלת היחסים עם ירדן רק במהלך הדיון על עתיד הגדה המערבית. ראש הממשלה, שלא כדיין, סבר כי ישראל צריכה לפרט מראש את תנאיה להסדר שלום חוזי, שהיו לדבריו: נוכחות ישראלית צבאית בשרם־אל־שייח', חופש שיט בתעלת סואץ ובמצרי אילת, חופש טיסה מעל סיני. לגבי סוריה דיבר אשכול על חוזה שלום כשהגבול הבינלאומי הוא הגבול בין שתי המדינות. אשכול לא דיבר על תנאים נוספים. בנושא השלום הביעו שרים נוספים את דעתם. כולם תמכו ברעיון כי כריתת חוזי שלום עם שכנותיה הערביות של ישראל הינו היעד הבא של המדיניות הישראלית. שר אחר, אליהו ששון, הציע כי חוזי השלום יחתמו בסופו של התהליך. דהיינו, החתימה תתבצע רק אחרי שמדינות ערב התחייבו וקיימו בפועל את אותן התביעות שישראל רואה בהן תנאי בל יעבור לשלום, כגון: פירוזים, סיפוח רצועת עזה, חופש שיט ועוד.

אלון צידד בהגירת פליטים אל מעבר לים. אשכול אמר שאפשר אולי להעביר 50 אלף פליטים מהרצועה לתחומי האוטונומיה הערבית בשומרון. פנחס ספיר הטיף ליישוב פליטים בסוריה ובעיראק והתנגד לשיקומם בשטחים שבשליטת ישראל

הדיון על עתיד הגדה חשף חילוקי דעות בממשלה שחבריה לא הצליחו, אף פעם, לגשר עליהם. בגין דיבר על סיפוח הגדה המערבית למדינת ישראל. הוא חזר ואמר שיש לראות בארץ ישראל כולה את מדינת ישראל. באשר לתושבים הערביים הציע בגין להכיר בהם במשך שבע שנים כתושבים בלבד. לאחר מכן להשאיר בידיהם את האופציה להתאזרח בישראל או להגר ממנה. בגין האמין כי בשבע שנים אלה יווצר בארץ ישראל כולה רוב יהודי מכריע. בנוסף לכך דיבר בגין באופטימיות על סיכויים לאיחוד כלכלי בין מדינת ישראל השלמה לבין ממלכת ירדן המקוטעת. לשר אלון היו תכניות מסוג אחר לגבי הגדה המערבית. אלון הציע סיפוח יהודה למדינת ישראל והענקת משטר עצמאי למחצה לשומרון. כלשונו: „לספח הר חברון עד ים המלח פלוס ירושלים למדינת ישראל". אלון התריס נגד הסיוט הדימוגרפי, ואמר: „בשביל כמה רבבות (של תושבים ערביים) אין לוותר על חבל ארץ זה (הר־חברון) מטעמים היסטוריים וגם אסטרטגיים".

כאמור הציע אלון הענקת שלטון עצמי לתושבי השומרון, אך כדי להבטיח את ישראל מפני התחברות התושבים באזור זה לממלכת ירדן, הציע השר התיישבות יהודית בבקעת הירדן וכי תושבי שומרון יהיו קשורים למדינת ישראל בתחומים לפיתוח ענייני הכלכלה, החוץ והבטחון יהיו בסמכותה של ממשלת ישראל. אלון הסביר: „בקעת הירדן איזור התיישבותי ליהודים שמפרידים המשולש (קרי: שומרון) מעבר הירדן המזרחי, ניתן להם טרנזיט לחיפה עם זכויות של שחרור ממכס. הכל בפיקוח של מדינת ישראל... 750.000 עד 800.000 במשולש (שומרון) – בשביל חבל אוטונומי – אמר אלון – זה לא רע".

שר הבטחון גרס אף הוא כי אין להחזיר את הגדה המערבית לחוסיין. הוא אמר: „ברגע שאומרים שלום עם חוסיין הכוונה שנחזיר – וזה לא". דיין הציע כמו בגין ואלון לפניו, כי ישראל תראה בנהר הירדן את גבולה המזרחי. לגבי אופי המשטר בגדה המערבית כולה אמר דיין: „המשטר יהיה משטר צבאי". הוא התנגד לאוטונומיה בשומרון או לרעיון הקנטוניזציה שהציע השר משה קול, או לסיפוח. דומה כי הוא ראה בסטטוס הארעי של משטר צבאי את הדבר הקבוע ביותר בנסיבות הזמן ההוא. השר אבן תמך בעמדת דיין בשאלת הגדה המערבית. הוא אמר כי לגבי הגדה „יש להתנגד לפתרון קבע". אבן לעומת קודמיו השרים בגין, אלון ודיין לא אמר דבר נגד החזרת הגדה או חלקים ממנה לשלטון חוסיין. אשכול תמך מחד גיסא ברעיון האוטונומיה בשומרון ומאידך גיסא לא שלל את האפשרות של החזרת שטחים מהגדה לשלטון חוסיין. הוא אמר: „אם חלק מהשטח חוזר לחוסיין: אסור שיוכל להכניס שם נשק". חברי ממשלה נוספים שהביעו את דעתם נחלקו בדעותיהם. השר ישראל ברזילי המליץ להידבר עם חוסיין על עתיד הגדה. הוא אמר: „מה המחיר לחשוב על איחוד (הגדה) עם ירדן... הוא יקלוט פליטים (ואת) מיניום תושבים (ערביים) אצלנו – העיקר לחזור להסדר עם חוסיין". השר יוסף ספיר תמך בדעה כי נהר הירדן יהווה את גבול ישראל. השר משה קול הציע, כאמור, את הפיכת הגדה המערבית לקנטון בשליטה משותפת ישראלית ירדנית. שר האוצר פנחס ספיר שם את הדגש על הבעיה הדמוגרפית. הוא הסביר כי שילובם של ערביי רצועת עזה וערביי ירושלים בלבד בחיי המדינה כאזרחים יצור מיעוט ערבי גדול אשר יחד עם ערביי ישראל ימנה 800 אלף אזרחים. התפתחות כזו, אמר ספיר, תסכן את אופיה היהודי של המדינה. הוא המליץ לחפש מגע עם חוסיין במטרה להגיע להסדר שלום עמו, שבו חוסיין הוא שישלוט בגדה. שר החינוך זלמן ארן צידד אף הוא בהידברות עם חוסיין על עתיד הגדה.

בקרב חברי הממשלה אפשר להבחין בקיומן של שלוש גישות שונות לעניין יהודה ושומרון: קבוצה אחת הציעה לאמץ מיד פתרון מדיני לגדה המערבית ולפעול לאלתר למימושו. קבוצה שניה התייחסה לגדה כאל פקדון שבבוא העת תחזור, אם לא כולה הרי רובה, לשלטון ירדן. דיין ייצג גישה שלישית פרגמטית – הוא ביקש לפעול על־פי האפשרויות המזדמנות המציאות ולא הרצויות. הוא לא האמין כי ישראל תצליח לכפות הסדר פוליטי, חד־צדדי בגדה, כפי שעשתה בירושלים, מבלי שהמעצמות תתערבנה. הוא לא האמין כי קיים או צפוי להיות בסיס להידברות עם חוסיין על עתיד הגדה המערבית. אך הוא גם היה מודע היטב לנחיתותה האסטרטגית של ישראל בגבולה המזרחי הישן עם ממלכת ירדן.

נושא אחר שהעסיק את חברי הממשלה בדיונים אלה היה בעיית הפליטים. סיבה אקטית מיידית לחריפות הבעיה היתה עובדת התהוותו של ציבור פליטים חדש שברח במהלך מלחמת ששת הימים ולאחריה לירדן. סיבה שניה היתה כוונת סיפוח רצועת עזה כפי שרצתה בה, ללא פליטיה. סיבה שלישית היתה מצבם הכלכלי של פליטי מלחמת 1948 שרבים מהם היו עדיין נתמכי סעד. הממשלה גם לא יכלה להתעלם מעמדתה של ארצות הברית שראתה בפתרון בעיית הפליטים את אחד מחמשת הנדבכים להסדר בר־קיימא במזרח התיכון. השר בגין דיבר ספציפית על יישוב פליטי עזה באל־עריש. אלון גרס שיקום פליטים בסיני כולה, ותבע כי ממשלת ישראל תתחיל לפעול בעניין זה מיד. כן צידד אלון בהגירת פליטים מעבר לים. הוא אמר: „לא עושים מספיק בקרב הערבים לעידוד ההגירה". אשכול אמר שאפשר אולי לעביר 50 אלף פליטים מהרצועה לתחום האוטונומיה הערבית בשומרון. השר פנחס ספיר הטיף ליישוב פליטים בסוריה ובעיראק והתנגד ליישובם ולשיקומם בשטחים שבשליטת ישראל. שר החינוך תמך ברעיון של אשכול להעביר פליטים מעזה לגדה. ברזילי אמר, בהקשר של הסדר עם חוסיין, כי הדבר יועיל לקליטת פליטים בממלכתו. השר יוסף ספיר אמר כי אם קובעים כי הגבול במזרח הוא נהר הירדן, אזי „אין מקום ליישב פליטים מחוץ לארץ ישראל". דיין טען כי סוכנות הסעד לפליטים של האו"ם – אונרא"א – צריכה להמשיך ולהיות אחראית לגורל הפליטים ולא מדינת ישראל.

בעקבות דיוני הממשלה ב־15 ביוני גובשה טיוטת מסמך, שאותה היתה צריכה הממשלה לאשר כמשקפת את מדיניותה, לתקנה או לדחותה. המסמך נקרא כדלהלן:

„החלטות ועדת השרים לענייני בטחון מיום ז' בסיון תשכ"ז 15.6.1967 לגבי מצרים נאמר:

א. ישראל עומדת על חתימת חוזה שלום עם מצרים על יסוד הגבול הבינלאומי.

ב. כל עוד לא נחתם חוזה השלום מחזיקה ישראל בשטחים שבחצי־האי סיני.

ג. רצועת עזה נכללת בשטח ישראל, בהתאם לגבול הבינלאומי.

ד. התנאים לחוזה השלום הם:

(1) הבטחת חופש השיט במצרי טיראן ובתעלת סואץ.

(2) הבטחת חופש הטיסה מעל מצרי טיראן ומפרץ שלמה.

(3) ביטול החרם הכלכלי לכל צורותיו.

(4) פירוז מוחלט של חצי האי סיני, אשר תנאיו ייקבעו בחוזה השלום בין ישראל ובין מצרים.

„לגבי סוריה נאמר:

א. ישראל עומדת על חתימת חוזה שלום עם סוריה על יסוד הגבול הבינלאומי.

ב. כל עוד לא נחתם חוזה השלום מחזיקה ישראל בשטחים שבידה.

ג. התנאים לחוזה שלום הם:

(1) פירוז מוחלט של הרמה הסורית שתנאיו יקבעו בחוזה שלום בין ישראל לבין סוריה.

(2) הבטחה מוחלטת של אי הפרעה לזרם המים ממקורות הירדן לישראל, בין על־ידי תיקון הגבול הצפוני ובין על־ידי הסכם בין שתי המדינות אשר יבטיח את מקורות המים.

לגבי ירדן:

א. ירושלים השלמה בתחום מדינת ישראל. ייקבעו סדרים מיוחדים למקומות הקדושים לדתות השונות.

ימשך המשטר הצבאי בגדה המערבית כשלב מעבר, תוך חיפוש פתרון קונסטרוקטיבי לטווח ארוך.

ג. ישראל מוכנה להפגש לשיחות עם מלך ירדן, תוך מגמה לבנות יחסי שכנות טובים ולהגיע לאיחוד כלכלי בין שתי המדינות.

ד. גבול ישראל עם ירדן הוא נהר הירדן.

הסכמי שביתת־הנשק

הסכמי שביתת הנשק שנחתמו בשנת 1949 בין ישראל לבין שכנותיה, בטלים ומבוטלים כתוצאה מתוקפנות מדינות ערב. כן בטלים כל ההסדרים שנקבעו במסגרת ההסכמים הנ"ל (אזורים מפורזים, שטחי הפקר וכו').

בעיית הפליטים

א. הטיפול בפליטים הערביים, הן ברצועת עזה והן בגדה המערבית, ישאר בידי אונר"א בהתאם להסכם שהושג בין ממשלת ישראל ונציגי אונר"א.

ב. ישראל תתבע ממדינות ערב ומהמעצמות הגדולות לגשת להכנת תכנית יסודית לפתרון בעית הפליטים, אשר תכלול יישוב פליטים בעיראק, בסוריה, (במצרים), באלג'יר, במרוקו, בירדן ובמדינות אחרות באיזור (בהצגת תביעה זו יושם דגש על עובדת החלפת האוכלוסין, דהיינו שיישוב הפליטים יבוא במקום מאות אלפי היהודים שגורשו מהמדינות הנ"ל ונאלצו לעזבן). ישראל תהיה מוכנה לקבל מילווה בין־לאומי ארוך טווח כדי לסייע ביישוב הפליטים כמוצע לעיל, תוך לקיחה בחשבון של הרכוש היהודי שנגזל בארצות־ערב.

ג. תועלה התביעה למדינות שונות בעולם לקלוט תושבים ופליטים ערביים.

ד. תיבדקנה אפשרויות על־ידי ישראל, בעזרת המעצמות, ליישב פליטים בשטחים מסוימים הנמצאים עתה בשלטון צבאי ישראלי (חצי־האי סיני וחלקים מסוימים בגדה המערבית).

ה. הצגת התוכנית ליישוב הפליטים בארצות ערב, ובגדה המערבית, תלווה בהצעה לתכנית אזורית לניצול מקורות המים מכל הסוגים שבמזרח התיכון (כגון הליטאני, המתקת מי ים וכדומה). כחלק מתכנית זו תוצע גם תכנית תיעוש נרחבת לגדה המערבית ולגדה המזרחית, כולל הגברת הספקת החשמל בצמוד למפעלי מי ים. ישראל מוכנה להגיש סיוע טכני לביצוע המשימות הנ"ל, אם תתבקש על־ידי מדינות ערב".

באשר לערביי הגדה הציע בגין להכיר בהם כתושבים לתקופה של שבע שנים ולאחר מכן להשאיר בידיהם את האופציה להתאזרח בישראל או להגר

בימים שבין ה־17 ל־19 ביוני דנה הממשלה במסמך כדי להגיע לניסוחו הסופי. שוב בלטו חילוקי הדעות: הפעם דברו השרים קול, ברזילי ובנתי נגד הפיסקה במסמך שבה נאמר כי נהר הירדן הוא הגבול בין ישראל לבין ירדן. משה קול דרש למחוק את הפיסקה על יישוב פליטים מרצועת עזה בסיני. השר מרדכי בנטוב סמך ידיו על התפיסה המקובלת על כולם כי ישראל תחזיק בשטחים עד להסדרי השלום. לעומת זאת שלל בנטוב את דעותיהם של מי שהציעו להחליט לאלתר על צורת השלטון הסופית בגדה המערבית. השר משה כרמל עמד על הצורך בתיקוני גבול עם מצרים ועם סוריה במסגרת חוזי שלום שיחתמו (אי־פעם) עם מדינות אלה. הוא דיבר בזכות יישוב פליטים בסיני „אפילו חלק קטן". משה דיין הביא לממשלה מסמך משלו לפיו תחתום ישראל על חוזי שלום עם מצרים, סוריה „על יסוד הגבולות הבינלאומיים. את הגבול עם ממלכת ירדן יהווה נהר הירדן". את סיני ורמת הגולן תחזיק ישראל כל עוד לא נחתמו חוזי שלום עם מדינות אלה. בגדה המערבית „ימשך המשטר הצבאי „כשלב מעבר, תוך חיפוש הסדר קונסטרוקטיבי לטווח ארוך". המשטר הצבאי – נאמר במסמך – יהיה מושתת „על מנהל עצמאי של תושבי הגדה המערבית כאשר הבטחון ומדיניות החוץ נמצאים באחריותה של ישראל. תושבי הגדה המערבית לא יהיו אזרחי מדינת ישראל". כמו־כן קבע דיין במסמכו, כי ישראל לא תציע בפומבי תוכניות ליישוב פליטים. אולם יחד עם זאת ישראל גם לא תיישב יהודים בגדה המערבית.

סידרת דיונים זו הסתיימה מבלי שחברי הממשלה הגיעו לכלל הסכמה בנושא של ממלכת ירדן והגדה המערבית. לפיכך נושא זה איננו מופיע בנוסח הסופי של המסמך. לגבי מצרים וסוריה נמצא נוסח מוסכם לפיו ישראל תציע „כריתת חוזי שלום על בסיס הגבול הבינלאומי", כי רצועת עזה תיכלל בישראל, כי סיני ורמת הגולן יפורזו, כי יובטח חופש השיט במצרי אילה, מפרץ שלמה ובתעלת סואץ, כי יובטח חופש הטיסה מעל המצרים ומפרץ שלמה וכן כי תובטח זרימת המים לישראל ממקורות הירדן ללא הפרעה". בעיית הפליטים סוכמה באופן כללי, לאמור: „השלום במזרח התיכון יפתח אפשרויות לשיתוף פעולה אזורי לפתרון בעיית הפליטים".

לוי אשכול ומנחם בגין במלחמת ששת הימים. אף אחד בממשלה לא ראה בפעולת מנע צבאית יותר מאשר הבריח בל יגונה

مكان الأصل

עדי אופיר

היינו באושוויץ. לא היינו במעמד הר סיני

„כשאני מנסה לדון כאן במושג „גוי" בשיח היהודי ההלכתי, ובעיקר בקביעת ההבדל והתיחום בין יהודי לגוי, אני מתכוון לחשוף קו תפר שבלעדיו ייפרמו הקואורדינטות בתמונת מציאות שלמה, שהשיח ההלכתי הכתיב כמעט מראשית היווצרו, ואשר השיח הפוליטי היונק ממנו או הצומח מתוכו מכתיב לנו גם היום במציאות החיים היהודית־ישראלית"

המעשה הפוליטי הנועז ביותר שאינטלקטואל, איש של מלים, מסוגל לו, הוא יצירתן של אפשרויות דיבור חדשות, או לחלופין, שיתוק, פירוק, או עירעור דפוסי דיבור קיימים. אפשרויות דיבור אינן דבר של מה בכך, שהרי הן קובעות את גבולות הניתן לחשיבה, קומוניקטיבית לפחות, ואת גבולות המעשה המכוון, המתוכנן לפחות, זה שניתן להצדיק ולתת עליו דין וחשבון פומבי. מי שאמר „הארץ עגולה" פתח נתיבים חדשים של הפלגה בים; מי שאמר: „שגעון הוא מחלה" – פתח נתיבים חדשים של טיפול במשוגע. אלה דברים טריוויאליים אם כי נדירים למדי. פחות טריוויאלי, אך גם נדיר פחות כמעשה פוליטי של אינטלקטואל הוא הנסיון לחשוף את קווי התפר שבין המלים והדברים. את קווי התיחום הקיימים רק בשפה ובאופן המכוון עבורנו את הדברים עצמם במציאות ממש.

למשל, קו התיחום שבין שפוי ובלתי־שפוי. הפילוסוף הצרפתי מישל פוקו, שחשף את ההיסטוריות של התיחום הזה ואת המערכות המוסדיות והדיסקורסיביות שמאפשרות את קיומו, הצביע על שרירותיותו, אולי על מופרכותו של אותו „דבר" שאנו קוראים „שגעון". בכך יצר אפשרויות טיפול חדשות במשוגעים, אבל

„כשמדובר בהינתקות מן הגוי, הויכוח נטוש בין כהנא לבין במחני שלום עכשיו. אין זה ויכוח על מטרה אלא על האמצעים הכשרים להשיג מרחב יהודי נקי מגויים. ואילו רבים מן החילונים המיליטנטיים, הדוגלים בהפרדת הדת מן המדינה, היו רוצים לראות את כל דוברי השיח ההלכתי בדיוק בגבולות שקבעו להם אנשי נטורי קרתא, בתוך הגיטו, מחוץ להיסטוריה"

הצמיד בסימן שאלה כמה איסטרטגיות טיפוליות קיימות.

כשאני מנסה לדון כאן במושג „גוי" בשיח היהודי ההלכתי, ובעיקר בקביעת ההבדל והתיחום בין יהודי לגוי, אני מתכוון לחשוף קו תפר אחד שבלעדיו ייפרמו הקואורדינטות בתמונת מציאות שלמה, שהשיח ההלכתי הכתיב כמעט מראשית היווצרו, ואשר השיח הפוליטי היונק ממנו או הצומח מתוכו, מכתיב לנו גם היום, במציאות החיים היהודית־ישראלית.

מה היתה המהפכה הציונית אם לא מערכת רצופה של נסיונות, מסורפים למחצה, כמעט אבודים מראש, להפוך על פיו את המצב היהודי באמצעות טרנספורמציה רדיקאלית של מבנה היחסים בין יהודים לגויים? הציונות ביקשה ליהודי מרחב שיהיה פנוי מנוכחותו של הגוי, משוחרר מן התלות המעיקה בו, חופשי ממבטו המאיים. כשהיהודי החילוני של שלהי המאה התשע־עשרה וראשית המאה העשרים ויתר על עולם ההתייחסות הדתי, יהודיותו הועמדה על חוד התער, על מבטו המאיים המרוקן מתוכן של הגוי. החילוני הזה, שלא ויתר על יהודיותו, חיפש אופן קיום יהודי שלא יעבור דרך אותו המבט ולא יהיה מוגבל לעולם הפחד והחרדה שהוא מסוגל לספק. הציונות ביקשה ליהודי תנאי קיום שלא יסמכו על הגוי באמצעות שתדלנות ופיוס על דרך החיוב, והגדרה עצמית שלא בהכרח תשען על הגוי, על דרך השלילה. היום, למרות שכמעט בכל מובן אחר הציונות מתה, עדיין ניתן לראות את המאבק הפוליטי המפלג את החברה הישראלית כהמשך ישיר של המהפכה הציונית: זהו מאבק על הדרכים להביא לידי סיום את הטרנספורמציה ביחסי יהודים גויים שהחלו בה פינסקר, ברדיצ'בסקי ואחד העם לפני מאה שנה. זהו מאבק על השלכת ההנתקות מן הגוי וחיסול התלות בו. זהו מאבק של הגדרה עצמית חופשית ממבטו המאיים. אפשר לשרטט את המפה הפוליטית הישראלית הנוכחית על פי הדגשים השונים שכל צד במחלוקת נותן להנתקות, לחיסול התלות ולמבט המאיים.

במבט ראשון אפשר לטעות ולראות בהבדלותו של היהודי מן הגוי ביטוי של בדלנות לאומנית ותו לא. להבדיל, אפשר לטעות ולראות בהבדלות זו רק תוצאה הכרחית של הגדרה עצמית לאומית, שכמו בכל הגדרה עצמית כרוכה בה שלילת האחר, וכמו כל הגדרה לאומית היא מבוססת על קביעת המרחק ההולם בין „אנחנו" לאומי וה„הם", שהוא קרבנם של לאומים אחרים. אכן, בתיחום יהודי־גוי כרוכה גם הגדרה עצמית על דרך שלילת האחר, אבל זה מהווה רק היבט חלקי של התיחום.

בשיח ההלכתי בו צמחו והתמסדו האבחנות בין היהודי ללא־יהודי, ובענפי שיח אחרים היונקים ממנו, יש לגוי תפקיד מורכב הרבה יותר מסימון כללי של ה„אחר" הלאומי. אני רוצה להציע כאן ראשי פרקים לניתוח התפקיד המיוחד של ה„גוי"* ולהצביע אגב כך על הרלוונטיות הפוליטית של ניתוח כזה. מה שאציע לא יהיה יותר מסדרת היפותיזות, הזמנה לחקר ולא סיכום שלו. המחקר צריך להיות מדעי, בכל הניתן; ההזמנה היא פוליטית במובהק.

תיזה ראשונה: גוי הוא קטיגוריה של הבדל. עניין של מובן מאליו. היהודי המתפלל מבדיל על כך בתפילתו „אתה בחרתנו מכל העמים", „המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה". „עלינו לשבח לאדון הכל, לתת גדולה ליוצר בראשית שלא עשנו כגויי הארצות". הגוי כקטיגוריה של הבדל מצטרף לקטיגוריות הבדל אחרות, שהשיח ההלכתי מציב ומגדיר, ושלפיהן הוא מארגן את חיי היומיום של היהודי: עבד עברי, אשה, בן סורר ומורה או כוהן. הגוי מגדיר הבדל חיצוני ואילו כל יתר הקטיגוריות מגדירות מערכות של הבדלים פנימיים; אבל בשני המקרים מדובר בנושאים שהם נושאים, מושאי התייחסות מובהקים של השיח. בתור נושא של השיח ההלכתי הגוי אינו שונה מקטיגוריות הבדל אחרות, הנים בו כדי להחיל עליו כללים שונים

של מותר ואסור, כללים שמסדירים את המגע עם אדם מטיפוס מסוים. כלומר, עם מי ששייך לקטגוריה הלכתית מוגדרת בגבולות קבועים מראש.

תיזה שניה: במסגרת השיח ההלכתי אפשר לדבר על הגוי אבל אי־אפשר לדבר איתו. בתור דובר פוטנציאלי הגוי מורחק מן השיח לחלוטין. השיח ההלכתי משופע בכללי שימוש בלשון: למי מותר לדבר עם מי, על מה, מתי והיכן, הכל צפוי מראש בגבולות הסיווג ומעט מאוד רשות נתונה. האשה (והיהודיה), למשל, גם היא קטיגוריה של הבדל ודובר פוטנציאלי, נדחקת לשולי השיח: לעולם לא תוכל להיות דובר מוסמך ואילו מקומה כמאזינה וכלומדת מוגבל מאוד. בתור דובר או מאזין הגוי מורחק לחלוטין מן השיח, הוא ה„לא־דובר" שלו, ואף־על־פי־כן הוא נוכח בו תמיד, כמו נקודה בה הדיבור מתאפס, מלמול־רקע חסר פשר, סובייקט אילם. יש איסור מפורש על לימוד תורה לגויים. אפשר להכנס עם גוי לפולמוס תיאולוגי, אבל פולמוס כזה לא נערך במסגרת השיח ההלכתי, אלא הוא חלק מחזית המאבק עם הגוי. סוג של משחק בפני הרשות, ואריאציה על שתדלנות. ישנן

בוודאי דוגמאות נגדיות, אבל יותר משתצאנה אלה מן הכלל תלמדנה עליו. לא פעם מדובר ב„מטרוניתא כבודה אחת ששאלה את הרב..." לא מקרה הוא שהרב משוחח עם אשה־גויה וכי זו קשורה לחוגי השלטון. הדיבור עם הגוי במקרים כאלה הוא אופן של דו־קיום, התחככות בעמדת ביניים חברתית חסרת ממשות פוליטית או אידיאולוגית, שעיקר תכליתה לרצות את המלכות, מעין מעשה תעמולה, לא דיאלוג של ממש, אפילו לא הפצה מיסיונרית של דברי תורה.

ועוד יותר מן האיסור לדבר אל הגוי חמור האיסור להאזין לו. „חוכמה בגויים – תאמין, תורה בגויים – אל תאמין". על מנגנון ההרחקה ועוצמתו אתה למד, יותר מכל, במקרים בהם הגוי מנסה להתפרץ אל תוך השיח, לכבוש לעצמו עמדה של דובר מוסמך כבעל מרות. כל עוצמת הסירוב היהודי וכל גווני־יוצאים אל האור, מאנוסים עם מקדשי השם, ממה שמותר מפאת שיקולים של „דינא דמלכותא דינא" ו„שלום מלכות" ועד מה שאסור באיסור של „ייהרג ואל יעבור".

גם כאן צריך להיזהר בדוגמאות הנגדיות. אפשר אולי לצייר תמונה שונה במידת מה ביחס לקהילות היהודיות בספרד או בפרובאנס בשלהי ימי הביניים. אולי התקיימו הבדלים חשובים בין קהילות־יהודיות בעולם הנוצרי ובין קהילות בעולם המוסלמי, ואולי יש למבנה שאני מציע כאן היסטוריה מורכבת שתיאורי איננו יכול להכיל. גם אם כך הדבר, השערתי שמדובר בוואריאציות על מבנה משותף, שהוא מצע להבדיל הבדלים, וכי המבנה הזה מגדיר עקרון מארגן של השיח ההלכתי היהודי. התפישה המבנית הזאת חלה על כל התיזות שאני מעלה בדיון זה, שכוונתן לשמש דורבן ומצפן למחקר היסטורי שיחרוג סוף סוף מאמפטיה דביקה לעולם חיים שאבד, ומפרשנות טקסטים שעניינה לשחזר את דרכי מסירתם של רעיונות. יחד עם זה אמורה התפישה המבנית לשמש מסגרת ובסיס לביקורת השיח ההלכתי העכשווי והשיח הפוליטי הקשור בו.

תיזה שלישית: הצירוף של הבדל חיצוני והרחקה מעניק לתיחום יהודי־גוי ייחוד ועוצמה שאינם אופייניים לתיחומים לאומיים אחרים בין „אנחנו" ו„הם". להבדלות מן הגוי יש מימד כפול: זיהוי

„התנ"ך יותר ציוני מהסוכנות היהודית וגם יעיל יותר – זה הכהניזם הרותם את השיח ההלכתי לאיזה פסוק אחד או שניים בנוסח „זכור אשר עשה לך עמלק""

עצמי באמצעות שלילת האחר והרחקת האחר משדה השיח. זהו יחס אנאלוגי כמעט ליחס בין שפוי לבלתי שפוי, רציונלי ולא־רציונלי. והוא שונה, למשל, מן היגוד בין בריא לחולה. השיח הרפואי קובע כללים של הבדל ואפילו של הרחקת החולה מהבריא, אבל אין זאת הרחקה מן השיח: רופאים וחולים הם דוברים כשירים בשיח הרפואי. ואילו הרציונליות מוגדרת בהכרח מתוך הזיקות לאי־רציונליות, או השפיות לאי־השפיות, בהגדרה שהיא בעת ובעונה אחת גם הרחקת האחר משדה השיח. למשוגע אין זכות דיבור בשיח הרציונלי. לדיבורו יש, לכל

היותר, מעמד של סימפטום, ופרשנים מוסמכים אמורים להאזין לו כדי לפענח את סוד ההפרעות שדיבורו מסגיר.

בעצם קיומם של כללי הרחקה משיח מומסד אין רבותא. לרובנו אין בדרך־כלל דריסת רגל בשיח המשפטי או בשיח הרפואי. הרחקתו של הגוי, כמו הרחקתו של הבלתי שפוי, שונה ורדיקאלית יותר משני טעמים: א) מושא ההרחקה הוא אותו אחר המהווה, על דרך השלילה, תנאי הכרחי לקיומו של השיח המרחיק. ב) כדי לזכות ברשות דיבור אין די בתהליך למידה, כמו למשל התהליך שהופך הדיוט לרופא מוסמך. דרוש שינוי טוטאלי של הווית החיים: החלמה במקרה של המשוגע, גיור במקרה של הגוי.

אם נזכור שהרחקתו של הגוי מן השיח ההלכתי נולדת, מתמסדת, ומשוחזרת מחדש בכל דור ודור בין חומות הגיטו, יבלוט מיד ההבדל החשוב בין ההרחקה הזאת והרחקתו של המשוגע. הרחקתו של המשוגע היא הרחקה תרתי משמע: מן השיח השפוי, ובדרך כלל גם מחברת השפויים. מי שהוגדר כמשוגע איבד לא רק את זכות הדיבור אלא גם את הזכות להיות אחראי לגורלו, והוא נתון לחסדו או לשבטו של השפוי. אצל היהודי נתהפכו היוצרות. הרי הוא זה שנתון, לשבט ולחסד, בידי הגוי. הרי הגוי קובע ליהודי את הטווח המרחבי בו יוכל הוא, היהודי להיות אדון לגורלו; הרי הגוי מסווה ליהודי את אופק התקווה ופחדיו: את שדה אפשרויותיו בתחומי הפוליטיקה, הכלכלה, רכישת הידע ואפילו בילוי הפנאי. כך נוצרת סביב היהודי חומה כפולת ביטנה: מבחוץ חומה שבסיסה ביחסי־כוח שהגוי קנה אותה בעריצות נאורה או בשרירות לב. הכל על פי האינטרסים החולפים והנסיבות המזדמנות. מבפנים חומת השיח, שבסיסה בכוחם של מלים וצירופיהם, של כללי דיבור וקווי תיחום דיסקורסיביים, חומה המתעלת לתוכה ומארגנת מתוכה את מערכת יחסי הכוח בין יהודים לבין עצמם.

„האיפיון המשיחי של גוש אמונים איננו תוצאה של סהרוריות או מיסטיציזם, אלא של התעקשות להיצמד לשיח ההלכתי לצורך פירוש ההיסטוריה ונקיטת יוזמה במהלכה"

הגוי מהווה קו גבול ותנאי קיום תרתי משמע לשיח היהודי ההלכתי. הוא משעה את השימוש בכוח כלפי היהודי, השעייה שהיא תמיד צירוף של איום אלים וחסד לשעה, ועל־ידי־כך הוא מפנה ליהודי מקום שבו הוא מושעה מן השותפות במהלך ההיסטורי הכללי. ובמרחב שהגוי פינה היהודי חופשי לעסוק בענייניו: אלה עניינים שהשיח ההלכתי שולט בהם עד תום, ואשר כולם בסופו של דבר, אינם נעשים לשמם, כדי שניתן יהיה להוסיף ולדבר ולשנן ולפרש, כדי שיהיה ניתן לאסור כל מעשה מחדש בכבליו של כלל ישן, ולנטרל כל צל של חידוש במעשה כדי לשוב ולרתום את כל המעשים למען המשכיותו של השיח, וחוזר חלילה. מן הגלגל החוזר הזה הגוי מסולק מלכתחילה, בעקרון ולתמיד.

תיזה רביעית: החומה הכפולה שיוצר הגוי סביב עולם החיים היהודי מכוננת את קוויה הכלליים של מערכת השיח, ובעיקר את אפיקי הדיבור על המעשה, את היחס בין דיבור למעשה ואת תודעת הזמן ההיסטורי בו מתרחשים המעשים. הגוי קובע את גבול מרחב הקיום היהודי מבחוץ, ונקבע כגבול השיח היהודי מבפנים. תיחום כפול זה יוצר שני עולמות של מעשה: עולם המעשה שהגוי שולט בו והיהודי מצוי בתוכו רק בחסדי רצונו; עולם המעשה שהיהודי שולט בו ולגוי אין בו דריסת רגל. („גוי ששבת – דינו מיתה"). על המעשה מן הסוג הראשון אפשר לדבר, כדי לחצוץ בינו לעולם הפנימי של השיח, כדי לקבוע באמצעותו גבולות של איסור ומרחב של מותר. אין לשיח שום אפיק לדבר במעשה הזה עצמו, כדי ליזום אותו, לתכננו או להעריך את תוצאותיו. השיח ההלכתי קובע רק מתי היו המגע עם הגוי, הכניעה לדרישותיו ולפיתוייו: בגדר מותר, צורך השעה חטא בר־מחילה או איסור שהוא בבחינת ייהרג ובל יעבור. המעשה מן הסוג השני, מעשה היומיום היהודי, נקבע בשיח מראש עד לפרטי פרטיו: זמנו, מקומו, סוגו, תלותו. גם כאן היוזמה והתכנון של היהודי אינם יכולים למצוא לעצמם

שפה להתגשם בה: זאת הפריווילגיה המהוללת של שיח שנמסר זה מכבר, של טקסט שנכתב מזמן. אלא שכאן נקבעים לא רק גבולות איסור המעשה אלא גם עצם התרחשותו ומיפויו המדוייק, ויש כלים בדוקים להערכה ושיחזור שלאחר מעשה. המעשה מן הסוג הראשון שרוי בזמן ההיסטורי, אבל במסגרת השיח ההלכתי אין דרך לברר את מקומו במהלך אירועים היסטורי. המעשה השני שרוי בזמן מחזורי, א־היסטורי שבו הכל צפוי מראש מיקיצה עד תנומה, מלידה עד מוות.

תיזה חמישית: תפישת הזמן ההיסטורי והא־היסטורי המיוחדת של השיח ההלכתי הם המגבלה החמורה ביותר על אפשרותה של פעילות פוליטית המקבלת את מסגרתה, כיוונה ומשמעותה במונחיו. לשיח ההלכתי דרך משלו לארגן את ההיסטוריה של הדיבורים בתוכו, דרך שהיא לא לגמרי דיאכרונית, לא לגמרי סינכרונית, אם כי מאפשרת לשחזר ראשונים ואחרונים. אין לשיח ההלכתי דרך לארגן את ההיסטוריה של המעשים. שהרי המעשים שבתוכו מחזוריים ומקומם על ציר הזמן ההיסטורי איננו מעלה ואינו מוריד, והמעשים שמחוץ לתחומו ניכרים רק על דרך פריצת הגדר והחילול. מאז חורבן הבית אין לשיח ההלכתי מושג בו יבחין בין עת לעת, תקופה לתקופה: מאז החורבן, ההיסטוריה אינה אלא שרשרת של קטסטרופות: חורבן נוספת המצטברות זו על גבי זו עד בוא הגאולה השלמה. בין חורבן לגאולה אין התפתחות היסטורית ואין דיבור אלא במונחים של חורבן או גאולה. יש פעולות הממיטות אסון ויש פעולות המשרות פעמי משיח.

כשההיסטוריה נעצרת כביכול על סף בית־המדרש, אי־אפשר לדבר על רפורמות, שלא לומר מהפיכות: אין משמעות לקידמה ולנסיגה, אין מקום לשינויים סטרוקטוראליים בעולם החיים, בדפוסי מחשבה, שלא לדבר על דפוסי השיח עצמם. הפעולה המשמעותית היחידה היא פעולה של שימור. תגובה לאיומים [illegible] מבחוץ: במאתיים השנים האחרונות מדובר קודם־כל בתגובה לחילון ולשאר תהליכי המודרניזציה, כדי לבצר את החומה ולהגן על השערים. העוצמה הפוליטית של הרב שך וחבר עסקניו איננה נטילת יוזמה לשם עיצוב ואירגון מחדש של החיים היהודיים בהתאם לאפשרויות שמציעה תקופה היסטורית חדשה. בדיוק להיפך. מדובר תמיד בתגובה לשם שימור יהודיות החיים במציאות היסטורית משתנה. ההיסטוריה איננה נתפשת בתור מצע לפעילות הפוליטית אלא רק בתור העילה לה והצידוק שלה. תכלית הפעילות הפוליטית הינה תמיד לשמר איזו מהות יהודית אי־היסטורית, כביכול, שקיומה הממשי איננו נמדד במעלות ובמורדות הכאן והעכשיו, אלא היא – תמיד – חלק מאיזה סדר דברים מטאפיסי שנצחיותו מובטחת מראש בערובות אלוהיות.

האיפיון המשיחי של גוש אמונים איננו תוצאה של סהרוריות או מיסטיציזם, אלא של התעקשות להיצמד לשיח ההלכתי לצורך פירוש ההיסטוריה ונקיטת יוזמה במהלכה. זו תוצאה ישירה של הנסיון להפוך את השיח ההלכתי לשיח הפוליטי בהא הידיעה, שמוליד בהכרח פוליטיקה של גאולה או של חורבן. ההבדל הוא בעיני המתבונן. השיח הדתי היהודי יכול להמציא עוד ועוד שברי פסוקים. פשט ודרש על שלום ומתינות וריסון עצמי, אבל אין בכוחו להפיק,

בגבולותיו שלו, פוליטיקה אחרת, מפני שאין לו דרך משלו לדבר על ההיסטוריה.

אין מקום בו מגיע קוצר ידו של השיח ההלכתי לביטוי מובהק יותר מאשר בטיפול ההלכתי בשואה. למעשה אין בו טיפול כזה. מי שחושב שאושוויץ היתה אירוע שאי אפשר שלא יתפרץ אל תוך השיח ההלכתי, מי שחושב שיש טראומות שגם חומת השיח המבוצרת ביותר לא תוכל לנטרל את השפעתן, מי שחושב שיש גויים ששום אל לא יכול לקיים את הסתר פניו מאחוריהם, שיאזין לדובריו הנאמנים של השיח ההלכתי היום. אמר לא מכבר רב חב"די אחד: אושוויץ היתה מעין ניתוח של כריתת אבר. הרופא, הקודש ברוך הוא, יודע בדיוק מה לחתוך, מהיכן וכמה... להדיוטות המתבוננים מן הצד, נדמה הניתוח כמחזה זוועה, בשר חי נקרע, דם ניגר, זעקות כאב. הנבונים מכירים בכך שלכל אלה מטרה מוצדקת, שהרופא פועל מתוך ידע, בביטחה ובמסירות, שהחולה עוד יודה למרפאו אחרי שיתאושש. במלים אחרות, אפשר

לראות את אושוויץ – אומר הרב המחוכ"ד – לא רק מצד הזוועה. אפשר, אם דבקים במסגרת השיח ההלכתי, להבחין בידו האמונה של הרופא בחולה שנזקק לניתוח, ואפילו, אם תרצו, בתהליך ההתאוששות. נניח להתעלמות המחרידה הזאת מן הזוועה ונשאל רק היכן בדיוק ראה הרב את הרופא כאשר העולם כולו ראה רכבות ותאי גזים ויהודים נחנקים. מאחורי כל אלה, למי שיודע להבין, תהיה בודאי תשובה: כלומר, האל הנעדר מסתתר מאחורי אימת כוחו של הגוי, שהזמן ההיסטורי כולו הוא זירת התגלותה. אלוהים הוא צידו האחורי של הגוי ובשביל הרב המחוכ"ד אפילו גויי אושוויץ כשרים לשמש כסות לאל למען ייטיב להסתיר פניו ולגלות את העזרה. ועניין זה מוביל לתיזה השישית שעוד תוסיף ותבהיר את מוגבלותו החמורה של השיח ההלכתי בפנייתו אל ההיסטוריה.

התיזה השישית: אלוהים והגוי הם שני מושגים שירדו לשיח ההלכתי צמודים באחוריהם. במקום בו האחד מתגלה השני נסתר, ולהיפך. בסיני היה הגוי צידה האפל של ההתגלות. מן העבר האחד העם הרואים את הקולות ומתוודעים לאלוהים, ומן העבר האחר, בחשכת בורותם, מצויים הגויים שסרבו להכיר באל המונותיאיסטי. זה היה חותם הייחוד וההבדלות היהודית עד החורבן: הלא־יהודי הוא חסר אלוהים. עם החורבן התהפכו היוצרות. האל מסתיר פניו ואילו ההתגלות שייכת לאימת כוחו של הגוי. אלה תנאי הברית החדשים של עם, שהמרחב הממשי שלו הוא מעתה מרחב השיח. כל התפרצות גויית כנגד יהודים היא הזדמנות לאישור מחודש לברית עם האל. זהו ההקשר הנכון להבנת מושג קידוש השם. בתוך תחומו מקדש היהודי את השבת והחג, הלחם והיין, הנישואים ואת הנולדים. בין התחומים, כלומר מול הגוי, הוא מקדש את אלוהיו ממש. הקידוש הראשון הוא הפרידה בין קודש וחול, אסור ומותר, מוקדם ומאוחר בתוך מסגרת החיים היהודיים. הקידוש השני הוא הפרידתה של המסגרת עצמה כתחום מקודש, אחד ונבדל, מן העולם הגויי. בהר סיני, לאור התגלות האל, נפרדו היהודים משאר הגויים כבעלים בחוק ובכוח. מאז החורבן השתנה מאזן הכוח. קידוש השם, שההיסטוריה מזמנת ליהודי לעיתים תכופות למדי הוא מעין התגלות הפוכה. האל הנעדר מתקדש באמצעות גופו המעונה, המבותר, הנשכח של היהודי. עליונות החוק היהודי, ונבדלותו מתייסדים מחדש במחיר הצגת ראווה של עליונות הכוח הגויי.

מן המבנה הזה נובע שלא יתכן עימות עם הגוי שאין לו היבט תיאולוגי: כלומר, כל פעולה בהיסטוריה, הכרוכה במידה זו או אחרת בעימות כזה, מתחמת מיד בתחום של קדושה או חילול. כמובן, כאשר העימות עם הגוי נסב על כברת ארץ קדושה – על אחת כמה וכמה. מעשה היסטורי [illegible] קדושה ואין בו חילול הוא [illegible] של חול מחייב את [illegible] הקשר [illegible] שבין אלוהים לבין הגוי בשיח ההלכתי. כלומר, הוא מחייב טרנספורמציה גמורה של אחד העקרונות המארגנים (אם לא העקרון המארגן) של השיח ההלכתי.

מדובר בטרנספורמציה גמורה ולא בפירוש חדש למושגי ההתגלות, הסתר הפנים או קידוש השם, מפני שהצמד אלוהים־גוי שייך לא רק לסמנטיקה של השיח אלא גם ליסודות המבנה הפרגמטי שלו. הגוי, כבר ציינתי, הוא לכאורה אובייקט תמים של השיח, אחד ממושאי ההתייחסות שלו, כאחת מכמה קטיגוריות של הבדל, ובעת ובעונה אחת הוא ה„לא־דובר" וה„לא־מאזין" של השיח. מצבו של אלוהים הפוך בדיוק. אפשר־צריך להאזין תמיד לעקבות דבריו שנותרו בשיח, ואפשר־צריך לדבר אליו יומיום, בתפילה ובשוועה. אבל אי אפשר לדבר עליו, אלא רק על דרך הרמז והסוד, בפירוש מיוחד של רזי דרזים. אלוהים הוא הקוטב המוחלט של דיבור והאזנה בשיח. כל המלים הולכות ממנו ואליו. הוא הלא־אובייקט של השיח. אפילו שמו, השם המפורש, הוא מעין כתם עיוור בשדה הלשוני, לראות אבל לא להגות, לקרוא כסימן אבל לפענח לא כמשמעו.

אלוהים הוא קו הגבול הפנימי של השיח ובסיס הסדר שהשיח קיבל על עצמו כאילו נחקק מבחוץ. הגוי הוא קו גבול חיצוני של שיח ותנאי לקיומו, תנאי שהשיח מציב כאחד האובייקטים שלו. כאילו נקבע מבפנים. מנקודת מבטו של שותף מלא לשיח ההלכתי מתקבלת התמונה הבאה: אלוהים נתפש כקו גבול מוחלט של השיח ואי־אפשר להפכו לאובייקט בתוכו. הגוי נתפש כאובייקט מובחן של השיח: הרי הוא יש אנושי שהשיח קובע את זהותו ומעמדו „מבפנים".

ועכשיו אפשר לחזור באמצעות אבחנות גסות מאד לציונות, לחרדים ולכהנא. בניגוד לשואה, שמנקודת מבטו של השיח ההלכתי לא היה בה חידוש מיבני אלא רק העצמה של דפוס יחסים מוכר בין היהודי, הגוי והקודש ברוך הוא, המהפכה הציונית היא אירוע מסוג אחר. לא רק שהיא מעשה היסטורי מכוון ויזום, היא אמורה לשנות מן היסוד את היחס יהודי־גוי. זהו הסבר נפץ, איום של ממש על מבנה השיח. תגובה אפשרית אחת, שכבר רמזתי עליה, היא לפרש את הציונות במונחים של גאולה קרובה. זו

משיחו של הרב קוק וזו דרכו של גוש אמונים. כאן האיסטרטגיה היא להכיל את הארוע ולכלכלו במסגרת תהליכי הגאולה, שהרי בקצה מהלכה של ההיסטוריה היהודית, בקוטב ההפוך לחורבן, היחס יהודי־גוי אמור ממילא להשתנות מן היסוד. „או שיבואו כל הגויים אל בית ה' ויכירו בהשם ויבוטל בסיס ההבדל והייחוד היהודי", או למצער, שיתהפכו היוצרות והגוי יתקיים מחסדו של היהודי. לדידם של קנאים בני חושך חלק זה בתהליך הגאולה הוא כבר נתון מוגמר.

תגובה אפשרית אחרת היא להגביה את החומה כפולת הביטנה. מבפנים השיח, מבחוץ הגוי. אם נחלשת החומה החיצונית צריך לחזק את החומה הפנימית, כלומר לצופף מאוד את הרשת שבה כולא השיח את המעשה היומיומי של היהודי ושבאמצעותה הוא מתעל את פעולותיו. אפיק זה הוא האפיק שבחרו לעצמם אגודת ישראל, נטורי קרתא ושאר חרדים מתנגדי הציונות. ואפשר, וזה אפיק התגובה

„להבדלות מן הגוי יש זיהוי עצמי באמצעות הרחקת האחר משדה ה... אנלוגי כמעט ליחס בין שפ... שפוי, רציונלי ולא־רציונלי"

השלישי, לקרוא מחדש קריאה יצירתית בכתובים, לדלג מעל הרבה מאוד הישר אל המקרא ולומר שהטרנספורמציה היחס יהודי־גוי מצויה כבר שם, שהתנ"ך ציוני מהסוכנות היהודית וגם יעיל יותר. הכהניזם הרותם את השיח ההלכתי לאיזה פסוק אחד או שניים בנוסח „זכור את אשר עשה לך עמלק". [illegible] התורה יכולה [illegible] של הגוי ולגרש את האמצעים [illegible] יהושע [illegible] זה פירוש טרנספורמציה גמורה לא רק של היחס יהודי־גוי אלא של מבנה השיח כולו. מבחינה זאת כהנא מסוכן לדתיים יותר מאשר לחילוניים. אלא שלמטבע הכהניסטי יש גם צד שני מסוכן לא פחות: ההינתקות מן הגוי היא בחלקה נקמה לשמה ובחלקה איננה אלא אמצעי. המטרה האמיתית היא מדינת הלכה. כלומר, השתלטות השיח הפוליטי על השיח ההלכתי. אבל צריך לדייק: גם אם ייכתב שולחן עורך של ספר החוקים הכהניסטי לא יהיה בכך משום מיסוד השיח ההלכתי, אלא שיח מסוג חדש על בסיס ברית חדשה: אלוהים יתגלה מעתה באמצעות הצגת ראווה של הכוח היהודי ולשמים תעלה שוועתו של הגוי. זאת ועוד, הרחקתו הפיסית של הגוי תבטל את הצורך בחומת השיח. במרחב יהודי פנוי מגויים יהיה העימות החיצוני עם הגוי טוטאלי, ויהיה בכך די כדי לאחד את היהודים ולקבוע את זהותם.

לכל אחד מכיווני התגובה הללו יש בני ברית מפתיעים בשיח הפוליטי החילוני. כשמדובר בהינתקות מן הגוי, הויכוח נטוש בין כהנא לבין במחני שלום אחרים. אין זה ויכוח על מטרה אלא על האמצעים הכשרים להשיג מרחב יהודי נקי מגויים. ואילו רבים מן החילונים המיליטנטיים, הדוגלים בהפרדת הדת מן המדינה, היו רוצים לראות את כל דוברי השיח ההלכתי בדיוק בגבולות שקבעו להם אנשי נטורי קרתא, בתוך הגיטו, מחוץ להיסטוריה. למרות הפלורליזם המוצהר שלהם מבקשים החילונים הללו להכיר בזכות העמידה של השיח ההלכתי בזירה הפוליטית לצד ונגד השיח האידיאולוגי ה„הומניסטי" שלהם. היומרה של חלק מן הדתיים להשליט את השיח ההלכתי כשיח פוליטי מחזקת אותם בהתנגדותם, ומטשטשת את ההבדל בין זכות הדיבור בתוך השיח הפוליטי ובין העדר זכות הדיבור בתוך השיח הפוליטי. ולבסוף, לגוש אמונים יש הרבה ידידים מובהקים בשיח הפוליטי החילוני שאין טעם למנותם, בין היתר משום החלק שתופסת ארץ ישראל בעמדתם, שהיא מורכבת כמובן הרבה יותר מן הקריקטורה שלה, שהצגתי כאן.

ומה אני אומר מול כל אלה? אילו היה ניתן לחזור כמה צעדים לאחור ולדבר שוב ציונות במצפון נקי, היה צריך לדחות את שלושת כיווני התגובה האלה בשם עקרון ההגדרה העצמית היהודית, שאיננה תובעת הרחקה של האחר כדי להיבדל ממנו. היום זה מעט מדי ומאוחר מדי. היום דרוש סגנון אחר, לפחות סגנון אחר בירבות. כל מה שאוכל להציע הוא את חשיפת קו התיחום יהודי־גוי כדי לאפשר בבוא העת פרובלמטיזציה מחודשת שלו. ואולי גם איזה ניסיון, כמעט אבוד מראש, לטשטש קו זה כדי לפרק מקצת מעוצמתו.

במאי 1968, כשגירשו שלטונות צרפת את דני כהן בנדיט, דני האדום, יהודי במוצאו, ושילחוהו לגרמניה, מפני שהיה רשום כפליט, וכשהתחיל לגאות גל אנטישמי נגד אגודת המחאה, המחאה שרבים מהם היו יהודים, קראו סטודנטים צרפתים ברחובות פריס: „כולנו יהודים גרמנים, כולנו היינו באושוויץ". אני מציע להתחיל לצעוק משהו דומה. „כולנו יהודים־גויים, כולנו היינו באושוויץ, אף אחד מאיתנו לא היה במעמד הר סיני".

* „גוי" מתייחס לאשכול של מונחים המציינים את הלא־יהודי בהקשרים שונים: בן נח, נכרי, כנעני ושאינו בר־ברית וכיו"ב.

יעל פישביין

חצוצרה בוואדי מי לא ירא

„כשנולדתי, חשבה המיילדת שהיתה חצי עיוורת שאני בת. אבי שהיה חולה מאד נטה למות, המיילדת חשבה שתעשה למשפחה טובה גדולה אם תניח לי לגווע. היה זה מקובל בעירק. בנות נחשבו ללא רצויות בגלל הנדוניה שהיו צריכים לאסוף בשבילן. המיילדת הניחה אותי במקום מרוחק בבית, אלא שאני הקמתי צווחות נוראות ובזכותן ניצלתי.

„ההסטוריה הרשמית של יהדות עירק מתעלמת מדברים כאלה שהיו בעבר, ולפעמים מתעורר בי רצון לספר מה היה שם באמת, אלא שיחד עם המחשבה הזאת עולה בי מחשבה אחרת: את מי זה מעניין בכלל? ילד עירקי אינו נושא שיכול לעניין ישראלים. התפתח כאן הלך רוח כזה שרק נושאים שהם בעלי גוון ישראלי מובהק מתקבלים ומקובלים. והוא שורה, גם על הקהילה הספרותית שפרצה, כביכול מחסומים אידיאולוגיים, ושופטת, כאילו, על פי קריטריונים ספרותיים בלבד".

סמי מיכאל אמר את הדברים האלה בסוף, אחרי שבמשך היום ראינו במקומות ונפגשנו עם אנשים הקשורים בעולמו. הערב ירד חמים ורווח. ופניו היו מוסתרים באפלולית. הוא ניסה לשכנע אותי שלא המרירות מדברת מגרונו אלא ראייה מציאותית מפוכחת. מרירות היא דבר מצמית, מאפס, והוא אינו כזה. הוא מאבק, מחפש ולבסוף מוצא דרך לחיות בין הסתירות.

התהלכנו עם מציאות בלתי אפשרית על פיה יצר שני רומנים על יחסי יהודים וערבים. "חסות", והרומן החדש שלו שראה אור בימים אלה (הוצאת עם עובד), "חצוצרה בוואדי". חם מאוד בוואדי. ברחובות הצרים מתפתלים בני אדם בין המכוניות. סמי סובל בחום. פניו השזופים נעשים חמורי סבר וכמעט שאינו מוציא הגה. מתחת לחולצתו המשובצת קצרת השרוולים הוא לובש גופיית טריקו לבנה ומדי פעם ידו נשלחת אל דשי החולצה כמו ביקש לקרוע מעליו.

בצעדים מהירים הוא פוסע דק גוף וגבוה, נעול סנדלים חומים קלים, אינו מצליח למצוא את הדרך למשרדי המפלגה הקומוניסטית שם מחכה לנו ידידנו הערבי סאליבה חמיס. שש שנים מחייו הסתובב בין סמטאות הוואדי, חי ועבר בין שוכניו הערבים, שכמה מהם נעשו גיבורי יצירותיו. המקום הזה על אנשיו מככב בספרו "חצוצרה בוואדי" אבל הוא התרחק ממנו עד שאינו מוצא את הכתובת.

רחוב יוחנן הקדוש אליו אנחנו צריכים להגיע, הוא רחוב שוק. בליל ריחות עולה מהדוכנים, מאגודות הבצל הירוקות המונחות על שקים רטובים, מהקפה בהל המתבשל באותן המסעדות, משקליק הכבש הבצלה על האש. ויש עוד ריח מקופש שאינו מוכר לי. סמי אומר שזה העיפוש של הביוב העולה על גדותיו שאפשר לזהות אותו בכל שכונה ערבית.

בית ערבי ישן. הכניסה מהחצר. דלת ברזל צבועה בצבע אפור נגד חלודה. בקומה השניה דלת־סורג פתוחה לרווחה. אשה יהודיה שלביה ששערה צבוע בלונד בהיר שואלת אותנו בחשדנות לרצוננו, וכשאינה מבינה את התשובה היא פולטת בתמהון "של עם מי?" אני אומרת שוב "סאליבה חמיס" והיא נרגעת. "הוא פה בפנים". פותחת דלת צדדית, חולצת את הנעליים ונעלמת פנימה. חמיס יספר שהיא קוראת, [illegible] היהודיה [illegible] ואינה יכולה לעבור מפני שמחירי הדירות בשכונות היהודיות גבוהים לאין ערוך מאלה שבוואדי הערבי. סמי יוסיף שגם בשנות החמישים כשהתגורר פה היה יהודי יחיד.

באולם הישיבות, מוערמים זה על־זה לאורך הקיר, כסאות ברזל בעלי מושבי פורמייקה חומים. מרצפות אדומות החליפו את המרצפות הפרחוניות ששרידיהן מקשטים את רצפת האולם ואת הכניסה למשרד הקטן והעלוב של חמיס.

מאחורי שולחן כתיבה עמוס תיקים יושב גבר נאה, מקרין סמכות. שיער לבן מתולתל, שפתיים מלאות, עיניים ירוקות־אפורות עירניות. כשאני שואלת לגילו הוא מהסס להשיב ואומר בביישנות, "מקובל אצלכם להגיד את הגיל?" הוא אביו של השחקן ג'וליאנו מר, נשוי ליהודיה, בן למשפחה מכובדת מנצרת. חמש עשרה שנים ערך את "אל איתיחאד" עיתון המפלגה בערבית, היה עורכו כשסמי מיכאל התחיל בעבודתו שם. חמיס הבחין בכשרונו הספרותי של מיכאל ופירסם בעתון את סיפוריו הקצרים הראשונים, בערבית כמובן. סאליבה בהיר מחשבה וחד לשון, אינטלקטואל ערבי המכיר היטב את ספרות המערב. כשהוא מתקשה בעברית הוא מגייס לעזרתו אנגלית צחה ומשלב בדבריו ציטוטים מיצירות ספרות. כשסאליבה מדבר סמי שותק אבל בין המשפטים המוחלפים ביניהם נזרקות עקיצות של חיבה בערבית. סמי מתרגם: "אל תעשה עלי רושם" או „אל תתפוס לי פוזה".

סאליבה מחזיק בין כפות ידיו, ידי פוליטיקאי מעודנות, גלילונת נייר כתובים בצפיפות. הוא בא לפגישה מוכן היטב. בנו קרא את הספר ותירגם עבורו קטעים על פיהם הוא שופט את הספר. המשרד של המפלגה הקומוניסטית שומם. הדור הישן שאיכלס את השורות נעלם, הצעירים אינם באים. חמיס עצמו ירד מגדולתו ונזרק מהוועד המרכזי של המפלגה. ברוב חוצפתו העז ללגלג על ראש עיריית נצרת ולהוקיע את משטר הבוסים של מנהיגות המפלגה בארץ. הטלפון על שולחן הכתיבה כמעט שאינו מצלצל.

סאליבה וסאמי מתחילים את פגישתם כידידים וכקרובים. יש ביניהם אינטימיות של בוגרי אותו מחזור. זיכרונות מהודקים מתוקי עבר משותף.

לפני שלושים וארבע שנים, כשהחל סמי לעבוד ב"אל איתיחאד", הכל היה שונה. "סמי היה יהודי יחיד במערכת. הוא שלט בשפה הערבית ולא ידע מספיק עברית. התגלה שהיו לו נטיות ספרותיות, הוא כתב סיפורים קצרים ואנחנו פירסמנו אותם. הוא היה חבר מפלגה טוב. נאמן לקו המפלגתי, אף פעם לא חשדנו בו שהוא שתול. היו חברים יהודים במפלגה והיו ערבים שחיו ועבדו בין יהודים. תופיק טובי עבד אז בתל־אביב במזכירות, בין יהודים. זו היתה התקופה הרומנטית של הקומוניזם. הערבים היו שבורים אחרי מלחמת 48' והמפלגה נתנה להם בית", מספר סאליבה. סמי מוכיא את ראשו בין זרועותיו כאילו מתכנס אל עצמו, ומדי פעם, ברווחים שבין דברי סאליבה, אומר דבר. כשסמי מדבר סאליבה שותק. כשסאליבה מדבר סמי שותק. מין חוק של כבוד יש ביניהם. „הערבים היו זקוקים ליהודי. המפלגה נתנה להם עוגן, מגן הצלה. המפלגה היתה יכולה להעניק להם זאת. מספר היהודים והערבים היה אז כמעט שוה. מועדוני המפלגה בתל אביב, בירושלים ובנצרת היו הומים. יהודים התקבלו בעין יפה. המפגש היה על בסיס עממי. היתה סקרנות הדדית. היום אין כמעט יהודים במפלגה, יש מצב של 'יתמות'", משלים סמי את התיאור. האווירה העולה מזכרונותיהם נראית כה בלתי אפשרית וסמי עוד מחדד את ההשוואה: „היהודים לא ראו בערבים איום. לא היתה איבה כפי שהיא קיימת היום. היתה תחושה של בני אדם הנפגשים עם בני אדם." לרגעים אני יכולה לדמיין את המציאות שהם מתארים. בגלל החיבה השוררת ביניהם. סאליבה ניגש להכין קפה ובסיבוב הראשון, הסתבר, בקנקן לא היו מספיק מים והקפה היה סמיך עד כדי גיחוך. סמי צוחק ואומר משהו עוקצני בערבית. סאליבה נקצף אבל הרשה לידידו להשתעשע בכשלונו, כמו שזקנים מרשים לתינוקות להחליק על קרחתם. באווירה הזאת צמחה רומנטיקה והיו גם נישואי תערובת. סאליבה ממהר להגן על הקו המפלגתי: „המפלגה לא עודדה את זה. היו גם קשיי מסורת. המקרים היו בודדים מאוד."

אחד הזוגות המעורבים היו סאליבה ואשתו. סמי מתרפק על הזכרונות. „היית צריכה לראות אותם. משהו מדהים. היא היתה בת טובים, טיפוס של פלמחניקית בלונדינית יפה ואילו הוא שחור שיער מקורזל גברי מאוד תמיד לבוש טיפ טופ, חליפה, מכנסיים עם פס מגוהץ, גבר מרשים. היא באה מראש פינה, חניכת השומר הצעיר. אביה מדען, היה פעם סגן שר הבריאות. שם ידוע." סאליבה נסחף בנוסטלגיה שיש לה גם גוונים מרים. „כשהתחתנו כתבו על כך ב'דבר' ב'על הפרק'. אחר כך חשדו בי בפעילות מחתרתית למען אלג'יריה. איסר הראל הקליט אותי באסיפה סגורה והשמיע את הקסטה בכנסת. נשפטתי לששה חודשי מאסר. ב'דבר' נכתב „חמיסים כאלה נדכא כאש וברם". בחדר משתררת אווירה לא נוחה. משהו הדומה לאשמה. במקום אחר אמר סמי שאינו סובל את רגשי האשמה של השמאל הישראלי כלפי ערבים. עוולות לא חסרו לשני הצדדים. ואולי יש עוד משהו. סמי התרחק מאוד מהוואדי ומערביו. עם השנים נעשה ציוני. לפני שלושים שנה מי שקלט אותו היו הערבים. הוא היה עולה חדש מעירק, עילג שפה, זר ומוזר. תודעתו החברתית היתה שיוויונית ועוצבה בשנות נעוריו ובחברותו כחבר המחתרת הקומוניסטית העירקית. אבל החברה הישראלית של שנות החמישים הביטה בו מגבוה. מזרחי, שונה ונחות. החברה הערבית קיבלה אותו כשווה. נתנה לו צ'אנס כאינטלקטואל, איש כותב, יודע ספר. לא הישראלים קלטו אותו בארץ אלא דווקא הערבים אף הוא נכשל. אינו שוכח את התקופה ההיא המזינה את יצירתו אבל ממהר לחזור אל ההווה. היום, הוא אומר, נישואי התערובת שונים לחלוטין ואין להם שום קשר לקירבה אידיאולוגית. מדובר בפועלים ערבים העובדים בסביבה יהודית. בספרו החדש הוא נותן ביטוי לשינוי הזה באמצעות זוג מוזר ובלתי אפשרי, עולה חדש מרוסיה חסר איבה ועויינות כלפי הערבים, חסר תודעה יהודית־ציונית, שבא לגור בוואדי בגלל עוניו ומתאהב בנערה ערביה אינטלקטואלית, השולטת להדהים בבבלי ובלשון העברית, קוראת את שירי עמיחי ומלמדת את היהודי את חוקי הדקדוק העברי.

„אצלך פתיחות זה לפתוח את הרגליים"

סאליבה מתייחס אל הספרות ברצינות תהומית. מדגיש שנקודת המוצא לדבריו היא פוליטית. הוא תוקף בהנאה את הסופרים היהודיים מהשמאל בעלי "יפהפיות הנפש" על יחסם המתנשא הסטריאוטיפי אל ערבים. אצל קניוק ב"ערבי טוב" מופיע סטריאוטיפ של ערבי ש"כל מה שמעניין אותו זה לדפוק חיילות יהודיות". גיבור ספרו של סמי מיכאל "חסות" הוא ערבי, שמה שמאפיין אותו העניין שהוא מוצא בשדיים ומזמוז. סוכול מציג את הפלסטינאית כזונה גלובלית, אוניברסלית. הסופרים היהודיים מן השמאל הם שוחרי שלום במודע, אבל בתת מודע שלהם פועלים סטריאוטיפים מיניים שליליים של ערבים. מתת מודע המתנשא הזה דיבר א. ב. יהושע אל אנטון שמאס כשאמר לו 'תארוז את החפצים שלך ותעזוב'.

בספרים החדשים של קניוק ומיכאל הוא מוצא גישה בוגרת ומיואשת יותר. אצל קניוק הבת מתאבדת בבית ערבי. אצל סמי הערביה נושאת בבטנה את ילדו של אהובה היהודי שנפל במלחמת לבנון. "מה זה? איזה מין עתיד אתה מצייר פה סמי? מה יהיה גורלו של ילד כזה? האם אמא שלו תשלח אותו לצבא? אם היה קורה פה בוואדי דבר כזה היו הורגים אותם. גם החברה היהודית לא היתה מקבלת מין ילד כזה. אתה הרי יודע את זה" הוא נוזף.

סמי מיכאל נדחף לעמדת התנצלות רפה. מנסה להסביר שהילד מסמל לידתו של עם חדש, העם הערבי ישראלי. סאליבה דוחה את הרעיון על הסף. הוא כועס ומלגלג על שם הספר "חצוצרה בוואדי". בעיניו החצוצרה היא הזין היהודי הרוצה לדפוק בחורות ערביות. סמי נפל בפח הסטריאוטיפים הבלתי מודעים של אנשי השמאל היהודי המיופייף.

אצל סמי זו החצוצרה. הרי הבחור היהודי הוא עולה חדש מרוסיה והיה מתאים לו כלי נגינה אחר, הרמוניקה או בללייקה. אבל סמי נתן לו חצוצרה, מה זה אם לא סמל פאלי? סמי מנסה שוב לומר שבאמצעות החצוצרה, מבטא גיבורו אלכס את קיומו, הוא לא התכוון לסמל מיני. לגיבור היהודי שלו אין מלים אז הוא מחצצר. סאליבה דוחה את ההסבר. הוא יודע שמדובר בסמלים. הוא פוליטיקאי אבל גם ספרות בסופו של דבר היא פוליטיקה. סמי הוא חבר, אבל חבר יהודי.

סאליבה קורא בדפים שהכין בבית לקראת הפגישה, ותוקף. בכעס אמיתי הוא טוען נגד סמי על ששתי הגיבורות שלו הן ערביות נוצריות. סמי 'הלך' עם הסטריאוטיפ השגור לפיו הנוצריות מתקדמות יותר מהמוסלמיות. שתי הנשים הערביות המתקדמות נכנסות להריון לפני הנישואין. אחת מיהודי ושניה מערבי מוסלמי, פושע וסוחר סמים. הוא שוב נתקף "אצלך פתיחות זה לפתוח את הרגליים? אני לא נגד סקס, רק שהדבר צריך לבוא, יעני ולומר משהו. יש ואני ויש בחורות שיוצאות עם יהודים ויש בחורות שנכנסות להריון ולא מרוח הקודש, אבל אצלך זה מלאכותי. „איך קוראים לו לזמר, למשורר, הזה שלך, עמיחי? בוואדי בחורות בגיל התבגרות לא קוראות עמיחי".

הוא קורא היטב את סמליו של סמי, הוא הרי מכיר אותו לא מהיום ויודע שאצל סמי מיכאל אין מקריות הכל אצלו מחושב. הסבא הזקן ושוחר השלום ברומן של ידידו הוא כמובן סאראת. מצרי חכם המשקיט ומרגיע את הערבים הישראלים. סמי אינו מתווכח, רק מחייך נדהם לשמע התגובה הבלתי צפויה. הוא מכיר בלגיטימיות של תפישתו של סאליבה, מעריך אותה מאוד. לרגעים הוא מתקפל פנימה, משעין את ראשו על כפות ידיו ושותק. כשסאליבה ניסה להגדיר את מהות הקירבה ביניהם הוא אמר: "שנינו כאלה מרוסנים. המראה החיצוני שלי מאוד נוקשה אבל זה לא ככה בפנים. יש אנשים שמתפוצצים החוצה ויש המתפוצצים פנימה. שנינו, סמי ואני, אנחנו אנשים כאלה". סמי מקשיב. עד לטרוניתו הקשה של סאליבה. בדבר המרחק, בעצם על נטישה. סמי עבר מחנה, שייך עצמו למחנה האחר. סאליבה נשאר בודד. סמי יאמר עליו שהוא מייצג סוג של אנטלקטואלים ערבים ישראלים, רחבי אופקים שמבחינה רוחנית נעשו קרובים מאוד לישראלים. תלושים מהערביות, תקועים בין העולמות.

סאליבה אינו סולח לו על הראיה הזאת „כתבת עלי ב'חסות' שאני ערבי שהיהודים הצליחו לקלקל אותו", הוא מטיח. סמי מתגונן. „לא קראת את הספר. עוד מעט יצא באנגלית ואז תוכל לקרוא אותו". האינטימיות ביניהם גוועת. וכמו תמיד ברגעים כאלה מתחילים לדבר פוליטיקה. ביניהם זה קומוניזם. סמי עזב את המפלגה לפני עשרות שנים. עזיבה אידיאולוגית וחברתית. בשביל סאליבה רוסיה עדיין מאירה ככוכב. סמי מנסה לגעת בידידו באמירה רכה „אתה תמיד תהיה זר בכל מקום מפני שאתה אינדיוידואליסט." סאליבה מתכחש. „מה פתאום, אני שייך. חשוב לי להיות בפנים."

הם נפרדים בטון נמוך. סמי יאמר על סאליבה שרמתו יורדת כשהוא מדבר על קומוניזם.

בחוץ אפשר להבחין בילדי בית ספר שבים הביתה. נערות במכנסי ג'ינס הדוקים וחולצות טריקו כמעט שקוף, נעלי התעמלות וסיכות פרחים מפלסטיק בשיער. קורנת מהן מיניות פרובוקטיבית. בכפרים הערביים הנערות לובשות גאלביות מסורתיות ומכסות ראשיהן במטפחות. יש תנועה של חזרה בתשובה. פה בוואדי הן הולכות על ישראליות וניתוק מהעבר. דמויות הנשים ב"חצוצרה בוואדי" מקבלות בעיני אמינות.

בגרון ניחר מיובש סמי אומר שאינו "אוהב ערבים", בעיניו הם בני אדם, הם לא כלבים, לא עכברים ולא יונים לבנות שצריך לאהוב. אפילו אמירה כמו 'יש לי חבר ערבי' פסולה בעיני מפני שהיא נובעת מגישה פטריארכלית לערבי. הדפוק שאני הישראלי צריך להנדס לו את החיים, ואז כשמגיע רגע חשבון נפש, מתחשבנים כמו סוחרים – 'אני גיניתי את כהנא אז אתה תגנה את ערפאת'. הערבי אינו דפוק ואינו זקוק לחיבה ולאהבה שלי. אני לא עושה לו טובה כשאני נלחם לזכויותיו, אלא טובה לעצמי. ישנו השמאל שעוסק במכירה פומבית של רגש הבושה. מתבייש במדינה, בעם, בעצם קיומו כיהודי, נוכח העוולות שעשינו לערבים.

מפגש בן יום עם סמי מיכאל („חסות", „חצוצרה בוואדי", ספרו החדש – הספריה לעם, עם עובד) לוואדי ניסנס בחיפה שם מתרחשת עלילת ספרו, לאוניברסיטת חיפה ולביתו שבמעלות. במהלך היום הוא פוגש את סאליבה חמיס, את שמעון בלס ואת א.ב. יהושע. השיחות אינן קלות מפני שהדברים מורכבים. „התפתח כאן הלך רוח כזה", הוא אומר, „שרק נושאים שהם בעלי גוון ישראלי מובהק מתקבלים ומקובלים. והלך הרוח הזה שורה גם על הקהילה הספרותית", ולא המרירות, הוא אומר, מדברת מגרונו. זוהי ראייתו המפוכחת

אני לא מתבייש. אין עם ומדינה שידיהם אינן מלוכלכות עד המרפקים בכל העוולות האפשריות, דיכוי, שחיטה, מלחמות והשתלטות על עמים אחרים. אם אני יוצא בנקודת מוצא שהיא בושה, אני לא בונה דו קיום. כי דו קיום נבנה בין שני עמים המכירים בערך עצמם. הלכלוך והניקיון קיימים באותה מידה אצל שני העמים". הוא גם אינו מאמין באהבה בין עמים. יחסים בין עמים מבוססים על שיקולים קרים. אהבה מתרחשת בין יחידים. היא כוח שמפגיש יהודים כבני אדם.

„אני לא אוהב ערבים"

בשעת צהריים השוק מסריח. הוא ממהר להסתלק מהוואדי. מפטיר שאינו אוהב את השלומפריות המזרחית. ביתו במעלות מסודר בקפדנות. הכורסאות בסלון המצוחצח עומדות זו ליד זו בסימטריה קיצונית. לאורך הקיר שורה של עציצים, במטבח אין רבב. "תמיד הייתי כזה. אני זקוק לסדר סביבי. אולי כנגד השלומפריות המזרחית בה גדלתי." עם זאת אינו כותב בבית המסודר. יש לו בחצר מחסן לשם הוא מסתלק כדי לכתוב. נותק, מתבודד, סגור בעצמו, ניזון מהעבר הבלתי מאורגן שלו.

הוא טוען שכדי לכתוב רומן זקוק אדם למשמעת ולסדר. צריך להתכונן כל פרט. לדעת מראש מה יקרה לכל אחת מהדמויות. כשכותבים רומן אי אפשר לעשות שום שינוי. אי אפשר לעבור דירה למשל. כל פרט צריך למצוא את מקומו, ואם משהו יקרה בעוד כמה עשרות עמודים, צריך להכין את הקורא מראש. לשזור רמזים, להוביל אותו, לרתק אותו "לתפוס אותו בגרון". אי אפשר לכתוב רומנים בלי יכולת תכנון לטווח ארוך. אולי מפני זה ישנן שלוש קבוצות אוכלוסיה שעדיין לא פרצו באמת אל הרומן. כושים, נשים ובני מזרח.

וישנו עוד משהו שבלעדיו אי אפשר לכתוב רומן טוב. הוא מכנה זאת "עולם חוויתי." היכולת לספר סיפור קשורה אצלו ביכולת לחיות חיים עשירים מלאי התנסויות. נשים שוות בעיניו לגברים. הנה אני נוהגת במכונית כמו גבר, אבל הן כאלה, שונות, פחות מדי זמן, אולי הבנות של דור הנשים של היום יוכלו לכתוב רומנים.

במעט זילזול הוא מתייחס לסופרים הישראלים בעלי שפה עשירה ויכולת ביטוי מדהימה ש"אין להם סיפור". "אני מרחם קצת על סופרים כאלה שיודעים לספר אבל אין להם מה. העולם החוויתי של ילידי הארץ דל כל כך. אם אתה יוצא החוצה אומרים עליך שאתה יורד. הכל סגור ומחניק".

עכשיו הוא מותש. אינו נוהג לדבר על עצמו יותר מדי, הוא כותב. עוזבים את הוואדי ועולים לעיר העילית, לאוניברסיטה. נוף שונה. נקי, מסודר וצח. בדרך עושים הפסקה למנוחת צהרים. הוא נוהג לנוח בשעות הצהרים. סדר יומו הדוק מאוד, ממושמע מאוד. יש לו יכולת למישמוע עצמי אדירה. תוצאה של שנים רבות במחתרת.

פחדי זקנה של גברים: סמי מיכאל מראיין את שמעון בלס

חדר המורים באוניברסיטת חיפה. שטיח אדמדם מקיר אל קיר. חלונות זכוכית ענקיים ומאחוריהם צמחים ירוקים מטפסים. רגוע מאוד, נקי, מישהו מטרטר בשואב אבק להרבות ניקיון. כמעט אין איש. שמש אחר הצהריים חודרת באור רך. סמי מיכאל מחזיק בתעודת בגרות עירקית ושולט היטב באנגלית, שפת תלמודו שם. מעולם לא וויתר על האקדמיה. בגיל ארבעים, אחרי ששנים עבד כמודד מים במשרד החקלאות, הלך ללמוד באוניברסיטת חיפה ספרות ופסיכולוגיה. הוא לא נשאר באקדמיה שלא התאימה לאופיו הרפתקני. כשהוא נזכר בשנות הלחץ ההן. הוא מתכנס בשתיקה קודרת.

שמעון בלס הוא איש אקדמיה וסופר ממוצא עירקי, כמעט ניגודו של סמי. כשהם מדברים ביניהם טון הדיבור מדוד ולא רגשי. בשיחה עם סאליבה רחשו רגשות, כאן הכל אינטלקטואלי במודגש. סמי מראיין את בלס לעתון מקומי של חיפה הצפוני לרגל הופעת ספרו "היורש". הוא חג סביבו בעדינות בשאלות לא אישיות מדי. „בשביל מה להחדיר פנימה ולהכאיב. בסך הכל מדובר בעתון. משהו שקוראים וזורקים. אדם יוצר אומר את עצמו דרך היצירה". הוא פותח בשאלות אינטלקטואליות על מבנהו המסובך של הספר, "אני הייתי מהסס שנתיים לפני שהייתי בוחר במבנה כה מסובך". בלס מסביר את מבנה חייו הכפולים של הסופר. הדברים מתרחשים אצלו במציאות ובדימיון, ואת השניות הזאת רצה למסור באמצעות המבנה. הם יושבים זה מול זה וביניהם הטייפ. כשהשיחה נעשית אישית מדי, סמי סוגר את הטייפ. הוא אינו אוהב פלישות לתחום הפרט ומתנצל על כך שבכלל ביקש מבלס לדבר על ספרו.

בלס אומר שסופר משקר תמיד. אם כי לפעמים השקר הוא בלתי מודע כאשר הסופר חושב על הצורה ולא על האמינות. סמי טוען, לא בעקשנות, שכל רומן הוא אוטוביוגרפיה, כל דמות היא בבואה של הסופר עצמו. שתי תפישות מנוגדות. סמי איש מעשה, הרפתקן קרוב לחיים. בלס אינטלקטואל, איש אקדמיה. סמי בן ששים ואחת, בלס בן חמישים ושש. יש משהו דומה במראם החיצוני אבל סמי שחום, נוקשה, מסוגר, בלס בהיר רך, פגיע. שניהם חוו חוויה קשה של מעבר תרבותי ומעבר לשוני מערבית לעברית. בלס מרצה בערבית. הוא מספר שבביתו יש לו שני חדרים באחד הוא עובד כחוקר ספרות ערבית, בשני הוא כותב עברית. הוא זקוק גם למעבר הפיזי.

שניהם מדברים במרירות על יחסו של הממסד הספרותי הישראלי שלא קלט אותם כשווי ערך לסופרים ילידי הארץ. "בקורת הספרות מכוונת לסוג מסויים של יצירה. הם מסויגים מדברים הזרים מהעולם בו גדלו. יש טיפוח של היצירה הילידית, יחס סלחני כלפי יצירות המתארות עולם אירופאי, אבל בעולם המזרחי לא מתעניינים. יוצרים בני עדות המזרח לא מתעסקים בהם." אומר בלס.

סמי מיכאל מסכים לדברים ותוהה מדוע לא קמה ביקורת מזרחית המתייחסת ליצירותיהם של יוצאי המזרח הכותבים על דילמות מזרחיות. בלס מסביר שהמבקרים המזרחיים הספורים הם חניכי האסכולה השלטת וטעמם מושפע ממנה. בלס מדבר כמי שמקבל עליו את הדין של נידחות ספרותית. הוא מציין שאיש מהמבקרים החשובים לא התייחס אליו. ספרו "המעברה" טבע בו חותם מזרחיות קשה. גורלו של סמי מיכאל טוב יותר. גם עליו שמו תווית מזרחית בעקבות ספרו "שווים ושווים יותר" אבל הוא פרץ אותה עם "חסות" העוסק ביחסי יהודים וערבים, שהיה בו משהו מן הנושאים המעסיקים את הספרות הישראלית ה"ילידית", כמו שבלס מכנה אותה, או "ספרות תל אביב הקטנה" כמו שמכנה אותה סמי מיכאל. „מה זה מימסד ספרותי? אותו קטר שמוביל את בקורת הספרות ומכוון את הקוראים לסוג מסויים של יצירה בעיקר של ילידי הארץ. הם נשארים מסוייגים כלפי דברים הזרים מהעולם המוכר להם, העולם בו גדלו". שניהם מלגלגים על צרות האופקים של הספרות העברית. הם מדברים על היחס המיוחד אל עמוס עוז שנעשה "סופר לאומי". סמי אומר שאם היו מתייחסים אליו כך, לא היה יכול לכתוב אף שורה. שניהם מסכימים, הפעם ללא שום נימת ליגלוג שהספרות הישראלית אינה פלורליסטית, למרות שהיא מתיימרת להיות נטולת דעות קדומות, יחסה ליוצרים מזרחיים אינו שיוויוני. הם מונים שמות. „אינני בא לטפל על יחסי אשכנזים מזרחיים", אומר בלס במרירות, אבל איני רואה שגם זה השתנה מאז קום המדינה."

סמי משתתק גם מול הבוטות של בלס. מאוחר יותר יאמר שלא כמו בלס, הוא אינו ממורמר. אני חושבת בקול רם שההצלחה פוגגה את מרירותו. יש לו יתרון בולט. ספרו "חסות" הוא סיפור הצלחה, בארבעים אלף עותקים נמכר, ועכשיו מתרגמים אותו לאנגלית. כמו בראשית שנותיו בארץ כך בספרות, החברה הערבית שימשה לו גשר אל החברה היהודית. בלס איש האקדמיה האליטרי, נשאר "מזרחי" בשוליים.

סמי יאמר שמן השוליים רואים טוב יותר את האמצע. אם רוצים לדעת את מהות המרכז, צריך להביט בשוליים. אחרי הכפרות והדיבורים על מעמדם כיוצרים מזרחיים מגיעים אל משהו מאיים יותר. סמי זהיר, הולך על קצה בהונות. באמצעות ספרו של בלס "היורש" הוא שואל על פחדי זיקנה. כל הדמויות בספר מוטרדות מזיקנה. במקום אחד נאמר שלאדם שהוא אחרי גיל חמישים אי אפשר לעשות לו אוברול. עשר דקות של זיקפה זה הכי הרבה שאפשר לדרוש אחרי גיל ששים. "אתה עושה רושם של אדם בריא במלוא אונו, האם הזיקנה מטרידה אותך עד כדי כך?" הוא שואל ומקבל בתגובה חיוך נבוך.

כשיתעשת ישיב בלס שהזיקנה מטרידה גברים דווקא. הוא שואל את עצמו איך מגיע אדם לניתוק מהחיים ואיך מתחולל הביזוי הזה ששמו זיקנה. יש לו ידיד, סופר מצרי, שלקה בסניליות. היה איש דינמי ועכשיו הוא צל אדם. סמי מעיד בעדינות שהפחד מזיקנה קשור בפחד מהיעלמות כוח הגברא הקשור בפחד מהיעלמות היכולת ליצור. הפחד הזה רחוק ממנו הוא אומר. אבל כשמדברים על תהליכי יצירה הוא מרשה לעצמו לפרוק משהו מפחדיו.

„אם א. ב. יהושע היה כותב את "מולכוי" בראשית דרכו, איש לא היה מתייחס אליו."

בזמן הראיון הם יושבים כמעט קפואים זה מול זה. יש ביניהם משהו מתוח מאד. הנקודה המזרחית הכואבת וההימצאות המכוונת מדריכה על יבלות. סמי מכווץ את שפתיו בדריכות. בלס מתחייך מדי פעם בחיוך משתפל כלפי מטה. האווירה מתפוגגת כשא. ב. יהושע נכנס באקראי, כמו רוח סערה. מתולתל, צעיר למראה, מתבקי, ישראלי מאד. "מה אתם עושים פה? מאפיה? אה' יפה יפה", הוא מתבדח ועובר להחלטת הממשלה על שכר לימוד שונה לערבים. "רוצים לסחוב קולות מכהנא", הוא קובע וקופץ לשאלה אישית אל סמי "נעשית לי מראיין?" סמי ממלמל משהו על העתונות המקומית שהיא טובה בעיניו ויהושע חוזר אל אנטון שמאס שכתב דברי בלע איומים על דם ילדים, פסח ויהודים. סמי אומר על שמאס שהוא נעשה אנטישמי. מפליא שאדם כמוהו נעשה כזה. "הוא הסתבך. הספר שלו נפלא אבל אינו יכול להיכנס למערכת התרבותית הרגילה. החברה היהודית לא מקבלת אותו", אומר יהושע ונדמה כאילו הטיל על שניהם פצצה. "הוא מסכן, אומר מיכאל. כשאמרתי לו שהוא סופר ערבי הוא נעלב. החוגים הפוליטיים הערבים מגנים אותו על כתיבתו בעברית והיהודים אינם מקבלים אותו."

יהושע חולף על פני הכאב ומוסיף ללכת לנושא אחר ומדבר על שפע הרומנים החדשים של יוצרים עבריים, כולם בני חמישים־ששים. „זה הכל הדור שלנו. יש לנו עוד כוח", הוא קורץ ונפרד. כשהוא הולך, שניהם, בניסוחים שונים אומרים את אותו הדבר: „אם יהושע היה כותב את "מולכוי" כספר ראשון, איש לא היה מתייחס אליו." הוא פרץ את מחסום המזרחיות עם נושאים אחרים, ועכשיו הוא מרשה לעצמו לחזור למזרחיות שלו.

„את מי זה מעניין"

הערב נוחת ברכות קיצית. הולכים לאכול משהו, לשתות משהו. סמי בקצה גבול הדיבור. האיש המופנם הזה עבר היום ביעף על פני כל נקודות הכובד של חייו. סאליבה הערבי האינטלקטואל התלוש בעיר התחתית בחיפה, ובלס האינטלקטואל היהודי העירקי התלוש בעיר העילית. שניהם בבואות של האיש שלמולם, מציאויות הנמצאות בשוליים של הספרות העברית ושל ההוויה העברית.

בביתו במעלות הוא מסתגר לכתוב רומנים בעלי עלילה מהודקת ומאחד את הקצוות. גם שם הוא זר. אינטלקטואל שמאלי בעיירת פיתוח. אבל השלווה מפצה אותו. יש בו הרבה ניגודים וסתירות. קטעי ביוגרפיה שאינם מתחברים. אידיאולוגיות שאינן מתחברות. קומוניזם אדוק שנעזב למען הציונות. במהלך השנים התקרב אל הישראליות. הוא נזכר בטירונות שלו, מיד עם בואו לארץ בהמון. היה שם מושבניק מיבנאל בעל שפם והתנהגות גברית מודגשת שנטפל אל סמי המזרחי המתבודד והעדין. סמי הציע תחרות נשיאת עקרבים על כף היד. תחרות אכזרית שמנצח בה מי שיכול, במשמעת עצמית של ברזל, לא לזוז. התחרות הזו עשתה אותו בעל עמדה ביחידה. הפסיקו להציק לו. לימים, כשעזב את הוואדי ואת החברה הערבית, ונעשה מודד מים במקורות, היבנאלי נעשה נהגו. היוצרות התהפכו. הבוס המוביל היה מזרחי ואילו הנהג הפשוט היה הצבר יליד הארץ.

יכולת השרידה בסביבה עויינת מחייבת עירנות של קצות העצבים. תמיד יכול היה לנחש מתי הסורים מכינים מלכודת. האינסטינקטים היו מחודדים. עליונותו של איש המזרח בלטה.

בעולם הרוח הישראלי הוא גייס את היכולת הזו לנווט דרכו תוך התמודדות בלתי פוסקת עם שפה חדשה, מנסה ללמוד מתי לשתוק.

הכתיבה עבורו היא דרך לומר את קיומו. לצעוק אותו. מין מרד אקטיבי. התייחסותו אל הקורא היא כמעט אלימה, "אני רוצה לקחת את הקורא, לתפוש אותו בגרון ולהוביל אותו", הוא אומר. "אני שונא שעמום. סיפור הוא קודם כל עלילה, והתרחשות. בלי זה אין סיפור. אם באים ומתחכמים אתי בדברי הגות, אני עוזב את הספר. אני לא כותב לאקדמיה. יחסה אלי אינו מציק לי. היה כואב לי יותר אם קוראים לא היו מתעניינים בספרי."

בסוף הוא אומר שיום אחד אולי בכל זאת יכתוב על ילדותו בעירק וינסה למצוא דרך לספר את הסיפור כך שגם הקורא הישראלי ימצא בה עניין.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

משא

לספרות, אמנות ועיון

חג מתן הנורמות

מאת גרשון ויילר

חג השבועות הוא חג הביכורים ואין בכך ספק. הוא גם חג מתן תורה ואין לכך סימוכין הרבה אפילו בכתובים המקודשים ליהדות. יש איזכור לעניין במסכת שבת, אגב מחלוקת מיידית ברבר היום המדויק שבו ניתנה התורה. אולם, ככל שמיעטו יהודים כשרים לעסוק בביכורים כך הירבו לעסוק בתורה וכיום חייב אדם להזכיר לעצמו במעט בכוח שגם מבחינתה של המסורת, הרי זה חג חקלאי במובהק.

עם זאת, אולי זהו יום מתאים להגות בתפיסה היהודית הבסיסית על התורה. לא רק היהודים כי אם רוב עמי הקדם וגם של הזמן החדש, העדיפו את הענן ואת העלטה ככל שרובר במקור החוקים שלהם. מעמד הר־סיני, אותו אירוע מרשים שהמקרא מספר עליו, אינו יוצא מגדר הרגיל, בבחינת הצגה אור־קולית. אבותינו אמורים היו לראות קולות ולא רק לפידים והחזון כולו מעיד על רצונם של מחברי המקרא להלביש סוד את ראשיתה של מערכת החוקים. שכן יש יתרון עצום לחוקים – הבאים ממעל, או שמחבריהם נהגים בהשראה על־טבעית. זו עדיפות שהחוקים הם לא רק יציב אלא, ובעיקר מעל להשגתו הביקורתית של האדם. אפילו האנגלים, הנבונים והשקולים, אוהבים לספר כי המשפט המקובל שלהם נמשך ממקור קסום שנעלם בסתר ההיסטוריה, והגם שאין הם טוענים שחוקיהם באו להם בהשראה אלוהית, טוענים שהמשפט המקובל מגלם את החוכמה הקולקטיבית של אומתם מזה דורי דורות.

היהודים הגדילו לעשות, כך נדמה, מכל אומה ולשון. חוקיהם ניתנו להם ישר מידי האלוהים והם גם השכילו לבנות מערכת משפטית אשר האידיאולוגיה שלה מעניקה סמכות עליונה למפרשים המוסמכים את החוק האלוהי. החוק הזה מופיע, באופן עקבי לגמרי, בתור צו או, בלשון המקובלת, כמצווה.

בכל תרבויות האדם יש שניות מסויימת בין הצו הנתון מבחוץ לבין מה שחושב אדם זה או אחר לנכון. מעט מתרבויות האדם, אלו ששורשיהן טמונים בעולם הקלאסי, פיתחו שיטה למיסודה של שניות זו. המסורת המפוארת של "חוק הטבע", והיינו אותו חוק "רציונאלי" אשר האדם מגיע אליו בכוחות שכלו בלבד, שימשה מוקד לביקורת החוק הנתון במשך דורות רבים. הרעיון המרכזי במסורת זו, מעבר לכל פרט מבדיל ומעבר לכל קושי מיוחד, הוא שיתכן־גם־יתכן שהחוק הנתון מבחוץ המחייב בבחינה מוסרית, לא יהא נבון ולא יהא צודק. היהדות, באופן עקבי לגמרי, סירבה לסגל לעצמה דרך מחשבה שכזו והגלה במצווה בתור בוחן יחיד לטוב ולרע. האיל והמסורת הקרויה אתיקה קשורה קשר בל יינתק במסורת החוק הטבעי, הרי מעמדה של האתיקה ביהדות תמיד היה מפוקפק לגמרי. אמת ונכון, יהודים גדולים וטובים הדגישו רבות את חשיבותו של המוסר, אולם ה"מוסר" העברי, ששורשו בייסורים ובמייסרים, אינו אותה אתיקה קלאסית העוסקת, על דרך הריון הרציונאלי, בגילוי כללי ההתנהגות הנכונים המתאימים לאדם על־פי טבעו האנושי.

תורת המידות, הכונת שעבר אלינו מימי הביניים, מציינת יפה את העניין הנדון כאן. שאלה היא, מהן המידות הטובות לאדם. ורק אלימות אינטלקטואלית תשיב בפה מלא שהמידות הללו זהות בדיוק עם המידות המצוות בהגנה. הטוען כי אינו עוסק באתיקה אלא באפולוגטיקה ואכן, מאז ידידיה האלכסנדרוני הוא פילון ועד ישעיהו לייבוביץ, לא ניתק אצלנו ההוד הזה של אפולוגטיקה מוסרית. לא שאין הבדל ביניהם. לייבוביץ, המיטיב לדעת מאתנו מה גדולים הקשיים בתחום זה, פטר עצמו מן הכורח לחפש אחר המידות השכליות והעביר את כל תחום ההתנהגות לשליטתו של הרצון; המקבל עליו עול תורה אינו מקיים את המצוות אלא מרצונו הוא, והסרב בכירובו יחיה. המשותף למסורת הפילונית ולליבוביץ מצד ברעיון שלא נותרת אפשרות לגלות, באמצעות התבונה, מעלות אנושיות העלולות לסתור את המצווה בתורה.

הואיל וקו־מחשבה זה כה אופייני ליהודים, הרי דומה שיש צדק רב בדבריהם של מייצגי הדת הטוענים שבאין מערכת מצוות מחייבת – לא נשארת אלא האפשרות של הפקרות מוחלטת. ורבים המצביעים על כך שהולכת וגוברת לנגד עינינו הנטיה להפקרות וההתנהגות המופקרת. לשיטתם אין הצלה מדרך זו של הידרדרות אלי תהום מוסרית, אלא בחזרה אל המקורות של תורה ומצוות. כאילו עבר העם היהודי מאז ראשיתו על־יד המסורת הפילוסופית של האתיקה הרציונאלית והשכיל שלא לנגוע ולא להיפגע ממנה כלל. כך נשארה תרבותנו תרבות של צווים ולא טעה קאנט כאשר כינה את הדת היהודית "סטאטוטורית". תרבות שאינה מאפשרת אלא את הבחירה בין ציות לסירוב, נעדרת מן הסתם קטיגוריות אינטלקטואליות המסובכות יותר מן הקטיגוריות של "מותר", "אסור" או "פטור".

ברל כצנלסון היה אומר, שתנועת העבודה יורשת את היהדות המסורתית באשר היא, כמו הדת, מתמירה במצוות. כאילו אין עוד מחלוקת בשאלה אם יש רבותא בחיי אדם מעבר לקיום מצוות, אלא רק בשאלה מהן המצוות המחייבות את האדם בישראל.

לפרנסתי הריני מלמד, בין השאר, גם אתיקה פילוסופית, ומשנה לשנה גוברת בי התחושה שזהו חיבור ליפוד זר לתלמיד הישראלי. כיום, כך נדמה לי, מבין אני את טעם הזרות הזאת. הצעיר הישראלי מורגל בדרך מחשבה שלפיה כל הקשור בהתנהגות ובכללים המסדירים אותה חייב לבוא לידי ביטוי בצווים ובהוראות פעולה – ולא, בפירוש לא, בשיקולים אינטלקטואליים. וכאשר אובד לאדם כזה כושרו להאמין בנתינתו של צו עליון, כי אז הוא פונה אל ההפקרות המוחלטת ואינו מסוגל אפילו לשקול את האפשרות שתועלתו האישית אינה הבוחן האחרון של הטוב ושל הרע.

הדת היהודית היא הטרונומית במובהק, כלומר המתנהג על־פיה מקיים את רצונו של אחר, של האלוהים. בניגוד לכך, המסורת של האתיקה הפילוסופית, דוגלת באוטונומיה המוסרית, בחובתו של האדם להיות מחוקק לעצמו הקובע על דרך התבונה את הדרך אשר בה יילך. ואין פלא שמסורת דתית־תרבותית שהאדירה במשך דורות כה רבים בלב היהודים את הרעיון שעצם ביקוש האוטונומיה המוסרית הריהו ב"פריקת־עול" (ביטוי מוזר בפני עצמו) שמים, לא השכילה להכין את הספרים בה אלא להפקרות הרדיקאלית.

התורה ניתנה בכפיה ובפחד, והדוגלים בתורה עדיין דוגלים בחובתו של האדם מישראל לקיימה, בלא קשר אם טוב לו בכך אם לאו. אין זה מעניין אותם אם אוהב אדם את השבת או לא – אין בעיני בעלי הכפיה חשיבות לדבר. אילו רק יכלו, הרי היו מקיימים חובתם והיו סוקלים את מחללי השבת. ובוודאי אין זה משנה דבר אצלם מה חושב אדם זה או אחר, אם מאושר הוא אם לאו: כל זה שווה כקליפת השום. התורה ניתנה בעיקרון, כדי לחסום כל דרך אחרת לקביעת כללי התנהגות, היא לבדה לגיטימית ולכן היא פוסלת מכל וכל את הלגיטימיות של כל דרך אחרת. הפוך בה כי הכל בה – נאמר על התורה, וגם אנחנו אמורים לחיות בה, ומי שאינו בה הריהו פורק־עול ובדרך כלל גם חייב ארבע מיתות בית דין.

חשבו פעם, ומן הסתם ברל כצנלסון חשב כך, שעם שינוי העתים ישתנו התכנים וישתנו הכותרות והמוסמכים לקבוע תורת־אמת מהי. ובימינו אנחנו משלמים את מלוא המחיר על הנכונות להשלים עם הדה־לגיטימציה של המסורת האינטלקטואלית של האתיקה ממקורות יוון. כאילו באמת הברירה שבידינו היא היהדות ואין לנו אלא לבחור בין צייתנות להפקרות.

המנון הלאומי שלנו מכיר עדיין את החזון של עם חופשי בארצו. אולי זה השיר המתאים ביותר לחג מתן תורה.

חמישה במחזור

מאת מוקי צור

לבני 1887

בשנות הארבעים ועד לשנות החמישים המוקדמות אירעו מאורעות מעריב כינו את כל מסגרת החיים, את הציפיות ואת היכולת להבין את המתרחש בעם היהודי. מאורעות אלו כבל בנצפו, בכל מתועה עדיין רתוקים מהבנתנו. דומה כי לא היתה אפילו שהות לשאת את הקינה, להתאבל על המחירים האיומים שהתקופה של הרצח, העלבון, הבגידה הכבנית, המלהמה הכהוסד גבו מאתנו. אכבם נבון שכל התרבות הפוליטית, הצרכנית, התגבורית שלנו נבנתה במידה רב על הצורך להשיב על שאלות שהיו בנו ולא יכולנו לנסח בפומבי ועוד פחות להשיב עליהן. יש המון כעס, חרדה, התחושות אשמה, נסיון מהיר מדי "להבין את הלקח", לבנות את שנהרס. יש אפילו איזו שכחה לאיד, הסברים קלים על אנטרופיה משתוללת, חורה בתשובה, נדודים, אך בבער לציניות המשתוללת ניכר הרבה כאב. המפעל ההתיישבותי בארץ, האוטופיה הקונסטרוקטיבית, דרכי החינוך הציוני, נראים כבר בנים לפלנטה אחרת. אך דווקא בהם נעוצים השורשים של תרבותנו הפוליטית־חברתית, שהרי בסופו

דוד בן־גוריון

של דבר אין אפשרות לבנות תרבות חיים על התפרצות של הר געש.

"לשוב" אל נצח פולחני המעורב בתרבות צרכנית, או לחזור לתרבות מערבית מיובאת שאין לה די כוח לתת גיבוי לתרבות ליברלית אמיתית, פתרונות שווא הם.

אחרונים על החומה? שאל ברנר. אני מאמין כי בלימוד מחודש של מקורות הרוח שנוצרו בארץ מתוך מיפגש, לעיתים טראגי, לעיתים נהדר של אנשי העליה השניה לאורך שנים בארץ, ניתן להיעזר בגיבוש אותן תשובות, שלהן אנו כה זקוקים היום. לא כחיקוי ואף לא כספרות מקודשת, אלא כדברי אנשים שידעו קדושה בחולין, וביצירתו של האדם ידעו להעריך נכונה את השמירה על צלמו.

אחרי שניאחז באילנות הגדולים נישאר עם השאלות הבוערות, אך ייתכן כי ההתמודדות עמוק תיראה בעינינו לא כמטרד אלא כאתגר.

★

ברל כצנלסון, יצחק טבנקין, דוד בן־גוריון, שלמה צמח וישראל שוחט היו צריכים להיות היום בני מאה. באירועים הרבים לא נזכרו האחרונים שהרי נגדע חוט מנהיגותם. תגיעות בן־גוריון הגיעו כמעט לכל בית־ספר. ברל כצנלסון ויצחק טבנקין זכו לקנאים לזכרתם שלא היו מוכנים לוותר על הזכות לזכות בכתיקל.

חמשת בני המחזור נישאו את העושר שזכתה בו העליה השניה: אנשים. אך עושר זה היה רק צידה השני של תחושת האובדן, חשש ההתפוררות, האמונה בכוח המהפכה, חוויית הבגידה והעקירה מבית. אנשי העליה השניה למדו, כי יש להיאבק על אופקים חדשים אך לא תמיד עמד בהם הכוח להעפיל אליהם. על עולמם פרצו אותות ברורים של הפיכת עולם, של חורבן עם. ברוכוב

שלמה צמח

אהב לדבר על פרוגנוסטיקה והתרפויטיקה, על תחזית ובאופן לתיקון. אך כלל לא היה ברור, אם יוכל המאמץ להבריא ולמנוע את החורבן הצפוי.

חמשת בני המחזור היו חניכיו של הרצל. הרצל הבין את המצב ואינו מסתפק בפתרונות הישנים.

יצחק טבנקין

בדיבורים על ייעוד, בחיזוק הקהילה, בטיפוח עמידה מוסרית – הוא לא הסתפק. מול כוחות הדוחפים ללא הרף למילכוד, הוא חש שיש ללכת בדרך חדשה.

הרצל תבע לא פחות מפתרון פוליטי. פתרון לכל היהודים על ידי עיצוב מסגרת מדינית. הוא הפך את הקערה על פיה. הוא נתן לגיטימיות לרעב הפוליטי. הוא בחן באופן מודע את האפשרות בשימוש בדיפלומטיה, בכוח הפוליטי, אף שהאמין בכנות ששימוש כזה ייכון ביכולתו לשמור על אופיו הדמוקרטי, העממי, המתוקן. הוא לא ידע שהתמיכה העמוקה ביותר שלה זכה היתה דווקא של צעירים שבחלו בהייראכיה ובשררה, שהאמינו בעבודה ובשיבה אל הטבע, ביחוד המשתחרר.

ישראל שוחט ושלמה צמח עלו בראשית העליה השניה. הם היו הקרובים ביותר לבשורה הרצלאית על המימוש. הם היו ברבים? צמח ב. עולי השעה הראשונה. צמח המציא את המושג כיבוש העבודה, ישראל שוחט תיכנן את הקמת "השומר".

דומה כי בן־גוריון נשאר הקרוב ביותר מבחינות מסויימות להרצל: הוא ביקש לעבור את העם ולהפכו לכוח פוליטי ממשי. לדעת להשתמש בפוטנציאל הגלום בו, לעצב כו את זכות המדינאי להשתמש באנשים, בחלומותיהם, בסיפורים, במעשיהם כדי להשיג את העוצמה הדרושה.

ברל וטבנקין גם הם היו מנהיגים פוליטיים חשובים אך הם היו גם אנשי החבורה, אנשי שיחה, יחדו, בקשת נאמנות אישית. בן־גוריון הכיר בכוח המארגן של אידיאות, של תרבות ושפה, אך הוא דחה את העצב וחכמת הלב, את המפגש האנושי. הוא חשש תמיד מצמתים, הכרעות, השוני הליכה ולא הכיר באין מוצא.

ישראל שוחט אף הוא האמין בכוח הכוח, בהתערבות הפוליטית, אך הוא היה מנהיג של חבורת גבורים רומנטית. זו היתה חבורה עם טקסים ופולקלור, משמעת המבוססת על תהליך בחירת חברים, על ביקורת הדדית, על תביעה תמורה להשתלב במערכת התרבותית של תרבות המזרח.

ברל כצנלסון

מכל החמישה זכה שלמה צמח לרוחב אופקים. איש בעל כושר ללימוד קרותני. בעל יכולת ביטוי כסופר, פועל ממייסדי "הפועל הצעיר", איש מדע החקלאות. הוא היה המפוכח מכולם. הוא ידע את הכשלון שמביאה עמה הפוליטיקה לשמה. איש מוסרי. גם במרד שלו למען היפה, נגד הבודדות, וגם במאבקו למען שיבה אל תרבות של עבודה. הוא היה החוכמה הבולטת לכך שעבודת האדמה איננה סותרת את חיי הרוח, שהיא המסקנה העמוקה ביותר של ההשכלה. הוא היה אציל ופתוח מכדי להיאבק מאבק שאינו רוחני. בתקופת העליה השניה גדולה היתה השפעתו. אחר כך עזב את הארץ ועם שובו הפנה רוחו לאדמה ולאדם היחיד. היה אגרונום ומחנך. בן־גוריון שהיה בן לעיירתו של צמח, אך לא אריסטוקרט כמוהו, מעולם לא איבד את הדראה ממסך ריגו.

סיפור יוסי צמח–בן־גוריון משקף את אינטנסיביות היחסים באותה תקופה. את ההסתכלות ההדדית, את הביקורת הנוקבת איש על רעהו. אחד מאנשי העליה השניה סיפר שהוא שמע שבכששכה קרובה יש פועל המגלה כושר להנהיג. הוא מתחו אחריו רבים. הוא הלך ברגל לפעשבה לבחון אם אכן התגלה מישהו. הוא ראה אדם מוכר אכבה, המשר ללא הרף מכבי רוח מתפלפים ומזורים, טקסים שנראים ריקים. האכזבה היתה גדולה. זה לא מה שהלא השם, גם במה איש את רעהו באכזבות גדולה, כי לא היה להם במה להיאחז אלא בעצמם, באישיות שלהם. ברל היה עד לכך. עם בואו הוא כתב שאין בארץ התאמה בין הכנפיים לבין האנשים. במצב של קרות חלומות, שבר פנימי, אכזבן קשר עם הבית, אהבות מתנפצות והתלהבות נעורים, קצב הופעות של תקווה וייאוש קודע ונאיים. במאמר כותב צמח רשימה

(המשך בעמוד הבא)

ישראל שוחט

ליובה אלמי

שני שירים

★

ברכותי –
על השיר שהוריק לעורקי –
והוא מהול במרירות, חיוניות,
חלומות,
עד, תוסס ברמי.

ברכותי –
על הלב שנטע בקרבי
והוא בא, רחמני, מתקומם
ולוחם. גם כושל לעתים...

ברכותי –
על סופות של כל הזמנים.
סערות מסעירות, מרעידות
שפת אנוש. מזמינות למרידות...

ברכותי –
על קולות הדממה הרכה
העוטפים לב אנוש. על אמונת
העתיד, המקדימה פני באים...

ברכותי –
על כל ריש שנס ונבהל.
נרעש ונפחד
מפחד היקום. מזרוע המרום.
מן הזיז, מן הרז, מן הרם...

ברכותי –
גם לזה שהתיאש, אך קם.
שהתאושש וזורם ונוער,
ונועץ ולוחם...

ברכותי
על הרגל –
ברכותי
על האש –
ברכותי
על היש.

★

הוא יבוא מנסעתו
כמו שיוצאים מן הבית.
בית חם, חשם ומודר.
קו יוצאים לטיול בין ערבים.

הוא נושא את שכלו
כנפש רואה את עדרו.
עדר נם, מתפזר לכל רוח.
ומפיס ונכנע המתגבר בעדרו.

המשם, לעתים, הוא שולף פיסה.
המשם, לבקרים, שירו הוא שולח.
כמו בטהבו צר את צלילי מנגינתו
ורקם את ריח של רוח.

ובבוא היום תבוא נשמתו
ותראה...
ותשוט לחפש משכנה...
– בין זכים וטהורים
– בין נשמות המורדים
– מתקני העולם
– יהיה מקומה
– פתח את כל השערים
– שוכן במרומים
– לרווחה.

רחובות, 1985

ג. זהר

נעמי

קוראים לה נעמי
היא אלמנה
היא גם אם אבדה בניה
לא שכולה
לא כלתה חלקת שדה
אחרי קציר הלכה דודיה
שי בא לה
שור קוצרים את השיר שלה
בן ילד לנעמי
נעים וזמירות
מסיב נגן
רוחה נעמי רוחה
אל עמה שבה.

זמנים

בשיר שלה חכמי השורות שרים
קוקים וקשתות
הקרירה עליה קישור בלי הד
הקואה בצל קיקיון
קולה.

במתק שלה בא הדף נשום
שלפני אביב שערה
חוסיה מושכים קול
חולפים עדניה
פרה.

האשה עם פניה של אחרת

מאת אברהם סוצקבר

א.

עם שכנתי שמעבר לקיר ועם בעלה לא החלפתי מלה. נפגשנו בכניסה, על המדרגות או ברחוב, או במקרה בבית־קפה, אז תנועת־ראש וזה הכל. הסתפקות בקיום המצוות. כך אני, כך היא, כך הוא.

לעתים נדירות־נדירות שחדרו בנוכחותי את לשונותיהם, וכשקרה הדבר, הבנתי את אוזני צלילים בספרדית. גם תוגתם (נקבה מסופפת) יללה כלשונו של סרוואנטס.

מן השלטון שעל הדלת ידעתי את שמותיהם: קלארה ומנואל. מנואל מבורך בהמסורת הנגונה, שלא תחול עליו עין רעה. וקלארה, כל אימת שאני פוגש אותה, מסתלסלת אותה מחשבה: אשה עם פניה של אחרת. מי היא האחרת איני יודע. אף איני יודע כי הראשונה.

בלילה סתוי מאוחר פרצה שכנתי שמעבר לקיר את קיר־השתיקה שבינינו. היא נכנסה אלי בלי גינונים, כאל מכר ישן, ובקול של מיתר שפקע, דק באור ועדין באד, ביקשה שאבוא מהר להלוויית בעלה.

היא אמרה זאת לא בספרדית, אלא בשפה שהיא קרובה לי. אך גם שפה זו היתה חרודה רעדה של מילודיות ספרדית.

"מנואל לא קילל את המוות, הוא רק הראה לו אצבע משולשת וכבה".

ב.

אני זוכר עוד את בית־העלמין כשאך נולד, ועתה הוא מטופל בסבאים ובסבתות ובנכדים.

ספור את האצבעות, אחרות מזן ירדנים, של שני חיילים־נכדים, כן מספר האנשים, בכללם קלארה, אני והקברן, שהופיעו ליד הקבר. מעל פניה של קלארה ירד גשם השכים השחור.

לאחר אל־מלא־רחמים נשארו ליד תלולית־החומר שניים: קלארה ואני. תלולית־החומר דבתה לחטוטרתו של מנואל. הייתי מוכן להישבע, כי גם קלארה חשבה כך.

רגלי שנינו, של קלארה ושלי, היו דבוקות לחומר התחוח סמוך לתלולית. החומר, חשבתי, מאחד אותנו. החומר הוא מזון־הריאכה הנצחית שלנו.

קלארה רכנה והניחה צרור כריזנתמות לישון. אחר־כך, בשחוררת מכהמשיכה של החומר, התקרבה אלי: "את האנשים הדם שאך זה נעלמו, איני מכירה. הם חבריו של מנואל, הוא שיחק עמם ברידג'. גם ידידי באו להלוויה, אך אין רואים אותם".

הסתכלתי מסביבי, אולי מסתתרים ידידיה מאחורי המצבות? אך לא ראיתי אנשים חיים כאותידים.

"אתה יודע מי הם ידידי? באוך דמעות".

תחת הגשם השחור של שביסה חלפו ביעף ברקים קטנים.

עד מהרה נהם גשם באופן ממשי. טיפותיו התפוררו בניתורים וקפצו מעל תלולית־החומר כדגיגים דרך אריגים קרועים של רשת כבדה שנקשרה.

"אלווה אותך הביתה. כתובתך ידועה לי". אחותי בורועה.

כששמעתי את משק הגשם מעל בית־העלמין חשבתי: אין זה משקיכם. המתים הם שמנהלים מלחמה מתחת לאדמה. איך להיוודע מי ניצח במלחמה?

השכים השחור מעל פניה של קלארה השתטח ותיצב על שנינו, נישב על בית־העלמין. החוץ החל להחשיך באופן טרוסטסרי.

ג.

כשפתחה קלארה את מנעול הדלת ושנינו נכנסנו לדירה, והיא הסירה את שביסה השחור, האיר יותר החדר. כך נראית פנינה בשחולצים אותה מתוך הקונכית.

התיישבתי ליד שולחן קטן, משובץ באלים אנטיקיים. ממול תלוי היה פורטרט של מנואל. צעיר בהרבה מכפי שהייתי פוגש אותו. שפמות כתרססים. השישים עטדים בפרליות תלויות. כלי כל סימן של החטוטרת.

קלארה נכנסה למטבח, רגע סרתה שם וחזרה מישרת עם שני ספלי קפה. צבע הכריזנתמות שעל תלולית החומר הרטיט על פניה. היא התיישבה מולי. אחרי גביעת הספקה השחור הראשונה שוב חלפה הבריקה בעיניה.

"אני יודעת מה אתה חושב..."

"מה ששנינו חושבים: את שביסך השחור נשאת הרבה שנים בפנים. בעת ההלוויה משכת אותו מתחת לעור והעלית למעלה".

"די לחשוב מה שאסור. לקרוא מחשבותיו של הזולת. מוטב שתקרא מספריים".

קלארה הפשילה שרוול של כתונת חולצנה והושיטה לי זרוע כתובה משנתב.

קראתי את ספרותיה המפוחתות בשוני מכל־הבכתולים.

"טוב שאין אנו מכירים זה את זה, אפילו כשיודעים אנו לקרוא מחשבותיו של הזולת" – הסתירה קלארה את הספרות מתחת לשרוול – "אני יודעת מה שחשבת עלי כשהיו מבטינו מתנגשים. חשבת כך: מוזה שהשמש מייבשת את הברוק אין היא נעשית כבצית".

"לא, קלארה, דבר זה לא עלה בדעתי. הנה מה שחשבתי: את אשה עם פניה של אחרת".

"אם יכולת כך לחשוב, יתפוצץ נא בינינו הקיר הלאנרוגה" – הלכה כשני אגרופיה על כספית האוויר שמעל השולחן, והכספית נתגלגלה לכל הפינות – "איש לא גילה עדיין אמת כה איומה. אם יכולת כך לחשוב, אפשוט לפניך את שפתי עד עירום".

ד.

היינו בחדר ארבעתנו: קלארה, אני, הפורטרט והתהלה בספס גבר. קלארה לא רצתה, מן הסתם, שיהיו עדים, והציעה שנשב במרפסת המוגנת מאחורי וילונות של ברוקאט.

היא הביאה שני ספלי קפה טריים ולא הייתי מתפלא אילו היתה מטביעה בספלי־שתיה את ידידיה – את דמעותיה.

"בכל שאני מאריכה לחיות" – פתחה קלארה ואמרה – "מתחזקת בי האמונה שהרם נולדתי. מצד שני קיימים כי חיים שהם לא שלי. כפי שכבר אמרתי: אני אפשוט לפניך את שפתי עד עירום".

"ביטוי כזה כרם שמעתי".

"אין הוא שלי. כך מדברים שם, במקום שממנו אני באה".

"אבל השפתיים העירומות הן שלך".

"מן הסתם".

מצלצל הטלפון. קלארה ממהרת אל מאחורי הוילונות ומיד חוזרת:

"הבודרלבירדג' של מנואל. הוא רוצה לבוא הנה לנחם אותי. אמרתי לו: לא היום. אני חולה. הסדרתי את השפופרת שלא יפריעו לנו".

פתאום התקיף ברד – ארבה של קרח – את המרפסת המוגנת וחלל עד גבירה את אור החשמל. כבשב האור, נזל הארבה מעל השמשות וכבפנפיו נסוג. מולי ישבה אשה אחרת: האשה עם פני הראשונה.

"עכשיו אני קלארה אמיתית, אם עינך צבאות, שתה את פני לפני היותן מרתיר" – נתחייכה חיוך סרדק – "נצחי הוא רק העבר שאינו קיים עוד. קודם הייתי הטובה שבידידותי, הלה. חברה מימי ילדותי. היינו בנות יהודיות אצל הדינו. וזה מאמי לא אהבתי איש כשם שאהבתי את בעלת־השיער־הבלונדי ובעלת־הנשמה־הבלונדית הזאת, אם ניתן לומר כך, את הלה".

"הדבר יהיה קרוב מאוד לאמת, אם אספר שבמחנה־המוות התחלקנו בכשיטותינו, שד איננו בוגר, אבל אני בגרתי בה בשרפו את אמא שלי לא יכולתי לחזות עוד. רצתי אל חוטי החשמל כדי שאישרף גם אני. אך לא שיחק לי המזל. השומרים עם כלבי השמאל שלום חשבו שאני רוצה להימלט מן המחנה. תפסו אותי חיה ודנו לתלייה. מה היה גילי אז: שמונה־עשרה. ואף־על־פי שהחיים קצרים ומתים מזמן־מזמן, לא תרה לי הדבר, וכלבבר שאיבאל. אילו התגלה לפני מלאך־המוות, הייתי מעניקה לו נשיקה".

"שוב נסתלק ממני המזל: כשהבריח הקצין את מספרי בפני הנשים שכתנסו בשוטים, פרצה פתאום הלה אל עמוד התלייה. אשה חסמה את פי, שניה העמיקה נשיכה בכתפי, ועד כה וכה כבר התנודדה הלה בין אדמה ועשן".

"אז נצמטו בי פניה. נשארתי בחיים והיה בפניה של אחרת".

ה.

קלארה כיבתה את החשמל על המרפסת.

"איני רוצה שתראה שתי נשים, כשמדברת אליך אחת. מוטב כך גם מסיבה אחרת: שכבים יראו אור ויעלו".

מן הברד לא נשאר כל סימן.

הלילה הביט לתוך המרפסת בכל כוכביו.

קטעתי את שתיקתנו:

"אולי אכבה גם את הכוכבים? ראי מה נבוכים הם, קרובים. אין להם צורך לנפץ את השמשות כדי להיכנס".

"לא, כשרציתי לחיות, הצילו אותי".

"איך?"

"נשי המחנות רובן שכבו ירדיות בבור. אני – מתהדרת.

"בלילה האחרו אבני־היקר שהסתירו הקרבנות קודם. זו שפשטה שפתיה לפניך עד עירום שתתה מתוך פי התנין של האדמה. קשה היה להבחין בין היהלומים הפזורים לבין הכוכבים הזורעים. היצר־הרע היה חזק. נראה שהלה רצתה לבחון אותי. אך עמדתי בבחינה: הספתי צרור של כוכבים ונמלטתי עמם. בלע הסתיר אותי – יער".

ו.

"הלה סיפרה לי במחנה על אחיו הצעיר של אביה בארץ הדוברת־ספרדית. אני – על דודה שלי בארץ אחרת. חרתנו היטב בזכרוננו את השמות והכתובות".

"משנשארתי בחיים רציתי לטעום את טעם־הדבש של לארילום. לשם מה נברא האדם? – לא פסקתי לשאול את עצמי. ועניתי לעצמי: כדי שיוכל לשאול..."

"דודתי כבר היתה אז בגן־העדן, במקום שאליו באות במוקדם או במאוחר כל הדודות. כתבתי לאחיו הצעיר של אבי־הלה. תיארתי באכזריות, בלי רגשות, איך הוספה הלה את עניבת־התלייה שלי".

"עד מהרה אני מקבלת ממנו מברק: להישאר במקומי (התגרבלתי או בין המשוחררים בלאנדסברג). הוא בא בטיסה לראות אותי".

"עד כדי כך פעל עליו המכתב: לא הוכרתי להרהר הדבר הוא ישנו. וכמותו, כך הבינותי, איננה רק לראות את הטובה שבידידות הלה, אלא גם שיהיה לי הכבוד לראות אותה: גמד־קומה, רחב גוף, ראשו מגיע עד לסנטרי, הקרקפת קרחתית ואפורה כעור עכבר. אילו נכנסה, לפחות, לתוך מגבעת, לא אילו היה זקנו מסופר, מסודק, בלי סבכים, לא אילו היה לבוש במעיל רחב, שלא יראו את הוד החטוטרת, לא: ואם זה מעט, הביא לפגישתנו הראשונה תשורה: התקפת־קצרת קשה שלו. שחשבתי כי הנה הוא נספה. בנוסף לכל זה נפגשו שני אילמים כמעט. אני לא הבינותי את הספרדית שלו, הוא לא את שתי הלשונות שלי. אך ראוי לציין: הבינונו זה את זה. אילו היינו שנינו נטולי לשונות, גם אז היינו מבינים זה את זה. זה היה, כפי שאתה מנחש, מנואל".

"התגאותו באכזריות כזאת בקרקפתו המתקרחת האפורה כעורו של עכבר, בזקנו הפרוע, בחטוטרתו המתגדרת ובהתקפת הקצרת, דווקא משכה אותי אליו. גם קרבתו המשפחתית להלה מילאה תפקיד. אני מודה ומתוודה: אילו היה גבר תמיר, לא הייתי מסוגלת לגנוע בו.

"אף לא הרה לי שבארצו הדוברת ספרדית עוסק הוא בגידול סוסים. מייד לאחר התקפת הקצרת, הראה לי סידרת תצלומים של מבחר סוסיו ודיבר עליהם בלשונו, בפרדו לתוכה מלים ביידיש, בהתאהבות כזאת, שאין אתה שומע דיבורם של גיבורים מתאהבים בטובים שברומאנים".

"מנואל לקח אותי עמו אל ארצו הדוברת־ספרדית. נעשיתי אשתו".

התחלקנו בתפקידינו: מנואל גידל סוסים, ואני כתבתי זכרונות. כתבתי למען קורא אחד: למען הלה".

"ילדים לא העניקתי לו. כן, מנואל התנשא פעם לפני שיש לו בן נפלא צואר. זה סוס. שלש פעמים זכה בפרס הגדול של מרוץ סוסים. אך לאחר מרוץ הבכורה השלישי קרה אסון. צואר נפל ושבר את שתי רגליו הקדמיות. חנטו אותו הכניסו לתוך מאוזוליאום בנוי במיוחד. הפם לא פסק מכרוע לפניו, מהתפללות מזהיר".

"אין לי טענות למנואל. הוא חסר אהבה גם לקטנו. כעת ענדו גדולה שהעניקה לו בער גידול סוסים, הכביד בנוכחות הנשיא מתוך התלהבות: אם אין אלוהים, או אשתי היא אלוהים".

ז.

"הגם נבקע הלילה בתוך, והיום יעבור ביבשה כבעת יציאת מצרים".

קלארה מנמנמת על הכורסה בעיניים פקוחות. פניה מחליפים גוונים כרמץ באפר לבן: הנה הם קלארה, הנה הם הלה. אולי הכניסה כרח־שינה לתוך הקפה שלה?

אני צמא לשמוע את המשך סיפורה. אם כבר פשטה עד עירום את שפתיה, לא תפשיט אותן שנית. אבל אני מוכרח לבלום עוד את הסקרנות שלי ולתת לה לנוח. אני מכסה אותה בסדין ועושה בכה פסיעות אחוריות. קלארה מרטיטה.

"ידידי או שכני הסביב. אל תשאיר אותי בגלמודותי, בכפילותי. אני עומדת לסיים. הרי סופר אתה, הן איך יתכן שאינך סקרן לגבי מאמת עלי הכבדן שבכתבתיך?"

"קלארה, בכוח הורשתי את סקרנותי, שלא תחשבי שאבקש ממך לתת אותם לי לקריאה, שאראה איך משתקפים בהם פצעיך. יש לי די משלי".

"היתה לך הזדמנות לבקש. כך או כך, עליך לדעת. שמע איפוא כמסופר, התחלקנו שנינו, מנואל ואני, בתפקידינו: הוא בגידול סוסים, אני – בכתיבת זכרונות. אחרי המהפיכה בארץ שסמכנה אנו בואים, נהפכו באותה ארץ גם רגליהם של אחוזי מנואל. גם צואר איבוי את כנו. השליכו אותו מתוך המאוזוליאום. עולם־עולם כבר כרע ברך לפני אחוזי חרש – הדרגלי".

"מנואל נזכר שלמר לפנים בנודר? ושיש לנו ארץ משלנו. וככה, חתשתיים כשם שבא אלי בטיסה ללאנדסברג ונטל אותי עמו לאותה ארץ נידחת דוברת־ספרדית, כך עזב פתאום שם את סוסיו המתים ויחד עמי בא בטיסה לארץ־ישראל".

"יש פתגם סיני: מי שרוכב על ארי, מפחד לרדת ממנו. הפתגם מתאים גם לי, אף־על־פי שרכבתי לא על ארי, אלא על סוס".

"ומה כרבר גורל מאות על זכרונותי? כתבתי אותם למען אדם אחד: למען הלה. לפני היעתקותנו מאותה ארץ קראתי את כל העלים לפני הלה, ומשסיימתי את הקריאה, שרפתי אותם. אלא מה: להשאיר צוואה או לצוות שאחרים ישרפו אותם, כפי שקאפקא עשה הכוב בידידיו? מאכסם בירוד שלה אחריכי לשון לו".

מיידיש: ק. א. ברתיני

זרבבל גלעד

העננים של קונסטבל

לא ידעתי מדוע הומה בי לבי
למראה ענני הסתו על ההר
החולפים מול בתי רחבי כנף
כנשרים מעופפים,
אך כשראיתי את תמונת העננים
דקי הגונים השטים מעל השדות
ואגמי המים הדומקים באור הזריחה
של הקיץ האנגלי, נגלה לי פתאום
פשר רגשי:
הרי זו התגלמות הערגה הלא־מודעה
לכבש את היפי החולף ברצבות
השירה.

קונסטבל – צייר אנגלי (1776–1837)

סבינה מסג

פריחה בגינה מוזנחת

ריח אכיל של צנון ובשם
של רבע דונם כובע הגדיד
בנבחנו העותתי על גמא הפקקים
ועל הדשא שיצא מכלל שליטה
(שלא לדבר כבר על יבלית פשוטה)
עולה אל האויר

נמהל בריח שושנים

(כל שושנה בגודל כדורגל)
כל שושנה בגן מוזנח היא דגל!
היא ספר משלים:
זרעת ושתלת – תאמין,
גם אם שכחת בינתים –

האדמה עובדת בשבילך.
יהיה מה שיהיה – תהיה פריחה.
אנחנו ואתה (ומעט מים) –
נוכל לקפוץ ולהמשיך.
אנחנו פה כדי להוריד קצת את השון.
בוא נפיס את האסון עם החיים.
נצא מתוך ורודות ה„חוורים"!
נגיע לאויר הלא־מפוש!
נפתח את הפנים נפתח את הפנים!

פרפר לבן זה שחוצה
את החלל
כמו פתק ידידות מילדותך

אומר לבן על גבי תכלת
לבן
על צבעוני

שכבר התחלה הטלת ביצים מגן
שיוליד זחל שיאכל
את כל הגן.

אך בה בעת הוא גם תשובה
קלה
לתפלת ורד
מעמק הסמק של יפי בודד
– לציץ וחומגת, לעד.

9.5.85

פני המלאך

סיפור מאת פיליפ דוד

פיליפ דוד יליד 1940, בוגר הפקולטה לפילוסופיה באוניברסיטת בלגראד, כותב סיפורת השואבת את עולמה המרשני בחלקה מן הספרות הקבלית. עולם זה על רבדיו הסמליים והבינ־משמעיים, משמש בידו לביטוי תכנים מודרניים הקשורים בחלקם בלבטי הזהות היהודית במציאות החיים החדשה שנוצרה ביוגוסלביה לאחר מלחמת העולם השניה ובנקודת הראות של בן־דורה. פירסם כמה קבצי סיפורים ובן מחזות. הסיפור נתפרסם בגליון דצמבר 1986 של העיתון „קניז'בנה ריץ'" (דבר ספרות) היוצא לאור בבלגראד.

בקיץ שנת 1827 לספירה הנוצרית, שהיא שנת 5580 על פי הלוח היהודי, הטיל הצאר הרוסי ניקולאי על נתיניו יהודית חובת שירות בצבא בן עשרים וחמש שנים. הורים רבים הסתירו את הרך הנולד מיד בבואו לאוויר העולם. ילדים אלה נעשו נוכרים בעולמנו הם וזכו לכינוי מלאכים, לאמור, ילדים מלאכיים. הם חיו מבלי להיות קיימים, כפי שהמלאכים חיים בין שני עולמות, הגלוי והנסתר, סוכנים ומזומנים לעבודת הבורא.

בהיעדר שם ובהסתר פנים, כיטנו רעים מהם קם אותו סוג של מלאכים שימי חלדם קצרים, וככלותם לשיר את שירת הבורא, כלים הם ונעלמים: „אלפי רבבה שרתוהו מיליארדים ומתייצבו לפניו..."

חלקם מתקבלים על־ידו, לחבריהם הוא פונה עורף. אחרים שעמהם נמניתי גם אני, נידונים לחיי בריות נעודות, המצטיינות בשלוש תכונות אנוש ובשלוש תכונות־מלאך: צורתם האנושית מעוותת: הם נידונים לשרוד כמי ביצנות, להתפלש בבוץ וברפש, לעשות ימיהם כיתולי חודגות, בהרים ובמבוקה הם משולים כל שליטה על אשר נעול וחתום בפניהם ובחוסר אונים ישתוממו אפילו ארצה כהגותם את שם הכל־יכול שנגזר עליהם מה שנגזר.

פקחתי את עיני כדמעותו ודוגמה של בית רבנים. דבר קיומי נשמר בסתר. הייתי בתוך סנכנית. העולם: מאז ומתמיד קרוב לבותותו, כי הבורק הודצתי לא סיגוה את עיני. אבי, רב נכבד, העיד עצמו לתכבני לאו דווקא כחודה, אלא כשליח מטעמו של הכלתי ניתן להשגה. משום נעורי גיבורו בי תכונות שהצביעו על הגורל היהודי במינו שנועד לי: מסוגל הייתי לצפות בתרוחם דלתיים סגורות, לקרוא דף בספר מבלי לפתחו ולהסיט ולראות בעינים עצומות כאילו היו פקוחות. אך יותר מכל אותן מיומנויות שטרם הצלחתי לעמוד על טעמן ותכליתן, היה לי לתועלת ידע עתיק־ימים שהיקנה לי אבי. הוא לימדני אותו סוג של כתיב אשר מוכר כיום למתי־מעט בלבד, המכונה „האלפא־ביתא של המלאכים" או „כתב עיניים", האותיות מורכבות מקווים ומעיגולים זעירים, דמויי עיניים. בכתיב זה נרשמו כתבי הקבלה, ויוצרי הכתב הם המלאכים שומרי התורה.

כך זכיתי במפתח להבנת ספרים נשכחים. אך מי זה ידע מה הדרך הנבונה ומהי סטיה מטנה? אני הייתי מלאך שנכסף למצוא דרך אל מלאכי האמת, ברואי האל, שאשם טרופה וגליל קולם מביא לידי שיגעון: להיעשות להם שעל פי תיאורו גדול כדי שליש עולם ואורכו מגיע לחמש מאות שנים.

שכבתי על הרצפה הקרה בציפיה לכרובים הנשגבים, לרב־המלאכים גבריאל, שבמשק כנפיו עתיד להפוך את שרידי מהותי האנושית למהות של קיום אחר. יחלתי לבואו של זה המצביע אותיות של דם על מצח הפסולים והמנודים, ואת מצחם של צדיקים ירא־שמים הוא מסמן באותיות של דיו, להגן עליהם מהשמדה. אך אצל אבן־יצועי ניצב תחתיו עם נר בידו הרב הזקן, שבכל עת ובכל מקום ניחש בלבו את התפרשות ממשלת הפיתוי והאין. הוא אמר: „אלף פעם אלף ועשר רבבות מלאכים יעתירו למען איש מישראל ירא־שמים, הנתון בצרה גדולה או ביאוש כבד, וישתטחו אפיים לפני כס הכבוד עד שאדון עולם ייענה להם בחסדו".

אך אני לא ביקשתי מעולם חסד. חסד הענקתי לאחרים. לא יראתי את העינים הנוראות של הכתיב העתיק, התגברתי עליו ובעזרתו הישגתי ברוחי את עומק התהום שבפניו חייכת הבינה לירות, מפאר השיגעון. על חוט דק השתלשלתי מטה והיטפסתי מעלה. אילו ניתק, הייתי נבלע באסון האיום, הייתי נעלם מבלי להותיר עקבות בזמן ובחלל. לא הרגשתי כי אני. עצמי הייתי עין. הייתי זה שרואה ומבין את הכל.

★

הקוזקים פרצו אל הכפר. הם רצחו והעלו בתים באש. בשטטל הקטן שלנו עלתה האש עד לשמים. לשונות האש העירו אותי. הכל בער מסביבי. כאשר קמתי, נתפרדו השלהבות והניחו לי לעבור. הייתי יצור מלאכי, חיי בין שני עולמות, קשור רק לציוויי הבורא ומבצע את פקודותיו. הוא השמיד כל שאליו הייתי קשור עד אז: את כפרי ואת ביתי. את מי שהביאוני לעולם, גידלו וחינכו אותי. הוא הכחיד אותם בהבל העולה מנהר האש הניגרת מתחת לכס כבודו. יצאתי לדרך, מכתין כי יתגבר לי רשמית שאני אחד מבמיליארדים. שייקבע לי שם או שחסר שם אהיה נע ונד בארץ, להגן על דבר צדקי.

אבל כדי שאוכל להיעשות מלאך, מישהו במקום כלשהו היה צריך לעשות מעשה טוב וירא־שמים. כל מעשה כזה בורא מלאך מגן. מעשי הזדון והכפיה רבו מאוד, אך לא כן מעשים טובים. מסוכן היה לחיות בכפר, ומסוכן להסתובב בדרכים. שודדים ורוצחים ארבו בסתר לקרבנות. כל סכר יכול היה להיות משתף פעולה ומלשין וכל זר ליסטים. יש שיהודי היה מסכן את ראש אחיו היהודי. בדרכי ראיתי אנשים שנגזרו פושעים מרקיבות נקשרו אליהם. נזכרתי בדברי אחד הנביאים: „דם יהיה בכל. ברחובות, בנהרות: בני האדם יצופו על גלים של דם, יטבלו באגמים של דם... משמים שהורדו שני מיליוני רוחות רשעות ... כי יותר רעה נעשתה במשך שמונה־עשרה השנים האחרונות משנעשתה במשך חמשת אלפי השנים שקדמו להן". ניתן היה לשער שקץ העולם קרב.

הייתי מקבץ נדבות ומשוטט. ישנתי על מצע של קש, קיבלתי בתודה פרוסת לחם. במגע יד ריפאתי ילדים חולים. במבט עיני הייתי מסוגל להפיל תרדמה על מי שזה מכבר שכחו שינה מהי ולהביא עליהם חלומות נעימים. עיני הספוגות בעוצמתה הכבירה של ה„אלפא־ביתא הארכי־מלאכית" חשפו עתה את כוחה של העוצמה האמת. כאשר הביטו האנשים בפני, פני המלאך, היו קדים ומשתחווים ונושקים את רגלי. רבים מהם ניסו להעניק לי כל מה שהיה להם וללכת בעקבותי. אותה שעה תפשתי שפני כפני אלוהים, כי הם סמל האלוהים עצמו. הם לא היו קיימים למעני, אלא למען זולתי.

★

תוך כדי מסע לא פוסק, עורה לחלכאים ולנרכאים הציפיה לבשורה האלוהית, הגעתי למחוזות שעד לא מכבר נשתייכו לתורכיה. אלה הם חבלי ארץ צחורים, משופעים ביערות עד ובדרכים מתודות. בקתות עלובות מעץ וטיט, מחופות בקני־תירס. וכשם שמרובה קסמם של חבלי ארץ אלה, כן קשה מצוקת תושביהם. זקנים, זקנות וילדים נראים בשדות צנופים בשמיכותיהם, ישבים מסביב למדורות־אש. בעונת הסתיו אפוף המקום תכופות בעטה כה כבד של ערפל, עד שאין אדם רואה צעד לפניו, ובליל הקולות מתעצם עד שאדם הנקלע לשם מדמה כי נכלא בתוך סיר ענק. בערב עיוורים שכזה, בשלא יכולתי עוד להבחין בין ימיני לשמאלי והייתי תועה ומגשש בין ארבע רוחות השמים וכעיוור בשלה זרועותי לפני, ראיתי עצמי כבר מול גדול כשלפתע הגעתי לפונדק דרכים.

ככל בתי המרזח המקומיים שבחבל ארץ פראי זה, נדמה גם פונדק זה ממש למאורת חיות. בבליל היאה: למהומת מגדל־בבל הידהדו מעברים כל הלשונות שניתן להעלות על הדעת. טיפוסים מוזרים, תורכים קודרי מבט באוושת חשדנית, צחוק פרוע של פוחזים ונודדים בבלויי סחבות. על הקרקע המזוהמת המכוסה בליחת הרקיקות, השתרעו למשכב מובילי עדרים ופקידים נוסעים. על גבי שולחן העץ הגדול ניצבה קערה ענקית גדושה בבשר תמיסה מצוינת. אל הכלי הזה תחבו הכל את ידיהם ובאצבעותיהם שלו מכבו מזון.

עייף ויגע ממסע הדרך, התיישבתי בפינה, אך נבצר ממני לעצום עין. לא הרחק ממקום שכבתי התיישב ילד בבכי תמרורים, וליד הקיר הנגדי נקבצו משחקי קוביה שהקימו רעש גדול. קמתי ממקומי וניגשתי אל האשה עם הילד. נטלתי את הילד בזרועותי. הצמדתי אצבעותי על פני המצח המיוזע. נגעתי בלחיים הלוהטות. הבכי נרגע והילד שקע בשינה, משנוכחה האשה לדעת שכבאורות פלא ירד חומו של הילד, רכנה לנשק את כף ידי, אך אני התחמקתי. ניגשתי אל משחקי הקוביה ובלי כל קושי ניחשתי את המספרים הזוכים והרוחתי כהם ניכר, אשר חילקתי בין הקבצנים מזי־הרעב השרועים על הקרקע. אחר כך התיישבתי ליד שולחן הרעבים. במבט עיני כישפתי אותם, עד שהיו תוחבים ידיהם אל קערת המזון ומדמים בנפשם כי הנה שלפו ממנה מזון טוב ומשובח. גרמתי לכך שיאמינו, גם אם להרף עין כלבד, שהכל־יכול מגלה להם את פניו וכי עליהם להיות אסירי תודה לו על כל נפלאותיו. פני התנוצצו באור תקוה וגיל. כל אשר עשיתי, למען כבודו עשיתי.

חזרתי אל הפינה שלי ושקעתי בהירהורים. בין כישורי נמנית גם היכולת לחוש בשעה שמישהו מסתכל בי. סמוך אלי ישב אדם זר. כובע השכמייה היה משוך לו על ראשו, ושרוי היה בצל, באופן שלא איפשר לי לראות את עיניו או פניו. בגדיו נבדלו מבגדי המוני האנשים שבאולם המסבאה, והוא ישב בגפו, מה שהיה בו כדי להעיד שאף הוא, כמותי, זר הינו במקום זה.

בעצם הרגע הזה נפתחו דלתות המסבאה ועם זעזוע הערפל ומשבי סתיו צוננים נכנסו ובאו הנגנים. לבושים היו בכותנות העשויות אריג גס. בידיהם נשאו את כלי הנגינה: תופים, חלילים וכלי הקשה. הם ניגשו אל האח, שם ישבו על שרפרפים נמוכים שאר הנוסעים, כשהם מתחממים ליד האש, והפונדקאי הגיש להם משקה בספלי אורידים כשהוא נוהג בעלובים אלה כבוד בלתי רגיל.

אותה שעה הבחנתי לראשונה במסיכה נתעבת, נכערת ומזוויעה, כשהיא תלויה על קולב ברזל שמעל לאח, עשויה ככל הנראה מעור חיה. קשה לי לתאר את הגועל שתקף אותי למראה. היא לא ניתנת להשוואה עם כל דבר אחר. לנגד עיני היתה, אך תכליתה נעלמה ממני.

הנגנים רוקנו כוסותיהם ואחזו בכלי הנגינה שלהם. חשתי התרגשות שלא ידעתי כמותה. המוסיקה שלהם העלתה ברוחי את ימי ילדותי, את דברי אבי הרב. השמים מזמרים, כס כבודו נושא מוסיקה, והתיבה המרכבת „יהוה" מורכבת מארבעה תוים. בספירות היותר גבוהות קיימות הרבה דלתות שהמוסיקה לבדה עשויה לפתחן. המנגינה שבה פתחו באה ממקור לא גשמי והיה כערפל עריליאי נמוג באינסוף, האש התלקחה בשלהבת כחולה.

קמתי והתחלתי לרקוד. בתחילה היו אלה תנועות איטיות, שעד מהרה נעשו מהירות יותר. מאדם ישן נהפכתי להיות אדם ער ואחר כך לאדם הנסחף בהתלהבות. חסר הגנה הייתי בפני סחף ההתלהבות. בזה אחר זה חזרו ונישנו הנפילה, שיתוק האברים, ההסתחררות המסתופפת במעגל.

צללתי אל הלילה, מוכל בכוח צלילי המוסיקה. ואז נקרע החושך ואראה כי שני כנפי מלאך ענקיות הן שנקרעו לפני. פניו ניגלו באורן המסנוור של מיליוני שמשות, האוזש כי בוער אני, נשימתי כלתה ותידרדרתי מטה אל התהום.

העירו אותי קרני השמש שבקעו מבעד לפתח היהודי, גבוה ממעל. שלחתי את עיני ובחנתי את סביבתי. הייתי שרוי בתוך חורבה, ובין הקירות ההרוסים, שקרוקנות קיסוס ארוכות השתרגו עליהם, שרקה רוח קרה.

משהו אירע בפני. מישמשתי אותם, כאילו לא היו אלה פני. נחלצתי מן החורבה וירדתי במשעול המרופש עד לחוף הנהר הקטן. מרטתי ומלקתי בציפורני מה שדבק בפני, ומן החריצים התחיל נוטף דם. במים הצלולים נשקפה אלי דמותי החדשה: עיניים איומות, עמוקות, ריקות, פה ענק ובו שינים רקובות, אזני חויד – מסיכת הזוועה שהיתה תלויה ממעל לאח־האש. ועל המצח, במרכזו, את משורבטת בדם.

מישהו עמד מעלי. סכוני לאחור. זה היה האיש הזר מן המסבאה. הוא שמט את כובע־השכמייה ופיתח כנפי אורתו. מכל עבריו עלו להבות של אש. רב־המלאכים גבריאל אמר לי: „המלאך, נגזר עליך להפוך לשד".

מסרבית־קרואטית: דינה קטן בן־ציון

אברהם והגר

ששה תחריטי נחושת

מאת מנשה לורין

.1

כבשים בשמים, כבשים על הכבר: שמש בצמרת, שמש בשלפיתם. באופק רוסמים גמלי־הרים: צואר על רכשת, צואר על רכשת.

לרגלי שמי הכבשים: צל־דקלים משולש. הצל מלקק מתצלת, גבו של אברהם: אצבעותיו המסובבות באור.

הוא לא מנמנם בצלן היערי של חיות בבל המפוסלות באבן: הוא מנמנם בצל כבשיו, שהשמש בצמרת, בצל הבארות, שהנעורות יורדות לתוכן כבדים, בצל הדקלים, שהרוח מלקקת את תמריהם.

עבד קטן, עייד עירום, צמיד בירכו, וזחל כצב למתצלת ומלקק מים מכד.

פתע: פעמונים! מפי העבד הארום כבדים מנקים מים זורקים: גמלים על רכשת ההרים. אברהם מכניס את אצבעותיו המסובבות לצל הדקלים: כושי שוטח לפניו כעקרב.

שמי הכבשים גולשים, גולשים, וגמלים באים. הם רובצים, הערב רובץ אתם: שטיח מקופל.

אברהם רם עינה כרקל: סוחר־העבדים הוא מצרי: לא הנילוס בעיניו, תניניו בעיניו.

עבד אחר עבד: פרופיל הפנים לאופק כבפרסקות. אברהם משטח אצבעותיו המסובבות על מקלה צבועים אלה, הם גומעים את החלב מעטיני הכבשות!

סוחר־העבדים: ספינכס נודד, מוריך אל הלילה, היוצא אליו מבין ההרים. הלילה מביא גמל במתנה: כולו פעמונים, כמספר הלילות בירח אחד.

נערה צנונת מבין הדבשות, כמבין ההרים, לרגלי אברהם. היא סביטה על הדקלים, על הרמונים שעל המתצלת.

סוחר העבדים הוכם אחורנית על רגלי העבדים.

אברהם נותן לנערה רמון: זה גורש בין ירכיה. מי צוחק: פעמוני הגמל, שיני הנערה

הספינכס הנודד שוקל את הזהב בין מדבר למדבר.

מעבר אחד: הלילה יורד על שמי הכבשים. מעבר השני: וילקריים עד מורם: שרה מביטה.

.2

הלילה שקרי, כי הגר שקרית.

היא לא נמה בסוף הנילוס: היא נמה לרגלי ההרים, שמדבשותיהם צנחה. חלום להגר: תנינים זורקים הכוכבים על גמלים. היא קודחת על ארבע: לא, זה הירח. הוא שם בשמי הכבשים. היא מחייכת ומגפפת את הרמון: בובה ארומת־לחי.

לילו של אברהם: זית וקן בלילה.

קוראים לו: הכוכבים... לא, זה הירח. הוא יוצא. שמאלה: הכבשים־כצללים, ימינה: הגר נמה באוהל שחור. הוא מסלק את וילונה: היא, שתמול צנחה מדבשות ההרים. הרמון גם סמוך לגום אפה.

פתע: היא פוקחת את עיניה: הנילוס בניסן, וריח שקדים לו.

אחור אחור באים זמירי מצרים, ומימי הנילוס במקורותם.

השוד כה רווק, הירח כה קרוב.

זכר ירח, כי אתה הומיה!

צבי, שרלג אחרי הגמלים, אחרי הגר, מביט מעל סף סלע, ושרה מביטה מעל סף אוהלה.

.3

לילה־לילה מוטר הירח, וריח שקדים לו.

לילה־לילה צלו של אברהם על שמי הכבשים, על האוהל השחור.

לילה־לילה בא הנילוס, ועל מימיו הניטניים ומירים כחולים.

לילה־לילה נמה הגר לרגלי ההרים, שמדבשותיהם צנחה תמול ותמולים.

לילה־לילה רוטטת שריה בכפות ידיה.

לילה־לילה עולה צבי מול אוהלה וקרניו בעדים.

לילה־לילה פעמונים ללא גמלים.

לילה־לילה, רואה אברהם, ספינכסים, מבלבים בין הכוכבים.

– לילה־לילה קורא הצבי לשרה:

לילה־לילה הם מביטים לתוך אופל אחד.

.4

יום ובאר.
שרה:
– כחולה את.
הגר:
– הנילוס כחול.
שרה:
– ארומה את.
הגר:
– האלמנת ארום.
שרה:
– ירוקה את.
הגר:
– הלילה ירוק.
שרה:
– מצרית את.
הגר:
– הלילה בי.
שרה:
– אני הגברת.
הגר:
– אני השפחה.
שרה:
– העלי את הבאר בכדך!

.5

יום ושני ילדיה: פרי ופרי מעץ.
יום הצחוק:
הנה גמל עיוור מלוך את ההרים.
הנה עבד עיוור טוחן את הרוח.
הנה חמור עיוור מטפס כחתול. הנה חליל מכה בשמי הכבשים.
הנה הכבעות על אצבעות אברהם.
הנה הכרים יורדים אל הערב.
הנה פחד ההרים.
הנה ליל האב.

.6

המדבר לבן וגמליו שחורים.
אברהם:
– הנה הלוס והנה הכד.
הגר:
– רווקה הבאר, ומימיה אין.
אברהם:
– לבי מימיה.
הגר:
– הנה הילד, והנה המדבר.
אברהם:
– צלו אני.
הגר:
– הנה הילד בוכה.

(נדפס לראשונה ב„טורים", 1938)

„קיר־צוק"

(קטע מרומן)

מאת ישעיהו אוסטרידן

נשאר לבדו. קרב כסא לחלון והסתכל בשוקה־של־עיר. מחשבות הפציעו אנות לאחת, הסתחררו במערבולת, וחש אותן כאדם המביט על המתחולל בנוף מתוך מרחק רב. הרעיונות התחילו להתבהר, צלולים, מסודרים. דומה מתייצב כתף בכתף עם הדורין, יוצא אתם לדרך. נבהם שמצא את עצמו תוהה על דרכו של עולם, חייהם של יהודים בעיירות הנפוצות, העם הפולני העויין המקיף אותם בשריון איבתם זה מאות שנים, עיר־ושית, חרשה, פרנסות עלובות הכא והתם, הלוואות, גמילות־חסדים, נדבות, עניים, המונות־המונות יהודים הא־ויפולי, משפחות מרודות שברכתן היחידה שהן ברוכות־ילדים, יהודים אמידים – רבים מהם מעמידים פני אמידים – ואי־אלה עשירים, בעלי־יכולת בלכלית, מתמרדי כספים, נוקשים יזמות, ומעל כולם – עניים, מרודים, אמידים, עשירים – סימן שאלה גדול של „תכלית" מרחפת מעליהם שקופה, בלתי־תפיסה, כולם בהולים אחריה ואין הוא ולא הם מצליחים לעמוד על טיבה. ובאמת, מה „תכלית" כאן הן יודע אני? – שמא חש יותר מודע – שאני מתהלך כאן בעיירה זו בה נולדה וגדלה בלה, וקדם לה אבא שלה, אבא שלו, הדוד שלמה־קה, וקדם להם סבא וסבתא ודורות קודמים, דודים, דודות, משפחות מסועפות, חיים תוססים, ואני, בין־נכרים, חרף מושרשות עתירת שנים ויובלות, חש שהאדמה מתחת לרגלי מתנכרת אלי, לכל היהודים, מתנועעת מתחת לרגליהם ללא אחיזה ועמידה של ממש. נכון, בפשרבוז' אני מרגיש בבית, אולם באווירה של מקום הולדתי אני רואה כיצד, לעיני ממש, הולכים ונפרמים תפרים, בגדים נושרים, חגיות גוועות, פרנסות מצטמקות, משפחות ברוכות־ילדים שדופות־רעב, נוטשות־כפן, נגועות מחלות הפגות קוצר כוח, בתינוקות בילדים, באמהות שכוחותיהן אוזלים, מייתמות משפחותיהן, מתלקטות – אומרים – לעולם שכולו טוב. חייהם של יהודים, כבבירים, סלאי־על־גבי־סלאי, מעטים בהם מחזיקים מעמד ורבים – רובם של יהודי העיירה – נאבקים על פרנסתם, משיגים מה־שמשיגים מכוח אילוץ־של־ייאוש יותר מאשר הליכה בתלם פרנסה סדירה, הנמצאת להם פעמים בצמצום פעמים ברווחה.

אארי־הלייב מילמן, הצבר היחידי בפשרבוז', במחו כולו, אולי האחר והיחיד בקרב מיליוני היהודים בפולין, מסתובב בסמטאותיה בדוסאות שלו, אריה עלוב המטפס על מוטות כלובו ואגרופיו חובטים באוויר. הדוד שלמה־קה הדוזן אריה־לייב, שניהם מתקוממים נגד מסלול חייהם, בועטים בו, שלמה־קה בחיוך, אריה־לייב בקצף של שפתיו. לזה ולזה אין פרנסה – ואיכשהו חיים. באמת, כיצד לא נתנו את הדעת על כך, שיהודים אינם מגיעים כדי רווח־פרנסה, אברכים מסתובבים על המדרכה בידיים ריקות, עיניים משוטטות לארבע רוחות העולם, מקיימים בתים, מעמידים ולדות – ואיכשהו חיים. (יהודים מכנים סידורותיהם, אולם־דיהם – חיים). נכון, יש משפחות בחדרות, נער יספרן, מבוססות, הבנצלסונים העולשים על ממלכת הבירה, הוולפסונים בעלי מחצבת־הקמח הענקית, הם באמת „גבירים אדירים", בנוסף להם בעלי שתי המנסרות ואי־אלה סוחרי־עצים הבהולים תמיד בנסיעותיהם בקירבת־מקום לפשרבוז', למקומות מרוחקים יותר, קונים יערות, מבראים, מנס רים, שולחים קרשים לתעשייני רהיטים, בונים־בתים, משיטים בבגג ובסילה רפסודות עצים לאוניות־משא בגדנסק, על חוף הים הבלטי, ודרכם הארוכה מגיעה לארצות חוץ־לארץ. אולם הציבור הגדול של יהודי העיירה מורכב כולו עניים מרודים, בעלי־בית ללא בית, תועים בעגונות ודלילות, ריקות מסחורה, יהודים „יפים", אותם „שיינע יידן", שלבושם ללא רבב, אותם סלאי פה, סלאי שם, אולם נקיים, הדודים בהליכתם, אורזי־זיקן, מתודד־זיקן, עגולי־זקן נראה, אריה־לייב, וכולם ניצבים בשוקה־של־עיר, על המדרכה מול בנין „המצבה" של בית־העירייה, מגדל השעון, והם משיחים (אולי, להסיח דעתם, בעייני קהילה, ישיבות, בחירות, פוליטיקה, כאילו להם שמר להם משחת ימי בראשית.

בשעה זו נזכר מה שסיפר לו הלפקה וילנר בשעת דמדומי־ערב כשישבו, ספק מרוחים, מתחת עץ עבות ליד תעלת־הדרך המאוזנת, בקירבת־מקום לבית־הספר „תרבות", ששימש בערבים גם כ„קן" התנועה, ושוחחו בעתידים, הגברת התנועה החלוצית־סוציאליסטית בסכבת המעגלים. תיכנו כיצד יותר צעירים בין יבולי עגלת התנועה, ללמדם אחריות, מסירות, שידעו לקנוק, למשוך יתר, לצאת לדרך בצוותא. כשיגיע זמנם להתכנס בהכשרה, להתכונן לעליה. זכר שדיברו על „יציאה לדרך" כדבר מובן מאליו, כמוסכמה מעצם ביאתה של התנועה. ידעו שהם עוזבים את פולין, אלא משום־מה לא היו מודעים לעובדה שהם עשוים להתבנות במבנה של מאה ושמונים מעלות, פונים ממזרחה־של־פולין למזרחה־של־ציון, נוטשים הכול מאוחריהם, ולא נתנו כלל את דעתם על הורים, אחיהם, אחיותיהם, סבים וסבתות, דודים ודודות ואינספור דודנים ודודניות שהם משאירים כאן ויוצאים לבים, חלוצים, לפני המחנה הגדול של יהדות פולין על אברכיה וצעיריה, גבריה ונשיה, שאינו הולך כל עיקר בעקבותיהם, אלא נשאר רובץ ביציאת־חייהם בדהובות ובסמטאות פשרבוז' ועיירות פולין. חסכו על כך, ללא שהדברים יהיו נהירים להם, מוסכמים ד־יהצודך כדי הסקת מסקנות.

אליעזר שאל לתומו:

„מה יהיה על ההורים בבית־המשפחה המסועפת? יהודי פשבוז' כולה?"

„אינני יודע", אמר סתמית הלפקה וילנר.

„אבל אנחנו חייבים לדעת, הלפקה. אנחנו המתיימרים להוביל גדוד בוגרים לדרך חיים חדשה, לצאת מפולין, שבה אנו שרויים כאלף שנה. מפשרבוז' שלנו, שבה חיים יהודים כבר חמש מאות שנה." הידהד דקה ממושכת. „היתקע מעמד עוד חמש מאות שנה, או באה שעתם?"

כאן סיפר לו הלפקה משהו שסיפר את שערות ראשו:

„לא, אליעזר. לא יחזיקו מעמד. גם לא רבע אחת". נשם אוויר כאדם הנאבק בפעימות־לב שנתעצמו בחזה. „משום כך הלא אנחנו עוזבים, יוצאים מכאן לבכה". שוב שאף אוויר מלוא ריאותיו. „אנחנו, הדור הצעיר, אמור להמשיך דרכם – ואנו לא נהיה כאן".

„אבל נשארים, הרוב המכריע של דור הצעירים, נשארים מיליוני יהודים. אם גם הורי יצליחו ויעלו לארץ־ישראל, כי כבר רכשו להם נחלה שם, הן נשארים המונות־המונות יהודים, כל יהדות פולין". תהה אליעזר על המצב המוזר שבשעה זו היה למעלה מהישג הגיונו. ותוך כדי אמירה אין הוא משוכנע כל עיקר, שאכן נבתנים הדברים שהוא מטפטף באוזני הלפקה. הוא יודע בלבד שזו אמת שאין להרהר אחריה, שיבתה־של־היהודי המשורשת בעשרים דורות, בבניינה של המה־מאות שנה, קום יהודי על אדמה זו עליה הם יושבים עכשיו, ספק מרוחים עליה, ברשא הירוק, בגיזום פרוזה־הר מבשרי תקוות תוהיה מתמרת, פריחה הזרת ונטעת לאינקץ.

„לא, אליעזר. היהודים לא יישארו. הכול הולך ומתמוטט. הלחם נגזל מפיותיהם של יהודים ואין לנו עתיד כאן, אין".

אז ערב שמע את הלפקה. שניהם שתקו. אליעזר חיכה שהלפקה ימשיך, יסביר את עצמו בהגיון כשכבע, סופי, שכור עמו, שיפתע אותו, יוריב עליו את מלאת חוד חלומותיו הפרידנטיים.

„תקשיב. לפני ימים מכפר התעוררתי בעיצומו־של־ליל. שמעתי בכי באופק, יפתה תגובה

בתוך השינה של הורי. אמא אמרה לאבא: חיים, אין לנו למחר לארוחת־בוקר אפילו לא תפוח־אדמה אחד להגיש לילדים לשולחן, קולה נחנק. אבא שתק. אחר־כך שמעתי את שניהם בוכים בלאט, מנחמים זה את זה, ובוכים".

וחלפקה היה חיוור, אליעזר המום. פתאום ראה מלאכי־זדון ניצבים כחיל המתהפכת, סוגרים על הדרך בה עברו יהודים חמש מאות שנה, אלף שנה, מיצבור שנים של מתשלה בדרכו האינסופית, דורות, יובלות, אינספור זמנים שהגיעו פתע וניצבו מול קיר־צוק אטום.

זמירה אלפי

תהום ערפיל ירוק

לחיים גורי

עשורים רבים חלפים בלום
מרקסור חול עברו לפנים גופו
חול לשלל עין

בהרים שבדרך
קם להשקות ממשפר פח

אחר כך

יפתה הדרך לירושלים
ארבעים שנה
סמה הרכבת – הוא תהום
הומה ערפיל ירוק
מגלה לנו סודות השרידים
הנלחצים בחול וקומכין
וגרמי גופו ליד שלדים מולידים
בירידה

האם ירדנו אליו
או אולי לא ירדנו
או אולי עלינו חזרנו
מכוון אחר.

חמישה במחזור

(המשך מהעמוד הקודם)

על הייאוש שבה הוא מסביר כי ייאוש איננו אבדן תקוה לעתיד. הוא הפחד שרימו אותנו בעבר. שתקוות של אז היו מבוססות על שקר „הכוכבים רימו אותי". לא היעדר מביא לייאוש, אלא הידיעה המאוחרת כי נקראנו בשקר.

במצב עניינים זה רבים היו שנתלשו, דעכו, עזבו ואפילו התאבדו. על המנהיגות של הדור היה לענות על שאלות קשות. כיצד אידיאה לא תעקר אדם אלא תיתן פרספקטיב לחיים, כיצד לא ייאחז בה כדי להיבלע בתוך משהו אלא יראה בה משהו מקנה־חמימה ומשמעות־הנפש. אוריינטאציה בתוך התוהו ובוהו היא עניין מסובך. רחל המשוררת כותבת לא.ד. גורדון, שרבים מוכנים לכרוע ברך בפניו. גורדון מתקומם: לו היו עושים זאת, טוען גורדון, הרי כל דרכו היתה לשווא. אין פלא כי הממלכות של אותה תקופה נטו להיות מקלט, בית, שפה ועמדת ידי. כמו מצאו רבים מחסה של מאמינים: גם אפשרות לחסות בצל של קבוצה שהיא הדבק הטוב ביותר לשברי האמונה. המרחק בין התלוש לקנאי לא היה גדול במיוחד.

★

אילו היו חמשת בני המחזור רומנטיקאים המתגעגעים, הוזים, תלושים ונוהגים מיסודי היחיד, היינו אולי זוכים לשירים קורעי־לב. אך אלו היו אנשים שבכר למדו בבית המדרש המארקסיסטי ההרצלאי. הם ידעו שיש גם עם, בלכלה ואינטרסים. שיש ארץ ויש מעבר של פועלים. החמישה הביאו עמם את התביעה להתמודד עם החזקה של הסוציולוגיה היהודית ושל הפסיכולוגיה של היהודי. הם הכירו כי נבער אותו שיווי משקל מיוחד, שנשבר במשך השנים בין הגולה לבין יהודיה. רעידות הפרמה הפוליטיות של הדור יכתשו את כל יסודות הקיום, משום שהיהודי עומד בספר ההבערות הוא פגיע. יש צורך לנתח באומץ לב את הסוציולוגיה ואת הפסיכולוגיה של היהודי. לא רק לפרש את מקורותיו, אלא ליצור, לא רק לדעת להתגבר ולהזדהות עם מה שקורה אלא לדעת להינתק ולהתחיל תהליכים חדשים.

ברל כצנלסון ניסח את הבעיה, כשטען, שהמצב החדש מחייב לא רק בחינת הכוונות אלא בטחון ממשי בשטח. לא בטחון של הקדושים העולים על המוקד הנאבקים עד מות לדעותיהם, אלא בטחון שיביא עמידה על הנפש וזכות להתבנות, יכולת לעבוד וליצור קהילה. הצורך בבטחון כזה עלול להיות דרך למשיחיות־שקר. התביעה לנצח יכולה להביא לעיוורון מדעת, להתעלמות מבגבלות הכוח ולפלחן של כוח. אין זה מקרה, שבגלל הוא שתבע מגרשם שלום לחקור את התנועה השבתאית.

הצורך לגדור מעשים לא רק מתוך הכוונה אלא מתוך קבלת אחריות לתוצאותיהם, דווקא בתקופה שההכוח הגדול של התבורה היה האנשים עצמם, הוא מכלה כמעט בלתי־אפשרית. בן־גוריון שהיה הקרוב ביותר להלך הרוח הפרגמטי, דחה בחריפות את ברנר ואת גורדון. אלו כקנו כי העיקר איננו המעשה אלא תהודתו בחיי האנשים. ואילו הוא ראה בדרכם עיכוב קשה, סיכון גדול. ברנר כפר בהתאמה שבין הלכי הרוח, המעשים או הנרודים והניאוגרפיים. הוא הצביע על הסבך הפנימי של העושה. יש גם עשייה של הצבועים והאומים מחפשי סמכות. בן־גוריון האמין במפורש בתר־משמעיות של המלים ושל המעשים.

טבנקין, שהיה מבעריצי ברנר, היה קרוב יותר לבן־גוריון בבמסקנותיו. אף שמעבודתו הפניבית של טבנקין טרם נודעה לנו והיא בוודאי פוורה בפנקסיו הנעלמים ואף שאפשר לנחש כי גם הוא התנבה בשקות משבר התורבן, בגלוי הוא לוש על הנפש, ובתן אותה על פי כושרו להניע אותה למעשים של ממש. הוא ראה בברנר סופר המסוגל מסיגים לקראת הכרעה הנגשמה, אך את זו תפש בצורה ברורה וחותכת.

בראייתם של ברל, טבנקין ובן־גוריון תפסה אפשרות השואה מקום חשוב. צמח התנגד מכך עד כבה שידוע לי. הוא סירב להתייחס למה שהיה מעבר כוחו.

טבנקין הרבה להתייחס לפרספקטיבה הקטסטרופלית, אך בסופו של דבר היתה היא חלק מתהליך של גיוס כוחות, לחריפות המעשה החלוצי. לא שואה כתבוסה הכל, לא כמפלה הגדולה ביותר של הציונות, שלא יכלה להושיע. ברל, בן־גוריון וטבנקין ביקשו לדעת מה יהיה אחרי. הם ביקשו להבין את שארית העם, לגבש ממנו כוח לקראת הבאות. הסבל וסימני השאלה היו של ברל. הכשרון של בן־גוריון שלא להסס ולהציג פתרונה פוליטית בתוך עץ הסערה היה מאורע מכריע שגיבש את כוחו ואת פרדתו של בן־גוריון מן הנותרים.

טבנקין התרכז בבפתח הנלוצי שאבד בתקוה לבצאו אחר השבר. בן־גוריון ידע להינתק מכל הבפתחות ולהטיל את סמכות נסיונו ונסיון הדור לערוך בהפך שלם בעולם המושגים. הוא ביקש לגייס במציאות הזו את כל הכוחות שנותרו ולא לתת להם להתפורר. ברל כבר לא היה כדי להרחיב את המבט, לעסוק באותו מבט חובק המסוגל לקרוא גם את המחירים של הצעדים שנעשו ולנסות לגלות בתוך המאבק הגורלי אנשים שיוכלו לעמוד במציאות המשתנה ולהצביה מנהיגות עם שורשים עמוקים, עם התחייבות רוחנית, עם פרספקטיבה לבהפכה המתחוללת. השעה ההיא היתה שעה של ריכוז הכוחות בבנין אחר.

★

כל אחד מחמשת ילידי 1887 ידע את הבדידות שבפרישה. את המחאה נגד התנועה שבה צבא. בחברה דמוקרטית ודינמית הוו כמעט נחלתם של כל האנשים בעלי רעיונות. הדיים הם תמיד דלים יותר או עשירים יותר מקורי המיתאר אשר בונה הבונה.

ברל היה, אולי, זה שחש בכאב באופן האינטנסיבי ביותר. הוא חש שהכפעל שהקים קם נגד הרוח שבראה אותו. תנועת הפועלים הפכה ליותר בירוקרטית, לגוף מסורבל שאינו יודע להתייחס לנוקאיו, לאופקיה, לאחרותו. הוא ראה איך נפתקת תנועתו מדמוגיה, נכנעת להלכי רוח שאשיכסיים והאשר מהרגכת השואה איננה מסוגלת לערוך קפיצה ראשונית של מוות על קידוש־השם. ברל חש פתר בהקמת של בריח־המועצות, חש עד כמה מסוכן להיאחז בו ככנוף חינוכי. ורהב מבטו, נסיונו במהפכה הרוסית הראשונה, קירבתו לברנר הביאו אותו לכפירה כחלכה ולמאבק רוחני נגד הטוטאליטריות של הקומוניסטים.

בן־גוריון ואחר כך טבנקין העריכו את כוחו של הקומוניזם לגיוס כוחות, לעשות גדול, לעשות היסטוריה. טבנקין היה מוכן לקבל כל תביעה שתביא את הגוף החלוצי להתמיד בעתה הוא כבעל פתר מהעייפות, אך חשב שיש להציג מולה כחל. כהביקורי והביקורתי אינו מספיק, שמבוכתו של ברל יכולה לשמש אידיאולוגיה מתרצת שיתוק. העיסוק האינטנסיבי שלו בבעיות פוליטיות עבר בהדרגה לכלילתו הבסיסית את הרגב של חיי המדינה. כשהתנגד לחלוקת הארץ ב־1937 כתב טבנקין:

„עם החלוקה ייעקר מרכז פעולת התנועה מההתיישבות. יתחיל ביזוי העיקר, התיירות, המספר המקובל הכספי הבין־לאומי – אלה יהוו את עורקי ההווה העיקריים. הכוחי אנשים יפנו לפרנסה היהודית השטחית־נוספת, להיות ביטוייה של הרבות וקומיסיונרים של מסחר... בארץ הזו שנידונים להיתקע בה בצבצום השטח, ידאו תעכבה את הכוונו בשואפליות לאומית, בשוביניזם, שפריים המוחכבתי – הרחקת התושבים הזרים הרשבים בה והנוך בגהיד לצבא...

– כבר עכשיו יש להרים את הפתח לבצאיה החסת סמכויות הגו פקידים, הגו אופוציות: איש העתיד הוא איש האינטליגנציה האיש האפורי הממשלתי. כזאת היא דמות המדינה בלי מיליונים של פועלי ואיכרים מאורגנים, אבל עם הכוונה למלא את כל התפקידים, בעיקר ה„עליונים" ה„ממלכתיים" של מדינה, בשמירה על הגבולות, בהכנה למלחמה ובבנין האפרט הממלכתי...

„מחינוך לחלוציות ל„ממלכתיות", לחינוך ממלכתי של הנוער, לחינוך הצבא, לפקידות, לתיווך – במקום תורת הפשטות והעבודה..." („מבפנים", אוגוסט 1937)

(כמה אירוניה יש בקטע הזה היום, כאשר התאוצה הגדולה לתהליכים הללו נקבעה דווקא אחרי מלחמת ששת הימים עם האפשרות של ארץ ישראל השלמה...)

מתחילת דרכו היה יצחק טבנקין מרחוקי הקץ. אך הוא גם היה צריך לתת תשובה לקהילה הקיבוצית שהלכה והתפתחה לא מעט בהשראתו. למרות תביעתו הבלתי־פוסקת לפתוח את הקהילה למשימות ולאנשים היתה לו אחריות מיידית לקורה בה. הוא היה צריך לדאוג לא רק למתנה המגשימים אל גם לבית, למשק, לילדים.

ברל כצנלסון, לעומתו, היה ערירי. הוא פרש מהקהילה הכפרית. ילדים לא היו לו, והפירוד בינו לבין הנוער, לבין כלל התנועה, כפי שהוא חש, היה עצוב. הראייה המשברית של חייו היתה כבר בימיו הראשונים בארץ. אך אז היו אלה ייסורי צעיר בוער באהבה, באבל, בכשלון האישי, וכשנבגר והיה לסכנם דרך, אבל היה על התבודה שהתפודדה תוך הנשיאה בעול, הוא לא שבר כלים. הוא פנה לחינוך, להוצאת ספרים. לא נתן גט לסמכות שהטלה עליו. הוא הפך את כל הסבל למעיין של חכמה ודרישות, של התפרצויות רוחניות של איש יוצר. הוא למד לקרוא במציאות פוליטית, אך עשה ומתוך התרכזו בחיפוש נקודות, שבהן יוכל הפרט נגד הגורל למצוא ביטוי. שלא כעינו של טבנקין, שהיתה עין של ציד שאינו טועה בגבולות הכוח ומצייר כל פעם מסורות יער, היה ברל מחפש בתוך כל אידיאולוגיה איזה נתיבים שיכריעו את הכף בתוך המבוכה, שיוכלו לשמור על האחריות הכוללת מבלי לאבד את הקשר אל המקרה, אל האידיאה, אל הנושא האנושי. אחריותו הכוללת דוחפה אותו לחפש את האמבה הזוצה קודש לסמכות שאיננה מוצאת את השלמות בהתגודדות של המעטים ושאינה מקבלת את תהליך הפיסת הציבור להמון.

★

רחל המשוררת מספרת על כיבוי האש בגורן בחוות כנרת:

„עשו כל אשר היה לעשות: חרשו מסביב לערימה הבוערת: כיסו את הערימות השכנות בשקים רטובים; בשרשרת ארוכה עמדנו והעברנו מיד אל יד דלי מים מן הברז שבחצר החוה אל הגורן. פתאום שמענו שקשוק אופנים וראיתי עגלה עולה משפת כנרת, בעגלה שתי חביות מים גדולות ופסיה נוהגת בפרדות בעמידה. הבהמות הנבעתות, בשטף, השתולל, סירבו להתקרב. היא מתחה את הרשכות כידיה הקטנות האמיצות".

חמשת בני המאה ניסו אף הם, איש כדרכו, לכבות את האש הנוראה מסביבם. האש היתה חזקה מהם אך לנסיונותיהם נותרה משמעות עמוקה גם בשריפה וגם באביב שלא ידעו.

אביבה אורשלום

האהבה עזה כחיים

שלמה המלך היה החכם באדם
אך אני אהבתי את דוד.
לו חכמה הייתי
הייתי כשלמה אומרת:
„עזה כמות אהבה" –
אך אינני.
אני אהבתי את דוד
ואני יודעת
שהאהבה עזה כחיים.
אני יודעת
כי אחיה.

כי אחיה

אמרתי: לא אמות כי אחיה
ואספר מעשי יה...
והנה, כלם שמעו על מעשי יה,
יש שלא מאמין בהם כלל
ויש שמאמין,
אך רוצה לספר בהם בעצמו
על פי דרכו.

אמרתי לעצמי: אם כך,
מספיק אם רק אחיה
וכל היתר יבוא מעצמו.

אילן בושם

מסע

אני שהייתי ואני שעכשיו:
חנות שהיתה
גדר שנהרסה
אם שנפטרה
סמטה ששנתה
בית שנבנה
משפחה שעקרה
שדרה שנעקרה
בת שנשאה
ידידה שנסעה
אני שעכשיו ואני שאהיה
אני שאהיה ואני שאתהה
אני שהיה הנה המתנה

אחרי מותי

הם ימשיכו ללכת ברחוב
לשבת במדרחוב
יקראו, אולי, אותי
ולא בשמי;
יקריבו, משירי, קלסתרון;
ויחפשו במה שיחפשו, גם
אם אהיה מבקש, לא ימצא.

هكذا من الأصل

[illegible] الأصل

דירות

וילות ובתים

בהרצליה הצעירה קוטג' מושקע במקום מעולה 200,000 בבית 052-540738 עבודה (12627) 267877

בנתניה למכירה פנטהאוז מקסים באזור יוקרתי צופה לים. 3 חדרי שינה+ סלון ענק+ מטבח מהודר 3 חדרי שירותים 2 חדרי אמבטיות. גינה מרפסת עם השקיה אוטומטית +טלפון +מעלית 2 שטחי חניה למכוניות בלי מתווכים 053-22756 $170,000 (7758)

לרציניים בלבד בפתח תקוה פנטהאוז מיוחד בשטח כולל 350 מ"ר 230,000 דולר עין גנים (6316) 03-908170 62

קבלנים מציעים

בגיוות שומרון קוטג'ים! באלפי מנשה –וילות מדורגות באריאל– דירות מרהיבות! ברמלה– בתים דו־קומתיים במחירי מבצע! "אברהמי ובניו" 03-9644222, 08-221133 (7736) 052-441461

דירות למכירה

ת"א־יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בשיכון ל' דירות לאכלוס מיידי 5 חדרים והולל–אשכול 40 לפרטים "אביב" חברת (14137) 03-7512203

במגדל דיזנגוף! דירות לוקסוס 2' 3' 4 חדרים "ישראהום" 03-295303 (26968)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בעמק־ברכה, 3 יפים, מרכזי ושקט, ק"א, חזית, 03-311561 (7705)

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות גן פנטהאוזים וקוטג'ים בבניה בתנאים נוחים 03-5523305 (23863)

דן

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בפתח־תקוה דירות לאיכלוס מיידי 4 חדרים ברח' רוטשילד 18–20 לפרטים חברת "אביב" (14141) 03-7512203

דירות למכירה 3-3½ חדרים

חוק הדיירות שונה בעקבות תשמ"א 1981

דירות למכירה 1-1½ חדרים

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

ברעננה, ע"י מרכז גולן, בבניה ע"י "קרת" למבחר דירות 4 חדרים +גג +חדר על הגג. 3 כיווני אויר, 3 קומות בבנין, 2 דירות בקומה, 120.000 $ (בולל מע"מ, פיתוח וחניה). המשרד: אבן גבירול 30, ת"א, טל' 03-257455 שעות: (12637) 08.30–17.00

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בחולון אלמוג־יה"ל 3+ גג מרוצף הדר על הגג במצב מצוין בסטנדרד של 4 חדרים+ מטבח אמריקאי חדש+ תוספות (4267) 5562685

דירות למכירה 2-2½ חדרים

חולון–בת־ים

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

לזוכאי משרד השיכון: חברת "פלוס אמיליו בע"מ" בונה בבת־ים במסגרת תכנית הבניה של משרד הבינוי והשיכון דירות 4' 3 חדרים במחירים ובתנאי תשלום נוחים. פרטים במשרד. בלפור 132 בת־ים, 03-5519882 (23601) 03-992450

דירות למכירה 2-2½ חדרים

ברמת־גן פנטהאוז גדול ומפואר נוף מרהיב שקט ומרכזי 03-7514616 לא בשבת (22087)

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות גג

ביקוש דירות

דירות בשכ"ה

במגדל דיזנגוף! שיא הדר לוקסוס +בריכה, מבחר דירות "ישראהום" (27440) 03-295303

דירות מרוהטות

חדרים מרוהטים

עסקים

אולמות

חנויות

משרדים

בשכ"ת משרדים 236 מ"ר באבן־גבירול ליד שדרות המלך 03-216291 (12609)

מבני תעשיה

חברות אחדים –רוגבין מציעות בבעלותם בחד הנוצות־ישראל מבני תעשיה ומלאכה קלה עד 430 מ"ר. כניסה ב' אוגוסט 87. לפרטים: 03-745964 באתר, ימים א'–ה' בין השעות 10.00–13.00 15.00–17.00 יום ו' 10.00–13.00 (12704)

מגרשים

הצעות עבודה

למחסן קירור לשיווק גלידה בפ"ת דרושים מחסנאי, אחראי, מלגזן, פועלים להכנת הזמנות. תנאים טובים למתאימים 03-912965 03-916491 03-909803 לפנות לרב (12748) אן פליקס

למפעל תעשייתי בתל־אביב עוזר מנוסה למנהל מחלקת ייצוא "א.ג.ת" (12724) 03-203052-3

פועלים/ות לעבודות הרכבה באלקטרוניקה /חשמל בחולון ובת"א. העבודה במשמרות "א.ג.ת" 03-203052-3 (12723)

מוקדי אבטחה לטלויזיה מנוסים בלבד +רשיון נהיגה 03-281051 (12695)

ל"קריירה" דרושים/ות מרכזנים/ות +ידע באנגלית לעבודה בשעות אחה"צ בתל־אביב (12679) 03-240291-2

למפעל בחולון: עובדות מיון לעבודה בין השעות 14.00–20.00, מיידי "א.ג.ת" 03-203052-3 (12666)

ל"א.ג.ת" 1. למפעל בפ"ת עובדי מתכת ופועלי הרכבה ג. מכבירים מנוסים (12626) 03-203052-3

מנהל חדר אוכל (400 איש) רצוי בוגר תדמור לעבודה קבועה א.ב.א (12595) 03-282487

קופאי +נסיון בבנק לעבודה מיידית קבועה 03-282487 א.ב.א (12580)

מעוניין בהשלמת הכנסה? הנך אם מציעים לך עיסוק ועניין באזור מגוריך ובשעות הנוחות לך! פנה בחולון, גבעתיים, רמת גן, יפו ובני ברק 03-612181 לטיפה (12545)

ל״גיטה״ דרושים תדי־לים משותפים 1. בוגרי בית ספר מקצועי שכבי להכשרה להנפקר מסיק דודים/ מכונאי אחזקה 2. בוזר אחזאי- קטנוע לשליחויות 3. עובד מחסן+ רשיון נהיגה רצוי על מלגה לפנות לכ״א של 03-786141 (12529)

1200 ש״ח לדרושו משרות קבועה לצעירים/ות ״עירונים״ הנגב 4 (12517)

השתלם בענף הדפוס ״בית הדפוס״ מחפש בעל נכונות למידה, למשרה מלאה. 03-708636 (7968)

למפעל ליציקות תכשיטים דרושות עובדות למחלקת השעווה הכשרה במקום 03-823953 (7954)

למפעל אלקטרוניקה מלחימות מנוסות, לעבודה מיוחדת, השכלה תיכונית, תנאים מצויינים. ״א.1.ת״ (7838) 03-203052-3

את/ה מאזור פ״ת, אם הינך מחפש/ת עבודה במקום מסודר, עליך להיות שאפתן/ית, עמלות +בונוסים (משכורת) נא להתקשר 03-902080 ל־קובי. (5094)

לדפוס דרושים דפס מולטיליט ½, ¼, כורך מקצועי ועוזר/ת לא מ... משה. 03-611893 (5076)

בוגרי תיכון לעבודה בלתי מקצועית (שלטי־ות, מחסן, וארבים) ״תיגבור״ 03-282257-8 (5063)

קורס קונבנציונלי +נסיון בתעשיה לתקופה מ־משכת תנאי שכר טו־בים ״תיגבור״ 03-296846 (5044)

בוגרי בי״ס מקצועי (מב־ני) למבקרי טיב, הכש־רה ותנתן במפעל (עבו־דה במשמרות) תנאים ושכר טובים למתאימים ״תגבור״ 03-297840 (8628)

דיילות נאות לחברה קו־סמטיקה גדולה (נסיון ב־קוסמטיקה). לאזורים ר״ג, גבעתיים, פ״ת ות״א 03-286111 (8607)

סטודנטים/ות למרכז מידע ומודיעין לחברה גדולה. בת״א (8600) 03-286111

בוגרי מכניקה עדינה לעבודה במשמרות באזורים רחובות, ת״א ופ״ת 03-286111 (8568)

בוגרי 11-12 שנות למוד יוכשרו למפעילים בקו־יצור ומבקרי טיב מהא־זורים: ת״א, גוש דן וא־זור השרון 03-286111 (8576)

עובדים כלליים לרשת שיווק לאזורים כפר־סבא, הרצליה, רמת־אביב ת״א 03-286111 (8572)

(8574) 03-296840

מתאמים/ות לרשת שיווק לאזורים: הרצליה, ת״א פ״ת בת־ים וחולון (8568) 03-286111

מכונאי תעשייה/ אחזקה בוגרי בי״ס מקצועי רצוי נסיון, למשמרות ועבודה בשעות +ארוחות. תנאי שכר טובים ״תיג־בור״ (8570) 03-297840

מכונאי רכב בנזין/ דיזל נסיון 3 שנים לעבודה עצמאית ״תיגבור״ (8561) 03-296846

מלחימות/ מחווטות, מרכיבות מעגלים לחבר־ות אלקטרוניקה למשמ־רת ראשונה/שניה בא־זורים: פ״ת, ב״ב חולון (8564) 03-286111

מלגזן +רשיון נהיגה+ נסיון בעבודה לתקופה מ־משכת תנאים טובים 03-289597 ״תיגבור״ (8566) 03-296846

פקידים/ות

לחברת ביטוח בת״א: 1. מפעילת טלקס, אנגלית שפת אם 2. פקידת תבי־עות רכב מנוסה 3. קלד־ניות מנוסות בהפקת פו־ליסות 4. פקיד/ה גביה +הנה״ח סוג 2 ״א.1.ת״ (12717) 03-203052-3

ל״א.1.ת״: 1. פקידה +הנה״ח 2. פקידה +רקע בגרפיקה 3. מרכז־נית +הדפסה עברית וי־דע בסיסי באנגלית 4. קלדניות מנוסות (12716) 03-203052-3

ל״א.1.ת״ דרושים: 1. מעבדות תמלילים דו ל־שוניות 2. כתבניות דו ל־שוניות 3. מזכירות דו ל־שוניות 03-203052-3 (12670)

מרכזנית, תדקס ואזור נתניה לעבודה מיידית 03-287817 א.ב.א (12597)

טבחים — קונדיטורים

גזירה/תפירה

״לרומנטקס״ בחולון תופרות מקצועיות ותנ־אים סוציאלים +ארוחות (12636) 03-5593236

ל״גוטקס״ דרושה תופ־רת דוגמאות, צייר גזרן כל התנאים הסוציאלים. (8034) 03-337725

ל״ליבה״ דרוש/ה גז־רן/ית מנוסה +עוזר/ת הגזרן. לפנות לדרך יפו 25, ת״א 03-651155 (7933)

גזרן/ית מנוסה. +גזרן/ית מנוסה. עבודה קבו־עה. +תנאים סוציאלים (7911) 03-813025

תופרות בית לאוברלוק וזיגזג בעלות מקצוע אנו מביאים ולוקחים (7650) 03-837724

ל״ברגר״ אופנה דרושה מנ־סה ותיק בבגדי נשים 5 ימי עבודה תנאים טובים למתאים. 03-663494 (5095)

הנהלת חשבונות

טכנאים הנדסאים

הנדסאי מכונות ידע בד־יווד אלקטרוני נסיון בתעשיה השעות +ארו־חות. תנאים טובים, ״תיגבור״ 03-296840 (8599)

מהנדס מכונות בזרימת מים ומחליפי חום ידע בהידרודינאמיקה ופנאומ־טיקה נסיון בתעשיה תנאים ושכר טובים. ״תיגבור״ +גילנים (8583) 03-297840

שרטוט וגרפיקה

למשרד פרסומאים גרפיק־אי/ת —ביצועיסט/ית נסיון במשרד פרסום הכרחי!! 03-294239 (12727) 03-291726

שרטט/ת אלקטרוניקה (תיב״ם) תוכנה סייקא רצוי נסיון בעבודה מעשית לתקופה ממוש־כת השעות+ ארוחות תנאי שכר טובים ״תיג־בור״ (8592) 03-297840

מזכירה למשרד יבואן ושיווק לילום מלא עברית אנגלית חובה 03-812046 03-810992 (8000)

לחברה מסחרית בתנ״ג מזכירה למנכ״ל. בעלת נסיון. שליטה בעברית ואנגלית כולל ... 03-9711172-3 (8005)

קלדנית (מסוף) לעבודה באזור הרצליה, בין השעות 14:00 - 18:00 ולאזור ת״א +נסיון על אלביט ״מנפאואר״ בן־יהודה 12 ת״א, א׳־ה׳ 08:00 - 14:00 (7930) 03-298877

קלדניות (מסוף) מנוסות בהזנת חומר של הנה״ח. תנאים מצויינים למתאימות. ״מנפאואר״ בן־יהודה 12 ת״א, א׳־ה׳ 08:00 - 14:00 (7926) 03-298877

למלון מזכירה אידיאלית השולטת בשפות למשרה מלאה/ חלקית (7674) 03-440022

כתבניות/ תמלילניות/ קלדניות (מנוסות בלבד) לעבודה מיידית לפי שעות תנאים טובים תיג־בור 03-282257-8 (8626)

מפעילה/ קלדנית מח־שב נסיון ב־S 36 י.ב.מ. לעבודה קבועה, נסיון 3 שנים תנאים טובים למתאימים ״תיגבור״ (8565) 03-282257/8

מחשבים

עוזרות ומטפלות

למעונות ויצו דרושות מטפלות לבנות, 03-370239 (12617) 03-414825

לפי הוראות חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה תשמ״א 1981 אסור למעביד להפלות בין עובדים או דורשי עבודה מחמת מינם.

ל״מטקס״ דרושה מוכ־רת לחנות הופעה נאה כל התנאים הסוציאלים (8029) 03-337725

עובדי דפוס

סוכנים — מקדמי מכירות

תנאים מצויינים! לסוכן מ־כירות בענף הצעצועים לאזור מרכז/ דרום, בעל רכב משכורת +עמלה +אחזקת רכב 03-5515036 (12481) 03-5518722

חשמל ואלקטרוניקה

למפעל אלקטרוניקה גדול בת״א דרושים: 1. אלקטרונאי מנוסה בבי־דיקות ויזואליות 2. עו־בד בונדר מנוסה 3. מל־חימות מחווטות, תנאים מעולים! ״א.1.ת״ (12721) 03-203052-3

דרוש איש מכירות יוצא צבא, אפשרי חסר נסיון. רכב חובה. לפנות ישי־רות או בכתב לחברה צי־וד תעשייתי, דרך פ״ת 158 ת״א (7833)

מחווטות/ים מלחימות/ים ידע ב-WIRE-UP (וויראפ) נסיון בהרכבה עדינה וקריאת שרטוט אלקטרוני לתקופה מ־משכת מאזור רעננה הרצליה, כפר־סבא, פתח־תקוה. ״תגבור״ (8601) 03-296846

לחברה ארצית למשאבי אנוש דרוש מקדם מכי־רות דינמי, נמרץ. כושר ביטוי וארגון. רצוי קש־רים עם מפעלים ותע־שיה. ידע בכח אדם בעל רכב פרטי תנאים ושכר למתאימים 03-297840 03-296846 (8608)

עובדי יהלומים

דרוש פועל 8/ 8 לאבני משקל חומר יפה בתנ־אים טובים 03-7515680 (12458)

פועלים/ות

פועלי ייצור בלתי מקצו־עיים לעבודה באזורים: ראשל״צ חולון בת־ים ת״א פ״ת רעננה (תנאים טובים) 03-286111 (8573)

עובדי נקיון

ספרים/יות

עובדי מתכת

נגרים

נהגים

דחוף! נהגי טיולית מה־מרכז תנאים מצויינים טלפון 216256. (7963)

חרט קונבנציונלי +נסיון בתעשיה לתקופה מ־משכת תנאים טובים ״תיגבור״ 03-297840 (8612)

כרסמים מנוסים מפעילי C.N.C לעבודה קבועה בחולון (תנאים טובים) (8581)

מחסנאים

עובדי מוסך

למפעל ליציקות תכשי־טים דרוש עוזר מחסנאי גיל 50, 03-823953 (8026)

שומרים

דרושים עובדים לעבודה פקוחות באזור תל־אביב למשמרות יום לאחר ש־רות צבאי עד גיל 35. (12468) 03-7513894-5

מוכרים/ות

שליחים

מכוניות

דרושים שליחים, רשיון לוספה ולרכב. בעיקר לשעות הבוקר, אפשרות למשרה חלקית 03-7518193 (8594) יקי 03-7513722

ב.מ.וו.

טראנסקאר סבנה כל סו־גי הרכב אספקה מהירה אשראי מחו״ל ל־3 ש־נים. (7889) 03-660826

אאודי

ג׳יפים

דייהטסו

אוטוביאנקי

וולבו

אוסטין

אופל

וקסהול

טלבוט

לנציה

אלפא רומיאו

אמריקאיות

מסחריות

מרצדס

סובארו

הגן על עצמך מפני כדו־רים וסכינים רכוש גופי־ות ואפודי מגן נחושתן 03-476177 (12474) 052-451222

המרכז לשיפוץ מנועי סובארו ב״סובארו חד־לון״ מודשה ופנאומו (12433) 03-805050

ציירה מחודשת באחרי־ות 130 ש״ח ״מוסך שר־גא״ לוינסקי 86, (7962) 03-382307

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

פולקסווגן

מנועים וראשים משופ־צים לכל סוגי פולקסווגן מבצע השבוע מנועי 1600. מכבדים כרטיסי אשראי 08-467856 (12661)

פיז׳ו

פורד

פיאט סופר מירפיורי 1981 במצב מצויין מחירון+ תוספות בבית: במשרד: 052-554976, 03-297840 (8579) 03-282257-8

רנו

אופנועים וקטנועים

ביאנקו

ביקוש רכב

חליפי רכב משומשים

מציאות למכירה

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

וידאו טייפ

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

הלוואה מיידית וזולה לחברי ההסתדרות ולאנ־שי בטחון וחינוך 052-543202 03-456565 03-346069 (14384)

הלוואות לשכירים עד 2.000 דולר ת״א 03-622042, 03-623278, חיפה 03-623279, (12519) 04-535795

הלוואות וביטוחים בתנ־אים נוחים לעובדי מדי־נה והוראה בלבד 03-297631 ,15.00 (7941) 18.00

חקלאות

טלוויזיות

בתי־כנסת

סירות

סירת מיניסאל +מפרש במצב טוב בהזדמנות (8556) 052-554976

מזגני אויר

מכונות גלידה

هكذا في الأصل

דבר אחר

לרגל חג **השבועות** נזכרו עורכי „דבר אחר" כי כבר **שבועות** אחדים מונח במגירת המערכת מוסף מיוחד לענייני בריאות פרי **ביכורים** של רופא המשפחה **ד"ר בנימין זאב הרפס**

המעמלת והרפלקסומנית **שיטה אלכסנדר** והקוסמטיקנית **ציפורה בת־יופי** והרי הוא לפניכם. הודיד לוחות הביא לדפוס **מתן תורה.**

עורכים: דני קרמן, אהרן שמי, תרזה איזנברג

אין שיוויון בין המינים

גילויים יפניים בשיטת גזורוהדבק

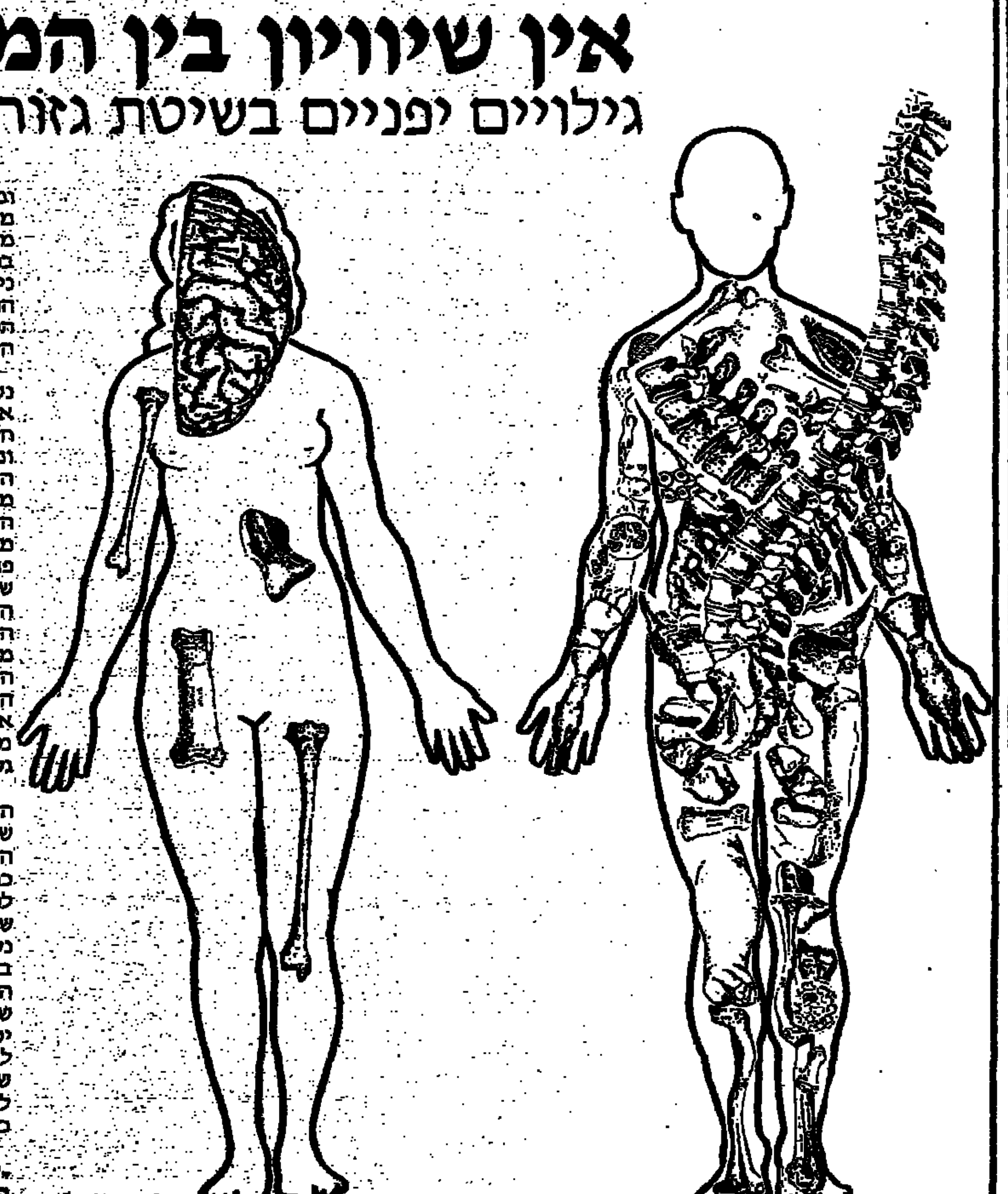

ביפן ובארצות מתועשות ומתקדמות דוגמת יפן, פיתחו מומחים לאחרונה מערכות מודרניות מתוחכמות, שלא היו בנמצא עד כה. מערכות שבעזרתן ניתן באופן מדוייק לעמוד על ההבדלים האנטומיים קיימים בין הנקבה האנושית (האשה) לבין הזכר הלא אנושי (הגבר).

שני השרטוטים המובאים כאן נעשו בעזרת מכשירי לייזר אופטיים, סרטי סלוטייפ וסכין חיתוך יפני. התהליך הוא מורכב ומסובך ונעשה בקירוב כך: אברי הזכר והנקבה נחתכו בעדינות מירבית (שלא היתה אפשרית עד המצאת סכין החיתוך היפני), מתוך ספר שהודפס בשיטת פוטו־אופסט מודרנית, בשנה שהאדם הציב את כף רגלו על הירח וכבש אותו. המגזרות העדינות הונחו בתשומת־לב מרובה בתוך קווי המתאר של הגוף המבוקש. שרטוט קווי המתאר הוכן מבעוד יום על־ידי אדם המיומן לדבר זה בעזרת מכונת זירוקס Z־2115 של גסטטנר.

הצד הלא־מודפס של האיברים החתוכים רוסס בשכבה אחידה של תרסיס דביק, מה שאיפשר את הצמדת האיברים לגוף הנייר. כמובן שתהליך עדין זה יכול היה להתבצע רק לאחר זיהוי מדוייק של האיברים ופיצולם לאיברים נקביים ואיברים זכריים. וכך, בסופו של פרוצס מתוחכם מאוד, הושגה תמונה אנטומית מדוייקת של גוף הגבר וגוף האשה, שעל־פיה יכול גם המתבונן החצי־מקצועי להבחין כי אכן קיימים הבדלים של ממש בין שני המינים. (שימו לב, הזכר משמאל והנקבה מימין, כמו בקרקובאק).

(התמונות באדיבות CURTESY „לאשה", בטאון הפמיניסטיות הנפוץ ביותר בארץ).

הבריא והבריאה

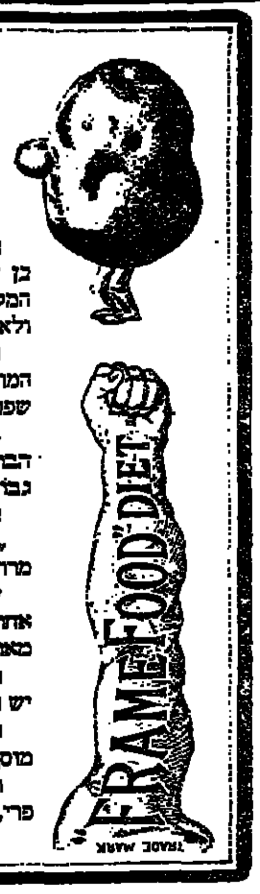

נושא הבריאות עלה לאחרונה לכותרות. יותר ויותר אנשים נוטים היום להבין יותר את חשיבות הבריאות בחיי האדם בן זמננו. בארצות המתועשות והמתקדמות יש אפילו בעלי מקצוע מיוחדים הנקראים „רופאים", שכל התמחותם המקצועית היא לנסות ולשפר את הבריאות בקרב הגזע האנושי. גם בארץ, מתברר, יש כבר ביקוש לבעלי מקצוע כאלה, ולאו דווקא בקרב העשירונים העליונים.

הרבה מאמרים נכתבו לאחרונה ע"י פסיכולוגים וסוציולוגים בנסיון להסביר את תופעת „החזרה לבריאות" אצל האדם המודרני בן־זמננו. רוב אנשי המקצוע המומחים חושבים, כי הטלוויזיה גרמה לכך ואחרים חושבים שהארטישוק. ד"ר שפהרד, אחד המומחים לחקר התופעה כותב בהקדמה לספרו „בריאות ומה הלאה...":

„... פעם סברו בני האדם, כי כדי להיות בריאים צריך להילחם במחלות וללמוד איך להבריא. היום ברור לכל, כי הבריאות איננה ההיפוך של החולי וגם אדם חולה מאוד יכול להיות בריא בדיוק כשם שגנב, למשל, יכול להיות גבוה..."

במאמרה „במה חולים המתים" כותבת הד"ר סוזן פרייטאג את הדברים הבאים:

„האם בגלל שהמתים אינם חולים בשום מחלה אנו מסיקים מכך שהם בריאים?" והמשך, לאורך 700 עמודים מרתקים, מוכיחה לנו הד"ר פרייטג שבהחלט לא.

עורך מוסף מיוחד זה של „דבר אחר" מבקש להדגיש לקוראיו, כי אין כוונתו של מוסף זה לרמוז כאילו קוראי „דבר אחר" הם אנשים חולים. אדרבא, המומחים יודעים היום יותר מתמיד, כי הבריאות נועדה לאנשים בריאים ואפילו בריאים מאוד.

ולקוראים השואלים מה הקשר בין התעמלות להסרת שיער הרגלים וכין בריאות בכוכבה הרחב של המלה אנו אומרים: יש ויש.

ולסיום הערה: הבריאות בה עוסק מוסף זה היא בריאות הגוף. כמובן, כל נסיון של קורא לשפר את בריאות נפשו בעזרת מוסף זה או בעזרת „דבר אחר" בכלל, היא על אחריותו בלבד.

והערה אחת לאחר הסיום: לאחרונה מראים לנו ומשמיעים לנו בטלוויזיה כאילו ניתן להיות בריאים רק ע"י שאוכלים פרי, רוצה לומר „קח פרי ותהיה בריא". או מי שרוצה שינסה, ושיהיה לי בריא.

העורך

מה חדש בכושר

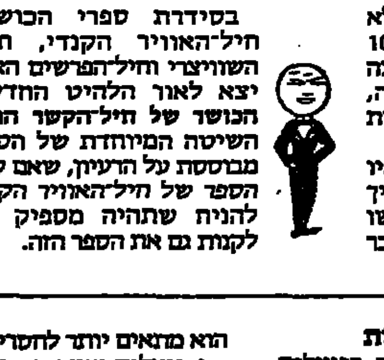

לאחרונה נראה, כי יש התרבות ניכרת של ספרות כושר, והכוונה לספרים שיעזרו לך להעביר כאבי־ראש, להדביר כאבי־גב, לסלק אסטמה, לשלוק סרטן, להרחיב את ריאותיך, לעגל את השרירים הטבעתיים שלך, לסדר את יציאותיך, להמריץ את מחזור הדם שלך, לפתח את שרירי השיער שלך ולהגביר את יכולתך המינית והדו־מינית.

רוב השיטות הנפלאות הללו לא יגזלו ממך, הקורא, יותר מ־5 עד 10 דקות ביום חוץ, אולי, מן ההכנה והקריאה של ספרים אלה, שיעסיקו אותך עד כ־7–6 שעות ביממה.

ד.א. יעניק מדי שבוע לקוראיו הנבוכים בג'ונגל הכושר, מדריך בזק, בעזרתו יוכל כל שומר נפשו להפיק את המכסימום מגופו, וכבר נאמר **גועל נפש בריא בגוף בריא.**

בסידרת ספרי הכושר של חיל־האוויר הקנדי, חיל־הים השוויצרי וחיל־הפרשים האוקיאני, יצא לאור הלהיט החדש, **ספר הכושר של חיל־הקשר הפיליפיני.** השיטה המיוחדת של הספר הזה מבוססת על הרעיון, שאם קנית את הספר של חיל־האוויר הקנדי, יש להניח שתהיה מספיק אידיוט לקנות גם את הספר הזה.

איך לשמור על כושר?

(התעמלות פאנאירובית)

„דבר אחר", על־פי הסכם עם הצבא הפיליפיני ועם ה„סוויט־הום־ג'ורנל" מביא לקוראיו כמה פרקים נבחרים מתוך הספר.

גלאט כושר

(או: איך לשמור על כושר בהשקעה של שבע שעות ביום בלבד)

הצורך בכתיבת הספר התעורר לאחרונה, כאשר מחקרים שערכו מפיצי הספר גילו כמה עובדות מדהימות:

א. בתי הקברות מלאים אנשים שהתעמלו על־פי שיטת הצבא הקנדי.

ב. ג'יין פונדה לא עסקה בשום פעילות גופנית מאז היוולדה.

ג. שלא כפי שסברו עד היום, אין לאדם בר־ימינו שלד של ממש.

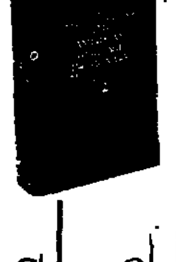

הוראות כלליות

א. המדובר הוא, כאמור, בפעילות שולית בת שבע־שמונה שעות ביום, ואת(ה) יכול(ה) לבצע(ה) בזמנך הפנוי, למשל, בין הזמן שאת(ה) קם(ה) ובין הזמן שאת(ה) הולך(ת) לישון(ה).

ב. בגלל חוק ההזדמנויות השוות נכתב הספר(ה) כך, שהוא פונה גם לזכרים וגם לנקבות, אבל למעשה הוא מתאים יותר לחסרי חוליות.

ג. פעילות זאת אינה בא(ה) במקום הפעילות הספורטיבית הרגילה שאת(ה) מבצע(ת), כגון: כדורגל, כדורסל, טניס וכד'.

ד. ההתעמלות הפאנאירובית מבוססת על זה, שכל מתעמל יקנה ספר משלו.

להלן טבלת תרגילים עולה של קושי.

התעמלות להסרת שיער מהרגליים

למרות שהיום יודעים מומחים יותר משידעו אי־פעם, כי שיער הרגליים אינו מיותר אצל האשה והוא נועד להדק את עור הרגל אל הרגל עצמה, עדיין קיים אצל נשים מסויימות הצורך להסיר את שיער הרגל. אצל שבטים מסויימים בגוש דן נעשה הדבר בעזרת שעווה ובמקרים מסויימים מסירים באמצעים כירורגיים את הרגל עצמה ליתר בטחון. אמצעי קיצוני זה (הסרת הרגל) מומלץ על־ידי הרופאים רק לנשים בגיל מתקדם, שהחליטו, בהתייעצות עם הבעל כמובן, שהן אינן רוצות יותר שערות על הרגליים לעולם.

מחקרים אחרונים שנעשו על־ידי מומחים, הגיעו למסקנה, כי ע"י ריכוז מירבי מסוגלת האשה המודרנית להסיר את שיער הרגליים ללא כל מגע פיסי.

מומחים מאוניברסיטת פרינסטון שבילו 16 שנים בהודו, ממליצים על כמה תרגילי ריכוז בשיטת הטראנסצנדנטוניה המדיטריאלית ו„דבר" בשיתוף עם „אחר" מביא אותם לקוראות המעוניינות בקידמה.

בגליון הבא: איך להסיר את הרגליים בלי לפגוע בשיער הרגליים.

התעמלות להסרת קמטי פנים

מלבד החן האסתטי של קמטי עור הפנים, קיים גם החן הבריאותי, שהיום יודעים עליו יותר מאשר אי־פעם. המומחים טוענים כי עור פנים מתוח מחזיק יותר טוב את הראש ואילו עור רפוי ומקומט גורם לכך שהאיברים הפנימיים של הראש לא מהודקים היטב איבר לאחיו, וע"י כך נגרמות הפרעות בתקשורת שביניהם בגלל התרוצצות הפנימית. העורולוגית עורה דרמה, מביאה לקוראי „דבר אחר" סידרה של תרגילים, שאם יקפידו ויעשו אותם יום יום ושעה שעה, מובטח להם שיהיו חולים במחלת האלקמט.

הדנטולוגיה בשירות הדנטומן

היום כמעט מיותר להסביר לאדם המודרני את חשיבותן של השיניים, אותן עשרים או שלושים פנינים לבנות קטנות, שאותן, כידוע, מכנה שקספיר: „ציורי הלובן העומדים יום וליל על משמר הלשון והיה כי תיפול אחת מהן או צריכים סתימה או יותר גרוע, גשר". הדרגלים של האדם המודרני־עירוני, והמדובר בטלוויזיה, גרמו לכך ששינינו אינן מתפקדות כפי שהן תפקדו אצל אבי אבות אבותינו, האדם הניאנדרטאלי. למעשה מעדו השיניים לבצע את המוטל עליהן ולהתפקד כשהאדם הקדמון היה מהלך על ארבע. כך שהשיניים העליונות לא לחצו והכבידו על השיניים התחתונות (ציור 1).

היום, כשאדם מהלך זקוף, מצאו החוקרים כי 85% מליקויי השיניים אצל האדם המודרני נגרמים ע"י הכבדת השיניים העליונות על התחתונות. באמריקה ובמדינות המתועשות המתקדמות, פיתחו מומחים ניאנדרטאליים כמה שיטות ותרגילים, שבעזרתם אפשר לשמור על בריאות השן ע"י השקעה של חמש־שש שעות ביום. בתוספת של שעה־שעתיים ניקוי תוכל להגיע למצב, שהפעם הבאה בה תפגוש את רופא השיניים שלך, תהיה בלוויה שלו.

1. עמוד „עמידת התול" על ארבע. הצמד את שיניך בחוזקה ונענע את הראש בתנועות עדינות לכיוונים שונים. פעולה זאת תגרום לכך, שהשיניים „ישבו" בדיוק במקומן. חזור על התרגיל שש פעמים ביום, 20 דקות בכל פעם.

2. עמוד לי הקיר והרם את ראשך כלפי שמיא וגלגל את עיניך כלפי מעלה בתנועה סיבובית. הקפד לבצע את התרגיל במשך 40 דק' ביום. הדבר יחזק את השרירים הטבעתיים של השיניים וימנע את הצטברות הכולסטרול בסתימות.

ניקוי:

האדם המודרני מקדיש יותר זמן לרחיצת המכונית שלו מאשר לניקוי שיניו והדבר מתבטא במספר הרב של תאונות הדרכים הנגרמות בגלל כאבי שיניים של נהגים. השיטה החדשה לניקוי השיניים, שפותחה לאחרונה ע"י מומחים בחיל־האוויר האיסלנדי, מתבססת על־כך שהאדם המודרני מקדיש לא יותר מ־280 דקות ביום אחרי כל ארוחה או יציאה לשרותים. השרטוטים הבאים מדגימים זאת היטב.

רבים הם אויבי השיניים ואלו הם:

מקרא

- חיידקי אילוח כתוצאה מאכילה
- חיידקי זיהום כתוצאה משתייה
- חיידקי טינופת כתוצאה מעישון
- חיידקי דרעק כתוצאה מאכילת דברי מתיקה
- חיידקי לכלוך כתוצאה מנשיקות ועיסוק במין אוראלי
- לכלוך כתוצאה מחדירת חיידקים

איך להיפטר מעודפי שומן מיותר במקומות הלא רצויים

ללא רופאים, ללא דיאטה.

בצורה טבעית, קלה ומהירה.

קדז/קוף סקיצ־ברייט, בוזק/בוקי עליו מעט דול לניקוי וכמה טיפות אקונומיקה. ובשפשוף איטי בתנועות סיבוביות קצביות הסר/הסירי את השומן המיותר שהצטבר באזורים הלא רצויים במחבת הטיגון שלך/שלך. פעולה זו תתן תוצאות טובות עוד יותר אם הלא תיעשה תוך כדי ריצה מהירה באויר צח.

מתוך ספרו של ד"ר באנקס אנו מביאים כמה דוגמאות שנוסו בהצלחה בצי השישי.

רופאים

הרופא המבצע, למשל, ניתוח מות (ראה ציור) יכול לבצע, בו־זמנית כפיפות סמיכה וזאת על־ידי קירוב ברכיו לאיזור החזה והתזרתן למקומן וכן להפסיק לנשום לדקה או יותר ובסוף ההפסקה למלא את ריאותיו בבת־אחת ולבצע היפוך פליק־פלאק לאחור. עם קצת תושיה הוא יכול לבנות בחדר הניתוח סל מאולתר ולבצע כמה קליעות וו אל הסל בשעה שהוא מנסר את עצמות הגולגלת.

סבלים

את העליה במדרגות עם הפסנתר יכול הסבל לנצל כדי להגיע לכושר גבוה יותר ולהרחיב את כלי הדם שלו. דלג על שתי מדרגות בשתי הרגליים יחד ובשלישית בצע כפיפות ברך עם נשימות עמוקות.

התעמלות בעת המנוחה

את המנוחה, ובעיקר את השינה, כדאי לנצל להתעמלות, ובעיקר קפיצות קלות וסלטות (ראה ציור). אגב, את הזמן שבו מבצעים התעמלות תוך כדי שינה (הליכה או ספורט), ניתן לנצל גם לצחצוח השיניים. ראה מדור **הדנטולוגיה בשירות הדנטומן.**

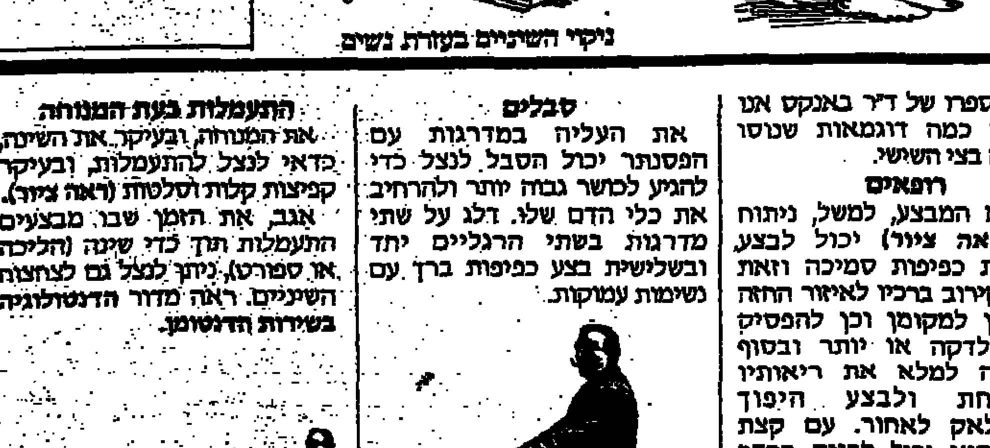

ומה אתה עושית בשביל השרירים הטבעתיים שלך?

גופנו בנוי ממערכת מורכבת של עצמות, שרירים, עצבים, נזים, חשקונים וכדוריות־דם אדומות. ובדיוק כפי שהעולם זקוק לתנועה כדי להסתובב, כן זקוק הגוף לתנועה על־מנת להישאר בכושר. מחקרים שנעשו על־ידי מומחים מוכיחים, כי לאדם העירוני בן־זמננו אין כמעט פנאי לפעילות גופנית ומימצא זה הביא את ד"ר באנקס, פרמיטולוג מאוניברסיטת פרינסטון, לכתוב את ספרו „למד לאהוב את שרירך". הספר פותח במשפטים הבאים:

„כאשר אני יושב כעת, קורא יקר, ליד מכתבתי וכותב את הספר שעתיד להיות, כפי הנראה, רב־מכר עולמי, אני עשוי להיראות לכם כסתם אדם היושב ליד מעבד התמלילים שלו וכותב ספר. אך זו רק מחצית האמת. מלבד הכתיבה אני גם מתעמל. רגל ימין שלי פשוטה לפנים ואני מכווץ ומרפה את שרירי הברך. ע"י כך אני מזרים דם טרי לאצבעות הרגל, אותן אני מסובב בתנועות איטיות כמו האות „ל", לימין ולשמאל וע"י כך גורם לכדוריות־הדם הלבנות להתמזג עם האדומות ומגיע לאיזון ביולוגי ולשליטה מלאה על השרירים הטבעתיים הלא־רצוניים."

ספרו של ד"ר באנקס הוא מדריך מקיף לאנשים הרוצים לעסוק בהתעמלות בזמן שהם עובדים, רצים, מנגנים בתזמורת, מחלקים מכתבים, זורקים בקבוקי תבערה – ובעצם, עושים כל דבר שהאדם המודרני עושה.